د ماشوم ارواپوهنه

لیکوال
ډاکټر عبدالرؤف

ژباړونکی
رحمت شاه فراز

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه
د کتاب نوم: د ماشوم ارواپوهنه
لیکوال: ډاکټر عبدالرؤف
ژباړونکی: رحمت شاه فراز

ایمیل: rsfaraz4@gmail.com
فېسبوک: RS Faraz
واټساپ اړیکه: **0092 311 42 25 611**

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال پېژندنه

ډاکټر عبدالرؤف د نړۍ په کچه نومیالی اروا پوه دی او د نړۍ په غوره پوهنتونونو کې یې زده کړې کړې. نوموړی لومړنی هغه پاکستانی دی چې له لندن پوهنتون څخه یې د افتخاري دوکتورا ویاړ خپل کړ.

ډاکټر صیب د ماشومانو د لارښوونې و هدایت او ښوونې و روزنې په ډګر کې پراخه تجربه لري. د ښوونیز بیورو د ستر مدیر، د اډیشنل ایجوکېشن د سکرتر، د ثانوي زده کړو د بورډ د مشر، د ګورنمنټ کالج آف ایجوکېشن د مدیر، د نصابي څېړنو د ادارې د مشر، د ګورنمټ کالج آف ساینس د مدیر، د پنجاب یونیورسټي د ښوونې او څېړنې د ادارې د مدیر، د پنجاب د نصابي کتابونو د بورډ د مشر، د پنجاب د ښوونیز نظام د ستر مدیر، د کتابتونونو د نظم د مدیر، د پنجاب ډایرکټر، د پنجاب د عامه خدمتونو د کمیسیون د غړي، د ملي ورځپاڼې د اداري پلاوي د غړي او د پاکستان ټایمز ورځپاڼې د لیکوال په توګه د نوموړي تخلیقي خدمتونه بې ساري دي.

ښاغلي لیکوال په آسیا، اروپا، امریکا او استرالیا کې د ماشومانو د ښوونې و روزنې نظامونه کتلي او څېړلي دي. دغه راز، د ماشومانو د اروا پوهنې د مختلفو اړخونو په هکله د نړۍ په بېلا بېلو هېوادونو کې د نوموړي مقالې له تاوده هرکلي سره مخ شوې. په بریتانیه کې یې د ملګرو ملتونو د ټولنیز مدافع او په امریکا کې د آسیایي ښوونیز ماهر په توګه ګرانبیه خدمتونه ترسره کړي دي. د ماشومانو د ښوونې او لارښوونې پر موضوع نوموړی د لومړي کتار په لیکوالانو کې راځي. د لیکوال بیا بیا ځلې چاپېدونکي ګڼ شمېر ګټور کتابونه د ماشومانو، ښوونکو، والدینو او عامو لوستونکو لپاره د مستقل او مستندو لارښودلیکونو مقام خپل کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلړ

د لیکوال پېژندنه	3
سریزه	6
ډالۍ	6
د ماشومانو د اروا پوهنې کیسه	7
د ماشومانو د مطالعې اندونه او میتودونه	14
د ماشومانو ژوند	22
د ماشومانو لوبې او ساتېري	24
د ماشومانو عادتونه	43
د ماشومانو تېروتنې او پلمې	50
د ماشومانو دروغ	57
د ماشومانو وېرې	65
د ماشومانو خوبونه	72

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماشومانو جرمونه	79
تښتېدونکي او بې سره ماشومان	94
په ماشومانو کې د غلا او پټولو عادت	100
په ماشومانو کې د قمار وهلو عادت	106
تنبل ماشومان	114
د ماشومانو ښوونه او روزنه	122
د ماشومانو تعليم	124
د ماشومانو د احساساتو روزنه	134
د ماشومانو جنسي تعليم	138
د ماشومانو ټولنيز تعليم	147
د زيار او زحمت تربيه	156
د ماشومانو اخلاقي تعليم	162
د ماشومانو ديني تعليم	171

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

د ((ماشوم اروا پوهنه)) نوی چاپ له سمونو او زياتونو سره ستاسو په لاس کې دی. ليکوال د هغو ټولو پاکستاني او بهرنيو اروا پوهانو، ټولنيزو فعالانو، ښوونکو او والدينو منندوی دی چې له دې کتاب سره يې ژوره مينه ښودلې.

ډالۍ

د انسانيت د هغه ستر محبوب په نوم چې د ماشومانو د ښوونې، روزنې، لارښوونې او هدايت اغېزناکې او رغنيزې لارې يې وړاندېز کړې...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماشومانو د اروا‌پوهنې کیسه

د نولسمې پېړۍ په وروستۍ برخه کې ماشومان، د اروا‌پوهانو د منظمې څېړنې او مطالعې موضوع وګرځېدل. تر دې دمخه هم، د ماشوم په نړۍ باندې له پوهېدا سره څه نا څه لېوالتیا هرومرو ښودل کېده. خو د رنسانس او بشرپالنې په څېر د بېلا بېلو غورځنګونو له امله انساني تجسس په پرلپسې ډول دې موضوع ته مخ ور ګرځولی وو.

په اوولسمه پېړۍ کې کومینېس د ماشومانو لپاره یو انځوریز کتاب خپور کړ. د روسو او پیستالوزي د ښوونیزو غورځنګونو تر اغېز لاندې هم د ماشومانو د ذهني نړۍ په اړه د پوهاوي په لور تمایل زور ونیوه. په دې اساس، د ماشوم د شخصیت او استعداد مناسبې ودې ته د زده کړو د اصلي هدف او موخې ځای ور په برخه شو. په دې عصر کې ټاپېلمېن د ماشومانو د ودې شخصیتي مشاهدې په ښه بشپړ او څرګند ډول د خپلو لیکنو موضوع وګرځولې. د تجربیت او د انساني نسل د ارتقاء د غورځنګ له کبله هم د ماشوم اروا‌پوهنه له ډېر زیات ارزښت څخه برخمنه شو. د ډاروین مشهور اثر ((د یوه تي خور ماشوم د شخصیت طرحه)) هم د همدې پېر لاسته راوړنه ده. له دې کتاب وروسته ځینو نورو لیکوالو هم د اروا‌پوهنې په برخه کې ورته کتابونه وکښل. خو د هغوی کتابونه تر ډېره په شخصي مشاهدو بنا وو.

د پوهنیزو څېړنو پیل

د ښوونیزې اروا‌پوهنې په برخه کې د جرمني نوموتي اروا‌پوه، پرېر د نولسمې پېړۍ په وروستیو کې یو کتاب ((د ماشوم ذهن)) په نوم ولیکه. دا کتاب په دې برخه کې یوه مهمه څېړنه ده. پرېر د زېږېدو پر مهال د ماشوم اضطراري حرکتونو او د ودې و ارتقا په پړاوونو کې د بېلا بېلو حرکتونو پراخه مشاهده وکړه. پر دې سربېره، په دې کتاب کې لیکوال د ماشومانو د تقلید عادت ته هم ژوره کتنه کړې. نوموړي ولیدل چې کله به ده د غوسې پر مهال پوزه کش نیولې وه، نو ماشوم به هم د ده په لیدو ورته حرکتونه پیل کړل. له دې عادي تجربې څخه پرېر د ماشوم څېړنې، تجربوي تګلاره پیل کړه.

په ۱۸۸۲ز کې د هسپانیې په هېواد کې د ښوونې په برخه کې د یوې ملي اداري بنسټ کېښودل شو. دلته د ماشومانو د اروا‌پوهنې په ډګر کې خورا ګټور کارونه وشول. د نولسمې پېړۍ په پای کې، هال د ښوونې د فن په برخه کې داسې یوه ښوونیز اداره پرانیسته چې د ماشوم اروایي حالتونه یې یوازې له ښوونیزو مسایلو سره د پېژندګلوي لپاره نه، بلکې د یوه بېل او مستقل مضمون په توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کړل. د نوموړي د پوښتنيز روش په مرسته د ماشومانو په تخيل، فکر او جذباتو باندې پوهېدا خورا اسانه شوه. په همدې ورځو کې د ښوونيزو کارپوهانو په يوه غونډه کې هال د ماشوم اروا پوهنې او له ساينسي اړخه د ماشومانو د څېړنې او مطالعې ارزښت په ډېر ښه ډول واضح کړ.

د ماشومانو د ځيرکتيا مطالعه

څه موده وروسته، شاوخوا په هر هېواد کې د ماشومانو د اروا پوهنې مطالعه په ذوق او مينه پيل شوه. په ۱۸۹۵ز کې سيلي په بريتانيه کې خپل نوميالی کتاب ((د ماشومتوب مطالعه)) خپور کړ. له دې وروسته د فرانسې په بېلا بېلو ښارونو کې په ځانګړي ډول په پاريس کې د ماشومانو د څېړنې او پلټنې په موخه ټولنې رامنځته شوې. بين پخپله د خپلو ماشومانو د فکر کولو د پروسې په اړه پرلپسې کتنې وکړې او د دې مشاهدو له را ټولولو وروسته يې يو ځای خپرې کړې. د شلمې پېړۍ په پيل کې نوموړي د ماشومانو د ځيرکتيا د ارزونې لپاره څو ازمايښتي لارې ايجاد کړې. په خپل هېواد کې د کند ذهنه ماشومانو له زياتېدونکي شمېر څخه په اغېزمن کېدو، نوموړي خپل کار ته توجه لا زياته کړه.

په جرمني کې هم دا لړۍ له ښوونځيو را پيل شوه. په ښوونځيو کې پر بېلا بېلو ښوونيزو موضوعاتو تجربې وشوې او پايلې يې د منظمو مشاهداتو په بڼه خپرې شوې. نيومين د ((ماشومانو ذهني ازمايښتونه)) په نوم کتاب وليکه چې د هغو خلکو لپاره د لارې مشال وګرځېد چې وروسته يې د ماشومانو پر ذهني نړۍ تحقيق او څېړنه وکړه.

د اروا پوهنيزې څېړنې غورځنګ

په همدې ډول، د ماشومانو د اروا پوهنيزې مطالعې خوځښت په ډېر لنډ وخت کې تر سکانډينيويا، بلجيم او هالينډ پورې ورسېد. په اټاليا کې د طبي او بيالوژيکو مشاهدو له لارې ياد غورځنګ ته پرېمانه ګټه ورسېده. په سويزر لېنډ کې هم د ماشومانو د اروا پوهنې تود هرکلی وشو. په امريکا کې د ماشومانو د زده کړې د پروسې له څېړلو سره ښه زياته لېوالتيا وښودل شوه. د دې ترڅنګ، هلته د ماشومانو د ليک و لوست او د هجاوو د زده کولو د وړتياوو د ارزونې په برخه کې هم د ګټورو څېړنو لړۍ پيل شوې. امريکايي اروا پوهانو پر تمرين او ستړيا د پام وړ کار وکړ. دوی د مطالعې لپاره د غوره چاپېريال او د ماشومانو ترمنځ د انفرادي ذهني اختلاف د مطالعې، مشاهدې او تجربو ګټورې لړۍ پيل کړې، چې د ماشومانو د اروايي حالت په پوهېدو کې خورا مرستندوی ثابتې شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نولسمې پېړۍ په پای کې بین د ((ښوونه د علم په توګه)) په نوم یو کتاب ولیکه. د شلمې پېړۍ په پیل کې کلاپاریډي هم د ((د ښوونې تجربوي علم)) په موضوع یو کتاب ولیکه، چې د ماشوم د ذهني ژوند په هکله له شته لاسته راوړنو څخه پراخه ګټه پکې اخیستل شوې وه. که دا کتاب د بین له کتاب سره پرتله شي، نو دې پایلې ته رسېږو چې د ارواپوهنیز شعور له خپراوي سره سره، تر دې مهاله د ماشومانو د ښوونې تصور هم ډېر زیات پرمختګ کړی وو. د تارن ډایک ((ښوونیزه ارواپوهنه)) د دې خبرې ښکاره ثبوت دی چې پر نوو ارواپوهنیزو اصولو د ښوونیزو نظریاتو د اساس ایښودلو ساینسي پېر پیل شوی وو.

د سټرن او پیاژې څېړنې

د پرېر او هال د ارواپوهنیزو څېړنو د اغېز له کبله د ماشومانو د ودې په برخه کې د څېړنو او مطالعو بې شمېره فردي لړۍ هم پیل شوې. شن د نولسمې پېړۍ په پای کې د نوي پیدا شوي ماشوم د ودې لومړنۍ ریکارډ وړاندې کړ. په دې ریکارډ کې د سترګې او لاس د خپلمنځي اړیکو مشاهدې د ساینسي څېړنو په توګه له ستر ارزښت څخه برخمنې دي. په دې پسې سمدلاسه، مور یو کتاب ولیکه چې د یوه ماشوم د ژبې زده کولو اوږده پروسه پکې په ښه خوندور ډول څېړل شوې وه.

د شلمې پېړۍ په پیل کې، سټرن د ماشومانو پر ژبنۍ وده لا زیاته رڼا واچوله او د ژوند په مختلفو پړاوونو کې یې د ماشومانو د کلماتو د زېرمې د زیاتېدو په هکله ګرانبیه څېړنې وړاندې کړې. ((د ماشومانو ژبه د هغوی د تخیل هینداره ده.)) د سټرن پیل کړې دا په زړه پورې موضوع پیاژې لا ډېره روښانه کړه. په ۱۹۲۳ز کې پیاژې ((د ماشومانو ژبه او تخیل)) په نوم کتاب ولیکه. په یاد کتاب کې د ماشومانو د فکر، د استدلال د روش او د دوی د خیال پلو په اړه په زړه پورې او علمي څېړنې شوې. دا څېړنې د ماشومانو د ذوق، لېوالتیاوو او بوختیاوو د لا زیاتې پېژندنې په برخه کې لویه مرسته کوي او د هغوی د ذهني پړاوونو په تعین کې خورا ګټور پرېوځي.

د ماشومانو د ګډوډیو مطالعه

د نولسمې پېړۍ په وروستیو کلونو کې د ماشومتوب د ګډوډیو منظمه مطالعه هم پیل شوه. د همدې پېړۍ په پای کې پرویمر په فلاډلفیا (امریکا) کې د اروایي کلینیک د بنسټ ډېره کېښوده. په دې روغتون کې د داسې ماشومانو ساینسي مطالعه پیل شوه، چې له ذهني پلوه به نورمال نه وو او یا به د ناسمې کورنۍ، نیمګړي هوښ، بېکاره ښوونځیو او یا ناوړه چاپېریال ښکار شوي وو. په یاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

روغتون کې به داسې ماشومان هم مطالعه کېدل چې په یو نه یو سبب به په ((سختۍ)) او یا به بیخي د درک کېدو وړ نه برېښېدل. په دې اروا پوهنیزه اداره کې به د ماشومانو د اصلاح او درملنې پر مهال طبي او اروايي دواړو اړخونو ته پوره پاملرنه کېده.

له دې وروسته، دې ته ورته لسګونه نور درملتونونو هم جوړ شوو. د روغتونونو زیاتوالي او د بېلا بېلو اروا پوهنیزو څېړنو د عامېدو پایله دا شوه چې د ماشومانو د ذهني ناروغۍ علتونه یوازې تر بدني عناصرو، نیمګړو خوړو او یا داسې نورو فکتورونو پورې د محدودولو پخوانی تصور له منځه لاړ. د ماشومانو د ذهني ژوند په ویجاړولو کې د ښوونځیو، چاپېریال او د لوبو د ډګر ذهني اړودوړ او د بدني نیمګړتیاوو په برخه کې د ټولنیزو او ذهني پایلو ارزښت ورځ په ورځ ښه ترا پسې روښانه شو. د ماشوم د ستونزو او له ټولنې سره د ماشوم د تصادم په اساسي علتونو د پوهېدو لپاره بېلا بېلې ساینسي تګلارې را خپلې کړای شوې. نن ورځ د دا ډول نوو اروايي روغتونونو په شمېر کې ورځ تر بلې زیاتوالی روان دی. په امریکا کې خو دا روغتونونه د ښوونځیو، د ماشومانو د محکمو او د ټولنیزو ګټو د ادارو اړینه برخه ګرځېدلي دي. په بریتانیه او ډېرو نورو لویدیځو هېوادونو کې هم دې ته ورته لوی شمېر اداري پرانیستل شوې دي.

په روان عصر کې د ماشومانو د ودې او ارتقا په برخه کې د خاصو مسایلو او ګډوډیو په ځانګړي ډول د مطالعې او څېړلو دود ورځ په ورځ پسې عامېږي. ((شوخ ماشوم)) د اوسنیو اروا پوهنیزو حلقو د مطالعې محور ګرځېدلی دی. همدا رنګه، د ماشومانو مینه، وېره، جذبات، خوبونه، د هغوی د خوښې اتلان او د هغوی د لوبو د ملګرو ژوره مطالعه ترسره کېږي. په دې باندې د پوهېدو لپاره چې د خپل لاس له جوړ کړو رسمونو او انځورونو څخه ماشومان څه معنا اخلي او په منظم ډول د خپل فکر د بیانولو په شعور کې تر بالغ معیاره پورې له رسېدو وړاندې دوی له کومو بېلا بېلو پړاوونو څخه تېرېدو ته اړتیا لري؛ اوسمهال د ماشومانو د رسامۍ بې شمېره اروا پوهنیزې څېړنې خپرېږي چې د ماشومانو فکر او شخصیت لا زیات ور باندې روښانه کېږي.

د چاپېریال ارزښت

تر اوږدې مودې پورې د ماشومانو اروايي څېړنه تر ډېره د مشاهدو له لارې ترسره کېده. د ماشوم څېړنې تجربوي پېر په غوڅ ډول په ۱۹۱۷ز کال کې د واټسن او د هغه د ملګرو له لوري پیل شو. واټسن د ماشوم روزنې په مرکزونو او روغتونونو کې بې شمېره ماشومان په ژوره توګه تر څېړنې لاندې ونیول. د څېړنې په اوږدو کې نوموړي د ماشوم د ستونزو دوه اړخونه تل په پام کې نیولي وو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: د یو څه له زده کولو وړاندې، د ماشومانو د ټولو لومړنیو حرکتونو مشاهده.

دوه: د زده کړې د پروسې بشپړه تجربوي مطالعه.

د نوي زېږېدلي ماشوم د فطري او ذهني نظام له څېړلو وروسته واټسن دې پایلې ته ورسېد چې په ماشوم کې وېره، غوسه او مینه درې ښکاره جذبات دي. په پیل کې تنکی ماشوم په لوړ غږ او د سرپرست په له لاسه ورکولو وېره احساسوي. که د ماشوم په لوبو کې لاسوهنه وشي، غوسه کېږي. په ملا ټپ ورکول یا تخنول په ماشوم کې جنسي غریزه را پاروي. واټسن وویل چې د ماشومانو دا درې احساسات له زېږېدو سمدستي وروسته را منځته کېږي. د راتلونکي بالغ ژوند له ډول، ډول ننګونو ډکه ودانۍ په همدې درې اساسي احساساتو بنا وي. واټسن له بې شمېره تجربو وروسته دا ثابته کړه چې د ماشومانو ډېری وېرې یوازې د ټینګار او شخصي تجربو له امله ورته پیدا کېږي. په اروا پوهنیز ازمایښتځای کې په یوه تنکي ماشوم ((پیټر)) د پرلپسې تجربو له لارې نوموړي دا خبره په ثبوت ورسوله چې ډېری وېرې له روزنې او چاپېریال څخه رامنځته کېدی او له منځه وړل کېدی شي. د ماشومانو د روزنې په لړۍ کې واټسن له همدې امله د چاپېریال پر ارزښت ډېر زیات ټینګار کړی دی.

د ماشومانو د تجربوي څېړنو هرکلی

نن ورځ، د ماشوم د تجربوي څېړنو او مطالعو تود هرکلی کېږي. د ماشومانو حرکتونه او جذبات په ژور ډول مطالعه کېږي. د ماشوم په بېلا بېلو طبیعي کړنو او د هغوی د را ښکاره کېدو په بېلا بېلو وختونو، عادتونو او د هغوی په رامنځته کېدو او ورانېدو پرېمانه رڼا اچول شوې ده. په ماشومانو پورې د مخصوصو مسایلو د مطالعې لپاره بېلا بېلې اروا پوهنیزې ادارې او لابراتوارونه رامنځته شوي او دا خبره منل شوې ده چې یوازې د ماشومانو د ودې و ارتقا او د ساینسي میتودونو له لارې د هغوی د زده کړې د پروسې څېړل، د هغوی د بالغ شخصیت په باره کې دقیق پوهاوی او د هغوی مناسبه سرپرستي امکان مومي.

د ماشومانو د ورځینو ستونزو او ذهني ګډوډیو مطالعه ورځ په ورځ د پراختیا او تنوع په لور روانه ده. دا حقیقت تر پخوا ډېر ځرګند شوی چې د ماشومتوب ځینې منفي پېښې او د شخصیت تباه کوونکو تجربو تریخوالی په بلوغت کې د عمومي اضطراب، په ګډ ژوند او اقتصادي برخو کې د شخړو او ذهني ناروغیو په بڼه سر را پورته کولی شي. کومې بوختیاوې په کوم عمر کې د ماشومانو ډېرې خوښېږي؟ د ماشومانو بېلا بېلې بوختیاوې پخپلو کې څه اړیکه لري؟ د روغ شخصیت د ودې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره د ماشومانو ساتنه او اروايي رهبري څنګه ترسره کېدی شي؟ د نن ورځې ارواپوهان د انساني ژوند د همدې مهمو مسايلو لپاره د ورځ حل لارو په لټون بوخت دي. په ۱۹۲۸ز کې بولر په ډاګه کړه چې د شخصيت د جوړېدو په لړ کې د همداسې مسايلو ناپايه لړۍ په اروايي لابراتوار کې د تجربوي اصولو له مخې په منظم ډول څېړل او مطالعه کېدی شي. په همدې ډول آغلې تامس ثابته کړه چې د ماشومانو د ټولنيز رول د غوړېدا، سمه تجربوي مطالعه هم بې له شکه شونې ده.

د دې لاسته راوړنو او څېړنو ټوليزه پايله دا شوې چې په اوسني عصر کې د ماشوم ارواپوهنې د منظم، تجربې وړ او باوري علم مقام خپل کړی.

موړ او زموږ ماشومان

نن ورځ ټولې نړۍ د ماشومانو د سم پوهاوي او مناسبې روزنې لپاره نوې ارواپوهنې ته مخ اړولی، خو په پاکستان کې د ارواپوهانو ډېره سخته کاختي ده. زموږ د عامه ټولنيزې کنګلتيا او ځوړتيا يو لوی لامل هم همدا دی. دلته په ځينو ښوونځيو کې خو ارواپوهنه څه نا څه ښوول کېږي، خو د ماشومانو د پوهنيزې مطالعې ځانګړې ارواپوهنيزې ادارې ډېرې لږ دي. په ټول هېواد کې د ماشومانو د ارواپي روغتونونو او د رهبرۍ د مستندو ادارو ټول شمېر له لسو څخه په هېڅ ډول هم زيات نه دی. د ماشومانو پر پالنه، ښوونه، روزنه، وده او لارښونه هم د باور وړ کتابونو او کتابګوټو کاختي ده.

د خوښۍ ځای دی چې اوس د ماشومانو د لارښوونې او پالنې اړخونو ته زيات ارزښت ورکول کېږي. د مدرسې، ليسې او پوهنتون په بېلا بېلو پوړونو کې د زده کوونکو ارواپي لارښوونې ته لومړيتوب ورکول کېږي. د دې لړۍ مختلفو اصلاحاتو ته که په سمه توګه عملي جامه ور واغوستل شي، نو حالات تر ډېره حده اصلاح کېدی شي. که مور او پلار، ښوونکي او ټولنيز فعالان په ګډه کار وکړي، نو زموږ ماشومان د علم، ادب او تمدن څخه په سم ډول استفاده کولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم څپرکی

د ماشومانو د مطالعې اندونه او میتودونه

شلمه پېړۍ د «ماشومانو پېړۍ» ده. په دې عصر کې انسان د ماشومانو د فطرت، ذهني او بدني ودې او سمې لارښوونې اړوند مسایلو خورا ډېر کار وکړ. له ماشومانو سره زموږ لېوالتیا ورځ تر بلې زیاتوالی مومي او نن ورځ په دې برخه کې په ډېر جدیت لګیا یو. بېلا بېل علوم په تېره بیا اروا پوهنه راته د ماشوم په مطالعه کولو کې خورا ګټورې لارښوونې کوي. د دې موخې لپاره ځای، ځای تخصصي ادارې او کلینکونه پرانیستل شوي، چې هلته د ماشومانو د ژوند پر بېلا بېلو برخو پراخه څېړنې او تجربې کېږي.

نن ورځ موږ د ماشومانو په علمي مطالعه کې ډېر زیات پرمختګ کړی، خو زموږ پلرونو او نیکونو د ماشومانو د فطرت په باره کې څه نظریات درلودل؟ د ماشومتوب د ژوند پر بېلا بېلو اړخونو باندې د پوهېدو لپاره هغوی له کومو ځانګړو او دلچسپو میتودونو څخه ګټه اخیستله؟ په تېر مهال کې زموږ فکري بهیر په دې برخه کې د حقیقت په لټه له کومو ازغنو دښتو څخه تېر شوی؟ د دې ټولو پوښتنو د ځواب لپاره د هغو میتودونو او نظریاتو تحلیل ډېر زیات اړین دی، چې تر نن ورځې پورې په ماشومانو د پوهېدو او د هغوی د ودې او پرمختګ په باره کې وړاندې شوي دي.

په ماشوم کې د «آدم ع ګناه» شته

د آدم ع د ګناه نظریه ډېره زړه ده. دا چې حضرت آدم ع د خدای له امر نه په سرغړونه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګناه ترسره کړې وه، له همدې امله د دې نظرېې له مخې هر انسان ته د «آدم ګناه» په ارث رسېږي او د ماشومانو په ټولو ارمانونو، لېوالتیاوو او خوځښتونو کې د دې جدي او فطري «ګناه» څرک موجود دی. له یاد اند سره سم، د ماشومانو لوبې د هغوی د «ګناهګارۍ» تمایل منعکسوي. په همدې سبب د هغه د «ګناهګار زړه» د اصلاح لپاره کلک «تأدیبي» نظم او ډسپلین ته سخته اړتیا وي او د دې لپاره چې ماشوم یو متمدن ښاري شي، له ماشومتوب څخه لا باید تر کلک نظم او ډسپلین لاندې وساتل شي او سختې بدني سزاوې ورکول شي.

د دې جاهلانه مفکورې مخالفت لومړی روسو وکړ. نوموړي وویل چې هر ماشوم فطرتاً نېک دنیا ته راځي او وروستني ناوړه ټولنیز اثرات په ماشوم کې د «ابلیسي» شخصیت تمایل پیدا کوي. ماشوم ته یوازې د دې لپاره سزا ورکول چې د بدۍ رجحان پکې موجود دی، یو ډېر ناسم کار دی. له سوچ او فکر پرته وهل ډبول ماشوم لا زیات له لارې باسي. بدي زموږ په خټه کې نه اغږل کېږي، بلکې زموږ د تجربو نتیجه وي. خو نن ورځ داسې خلک هم شته چې د «آدم د ګناه» دغه پوچه نظریه سمه ګڼي او دغه ډول نا اهله ښوونکي او والدین د نظم او ډسلپین په نوم ماشومانو ته په وړو، وړو تېروتنو په سزا ورکولو عادي شوي وي.

دې ته ورته یوه بله غیر علمي مفکوره دا ده چې په ماشومانو کې د ښه او بد تصور د زوکړې له ورځې موجود وي او همدا فطري او میراثي افکار د ماشوم د چلند محرک ګرځي. د دې اند له مخې تعلیم او ماحول د ماشوم د اصلاح لپاره اصلاً بې‌بوسه دي. انګرېز مفکر جان لاک دغه دقیانوسي اند رد کړ او په ډاګه یې کړه چې د زوکړې پر مهال د ماشوم ذهن د سپینې پاڼې په څېر صفا وي او ارث نه، بلکې د ماشوم خپله تجربه د ښه او بد تصور پرې انځوروي. د روسو په څېر، جان لاک هم د ماشومانو د ودې او ارتقا لپاره د چاپېریال او تجربې اهمیت ته ډېر زیات زور ورکړ. نوموړي والدین او ښوونکي د ماشومانو د ودې لپاره د غوره چاپېریال چمتو کولو ته وهڅول او د «تأدیبي اهدافو» لپاره یې د رټنو او سزاګانو له استعمال سره کلک مخالفت څرګند کړ.

ماشوم مازې «کوچنی بالغ» دی

«ماشوم د بالغ انسان کوچنی غوندې انځور دی». دا اند هم په نولسمه پېړۍ کې زموږ پر تخیل ډېر زیات مسلط وو. د دې اند له مخې د ماشوم د فکر طرز، د هغه لېوالتیاوې او حرکات ټول د بالغ وګړو په څېر وي او توپیر یې یوازې دومره وي چې د لویانو په پرتله د ماشومانو د حرکتونو او فعالیتونو معیار یو څه راټیټ وي او دا چې ماشوم به یوه ورځ یو بالغ ښاري وي، د همدې لپاره پکار ده چې له ماشومتوب څخه لا د هغه تربیه په داسې جدي ډول ترسره شي چې کله لوی شي نو د یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بالغ د مسؤلیتونو بوج په ښه ډول وزغملی شي. له لومړۍ ورځې لا باید په مهمو کارونو کې د برخې اخیستو تربیه ورکول شي او په عبثو کارونو او لوبو کې یې باید عمر ضایع نه شي.

روسو له دې نظریې سره هم مخالفت وښوده. نوموړي وویل چې ماشوم یوازې کوچنی بالغ نه دی، بلکې یو وسیع، منفرد او په زړه پورې شخصیت هم لري. ماشوم یوازې د یوه بالغ انسان کوچنی قالب نه دی، بلکې تر ډېره بریده یو بېل او خپلواک فرد هم دی. د ده د خوښې فعالیتونه او انفرادي ارمانونه له بالغو وګړو څخه ډېر زیات مختلف دي او تنکی شخصیت یې د جذباتو او ارمانونو اصلاً یوه جلا نړۍ وي. د تعلیم هدف باید یوازې دا نه وي چې ماشوم د بالغ ژوند لپاره چمتو کړي، بلکې د ماشوم د اوسنیو تقاضاوو له مخې د هغه د شخصیت بېلا بېل پړاوونه هم باید مناسبه وده وکړي.

ځینې ناپوه مور او پلار د «د ادب او تربیې» په تېس کې له کوچنیوالي څخه لا په ډېر شدت او جدیت د ماشوم شا ونیسي. بل لوري ته، د هغو ښوونکو کمی هم نشته چې د عمر په لومړیو کې لا پر دې زور ورکوي چې ماشوم د ریاضي ستونزمن اصول، د ګرامر وچ قوانین او د ژوند پېچلې غوټې په یادو زده کړي. زموږ د جوماتونو زیاتره دقیانوسي ملایان غواړي چې د ماشومانو تنکی ذهن د عمر په لومړیو پړاوونو کې لا د تقوا او سپېڅلتیا په ټولو اصولو بشپړه برلاستیا ولري. دغه ډول والدین، ښوونکي او ملایان د همدې وروستۍ مفکورې پلویان بریښي چې د ماشومتوب ارمانونه دې په پام کې نه نیول کېږي او له لومړۍ ورځې لا باید ماشوم د یوه مسؤلیت منونکي بالغ ژوند لپاره په جدي ډول اماده کړای شي.

د ودې پړاوونه

د ډاروین د «د انواعو پیل» د نظریې په تاثر کې سټینلې هال دې پایلې ته ورسېد چې د بدني ودې په څېر د ماشوم ذهني او ټولنیزه وده هم بېلا بېل پړاوونه لري او ماشوم په منظمه توګه د ارتقا له بېلا بېلو پوړونو څخه تېرېږي، چې دغه پوړونه د بشري پښت د ارتقا د بېلا بېلو پړاوونو استازیتوب کوي.

د مثال په ډول که د ماشوم خوښېږي چې د خپل ژوند په کوم پړاو کې ونو ته پورته شي، نو د نوموړي دغه ماشومانه کړنه د بشري نسل هغه دور تداعي کوي چې انسان به په ونو کې ژوند کاوه. په همدې ډول، له تفریح او سیاحت سره د ماشوم مینه یا له کور او ښوونځي څخه د تېښتې لېوالتیا زموږ لرغونی کوچیانی ژوند منعکسوي. دغه راز، په ماشومانو کې له لویو، لویو پاڼو څخه د جامو

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو او اغوستلو شوق او پټ پټانی او دې ته ورته نورې لوبې د بشري نسل د ابتدایي ښکاري ژوند ترجماني کوي.

په توره او توپک د جګړو ماشومانه لوبې به شاید زموږ د هغه معاصر ژوند انځورګري کوي، چې په هغه کې له دا ډول فعالیتونو سره علاقه تقریباً یو «موډ» ګرځېدلی دی. یاده نظریه د «تمدني بیاپېښېدنې» په نوم یادېږي. دغه اند راته وایي چې د ماشومانو وده خاص پړاوونه لري، چې د انساني تکامل د پېړیو، پېړیو عمل په وړه پیمانه د ماشوم د شخصیت په بېلا بېلو پړاوونو کې په لنډ ډول را ښکاره کېږي.

دغه نظریه هم غیر علمي برېښي، ځکه د ماشومانو د ودې په برخه کې پراخه اختلافات لیدل شوي دي. په دې سربېره، ماشومان د خپل شخصیت د ودې په پړاوونو کې ارومرو له ټاکلو او منظمو پوړونو څخه په یوه ټاکلي ترتیب نه تېرېږي، بلکې د هغوی په وده کې غیر عادي تنوع او لوړې او ژورې هم را ښکاره کېږي.

د ماشومانو د ژوند مطالعه

د ماشومانو د مطالعې یوه تګلاره دا هم ده چې د هغوی د ژوند بېلا بېل پړاوونه پرلپسې مطالعه شي او بیا د جمع شویو موادو په اساس د ماشومانو د فطرت په اړه کلي اصول وضع شي. په دې برخه کې، د ارواپوهانو په پرتله ډاکټران مخکې شوي دي، چې لومړی د جرمني ډاکټر ټایډمن د ماشومانو پر ابتدایي ذهني ودې اوږده مقاله ولیکله، وروسته الکات د خپلې مشرې لور اینا د بدني، ذهني او اخلاقي ارتقا د ټولو اړخونو مشاهدات د کتاب په بڼه را ټول کړل. د نولسمې پېړۍ په وروستیو کې ټین «د تي خور ماشوم پر وده» خورا علمي مقاله ولیکله. په راتلونکي کال ډارون خپل ۳۷ کلن مشاهدات «د یوه تي خور ماشوم د ژوند انځور» تر عنوان لاندې خپاره کړل.

د دې لومړیو سرلارو او د ماشومانو د خوځښت د مخکښ ستېنلې هال د پرلپسې هڅو په برکت د ماشومانو د ساینسي مطالعې ذوق وده وموندله. په علمي مشاهدو سربېره، بې شمېره والدینو هم د خپلو ماشومانو د ذهني او بدني ودې ریکارډونه خوندي کړل او د ماشومانو د ژوند بې شمېره با ارزښته څېړنیز اثار هم خپاره شول. خو دا چې ګڼو ناپېژانده کسانو هم د مطالعې دغه میتود کارولی وو، نو د ماشوم څېړنې دا لاره هم بدنامه شوه. یو شمېر بې تجربې مشاهده کوونکو د تنکي ماشوم په چلند کې د بالغو افکارو انځور لیده، چې په دې ډول یې اصلي حقایق د ځاني تاویلاتو قرباني کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د مطالعې په تګلاره کې لوی عیب همدا دی، چې د مشاهده کوونکي شخصي تعصب پکې ډېره زیاته لاسوهنه کولی شي. موږ هسې هم دا ضعف لرو چې د خپلو ماشومانو د مطالعې په وخت کې د هغه ښو اړخونو ته ډېر پام کوو او عیبونه یې ډېر په پام کې نه نیسو. په دې سربېره، په دغه ډول یوازې د یوه ماشوم د غیرعلمي مطالعې له مخې د ټولو ماشومانو د ودې په باره کې عمومي اصول وضع کول هم ناسم کار دی.

د سوال او ځواب لاره

د ماشومانو د ژوند د عامو پېښو، هغو شیانو چې دوی ورسره علاقه لري او د دوی د خوښې وړ فعالیتونو په تړاو که له ماشوم څخه مخامخ پوښتنې وشي او ځوابونه یې په ترتیب سره را ټول کړای شي، نو د ماشوم د ځوابونو د تحلیل له لارې هم د هغه د شخصیت او لومړیتوبونو په باره کې معلومات ترلاسه کولی شو. مثلاً له ماشومانو وپوښتل شي چې ... تر اوسه پورې دې کوم حیوانات لیدلي؟ آیا مرغان دې خوښېږي؟ کومې مېوه لرونکې ونې پېژنې؟ ترکاري چېرته را زرغونېږي؟ د کوم حیوان شیدې څښې؟ کوچ څرنګه جوړېږي؟ کوم حیوانات هګۍ اچوي؟ ښه ماشومان کوم کارونه کوي؟ ښه ماشوم کوم کارونه نه کوي؟ که دې کومه کیسه زده وي، موږ ته یې وکړه؟ او داسې نور.

ښکاره ده چې د ماشوم له ځوابونو نه د هغه په باره کې په عمومي معلوماتو سربېره د هغه د شخصیت او رجحاناتو په هکله هم په ډېر څه پوهېدلی شو. د مخامخ سوال او ځواب دغه لاره د ماشومانو په مطالعه کې ډېره ګټوره ثابته شوې. خو یو څو اساسي نیمګړتیاوې هم لري. زیاتره کوچني ماشومان له پوښتنو نه سم مفهوم نه شي اخیستلی او لوی ماشومان بیا په ځوابونو کې له فریب او دروغو کار اخلي. خو که څېړونکی د ماشومانو په فطرت ښه پوه وي، نو کولی شي د دې څېړنیز میتود د یادو نیمګړتیاوو ښه چاره وکړي.

د تداعي لاره

بله، تر یو څه بریده مختلفه تګلاره دا ده چې د ماشومتوب د بېلا بېلو اړخونو په تړاو ټولیز پوښتنلیک بالغو وګړو ته ورکول کېږي او ترې غوښتل کېږي چې د خپل ماشومتوب ورځې ور یادې کړي او بیا دې پوښتنو ته ځوابونه ورکړي. مثلا ورته ویل کېږي چې لږ فکر وکړئ او ووایئ چې په ماشومتوب کې مو له کومو شیانو، کومو خلکو او کومو بوختیاوو سره علاقه وه، او له چا نه مو سخته کرکه وه؟ د ماشومتوب کومه مثبته پېښه یا دردوونکې کیسه راته بیان کړئ؟

په دې لاره کې باید دا ټکی په پام کې ونیسئ چې پوښتنلیک یوازې د یوه ذوق او یو ډول بالغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړو ته مه استوئ – بلکې د ټولنې د هرې درجې او هر عمر له لويانو نه ځوابونه وغواړئ، تر څو کله چې له دې ځوابونو نه د ماشومتوب په تړاو کوم معلومات را وباسئ، نو نتايج مو له هر ډول تنګ نظرۍ څخه خالي وي. خو زموږ د حافظې جفا او د رنګين بياني تمايل د تداعي د لارې تر ټولو لويه خامي ده. څومره چې زموږ عمر زياتيږي، زموږ بالغ جذبات او د مبالغې رنګينۍ د ماشومتوب د معصومو پېښو شاوخوا د غولوونکو پردو په څېر را چاپېر شي او د وخت په تېرېدو سره له اصلي پېښو نه يو څه له موږ نه هېر شي او يو څه پکې موږ له ځانه زياتونې کړې وي. په تېره، د ماشومتوب ځينې منفي پېښې خو په خپل لاس هڅه کوو چې له ياده يې وباسو.

د احساساتو د څرګندونې لاره

د ماشومانو د مطالعې دغه لاره له نورو ميتودونو څخه يو څه بېله ده. په دې ميتود کې د پوښتنو له نوملړ چمتو کولو وروسته د ځوابونو لپاره د تش ځای د پرېښودو پر ځای يو څو احتمالي ځوابونه هم ورسره ليکل کېږي. بيا اړوند کسانو ته ويل کېږي چې سم ځواب په نښه کړي، مثلاً:

۱- په ماشومتوب کې کومې لوبې ډېر خوند درکاوه؟

a. پټ پټاني
b. د شګو کلاوې جوړول
c. د باډيوې الوځول
d. د يو بل نيول

په ماشومتوب کې مو له چاسره ډېره جوړه وه؟

a. له مور سره
b. له پلار سره
c. له ښوونکي سره
d. د جومات له امام سره

د دغو ځوابونو له څېړنې او ارزونې وروسته د ماشومتوب په باره کې پراخه ګټور معلومات لاسته راوړلی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درملنې لاره

په نولسمه پېړۍ کې د ماشومانو د مطالعې لپاره د درملنې میتود پیل شو. په دغه میتود کې د ماشوم د ژوند تقریباً هر اړخ څېړل کېږي او هڅه کېږي چې دا معلومه شي چې د ماشوم د اوسني ښه یا بد شخصیت بنسټ د ماشومتوب پر کومو پېښو او تجربو ولاړ دی. په دې اساس، د ماشوم د ژوند او کورنیو حالاتو، بدني، ذهني او جذباتي ودې او تکامل بشپړه تاریخچه، د ښوونځي مهال او اولنیو ملګرو په تړاو پراخه مواد را ټولېږي او د ماشوم د ژوند بشپړه خاکه چمتو کېږي. د ماشوم په تړاو د ارواپوه شخصي مشاهده، د مور او پلار، ښوونکو او همزولو نظریات د دې معلوماتو په ترلاسي کې خورا ګټور پرېوځي، نو ځکه په دغه میتود کې د یادو کسانو همکاري لازمي ده.

ځینې وختونه د ماشومانو د ورانېدو سبب ناقص یا بېکاره ښوونځی وي، دغه راز د مور او پلار د ناروا چلند او ناوړه ناستې پاستې له امله هم ماشومان بې لارې کېږي. په دې اساس، د ماشوم د بد چلند د ټولو لاملونو له څېړلو وروسته د مناسبې درملنې سپارښتنه ورته کېږي. د ماشومانو د مطالعې دغه میتود ډېره زیاته خواري غواړي او لویه پانګه پرې مصرفېږي، نو ځکه دغه میتود ډېر کم استفاده کېږي.

د ماشومتوب د بېلا بېلو پړاوونو مطالعه

د مطالعې د آسانتیا په خاطر د ماشومانو وده او تکامل په درې پړاوونو وېشل کېدی شي:

۱) لومړنۍ ورځې: له زوکړې څخه یو څه له مخه او تر څو اونیو وروسته پورې.

۲) تر ښوونځي دمخه دوره: له تي خورۍ څخه تقریباً تر پنځه کلنۍ پورې.

۳) د ښوونځي دوره: ښوونځي کې له نوملیکنې څخه تر بلوغت پورې.

په پورتنیو مختلفو پړاوونو کې د ماشوم ارمانونه، وېرې، علاقې او راز، راز ذهني او بدني بدلونونه خوا په خوا مطالعه کېږي، چې د ماشوم د طبیعت په باره کې بشپړه پېژندګلوي په لاس راکوي. له لومړۍ ورځې نه پړاو په پړاو د ماشوم د ودې دغه میتود هم خورا ګټور ثابت شوی دی.

تجربوي لاره

د مطالعې تجربوي لاره بهترین میتود دی، په دې میتود کې د ماشوم د ژوند پر یوه اړخ په ارواپوهنیز لابرتوار کې تجربې او مشاهدې سرته رسېږي. مثلاً د دې لپاره چې وګوري آیا وېره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشوم کې په طبيعي ډول وجود لري او که له چاپېريال او تجربې نه ورته پيدا کېږي، د امريکا وتلي اروا پوه ډاکټر واټسن پر ماشومانو بې شمېره تجربې وکړې. يوه ماشوم له مخه هېڅکله مار نه وو ليدلی. خو کله چې په اروا پوهنيز لابراتوار کې يو بې ضرره مار مخې ته ورته کېښودل شو، نو د وېرې او وارخطايي پر ځای ماشوم له هغه سره لوبې او مستۍ پيل کړې. څو ورځې وروسته چې ماشوم له مار سره ښه بلد شو، نو په لابراتوار کې د وېرووونکي غږ آله ځای پر ځای شوه. ماشوم به چې څرنگه مار ته لاس ور نږدې کړ، آله به په زوره وکړنگېده. مار ته له لاس وړلو سره سمدستي د وېرووونکي غږ د اورېدو له کبله په څو ورځو کې ماشوم هم له مار څخه وېرېدل پيل کړل.

له دې ته ورته نورو تجربو دا پايله ترلاسه شوه چې د ماشومانو وېره تر ډېره د هغوی د شخصي تجربو له امله رامنځته کېږي. د دې لپاره چې علمي څېړنه د اروا پوه له شخصي خوښې يا ناخوښې خوندي وساتل شي، په يوه وخت کې په لوی شمېر ماشومانو په مختلفو لابراتوارونو کې تجربې ترسره کېږي او بيا دا ټولې مشاهدې له يو بل سره پرتله کېږي او په دې ډول د ماشومانو د ژوند او فطرت په تړاو گټور نتايج ترې چمتو کېږي. داسې لابراتوارونه مناسب ماحول او تخصصي وسايلو ته اړتيا لري. په غربي هېوادونو کې دا ډول بې شمېره لابراتوارونه جوړ شوي دي.

له تنگ نظرۍ او تعصب نه ځان ساتنه

د ماشومانو د مطالعې په برخه کې د اروا پوه تنگ نظري او تعصب ډېر زيات تاوان لري. په دې ځای کې بايد يوازې رښتينولي او جامعيت په پام کې ونيول شي. يوازې يوه لاره په بشپړ ډول صحيح منل او په پټو سترگو د هغې عملي کول د مطالعې د غيرعلمي کېدو احتمال رامنځته کوي. له همدې امله د يوه ميتود تر انتخابولو مخکې د هغه په مناسبوالي سربېره د ماشوم انفرادي طبيعت هم بايد په پام کې ونيول شي.

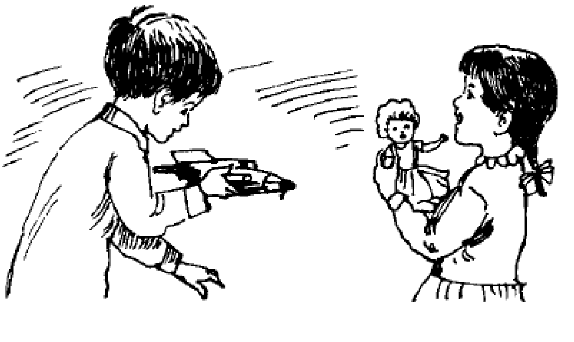

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

د ماشومانو ژوند

- ☆ د ماشومانو لوبې او ساتېري
- ☆ د ماشومانو عادتونه
- ☆ د ماشومانو تېروتنې او بانې و پلمې
- ☆ د ماشومانو دروغ
- ☆ د ماشومانو وېره
- ☆ د ماشومانو خوبونه
- ☆ د ماشومانو سرغړونې
- ☆ وران او بې لارې ماشومان
- ☆ د ماشومانو غلا او پټول
- ☆ د ماشومانو قمار وهل
- ☆ ځپل شوي ماشومان

(c) ketabton.com: The Digital Library

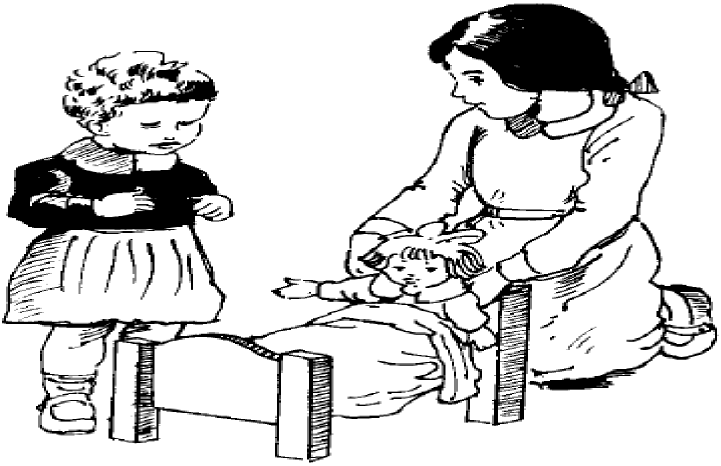

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

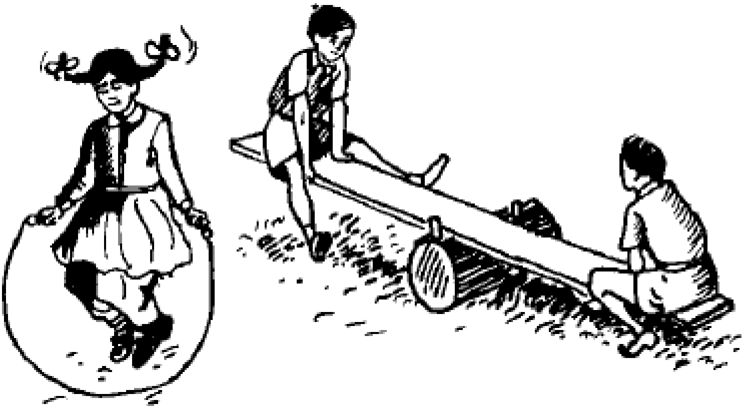

د ماشومانو لوبې او ساتېري

ځينې والدين او ښوونکي تر ننه پورې په دې نظر دي چې لوبې او تفريح د ماشومانو يوه بې گټې کړنه ده او گواکې له دې امله په هغوی کې له زحمت نه کرکه او د ژوند له نورو مسؤليتونو څخه د تېښتې عادت پيدا کېږي. دوی په دې اند دي چې که چېرته ماشوم خپل ابتدايي ژوند په لوبو کې تېر کړي، نو په ځوانۍ کې به هم خپل ټول ژوند په لوبو کې تېر کړي. پخوا وختونو کې زموږ په کورنيو او ښوونځيو کې پر دې ډول نظرياتو ډېر په کلکه عمل کېده او په همدې اساس، زموږ پلرونو او نيکونو لوبې او تفريح له ښوونځيو او کورونو نه بهر ساتلي وو.

زموږ نېکمرغي دا ده چې دا نظريه تر ډېره وخته پاتې نه شوه او نن ورځ پر دې حقيقت پوه شوي يو چې د ماشوم د شخصيت د مناسبې ودې لپاره لوبې او ساتېري يو ډېر اړين فعاليت دی او له ډېر غور و فکر، مشاهدو، تجربو او علمي څېړنو وروسته په دې نکتې پوه شوي يو چې د ماشومتوب لوبې يوه ماشوم ته د ملگرتيا، مبارزې او خواخوږۍ بهترينه روزنه ورکوي او د يوه روغ وگړي په جوړېدو کې ورسره ډېره مرسته کوي.

د لوبو او ساتېريو نظرونه

د ماشومانو د لوبو او ساتېريو په باره کې گڼ نظرونه وړاندې شوي چې يو څو دلچسپه نظرونه يې په لاندې ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱) د اضافي ځواک اخراج

۲) د راتلونکي بالغ ژوند تمرين

۳) د تکاملي پړاوونو احياء

۴) د جبلتونو پوخوالی

۵) لوبې اړينه تفريح ده

٦) لوبه ژوند ده

د اضافي ځواک اخراج

يو نظر دا دی چې په لوبو کې ماشوم له خپل «اضافي ځواک» نه استفاده کوي او د بدن همدا اضافي توانايي ماشوم لوبو ته هڅوي، خو هغه کمزوري او ناروغ ماشومان چې انرژي يې ډېره کمه وي، ولې لوبې کوي؟ ماشومان په لوبو کې له ستړيا او ستومانۍ مات مات وي، خو بيا هم ولې له لوبو څخه لاس نه اخلي؟ دوی ولې له ګڼو هغو لوبو سره علاقه ښيي چې ډېر کم ځواک پکې استعماليږي؟ دغه نظريه دې ډول پوښتنو ته ډاډمن ځوابونه نه شي ويلی او همدا د دې نظر اساسي نيمګړتيا ده.

د راتلونکي بالغ ژوند تمرين

«لوبې، ماشوم د راتلونکي بالغ ژوند لپاره چمتو کوي». د دغې نظريې له مخې لوبې يوازې تفريح نه ده، بلکې يو جدي فعاليت دی. له نانځکې سره لوبېدونکې کوچنۍ ماشومه په لاشعوري ډول د ماشومانو د ساتنې او پالنې تمرين کوي. له خاورې نه د کورونو جوړولو په لوبه کې ماشومان د ودانيزو فنونو تمرين ترسره کوي. د غله او عسکر په لوبه کې ماشومان په ځوانۍ کې د محفوظ او متمدن ټولنيز ژوند تمرين کوي، او داسې نور. دغه اند هم له نيمګړتياوو خالي نه دی. دا سمه ده چې ماشوم په لوبو، لوبو کې د بالغ ژوند په باره کې هم ډېره څه زده کوي، خو اړينه نه ده چې هره لوبه دې يوازې د راتلونکي بامسؤله ژوند لپاره يو چمتوالی اوسي؛ بلکې ډېر کله د ماشومانو لوبې يوازې د يوې تفريح او خوند په بنا ترسره کېږي.

د تکاملي پړاوونو احياء

د خپل اوسني تمدن هسکو ته تر رسېدو له مخه بشري نسل د پستۍ له راز راز پوړونو څخه تېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی. د «تمدني بیاپېښېدنې» د نظریې له مخې، ماشومان د لوبو په جریان کې د بشري نسل له لوري وهل شوي تکاملي پړاوونه تکراروي. کم عمره ماشومان د خاورو لوبتوکي او کورونه جوړوي، ګواکې په دې ډول ماشومان په خپله لوبه کې د بشري نسل هغه دور احیاء کوي، چې په غارونو کې به یې ژوند کاوه. همداسې د عمر په زیاتېدو، په لوبو کې د پېچلتیا زیاتوالی په دې معنا دی چې ماشوم د دې نسل پاتې تکاملي پېرونه تکراروي.

دا اند هم ناسم ثابت شوی او نن ورځ مو ږ دې نتیجې ته رسېدلي یو چې اکتسابي صفتونه په ارث نه انتقالېږي او په بېلا بېلو لوبو کې ماشومان ارومرو د عمر په ځانګړو پوړونو کې او یا په یوه خاص تکاملي ترتیب برخه نه اخلي، بلکې له لوبو سره علاقه او د عمر په بېلا بېلو پړاوونو کې په ډول، ډول لوبو کې ګډون ګڼ شمېر لاملونه او راز، راز انګېزې لرلی شي. د مثال په ډول کېدی شي چې موسم، چاپېریال، تمدن، اقتصادي، ټولنیز او جنسي عناصر د ماشومانو پر لوبو او د لوبېدو په ډولونو رغنده اثر پرېباسي.

د جبلتونو پوخوالی

پروفیسور میکډوګل په دې باور دی چې په جلبتونو کې تر وخت له مخه پوخوالي له امله په ماشوم کې له لوبو سره علاقه پیدا کېږي. خو د لوبو یاده فطري نظریه، د لوبو مختلف ډولونه او د ماشومانو په علاقو کې شته اختلاف نه توجیه کوي.

لوبه اړینه هوساینه ده

د بوخت ژوند له امله په ذهن او بدن بوج رامنځته کېږي، د ورځني ژوند بوختیاوې مو ډېر زیات ستومانه کوي. د دغې ستړیا د له منځه وړلو لپاره تفریح خورا ضرور ده. د لوبو د تفریحي نظریې له مخې، د بدني ستړیا او ذهني ستومانۍ د له منځه وړلو لپاره لوبه اړینه تفریح ده.

لوبه ژونده ده

د لوبو حیاتي نظریه خورا جامع ښکاري. د دې اند له مخې د ژوند د حرکت لپاره لوبه یوه اړینه بوختیا ده. لوبې، ذهن او بدن ته مناسبه وده ورکوي. د لوبو پر مهال ماشومان له دې امله ارامتیا احساسوي چې د خوړو په څېر لوبې د هغوی د شخصیت برخه ګرځېدلې وي.

لوبې یوازې د اضافي انرژي مصرف نه دی او نه یوازې د ژوند تېرولو تمرین پکې ترسره کېږي؛ په لوبو کې یوازې د نسلي تکامل بېلا بېل پړاوونه نه تکرارېږي او نه د جبلتونو زیاتېدونکي قوتونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبو انګېزه ګرځي. د دغه اند له مخې لوبه پخپله ژوند دی او له لوبې او تفریح پرته ژوند کول ناشونی دی او د ژوند سمه پېژندنه یوازې د لوبو په ډګر کې صورت نیسي.

لوبې او کار ټکر نه سره لري

پخوا خلک په دې اند وو چې لوبې او کار دوه مختلف بلکې متضاد فعالیتونه دي او لوبې یوه داسې وخت ضایع کوونکې او بې ګټې کړنه ده چې له عملي او افادي پلوه یې نتایج له صفر سره برابر دي. د تعلیم هدف انسان ته فن او هنر ور زده کول دي او دا کار ډېر زیات زیار او سرښندنه غواړي. په دې اساس، لوبې له کار نه د انسان د ویستلو یو خطرناک او شیطاني ایجاد دی. له همدې امله د یوه هوښیار او بالغ ښاري کېدو لپاره همدا مناسبه ده چې ماشومان د لوبو له چاپېریال څخه لرې وساتل شي.

د خوښۍ ځای دی چې نن ورځ موږ د ناپوهۍ له دې تاریکه غارونو څخه راوتلي یو او دې نظریې ته مو غاړه ایښې ده چې لوبې زموږ د ژوند مهمه برخه ده او د لوبو او کار ترمنځ باید توپیر ونه شي. د پخوانو خلکو په څېر د دې په ځای چې د ماشومانو له ژوند څخه لوبې او ساتېري وباسو، اوس هڅه کوو چې هر کار د لوبو غوندې خوندور او زړه راښکونکی کړو او زموږ د دې بدلېدونکو عقایدو له سببه په انساني روغتیا کې ښکاره وده راغلې ده.

د روغو ماشومانو لپاره دا ضرور نه وي چې لوبو ته یې وهڅوو، دوی فطرتاً هر وخت لوبو ته چمتو برېښي. ماشومان په طبیعي ډول له لوبو، نندارو، ټوکو ټکالو او هر ډول تفریحي بوختیاوو سره لېونۍ مینه لري او له داسې کار سره فطري لېوالتیا نه شي لرلی چې تفریح او خوشالي پکې نه وي. هغوی پخپله هغو فعالیتونو ته ور دانګي چې پېچلتیا ونه لري او داسې فعالیتونه وي چې کله پکې ګډون وکړي، نو بې باکه خوند ترې واخیستلی شي. همدا لوبې یوه داسې تفریح ده چې ماشومان پکې خپلو مشروعو فطري تقاضاوو ته رسېدلی شي او خپله خوښه پکې تطبیقولی شي.

د لوبو د مطالعې میتودونه

والدین او ښوونکي باید د ماشومانو لوبې په غور مطالعه کړي او دا مالومه کړي چې ماشومان له لوبو سره تر کومه بریده لېوالتیا لري او د بېلابېلو لوبو لپاره څه ډول ملګري او څنګه چاپېریال خوښوي. د دې مطالعې لپاره راز، راز علمي میتودونه په کار وړل شوي.

د ماشومانو د لوبو د مطالعې څو مشهور میتودونه په لاندې ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱) د پوښتنلیک میتود

۲) د مشاهدې میتود

۳) د خبرو اترو میتود

۴) تجربوي میتود

د پوښتنلیک میتود

په پورتنیو خبرو د پوهېدو یو میتود دا دی چې د بېلا بېلو لوبو په تړاو د عام فهمه پوښتنو لیست جوړ شي او له دول، ډول ماشومانو څخه یې ځوابونه وغوښتل شي. دغه میتود د پوښتنلیک میتود بلل کېږي. مثلاً:

کومه لوبه دې تر ټولو ډېره خوښېږي؟

آیا پوکانې ډکول دې خوښېږي؟

آیا توپ ډنډه دې خوښېږي؟

آیا د پوستي ټکټونو له ټولولو سره مینه لرې؟

له کومو ملګرو سره دې د پټ پټاني لوبه خوښېږي؟

د پهلوانۍ لپاره دې کوم ځای خوښ دی؟

د ماشوم په ځوابونو کې د هغه د لوبو د رحجانونو په باره کې تر ډېره بریده دقیق معلومات ترلاسه کولی شو. د پوښتنو مخې ته ځینې وختونه څو متبادل ځوابونه هم لیکل کېږي او ماشوم ته ویل کېږي چې سم ځواب په نښه کړي. مثلاً: باران ورېږي، غواړې د کور دننه کومه لوبه وکړې؟

الف) لوډو ب) د نانځکې واده جوړول ج) رسامي کول د) شطرنج

د مشاهدې میتود

د ماشومانو د لوبو د مطالعې یوه مستقیمه لاره هم شته چې د ماشومانو لوبغالي ته ورشې او په علمي بڼه دا ټکي مطالعه کړې چې د هغې لوبې نوعیت څه دی؟ آیا ماشوم زیاتره وختونه برخه پکې اخلي او که یې علاقه بدلېږي را بدلېږي؟ ملګري یې له دې لوبې سره څومره علاقه لري؟ د لوبو په اوږدو کې یې لانجه راځي او که نه او که لانجه جوړېږي نو پرېکړه یې څنګه کېږي؟ آیا دغه لوبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې تفريحي لوبه ده او که تر شا يې کوم ښوونيز يا ټولنيز هدف هم شته؟ د لوبو دا ډول علمي مطالعې ته د مخامخ مشاهدې ميتود ويل کېږي.

د خبرو اترو ميتود

له ماشومانو سره د مخامخ ليدنې او خبرو اترو له لارې هم د لوبو په اړه د هغوی تمايلات معلومولی شو. په دې ميتود کې تاسو د ماشوم په خوا کې کېنئ او په نرمه ژبه ترې پوښتنې کوئ: ته کومه لوبه کوې؟ د لوبې په ډګر کې دې څومره ملګري پيدا کړي؟ په ښوونځي کې د کومې لوبې په ټيم کې شامل يې؟ که دې په لوبه کې لانجه را شي، څه به کوې؟ د ماشومانو له راډيويي او ټلويزوني خپرونو سره څومره علاقه لرې؟ او داسې نور.

تجربوي ميتود

نن ورځ د لوبو د مطالعې تجربوي ميتود ډېر زيات منل شوی ميتود دی. په دې ميتود کې د ماشومانو د لوبو منظمه او هر اړخيزه مطالعه کېږي او ټولې مهمې خبرې په منظم ترتيب ليکل کېږي. ځينې ماشومان ډېر شرمناک وي، او کله چې پوه شي يو څوک يې څاري نو شرمېږي او په خلاص زړه لوبه نه شي کولی. پر دې ستونزې د برلاسته لپاره د ماشومانو اروا پوهانو يوه داسې پرده جوړه کړې چې له يوې خوا نه يې د بل لوري ټول شيان ښکاري، خو له هغه لوري د دې خوا هېڅ شی هم نه ليدل کېږي. دغه «يو طرفه پرده» د لوبو په ځای کې نصبېږي او اروا پوهان يې شا ته کېني او په دقت سره لوبېدونکي ماشومان څاري. ماشومان چې پر دې نه پوهېږي چې څوک يې څاري، ډېر بې باکه په لوبو کې لګيا وي.

اروا پوهان د ماشومانو ټول خوځښتونه، کړنې، خبرې او داسې نور ورسره يادداښت کوي او چې لوبه پای ته ورسېږي نو خپل مشاهدات تحليلوي، چې د همدې له مخې بيا په لوبه کې د مناسبو بدلونونو وړانديز ورته کېږي او د ماشومانو د نيمګړتياوو په باره کې والدينو او ښوونکو ته ګټورې مشورې هم ورکول کېږي. تر مختلفو وقفو وروسته دا هم په ډاګه کېږي چې په لوبه کې بدلون او د ماشومانو مناسبه لارښوونه پر دوی څومره اغېز پرېباسي. د دې مشاهدو او ګټورو سپارښتنو په مټ هڅه کېږي چې د ماشومانو د لوبو لپاره يوه معياري او مثبته فضا رامنځته شي. په غربي هېوادونو کې د ماشومانو د اروا پوهانو دغو هڅو تر ډېره بريده کاميابه پايله لرلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوبو د لېوالتياوو ارتقايي پړاوونه

د تجربې او عمر له زياتوالي سره د ماشومانو د لوبو ذوق هم بدلېږي. که څه هم د ماشومانو په هوساييزو لېوالتياوو کې جدي توپيرونه ليدل شوي، خو بيا هم د لوبتيا د ودې او تکامل تدريجي پړاوونه شاوخوا هر ځای او د هر توکم په ماشومانو کې تر ډېره مشترک دي. د تکامل دغه زينې د ماشوم په ژوند کې په درې برخو وېشلی شي:

١) د ابتدايي عمر لوبې: له زوکړې څخه تر درې کلنۍ پورې ابتدايي لوبې.

٢) د ماشومتوب د پيل لوبې: يعنې له څلور کلنۍ نه تر اته کلنې پورې لوبې.

٣) د زلميتوب (بلوغت) تر پېر دمخه لوبې: يعنې له ديارلس کلنۍ نه د زلميتوب تر وخته لوبې.

د ابتدايي عمر لوبې

تر زوکړې يو څه موده وروسته ماشومان يوازې د خپلو حواسو کارول او خوځېده زده کوي، او په دې عمر کې په يوازې ځان لوبې خوښوي. دوی تر ځان چارچاپېره هر شي ته د لاس اچولو تمرين کوي او د يوه کار له بيا، بيا تکرار نه ډېر زيات خوند اخلي. په لومړيو کې يې دغه حرکتونه ګډوډ وي او ماشومان خپل شاوخوا خلکو او شيانو ته تر ډېر وخته ځير، ځير ګوري او په معمولي غږ يې غوږونه څک شي.

ورو، ورو په ماشومانو کې د مخته خوځېدو ځواک پيدا شي. ماشوم د شيانو په لور ور غورځي. خپل لور ته يې را کاږي يا يې ايسته غورځوي. له تګ زده کولو دمخه لا ماشوم تقليد کول زده کوي. په هينداره کې خپل انځور ته ډېر زيات خوشحالېږي. په دې عمر کې ماشوم وړو شيانو ته ډېر زيات ميلان ښيي او په هر خوله خلاصي شي کې له ګوتې ننباسلو ډېر زيات خوند اخلي.

د خاپوړو دور له پای ته رسېدو وروسته ماشوم تګ زده کوي او چټکتيا يې زياته شي. دا مهال ماشوم د انځورونو له ليدو او کيسو اورېدو سره لېږ او زيات لېوالتيا ښيي. په دې عمر کې ماشوم عموماً په «متوازي لوبو» کې بوخت وي. په دې معنا چې نومړی د ماشومانو په خوا کې خو لوبېږي، خو هغو ته له ور ګډېدو څخه ترهېږي او ځان ترې لرې ساتي.

د ماشومتوب د پيل لوبې

د ماشومتوب په لومړيو کې د ټولنيز ژوند د څه نا څه سليقو له زده کړې وروسته په ماشومانو کې د ګډو لوبو کولو علاقه پيدا کېږي. په دې وخت کې ماشوم په يوازې لوبېدو کې بې خوندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډې احساسوي. د څلورو او شپږو کلونو په منځنۍ موده کې ماشومان په بې ځایه خبرو کې ډېر زیات مهارت پیدا کوي. یو شمېر ماشومان د بې معنا او کله نا کله د بې عقلۍ او تر دې چې نیمه فحشو جملو په بیا، بیا ویلو کې یو خوند غونډې احساسوي. د عمر له زیاتېدو سره یې د تکرار په ځای له پرلپسې والي سره علاقه پیدا شي. په دې وخت کې غواړي چې هر کار په منظمه توګه سرته ورسوي او له پرلپسې کیسو اورېدو سره یې مینه پیدا شي. مثلاً که د واده لوبه کوي، نو د واده هر دود په منظم ډول وار، وار په ترسره کوي.

څه موده وړاندې د هند په اړه خبر خپور شو چې په کومه سیمه کې څو ماشومانو په لوبو کې د مهاتما ګاندي د وژل کېدو پېښه تمثیل کړې وه. پلټنې کول، وژل، د تورنو نیول، په محکمه کې د قضیې اورېدل او د قاضیانو تر پرېکړې پورې د ټولې لوبې له ترسره کولو وروسته دغو ماشومانو د ګاندي د وژونکي رول لوبوونکی بې ګناه ماشوم هم د لوبې په جریان کې په رښتیا په دار ځوړند کړی وو.

یوه بله پېښه هم را یاده شوه. د لندن په یوه بڼ کې کوچنیو ماشومانو د واده لوبه کوله. دوه تنکیو ماشومانو له ځانه ناوې او زوم جوړ کړي وو او بیا کلیسا (د بڼوال خېمې) ته ننوتي وو. له هغه وروسته دواړو یو کوچنی کېک پرې کړی او ټولو په ګډه خوړلی وو. ورپسې «ناوې» او «زوم» په یوه مېز باندې پټې سترګې ناست وي. لږ ځنډ وروسته «ناوې» سترګې پرانیزي او «زوم» ته وایي: «زه امیندواره یم».

وینئ چې خبره له کوم ځای نه تر کوم ځایه ورسېږي! په دې عمر کې ماشومان غواړي چې داسې لوبه ولوبوي چې زړه راښکونکې پېښې ولري او هره برخه یې په ترتیب ترسره شي.

په دې عمر کې خوځند لوبتوکي، چړې، لړلیدوني او ځلېدونکي څیزونه د ماشومانو د خوښې لوبتوکي وي او ونو ته ختلو، ښویېدلو، منډې وهلو، پټېدلو، جنګېدلو او په حیواناتو پسې ځغلېدو نه ډېر زیات خوند اخلي.

تر زلمیتوب دمخه لوبې

تر زلمیتوب دمخه لوبو کې جنسي اختلافات هم ور ګډ شي. په دې وخت کې په لوبو کې شور او زوږ تر ډېره کم او خوځښت زیات وي او د یوې لوبې په ځای له ګڼو لوبو سره یې علاقه پیدا شي. له نورو نه د لوبې ګټلو او امتیازي مقام لاسته راوړلو هیله یې ډېره زیاته زوروره شي. په دې وخت کې ماشومان د منډو ترړو د ساده لوبو پر ځای د مبارزې او مقابلې له لوبو سره لېوالتیا ښیي. کرکټ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

باسکټ بال، هاکي، فټ بال او داسې نورو لوبو سربېره، لامبو-وهنه، تفريحي ځايونو ته تلل او هر وخت د بايسکل چلونې هيلې يې په ولولو شي. دغه راز، د اس او موټرسايکل ځغلونې مينه يې په څپو شي. د ډېرو ملګرو په ځای يوازې د يوه «پوخ ملګري» موندلو هيله يې زرغونه شي. که يو خوا نجلۍ داسې ملګرې لټوي چې د زړه له اخلاصه ورسره د «راز» خبرې وکړای شي؛ نو بل خوا هلک هم د خپل جنس يو داسې ملګری لټوي چې «راز داره» يې شي.

همدا هغه وخت دی چې د ماشومانو لوبډلې، ټيمونه او پارټۍ جوړېږي. په دې دوره کې ماشومان د کوچنيو لرګينو وسايلو او د کور د ورځنيو توکو په جوړولو او د برېښنا او نورو وسايلو په ترميم کې ډېر زيات بوخت وي. نجونې له ګنډلو، اوبدلو او خامک سره بې بريده ليوالتيا ښيي. د «لاس صفايي» لوبې، تاش او د عاشقي و معشوقي ذوق يې لوړېږي. په دې دوره کې د ماشومانو د مطالعې په انتخابونو کې هم پراخه تنوع راځي، نو په دې ځای کې د لوڅو ادبياتو، فحشو فلمونو او بې هدفه ټلويزوني خپرونو په باره کې مناسبه لارښوونه ورته ډېره زياته ګټه کولی شي.

په لوبو کې تنوع او اختلاف

د ماشومانو په لوبو کې تنوع او بدلون ولې او په څه ډول رامنځته کېږي؟ د دې تر شا ګڼ لاملونه لاس لري. په هر عمر کې ماشومان له يوې ځانګړې لوبې سره زياته علاقه ښيي. کمکی ماشوم له لاس او پښو وهلو ډېر خوند اخلي، چې لږ لوی شي د کاغذونو له تاوولو، اوبو شيندلو، د صابون پوکانې جوړولو او له چټي او بې معنا خبرو ډېر خوند اخلي. څه موده وروسته يې بيا له له وړو او لويو لوبو سره هم علاقه پيدا شي. ښوونځي ته چې لاړ شي، نو په لومړيو کې خو له نورو سره له لوبېدو شرمېږي، خو ورو، ورو د خپلو همزولو په لوبو کې هم برخه اخلي. دغه مهال د نوموړي د لوبو په ذوق کې تنوع او بدلون پيلېږي او له يوې نه زياتو لوبو سره يې علاقه پيدا شي.

لوبې او جنسي عناصر

د ماشومتوب په لومړيو کې د هلکانو او نجونو په لوبو کې عموماً کوم ښکاره توپير نه وي، خو په اته يا لس کلنۍ کې د جنسي عناصرو له امله د دوی په لوبو کې توپير پيل شي. هلکان عموماً له هلکانو او نجونې له نجونو سره لوبې کول خوښوي او د لوبو د ملګرو په انتخاب کې ماشومان معمولاً خپل همجنسه او همزولو ته ترجيح ورکوي؛ نجونې له نانځکو سره لوبېږي، کورونه جوړوي، د واده تمثيلونه کوي، او هلکان له توپ او لښتو سره لوبېږي. تر بلوغت له مخه ماشومان له خپل مخالف جنس سره لوبېدل خپله کمزورتيا ګڼي او په همدې عمر کې د ماشومانو د داسې ډلو جوړېدو خطر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم پیدا کېږي چې په راتلونکي کې په جرايمو اخته کېږي.

د نجونو پر لوبو ټولنيز بنديزونه

په زلميتوب کې هلکان معمولاً له هغو لوبو سره علاقه ښيي چې مبارزه، زړورتيا، ځواک، ځيرکي او چالاکي پکې پکار وي او له يو بل سره د مخامخ مبارزې لوبې يې ډېرې زياتې خوښېږي. نجونې هم غواړي چې همدا ډول لوبې وکړي. خو د ټولنې له وېرې خپلې لوبيزې بوختياوې محدودې کړي او د خپل بدن په طبيعي کمزورتياوو سربېره د ښځينه دودونو او چاپېريال تر بوج لاندې عموماً نجونې په داسې لوبو بسنه کوي چې ټوپونه او خېزونه پکې کم وي.

په لويديځو هېوادونو کې د خلکو عام نظر ډېر زيات متمدن شوی دی. په دغو ټولنو کې پر نجونو باندې تفريحي بنديزونه لګول اوسمهال يو ظلم ګڼل کېږي. پايله يې دا ده چې هلته نجونې هم د «نارينه وو په لوبو» کې برخه اخلي، مثلاً په هاکي، ټېنس، والي بال، بايسکل ځغلونې، لوړ ټوپ اچونې، اوږد ټوپ وهنې او داسې نورو لوبو کې د آزادۍ له کبله د مغربي ښځو بدني روغتيا هم بهتره شوې. خو موږ ډېرې داسې لوبې لرو چې په دې خبره پرې بنديز لګوو، چې ګواکې «نجونې يې نه کوي.» زموږ د هېواد د نجونو بدني روغتيا په ټوليز ډول ښه نه ده او په دوی کې د کمترۍ او احساس محروميت د زياتېدو يوه لويه وجه پر روا لوبو باندې د ناپوهه ټولنې بې ځايه بنديزونه دي. د خوښۍ ځای دی چې اوس دې لور ته يو ډول هيله ښونکې ويښتيا تر سترګو کېږي.

لوبې او ځيرکتيا

په لوبو کې ځيرکتيا هم لوی لاس لري او دا عام فکر چې له ذهني پوخوالي سره سره له لوبو سره علاقه کمېږي، ناسم ثابت شوی دی. ځيرک، کم عقل او د بېلا بېلو ذهني کچو ټول ماشومان ارومرو يوه نه يوه لوبه کوي، بلکې ځيرک ماشومان په لوبو کې تر نورو ډېر ګډون کوي، د دوی له يو بل سره ګډ اوسېدل خوښېږي او له داسې بوختياوو نه ډېر خوندي اخلي چې غور او فکر پکې ډېر او هاى و هوى پکې کم وي. دوی په يوازې ځان هم لوبې کوي او د خپلو همزولو په نسبت درس هم ډېر وايي. د نورو ماشومانو په پرتله ځيرک ماشومان د مبارزې له لوبو سره ډېره کمه علاقه ښيي. بل خوا، د لږ ځيرکو، کند ذهنه او بې عقله ماشومانو عموماً دا خوښېږي چې له لرې يې ننداره وکړي او د ځيرکتيا د کمښت له امله د لوبو په بېلا بېلو اړخونو باندې د پوهېدو وړتيا هم ورکې نه وي او ډېر کله ناکامه او جنګېره لوبغاړي ترې جوړېږي. دغه ډول ماشومان که په ګډه هم لوبه کوي،نو تر ځان کم عمره ماشومانو سره يې کوي تر څو دبدبه يې پرې جوړه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبې او توکميز تعصب

د نړۍ په ګڼو سيمو کې لا هم د رنګ او توکم توپير موجود دی. دغه توکميز تعصب پر لوبو هم يو ناوړه اغېز پرېباسي، په کومو سيمو کې چې تر نن ورځې پورې له تورپوستو سره ناوړه چلند کېږي، نو هلته تورپوستي ماشومان د کمترۍ احساس د جبران لپاره په لوبو کې وړتيا پيدا کوي او هڅه کوي چې تر نورو وړاندې شي، تر څو له دې لارې د خلکو په سترګو کې د ځان لپاره درناوی او مقام پيدا کړي. ډېری تورپوستي حبشيان په کيسو او ټوکو کې وړتيا ترلاسه کړي. په همدې ډول د نورو وروسته پاتې قومونو ماشومان هم د لوبو په ډګر کې ځان يوه مقام ته رسوي او د خپل قومي وروسته والي د ختمولو هڅې کوي.

د توکميز تعصب جنګونه د لوبو فضا هم زهرجنه کوي، ډېری وختونه د مظلومو قومونو ماشومان د ټولنې له خبرو او پېغورونو دومره تنګ شي، چې له لوبو څخه له يوې مخې لاس پورته کړي. په دې ځای کې يوه ډېره په زړه پورې کيسه ذهن ته راغله. د لاهور په يوه کلي کې څو ماشومان په لوبو اخته وو. په دې کې يو څو ماشومان د چوړو د کورنۍ هم وو. همدې وخت کې وريځې راغلې، نو ماشومانو ټوپونه او خېزونه پيل کړل او په لوړ غږ يې دا سندره پيل کړه:

اې خدايه باران راوله.

زموږ په کور کې غله را زرغونه کړه

د چواړيانو کره چونګښې وچغوه.

د چواړيانو ماشومانو چې وليدل چې د لوبو مثبته او خوندوره فضا په دا بل مخ اوړي، نو د خپلو خېمو په لور يې منډه کړه او هغه ماشومان يې په ميدان پرېښودل. په کلو کې هم د «ټيټ نسل» خلک د ډول ډول تنګ نظريو ښکار وي. د «لوړ ذات» ډېری کليوال خپل ماشومان د «ټيټ ذات» له ماشومانو سره له لوبو منع کوي.

لوبې او چاپېريال

ماحول هم د ماشومانو پر لوبو ښکاره اغېز ښندي. د معتدلو سيمو ماشومان د غرنيو ماشومانو برعکس عموماً مختلفې او جلا لوبې کوي. دغه راز، د محدودو سرچينو له امله د کليوالو ماشومانو لوبې د ښاري ماشومانو په پرتله ډېرې ساده او د شمېر له مخې خورا کمې وي. په همدې ډول ښارونو کې هم د تنګو او تياره کوڅو او چټلو سيمو اوسېدونکو ماشومان د ازادې فضا له لوبو نه بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخې وي. ښاري ماشومان چې يو څه را لوی شي، او د سينما ليدل پيل کړي، نو د مبارزې له لوبو سره يې لېوالتيا مخ په کمېدو شي؛ نو که دې وخت کې يې سمه لارښونه ونه شي، نو د دې وېره شته چې د ټولنې ضد فعاليتونو او مجرمانه کړنو ميلان پکې زيات شي.

لوبې او موسم

لوبې له موسم سره هم ژوره اړيکه لري. د بارانونو په ورځو کې کيسې لوستل، شيان پخول او کورنۍ لوبې زيات خوند لري. بل خوا، ژمي کې بيا ماشومان په واوره ښويېدل، د واورې کورونه جوړول او باډيوې الوځول خوښوي. د پسرلي په موسم کې يې له ټوپ وهلو، پړي اوښتلو، پټ پټاني، څرخي تاوولو او بايسکل ځغلولو سره علاقه زياته شي. په دوبي کې بيا چکر او ګرځندويي د دوی د لوبو لېوالتيا وګرځي. په دې سربېره، د همزولو معيار، د لوبو په باره کې د والدينو نظر، د هغوی ټولنيز او اقتصادي حالت، د کلي او ښوونځي چاپېريال، تر دې چې د ماشوم ورځنی لباس، روغتيا او خواړه هم د لوبو په ذوق کې د ښکاره توپير سبب ګرځي.

د ماشومتوب په دوره کې لوبې يوه بېخي فطري بوختيا برېښي، په ماشومانو کې د حرکت او منډو جذبه د لوبو په بڼه د اظهار مناسبه لاره ترلاسه کوي او دا هېڅ ضرور نه وي چې ماشومان لوبو ته وهڅول شي. لوبه که هر ډول وي، ماشومان يې د پايلې په اړه له فکر کولو پرته بې باکه ترسره کوي؛ لوبې په اصل کې د ماشومانو د واقعي او طبيعي ارامتيا او خوښۍ دپاره دلچسپه موارد برابروي.

لوبې او بدني روغتيا

د روغتيا له مخې، لوبې د ماشومانو لپاره زښته ګټوره بوختيا ده. په لوبو کې د ګڼون کوونکو ماشومانو بدني ځواک وده کوي. د منډو، ټوپونو، غورځېدو، ټيټېدو، جګېدو، اوښتو، غورځولو، ښويېدلو، ولېدلو او ځان سنبالولو له امله يې د بدن غړي خلاصېږي، وينه په ډېره اسانۍ پکې دوره وهي او د بدن بېکاره مادې د خولې په بڼه وځي.

زموږ بدني وده او غوړېدنه تر ډېره د لويو پلو په خوځښت پورې اړه لري. همدا پلې په لوبو کې د خوځېدو په حالت کې وي او پياوړې او وازې شي او ورسره د ماشومانو خوځښتي سليقه هم رغېږي. په دې ډول په ماشومانو کې د خوځښت او حرکت پورې اړوند رنځونه هم له منځه ځي. د مناسبې بدني ودې په اساس په بدن کې له ناروغيو سره د جنګېدو پرېمانه ځواک را ټولېږي، تېز او چالاک لوبغاړي ماشومان د بدني نظم او ډسپلن په سبب په خپل ځان هم باوري وي او ډېر کم داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېښېږي چې د کمترۍ د احساس ښکار شي.

لوبې او ذهني روزنه

د ماشومانو ژوند له کړنو څخه جوړښت مومي. د لوبو په جريان کې ماشومان له ډول ډول وسايلو سره مخ کېږي. دوی دغه توکي په بېل بېل ډول کاروي او ځينې شيان جوړوي او ماتوي، او له دې لارې يې د خپل مادي چاپېريال په هکله پوهه او معلومات پراخېږي. په ذهن کې يې نوي نوي فکرونه ټوکېږي. د پېښو پر اسبابو يې سر خلاص شي. د لوبو له توکو او د ډولو له نوو جوړښتونو څخه اغېزمن کېږي او پر بېلا بېلو امکاناتو باندې د فکر کولو وړتياوې پکې پنځېږي. او په دې ډول د دوی نوښتگر ذهن د شاوخوا پر نړۍ له نوو، نوو لارو څخه فکر او غور کولو ته چمتو کېږي.

څومره چې ماشوم لويېږي، له لوبو سره يې ذوق هم پراختيا مومي. په لوبو کې د مبارزې په جريان کې د ځان په څېر، له ځان نه مختلف او ډول ډول همزولو سره ويني او د ژوند له يو څه جلا او بېل فکر او طرز سره اشنا کېږي. په دې ټولنيز ليده کاته کې د ماشوم په شخصيت کې وسعت او انډول رامنځته کېږي. د نورو له کړنو او فکر سره بلدېږي او ذهني پوخوالی او سليقه يې غوړېږي. د لوبو په ډگر کې ماشوم د تمرکز کولو، تصميم نيولو، مبارزې کولو، ټاکلو او لاس ورکولو ځانگړنې زده کوي. له نوو ماشومانو، نوي انداز، نوو لغتونو او نويو فکرونو نه له برخمنتيا وروسته ماشوم د ذهني بلوغت پر لويه لار رهي کېږي.

د لوبو ټولنيز ارزښت

د ماشومانو په ټولنيزه او ذهني روزنه کې لوبې لوی لاس لري. لوبه يوه په زړه پورې ډله ييزه بوختيا ده. په لوبو کې تنها ماشوم د کورني ناز او مينې له فضا څخه وځي او چې د لوبو په ډگر کې پښه بږدي نو هله احساسوي چې په نړۍ کې نور ماشومان هم ژوند کوي او د ځان په څېر د نورو ماشومانو هيلې او حقونه هم هماغسې اړين دي. نوموړی ډېر ژر پوه شي چې يوازې د زړورتيا، لاسنيوي، زغم، برابرۍ او ورورگلوۍ له لارې په لوبو کې بريالی گډون کولی شي او دا چې په ښکېلتيا، غوسې ښودلو او ټېل ماټېل هېڅ څوک هم له ده سره ملگرتيا نه خوښوي. د ټولنيزو لوبو له لېوالتياوو نه د برخمنتيا په خاطر نوموړی مجبوره کېږي چې د خپل وران شوي شخصيت ډېر نازونه او نخرې شاته وغورځوي او د لوبډمشر خبره منل او له نورو سره په گډه د لوبډو ټولنيزه سليقه ورکې ټوکېږي. د لوبډلې ټولنيز ژوند ته له ور ننوتو وروسته د شرمېدنې، زړه نا زړه توب، بې زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

توب، غوسې او د شخصیت نورې ټولنیزې نیمګړتیاوې ترې لرې کېږي. ځان ځو ټاکلو اصولو ته ژمن ساتل او د یوه سوله ییز ښاري کېدو روزنه یې هم په همدې لوبو کې کېږي. که چېرته په دې دوره کې د ماشومانو د لوبو مناسبه څارنه او لارښوونه وشي، نو په راتلونکي ژوند کې هم د یوې رغنیزې ډلې د ګټور غړي کېدو او د خلکو د مشرۍ لوړتیاوې پکې ټوکېږي.

که ستاسو ماشوم د څه شي له امله په لوبو کې ګډون نه کوي، نو د دې کلکه اندېښنه شته چې د دروني حرکت او فعالیت زېرمه به یې د مجرمانه کړنو بڼه غوره کړي او د دې هم ډېر امکان شته چې د خیال پلاؤ عادت ور ولوېږي او څومره چې لویېږي، هماغومره یې له ټولنیز ژوند سره کینه پیدا شي. د لوبو له هوساینو نه د بې برخې ماشومانو په شخصیت کې د شرمېدنې، بې زړه توب، ازرده کېدو، نورو ته ضرر رسولو، بې ځای سر تمبګي، خلق تنګي او ځانځاني په څېر عیبونو د پیدا کېدو احتمال ډېرېږي. په همدې ډول یې د بالغ ژوند لمنه هم داغجنه کېدلی شي. په لوبو کې د ګډون له امله د مبارزې، غورزېدو، پررزېدو او منډو ترړو له لارې د ماشومانو د خلق تنګي او غوسې براس وځي او په راتلونکي ژوند کې د ټولنې د یوه باشعوره، متمدن او زغم لرونکي غړي کېدو وړتیا مومي.

د لوبو احساساتي ارزښت

دا چې د لوبو خوځښتونه او لېوالتیاوې ماشوم هوسا کوي، نو کله چې دی لوبه پیلوي نو تر پایه پورې په ټوله توجه او پام پکې بوخت وي. له لوبو نه دی بې اندازې ارامتیا ترلاسه کوي. د راتلونکي بالغ ژوند ځانګړنې لکه پر ځان کنټرول، پر ځان باور، زغم، نوښتګر فکر، خبره منل، همکاري کول او رهبري، د لوبې د ډګر له خوشالۍ او هوساینې څخه سر را پورته کوي. د ژوند له ربړو څخه د لریوالي او د بدني او ذهني خوشحالۍ او خوښۍ له امله د نوموړي په روغتیا او شخصیت کې توازن رامنځته کېږي. د روغ شخصیت د ودې او غوړېدا لپاره د لوبو له ډول ډول لېوالتیاوو خوند اخیستل د ماشومانو لپاره ډېره زیاته اړینه ده.

په کور او ښوونځي کې د لوبو زمینه برابرول

«لوبې د زده کړې په لاره کې خنډ پېښوي.» په تېر مهال کې دغه دقیانوسي تعلیمي نظریې ډېر زیات په ناسمه لاره روان کړي وو، خو د خوښۍ ځای دی چې اوس ښوونکي او والدین په دې حقیقت پوه شوي دي چې د ماشومانو ښوونیز ژوند باید له خوشحالیو نه ډک وي. د ناپوهه ښوونکو د ظلم او تشدد له کبله ماشومان له ښوونځي نه په وېره کې وي اوکرکه ترې کوي، له درس ویلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترهېږي او د جرايمو او ټولنې ضد اعمالو تمايل پکې زياتېږي. اوسمهال د ښوونځي په دوره کې لوبو او تفريح ته ډېر زيات ارزښت ورکول کېږي، تر څو ماشوم خپله تازه ټوکېدلې انرژي په خوندورو بوختياوو کې ولګوي.

لوبغاړي ماشومان په ټولګي کې له خپلو ټولګيوالو سره ډېره کمه شخړه او لانجې کوي. د لوبو په ډګر کې ترلاسه کړې خوشحالي او کاري خپلواکي په ماشوم کې ذهني او احساساتي انډول رامنځته کوي. په دې سربېره، له نورو سره د ليدو کتو او تر ځان پوه کس نه د يو څه د زده کړې شعور يې هم پخېږي. دا سمه ده چې په ټولګي کې ماشومان د کلچر او تمدن له معيارونو سره بلدېږي، خو له يو بل سره د همکاري، خواخوږي او زړورتيا په څېر ځانګړنو عملي روزنه يوازې د لوبو په ډګر کې ترلاسه کېدی شي. د لوبو ډګر د ماشومانو لپاره تر ټولو غوره ډيموکراتيک ښوونځی دی. د نړۍ يو ښوونځی هم د لوبغالي له مرستې پرته د ماشومانو د مناسبې ښوونې او روزنې فريضه په برياليتوب نه شي سرته رسولی.

د لوبو تعليمي ارزښت

دا تواهم هم بې بنسټه دی چې که د ښوونځي چاپېريال خوښي بښوونکی وي، نو د ماشومانو د ښوونې و روزنې موخه له منځه ځي. تفريح کومه بې ګټې بوختيا نه ده. لوبې خپل منل شوی تعليمي ارزښت لري. د مبارزې په لوبو کې ماشوم د سرښندنې، خپلواکي او زړورتيا عملي روزنه ترلاسه کوي. د پاملرنې او زيارکښۍ همدا روزنه له نوموړي سره د کتابونو په پوهېدو کې لويه مرسته کوي؛ له همدې امله د هغو ښوونځيو د ازموينو پايلې هم عموماً ډېرې ښې راوځي، چې پر لوبو، ډرامو، انځورګرۍ، موسيقۍ او نورو ښکلو هنرونو هم ډېر ټينګار کوي. د لوبغاړوالي احساس له ماشوم سره د يوه بريالي زده کوونکي په جوړېدو کې ډېره زياته مرسته کوي او د ښوونې په غوټو باندې د ښه ترا پوهېدو او د ښوونځي دنده په خوشحالۍ سره د پای ته رسولو عادت ور لوېږي. که د لوبو دې تعليمي اړخ ته مناسب اهميت ورکول شي، نو زموږ د ښوونيز او روزنيز نظام ګڼې نيمګړتياوې هوارېدلی شي.

د لوبتوکو مسايل

د ماشومانو لپاره د لوبو مناسب توکي چمتو کول د والدينو لپاره يو پېچلی مسؤليت دی، د لوبتوکو د پېر پر مهال دې ټکي ته بايد پام وشي چې ماشومانو ته به يې څه ګټه رسېږي؟ پکار نه ده چې والدين يوازې د خپلې خوښې لوبتونکي ماشوم ته وټاکي، بلکې د ماشومانو ليدلوری دې هم په پام کې ونيسي. هڅه دې وشي چې په ښايست او زړه راښکونتيا سربېره لوبتوکي تر ډېره وخته پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ماشومانو سره پاتې شي. د ماشومانو لپاره د لوبتوکو د اخیستلو پر مهال لاندې ټکي له والدینو سره ډېره مرسته کولی شي:

۱) **د ماشوم له کچې سره سم:** لوبتونکي باید د ماشوم له ذهني او بدني کچې سره برابر وي او د هغوی اړتیاوې پوره کړي. مثلاً شپږ میاشتني ماشوم ته په کیلي ځغاستونکی موټر یو نامناسب او ستونزمن لوبتوکی دی، نو ځکه یوه کوچنۍ لښته یا د لرګي یو ووړ غونډې لوبتوکی یې هم بس دی.

۲) **غوره، ښایسته برېښېدونکي او زړه راښکونکي:** د لوبتوکو شمېر دې کم وي، خو ښه، ښایسته ځلېدونکي او زړه راښکونکي لوبتوکي پېرل له ډېرو خو بېکاره لوبتوکو ډېره بهتره ده. لوبتوکي چې ډېر شي، نو ماشوم بې پروا غوندې شي. بل خوا، د لوبتوکو د ډېرښت له کبله د یوه لوبتوکي په بېلا بېلو اجزاوو غور او فکر کول او د هغه د پرزه پرزه کولو او ترمیم مینه یې په کمېدو شي.

۳) **کلک او اوږدمهاله:** لوبتونکي باید کلک او پایداره وي. له نه پاتېدونکو او ژر خرابېدونکو لوبتوکو سره د لوبو له امله په ماشوم کې د بد مزاجۍ او تنګ خلقۍ پیدا کېدو احتمال رامنځته کېږي.

۴) **د پاکوالي ارزښت:** داسې لوبتوکي اخیستل ښه وي چې په اسانه پاک شي تر څو ماشوم له چټلیو لرې وي.

۵) **د ساتېري بېلا بېل امکانات:** پکار ده چې داسې لوبتوکي هم واخیستل شي چې ماشوم ورسره په څو طریقو ولوبېدی شي. مثلاً د لرګي بلاکونه – چې ماشوم ترې کتارونه جوړولی شي؛ چوترې، کور، هټۍ، دفتر، بګۍ او کرونډې او داسې نور شیان هم ترې جوړولی شي. ځینې ماشومان ور باندې د نښې ویشتنې لوبه هم ترسره کوي.

۵) **د رنګارنګۍ ګټه:** که له ماشوم سره د یوازې لوبېدو، په ډله کې د لوبېدو، د کور دننه او بهر لوبېدو او لنډه دا چې د ډول، ډول لوبو لپاره څه نا څه لوبتوکي وي، نو دغه تنوع ماشوم ستړیا ته نه پرېږدي. خو د یو ډول لوبې پرېښمانه توکي اخیستل ښه خبره نه ده.

۷) **د ماشوم د ضد لوبتوکی:** کله نا کله دې یو نیم داسې لوبتوکی هم ماشوم ته واخیستل شي، چې په ښکاره یې کومه ګټه نه وي، خو ماشوم پسې ډېر زیات ضد کوي؛ نو په دې ډول به ماشوم داسې نه احساسوي چې ګنې د ده هیلې رژول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبتوکي او د ماشوم عمر

په دې عامو اصولو سربېره د لوبتوکو د خریدارۍ پر مهال د ماشوم عمر ته هم ځانګړې پاملرنه پکار ده. له یوې میاشتې څخه تر درې میاشتني ماشوم لپاره پر مهال ګړنجووني، ربړي کړۍ، سپکې څمڅۍ، زنځیرونه او داسې نور ډېر مناسب لوبتوکي دي. زنګ، کاشوغې، پیالې، دېګي او داسې نور له درې څخه تر شپږ میاشتني ماشوم لپاره ښه لوبتوکي دي. له شپږو څخه تر نهه میاشتني ماشوم لپاره انځوریز کتابونه، د لوبو حیوانات، واړه، واړه ګلان او له نهه میاشتنۍ تر یو کلنۍ پورې بیا انځوریز کتابونه، توپ، صندوقونه، زاړه پوستي کارتونه او داسې نور د ماشومانو د خوښې لوبتوکي وي. یو څه موده وروسته دې کوچني برېښېدونکي کتابونه چې لنډې انځوریزې کیسې ولري، ګړخونه، موټر، د غړولو لپاره تش ډبلي، او داسې نور ښه لوبتوکي کېدای شي. تر یو نیم کلنۍ پورې موټر، موټر سایکل، پنسل، صندوق، او داسې نور مناسب لوبتوکي دي.

همداسې د دوه کلنۍ په عمر کې د لوبو ښه توکي د شګو ډېرۍ، د ځمکو کیندلو لوبتوکي، د لرګي لوی لوی بلاکونه، توپ، نانځکه، پڅه بیاتي او چاړه ده. د درې کلنۍ لوبتوکي لږ لوی موټر، لوی توپ، کورني لوبي توکي، رنګینه خاوره، کورني حیوانات او داسې نور. په پنځه کلنۍ کې د سینګار توکي، د کورني سامان بېلا بېل لوبتوکي او داسې لوبتوکي چې یو څه غور او فکر پکې پکار وي. د شپږ او اوو کلنو ماشومانو لپاره کوچنۍ جامې، فرنیچر او د پخلنځي ووړ سامان د خوښې لوبتوکي وي. د لوی عمر د ماشومانو لپاره موټرې، کښتۍ، الوتکې، د کاشیو بلاکونه، جامې، د لرګي یا کاغذ کور او د کلي نقشې، ښایسته انځورونه، چیستانونه، پزلونه او داسې نورو غوره لوبتوکي دي.

زموږ په هېواد کې د لوبتوکو صنعت له اروا پوهنیز او تعلیمي پلوه لا هم ښکاره پرمختګ نه دی کړی، چې له امله یې په هټیو کې ډول، ډول بې معنا او بهرني لوبتوکي ښه پرېښمانه ترسترګو کېږي. دې ټکي ته په پام سره والدینو ته پکار ده چې د لوبتوکو د ټاکنې په برخه کې له ډېر زیات احتیاط، ځیرکتیا او تدبر نه کار واخلي.

لوبې، لوبتوکي او د والدینو مسؤلیت

پورتنی نوملړ او لارښوونې له والدینو سره تر ډېره بریده مرسته کولی شي، خو دا ټکی باید په ذهن کې وساتو چې په دې خبرو دې په پټو سترګو عمل نه کېږي. سمه او علمي لاره دا ده چې خپل ماشوم ښه در مطالعه کړئ او د هغه له عمر سره سم د هغه ذهني او جسمي غوښتنې تجزیه کړئ او بیا پخپله دا پرېکړه وکړئ چې د عمر په کومه دوره کې د هغه لپاره څه ډول لوبتوکي او څنګه لوبې مناسبې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لپاره چې ماشومان مو پر چټلو ځایونو له لوبو څخه را وګرځوئ، دا ستاسو مسؤلیت جوړېږي چې هغو ته ښه لوبتوکي راوړئ او کله چې لوی شي نو په منظمو لوبو کې د هغوی د ګډون لپاره هره ممکنه مرسته ورسره وکړئ، تر څو د لوبو ارزوګانې یې په خپل سم خړوبې شي او په تفریح کې د خپل شخصیت برسېرولو له لارې یو متوازن، ټولنې ته ګټور او خوش مزاجه ښاري ترې وخېژي.

په کور کې لوبتوکي جوړ کړئ

که مو اقتصادي تنګسیا د ماشومانو لپاره لوبتوکو او د لوبو د مناسب سامان د پېرلو پر وړاندې خنډ جوړوي، نو د فرصت په وخت کې په کور کې هم لوبتوکي جوړولی شئ. له زړو کتابونو څخه انځورونه را پرې او یو ښکلی انځوریز البوم ترې سازولی شئ. د نانځکې جوړول خو خورا اسانه دی. د لرګي بلاک چې هر کوچنی ماشوم باید ورسره ولوبېږي، مور او پلار پخپله هم جوړولی شي. که والدین، ماشومانو ته هم د لوبتوکو د جوړولو تربیه ورکړي، نو دا به هغو ته هم ډېره زیاته ګټه ورسوي.

ماشومانو ته د ښو لوبتوکو او د لوبو مناسب سامان راوړل تر ډېره د والدینو مسؤلیت دی، که والدین د خپلو بې ځایه بوختیاوو، پیتاوي مجلسونو او ګپ شپ وخت یو څه کم کړي، او دغه وخت د ماشومانو لپاره د وړو، وړو لوبتوکو په سازولو تېر کړي، نو د ماشومانو خوشالي لا ډېرېدلی او د هغوی د ښه انسان کېدو امکانات ورسره زیاتېدلی شي.

د لویو ماشومانو لپاره د لوبتوکو برابرول

د لوی عمر د ماشومانو لوبتوکي نسبتاً ګرانه وي؛ هسې هم دا ورځې د ګراني او نایابي دور دی چې له امله یې ماشومانو ته مناسب لوبتوکي اخیستل یوه ستونزمنه مسئله ګرځېدلې. دا چې له دې امله د ماشومانو پر لوبو او تفریحي بوختیاوو خورا ناوړه تاثیر پرېوځي، نو والدین او ښوونکي هم ورته اندېښمن دي.

خو والدین او ښوونکي دې هېڅ کله دا واقعیت نه هېروي چې که ګراني وي که ارزاني، ماشومانو ته باید په هر حال کې د لوبو مناسب سامان برابر کړو. د لوبو میدانونه ویجاړول نو د کوم ځای هوښیاري ده؟ او ماشومان له یوې اساسي خوښۍ نه بې برخې کول په اصل کې جدي خطرونو ته د هرکلي په معنا ده.

د ښوونځیو سرښوونکي او د ماشومانو د لوبو منظموونکي که له پوهې، ځیرکتیا، اخلاص او دیانت

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کار واخلي، نو دغه ستونزې په اسانه له منځه وړل کېدی شي. که مناسب پلان ورته ونیول شي، نو د ماشومانو لپاره د لوبو پرېمانه توکي برابرېدلی شي. په ښوونځیو کې په بې ځایه کارونو د پانګې د لاهو کولو په ځای که دغه پیسې وسپمول شي، نو د لوبو په سامان پرې برابرېدلی شي. دغه راز، که مشران هم خپلو کورنیو لګښتونو ته له سره یوه کتنه وکړي، نو د ماشومانو د سامان لپاره پرېمانه لارې موندلی شي.

خو په والدینو او ښوونکو سربېره په دې برخه کې نور اړخونه هم شته چې مهم مسؤلیتونه ور له غاړې دي؛ مثلاً، که حکومت او د لوبو د سامانونو صنعتکاران هڅه وکړي، نو د ماشومانو لپاره په ځانګړو نرخونو د لوبتوکو د چمتو کولو عملي پلانونه په لاره اچولی شي. خبره دا دی چې ماشومانو ته په کافي کچه د مناسبو لوبتوکو چمتو کول دومره اړینه مسئله ده چې دې برخې ته د پلان جوړونې په هره کچه کې لومړی ځای ورکول ډېر زیات اړین دی.

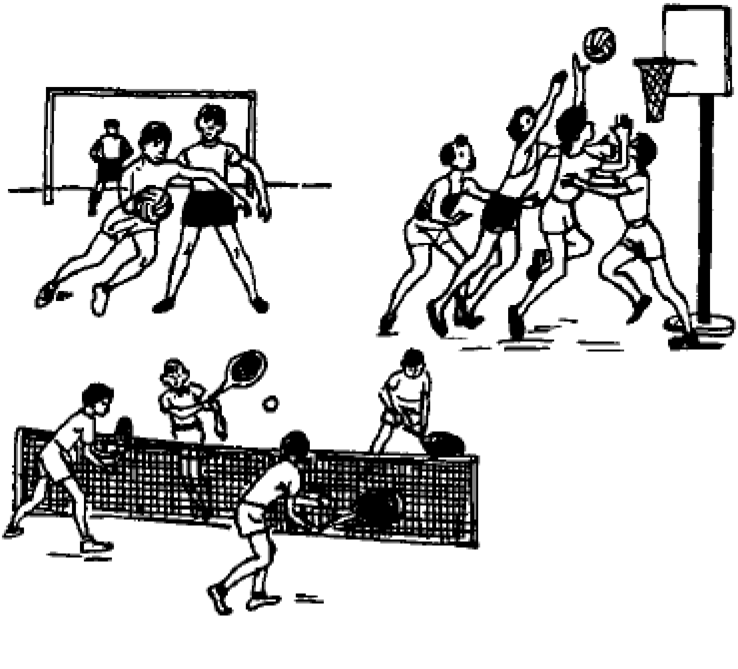

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: څلورم

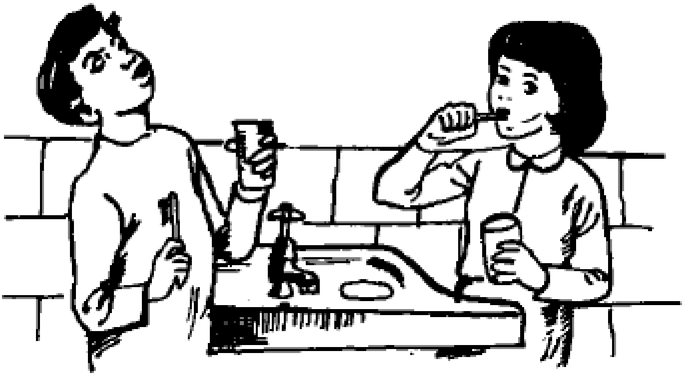

د ماشومانو عادتونه

د درې کلنۍ په عمر کې لا ماشوم ته داسې عادتونه ور ولوېږي چې که ناسمه بڼه يې غوره کړه، نو په راتلونکي کې د هغو بدلول ډېر زيات ستونزمن کېږي. ماشوم هر هغه کار بيا بيا تکراروي، چې خوند ورکوي. د خوند همدا احساس د عادت اساس ګرځي، نو په دې ځای کې بايد احتياط وشي چې کورنی چاپېريال داسې برابر شي چې ماشوم په هر ښه کار د خوشحالي او په بد کار د خفګان او وېرې احساس وکړي. له ښو خبرو سره مينه او له ناوړه بوختياوو نه د ځان ساتنې عادت د ماشوم په شخصي تجربو او احساساتو پورې اړه لري. په دې اساس يوازې په وچو مذهبي يا پېچلو اخلاقي نصيحتونو د ماشوم د روزنې بنسټ اېښودل اصلاً د شګو کلا ودانول دي.

څو اساسي ټکي

د تشو يا ډکو بولو کول، خواړه خوړل او د خوب کولو اساسي جسمي عادتونه ماشوم ته د ژوند په لومړنيو مياشتو کې لا ور ولوېږي. په ماشومانو کې د دې عادتونو د پخېدو پر مهال د والدينو بېباکي يا کوم تاديبي نظم او ډسپلن په ډېر شدت عملي کول ډېر زيات زيان لري. بولو ته د کېناستو، پر وخت ډوډۍ خوړلو او د خوب د ادابو د ښوولو پر مهال بايد دې ته پام وشي چې پر ماشوم دغه ابتدايي روزنه بوج ونه ګرځي، ځکه په راتلونکي کې د نوموړي ذهني او بدني روغتيا د همدې ابتدايي عادتونو په مناسبې ودې او تکامل پورې غوټه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کوڅه کې د بولو عادت

زموږ په هېواد کې د بولو لپاره ډېری ماشومان په ډېرې بېباکۍ سره د کوڅې پر چټلو لښتیو کېنول کېږي، نو که چېرته د سهار له خوا له کومې کوڅې څخه تېرېدئ، نو ډله، ډله ماشومان به په لښتیو ناست ووینئ. د دغو ماشومانو مور او پلار هېڅ کله دا فکر نه کوي چې د کوڅې لښتی په تشناب بدلول یو ډېر ناوړه کار دی. د دې هدف لپاره په کور کې تشناب یا یو بل ځای باید ځانګړی وي او له ماشومتوب څخه لا ماشومان باید په همدې ځایونو کې له حاجت پوره کولو سره عادت شي.

په دې خبرو کې له ډېرې توندتیا کار اخیستل له مصلحت سره سمون نه کوي. که سزا ورکړئ او په زوره غواړئ چې په ماشومانو کې ښه عادتونه وروزئ، نو په یاد لرئ چې ماشوم به مو په ورځ کې یو نیم ځل له تاسې نه په پټه د بولو لپاره ارومرو داسې ځای ټاکي چې د هغه د خپل ماشومانه لیدلوري له مخې به ښه ځای وي، نو ښه لاره دا ده چې د ځان پاک ساتلو او په معلومو ځایونو کې د حاجت د پوره کولو په بېلا بېلو ګټو یې په نرمه ژبه پوه کړئ.

ناوړه تشنابونه او قبض

په ځینو کورونو کې ماشومان له دې امله هم تشناب ته زړه نه ښه کوي، چې تشناب د کور په اخري پوړ کې وي او ماشوم چې تر هغه ځایه ورځي، ستړی کېږي. که امکان یې وي نو د ماشومانو لپاره دې په لاندې پوړونو کې جلا تشنابونه جوړ شي. په حمام کې د کموډ جوړول یو مناسب کار دی. ډېر کله د ماشومانو په ذهن کې د پورتنیو منزلونو په تړاو ډول، ډول وېروونکي فکرونه او کیسې پیدا شي. او بل دا چې هلته تیاره هم وي، نو ماشومان لا ډېر وېرېږي. په ماشومانو کې د قبضیت یو لامل ناوړه تشنابونه هم دي.

د عادتونو سمېدل او خرابېدل

کله نا کله ښه سم ماشومان د روغتیا او پاکوالي د زدکړې په جریان کې ناڅاپه ورانکاري شي. د خرابو عادتونو تر شا ګڼ لامونه لرس لرلی شي. د نوي زېږېدلي خور یا ورور په زوکړه باندې په ناز او نخرو کې را لوی شوی یوازینی ماشوم ژوره ذهني صدمه ویني. یو څه موده پاکوالي ته له پاملرنې وروسته، دغه ډول ماشوم بېرته د چټلې عادتونو ته مخه کړي. دغو عادتونه ته ور ګرځېدل په اصل کې د مور او پلار په مینه کې د کمښت او له نوي ماشوم سره تر اړتیا ډېرې مینې په مقابل کې د ماشوم له لوري یو طبیعي غبرګون وي او ماشوم له دې احساس څخه ځورېږي چې مور او پلار نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینه ورسره نه لري او د دې لپاره چې مور او پلار ځان ته متوجه کړي، پخوانۍ مینه بېرته لاسته راوړي، او یو ځل بیا د هغوی د سترګو تور شي، نو عجیبه او نا اشنا کارونو ته لاس اچوي. که ماشوم له هغو عادتونو څخه په لوی لاس ځان تېر باسي، چې مور او پلار ور ښودلي وي، نو والدینو ته پکار ده چې داسې چلند غوره کړي، چې داسې وبرېښي چې دوی ته د ماشوم دغه طفلانه کارونه هېڅ اهمیت نه لري. بل خوا، که غواړي چې ماشوم پوه کړي، نو پکار ده چې د وهلو او رټلو په ځای یې په سړه سینه پوه کړي چې ښه ماشومان دا ډول کارونه نه کوي.

د خوب په بستره بولې کول

د خوب په ځای کې د بولو خطا کېدل هم په ماشومانو کې یوه عامه خبره ده او ګڼ لاملونه لري. خو ډېر لاس پکې د وېرې د وي. ماشوم چې وحشتناک خوب ووینې، نو معمولاً بولې یې خطا کېږي. بل خوا، د ځینو کورونو ذهني چاپېریال دا ډول وي چې د پېریانو، دېبانو، شیشکو، بلاګانو، ببَو او «لوی بابا» کیسې ډېرې عامې وي. د دې کیسو له پرلپسې اورېدو او د کور په تیاره ګوټونو کې د هغو اورېدلو پېریانو او بلاګانو د خیالي انځورونو په لیدو ماشومان هر وخت په وېره او وحشت کې وي.

که د ماشوم بولې ډېرې خطا کېږي، نو پکار ده چې له وېروونکو کیسو اورولو ډډه وشي او په ځای یې داسې دلچسپه کیسې او نکلونه وشي چې په ماشوم کې د ارامۍ او مېړانې حس را ویښ کړي. د بولو خطا کېدل له یوه اړخه جسمي اسباب هم لرلی شي. تر خوب له مخه زیاتې اوبه څښل ماشومانو ته زیان رسوي. پکار ده چې له ویده کېدو مخکې ماشوم تشناب ته له تلو سره عادت شي، څو مثانه یې خالي وي او د شپې یې د بولو حاجت کم وي.

د خوراک څښاک عادتونه

د خوراک او څښاک په برخه کې د ماشومانو اکثره پالونکې او والدین له ناپوهۍ کار اخلي. ماشوم ته ډېر خواړه ورکول، هر وخت شیریني او چاکلېټونه پرې خوړل یا ډېر کم خواړه ورکول او له خوږو او شیرینو نه یې له یوې مخې منع کول د ماشومانو د خوراک او څښاک له غوښتنو سره لویه بې انصافي ده. ماشوم ته باید په مناسب وخت کې په مناسبه اندازه مناسب خواړه ورکول شي او تر خپله وسه مېوې او شیریني پرې وخوړل شي. ماشومان باید له دې سره عادت کړای شي چې کله وږي وي، نو بیا خوراک وکړي. اکثره ماشومان له لوږې پرته هم په خوږو ور منډې وهي. د ډوډۍ په وخت کې بې ځایه بندیزونه هم یو ناسم کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ورځ مې یوه مور ولیدله چې له خپلې لور سره په سرک روانه وه. غالباً د کوم خپل له کور نه را روان وو. مور په ډېرې غوسې خپلې لور ته ویل: ورېږ شیشکې! په دواړو لاسونو دې ډوډۍ خوړله. زما خو دې پوزه را پرې کړې. چې کور ته ورسېږو، درسره ګورم به.» خبره غالباً دا وه چې مور به دغه بې وزلې ماشومه په کور کې په ازاده ډوډۍ ته نه پرېږدي. نو نن دغې فرصت شناسې ماشومې چې لیدلي چې مور د کوربه له ښځې سره په خبرو اخته ده او په پردي کور کې هسې هم کوم څه نه راته وایي، او په بېباکۍ سره د ډوډۍ خوړلو فرصت لاسته درغلی دی، نو څومره چې خوړلی شې، خوره یې.

په خوراک څښاک کې ماشومان بې بند و باره پرېښودل هم ښه کار نه دی. د دې کار له امله په ماشوم کې د هاضمې په خرابېدو سربېره په هر ځای کې د «خولې وهلو» عادت هم پیدا کېږي. د لویانو په نسبت ماشومان ډېر وږي کېږي. نو پکار ده چې د کور نظام داسې جوړ وي چې ماشومانو ته په ورځ کې خواړه ډېر ځله خو ورکول شي، خو له مناسبو وقفو وروسته او په ټاکلو وختونو کې. په دې ډول د خوراک او څښاک په برخه کې ماشوم له نظم سره عادت کېږي او دغه نظم د بدن د مناسبې ودې لپاره خورا مهم دی.

د خوب عادتونه

له تي جلا ماشوم تر ډېره پورې په دې هیله وي چې د پخوا په څېر یوازې مور دې یې مړوي. د عمر په زیاتېدو باید ماشوم په خپل لاس ډوډۍ خوړلو سره عادت شي. بله دا چې له مور او پلار سره د ویده کېدو عادت چې څومره ژر ختم شي، هماغومره ښه ده او که امکان یې وي نو ماشوم باید په جلا کوټه کې له ویده کېدو سره عادت کړای شي.

تر خوب له مخه که مور یا پلار ماشوم ته کومه ښه کیسه وکړي، نو ماشوم ډېر زیات خوشاله کېږي. له خوب نه مخکې کیسې له ماشوم سره په ژور خوب کې مرسته کوي. د شپې وختي ویده کېدل او سهار وخته پاڅېدل د ماشومانو لپاره ډېر زیات ګټور دي. مناسب خواړه او په ازاده فضا کې قدم وهل د ماشومانو د بې خوبي ستونزه له منځه وړي. که له دې سره هم ماشوم ډېر کم خوب کوي او یا په خوب کې ډېر زیات ناکراره وي، نو پکار ده چې طبي معاینه او د اخلالګرو جسمي عناصرو درملنه یې وشي.

د ګوتې روودلو عادت

ماشوم د ګوتې روودلو له عادت نه منع شي او که نه؟ په دې موضوع ډېرې زیاتې خبرې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي. د ګوتې روودنې د عادت ملاتړه ډله وايي چې «دا يو طبيعي کار دی او ټول ماشومان يو وخت خپله ګوته رووي او له وخت سره بېرته له دې عادت نه لاس اخلي. دغه کار ماشوم ته ارامتيا او خوښي وربښي او په سر کې لا ماشوم له دې کار نه منع کول بې خطره نه دی او ممکن ماشوم ته زيان ورسوي. او داسې نور.» خو له طبي ليدلوري د ګوتې رووډل زيان لري، ځکه چې دغه عادت د ګوتې او وورېو په مناسبه وده ناوړه اغېز کوي او د تنفس د خرابېدو خطر هم له ځان سره لري.

د رواشناسي له ليدلوري هم دا يو ښه عادت نه دی. ماشوم چې هر وخت ګوته په خوله کې نيولې وي، نو په لاس باندې شاوخوا شيان نه شي لمس کولی او د هغو له استفادې محرومه کېږي، چې په دې ډول د خپل چاپېر ماحول په باره کې يې ابتدايي علم ډېر زيات محدود پاتې کېږي. بله دا چې د هلو ځلو او خوځښت په ځای ماشوم په خپلو حسي خوندونو کې غرق وي، او ممکن په خپل ځان کې د ورک کېدو له امله په ماشوم کې داخلي اختلالات پيدا شي. دا ډول ماشوم په راتلونکي کې په رنګا رنګو فعاليتونو کې له ګډون څخه له ذهني اړخه معذوره غونډې وي.

د علاج ناوړه روشونه

د ماشوم د دغه بد عادت د له منځه وړلو په وخت کې هم بايد له ډېر زيات زغم نه کار واخيستل شي. د بد رد او په تريو تندي د زشتو خبرو په ځای پکار ده چې ګوته يې ورو له خولې را وايستل شي. بلکې ښه به وي چې ماشوم ته په لاس کې يو سپک او ښکلی لوبتوکی ورکول شي چې تر ډېره وخته يې په لاس کې ونيسي. کند ذهنه ماشومان له خارجي ماحول سره ډېره کمه علاقه لري، نو له همدې امله په خپله دنيا کې ورک وي او د ګوتې له روودنې ډېر زيات خوند اخلي. بل، هغه ماشومان چې په ذهني کشمکش کې اخته وي، هغوی هم د ګوتې په روودنې لنډمهاله ارامتيا احساسوي، او په همدې وختونو کې په ماشوم کې د ګوتې روودنې عادت پخېږي.

د ماشوم ګوته په مرچو يا ترخو درملو ککړول، دستکشې ور په لاسول يا د ماشوم لستوڼي دومره اوږده ګنډل چې ټول لاس يې پکې پټ وي، د دغې ستونزې د حل خورا ناوړه روشونه دي. د ماشومانو رټل، ترټل او د ګوتې پر روودنې ماشوم خجالته کول هم يو ناوړه کار دی. که تنکي ماشومان ګوته خولې ته اچوي، نو پکار ده چې يو لوبتوکی ورکول شي او کوشش دې وشي چې پام يې په بله واوړي. او که په لويينې کې هم دغه عادت نه ترې لرې کېږي، نو بيا دې د ماشومانو له اروا پوه سره مشوره وشي او د ماشومانو اروا پوهنيزه شننه بايد وشي. او که ماشوم د کوم ذهني اختلال له رنځ نه د ځان ساتلو له مخې خپله ګوته رووي، نو بيا پکار ده چې د ذهني فشار د ختمولو په برخه کې يې ورنده لاسنيوی وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنسي غړي د لمسولو عادت

په وړو ماشومانو کې خپل جنسي غړي ته د لاس ور وړلو عادت هم عام دی. دغه عادت ډېر زیات خطرناک دی. که ماشوم تر ډېره په دغه عادت اخته وي، نو د دې اندېښنه شته چې په لویینې کې دغه ماشوم په جنسي فعالیت کې د برخې اخیستو وړتیا له لاسه ورکړي.

په دې ځای هم کې مور او پلار باید له ډېر زغم او اروايي ځیرکتیا نه کار واخلي او د «اوه! وشرمېږه، دا څه کوې؟ ارمونیه! خبیثه!» په څېر ترخه توري استعمالول او یا جسمي سزا ورکول د اصلاح خورا ناوړه روشونه دي. ممکن ماشوم به په دې تنکي عمر کې خپل جنسي غړي ته یوازې د لوبتوکي په سترګه ګوري. که په ماشوم کې له مناسبو لوبتوکو او خوندورو فعالیتونو سره علاقه پیدا شي، نو ممکن پام یې په بله واوړي او پخپله به له دې عادت نه لاس واخلي.

په غاښونو د نکانو غوڅولو عادت

په غاښونو د نکانو غوڅولو عادت ډېر عام نه دی او تر ډېره په هغو ماشومانو کې پیدا کېږي چې ډېر زیات مضطرب او په ذهني فشار اخته وي. په غاښونو د نکانو غوڅول ماشوم ته لنډمهاله ارامي ورکوي. دغه ماشومان باید پوه کړای شي چې که د نکانو میکروب یې بدن ته ننوځي، پر روغتیا یې ناوړه اثر کولی شي او هسې هم د ښو ماشومانو په ډله کې نکانو غوڅوونکو خیرنو ماشومانو ته د احترام په سترګه نه کتل کېږي. بل خوا، پکار ده چې نجونو ته د نکانو توږوونکي او د نکانو رنګ ورکول شي او د صفا او صیقل شویو نکانو په جمالیاتي ټکو باید پوهې کړای شي، تر څو د نکانو د پاکوالي مینه ورسره پیدا شي.

د لویانو ناوړه عادتونه او ماشومان

ښکنځلې، جنګ او لاس اچول، په چټلتیا کې لوبېدل، چټل اوسېدل، دروغ ویل، غلا او دې ته ورته ناوړه عادتونو باندې به د کتاب په راتلونکو مخونو کې په تفصیل سره خبرې وکړو. خو که مو ماشوم په داسې چاپېریال کې روزل کېږي، چې هلته د وخت پابندي، د مهربانه مور او پلار په نرمه ژبه د خبرو انداز او یو کار په مناسبه طریقه ترسره کول رواج وي او داسې ماحول وي چې د ماشومانو مشروع تفریحي تقاضاوې په سپینو سترګو نه تر پښو لاندې کېږي، نو دا اندېښنه ډېره نه وي چې ماشومان به ناوړه عادتونه واخلي. د ماشوم په لوبو بندیز لګول، په اصل کې په ماشوم کې د غوسې او بدمزاجۍ د تقویه کولو په معنا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شمېر کسان چې ماشوم په لوبو ووينې، نو په خوا کې يې ودرېږي او هسې نا هسې د ماشوم په لوبو کې ګوتې ور وهي. د ماشوم دغه ډول لاسوهنه هېڅ نه خوښېږي. بله دا چې له دې سره د لوبو ازاده فضا هم له منځه ځي. په دې سربېره، دا ډول لاسوهنه په ماشوم کې دا صلاحيت ختموي چې خپل کار پخپله ترسره کړي او خپلو ستونزو ته پخپله د حل لاره ولټوي. په ماشوم ډېر پام ساتل، هر کار کې ورسره بې ځايه مرسته کول او هره هيله يې سملاسي پوره کول، د ماشوم د نوښت ځواک او خپلواکي ته زيان رسوي. تر حد ډېره مينه په ماشوم کې دا تلوسه ټوکوي چې د هر چا د سترګو تور اوسي او دغه تلوسه په بالغ ژوند کې هم ماشوم دې ته مجبوروي چې د نورو په اسرې پسې وګرځي او يا خيراتخوره او ماشومانه چال و چلند ته لاس کړي.

د ښوونکو او والدينو مسؤليتونه

د بدو عادتونو د اصلاح تر ټولو مناسبه دوره، د ماشومتوب وخت دی. يو ځل چې عادتونه پاخه شي، بيا يې پرېښودل ډېر سخت وي. نو له همدې امله ډېر زيات پام پکار دی چې ماشومان مو يوازې ښه عادتونه زده کړي او که په بدو عادتونو اخته هم شي، نو بيا هم د هغوی د اصلاح کولو له مسؤليت نه سترګې پټول يا د اصلاح غلط روشونه کارول، په خپلو ماشومانو او ټولنې لوی ظلم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: پنځم

د ماشومانو تېروتنې او پلمې

د ماشومانو ورځنيو تېروتنو ته خفګان نه دی پکار، بلکې هڅه وکړئ چې په دې تېروتنو ځان ښه پوه کړئ او تر لامله پورې يې ځان ورسوئ. د ماشوم د تېروتنو اساسي لاملونه وپلټئ او د هغو د مخنيوي په مناسبو حل لارو غور وکړئ. په وړو، وړو خبرو د ماشوم رټل او سزا ورکول، د ماشوم لپاره ښه پايله نه لري. په دې ډول ماشومان د خپلې تېروتنې په نوعيت د پوهېدو او په راتلونکي کې د احتياط کولو تمايل له لاسه ورکوي او آن له ډېرو بدني جزاګانو وروسته ماشوم لا زيات غوسه ناک او سرتمبه کېږي.

ناراسته ماشوم، بېکاره زلميان

د ماشومانو د بې شمېره تېروتنو يو لامل ناراستي او تنبلي هم ده. د ناراستي لاملونه که يوې خواته جسمي ريښه لري، نو بل لوري ته ذهني اړخونه هم لوی لاس پکې لري. د ګرځېدو په ځای د ناراسته ماشوم دا ډېر خوښېږي، چې کرار ناست وي. د همدې ناراستۍ له لاسه يې د کور او ښوونځي له کارونو سره هم علاقه کمه وي. د لوبو ميدان ته خو اول ور وځي نه، او که بيا ور هم شي نو د لوبېدو پر ځای يوازې ننداره يې خوښېږي.

دغه ډول له کار نه تښتېدونکي ماشومان د ښوونکو، والدينو او ملګرو د ټوکو او ملنډو ښکار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرځي او ډول، ډول اصلاحات پرې جوړېږي. میندې یې له ناراستۍ او تنبلۍ سر ټکوي، په ښوونځي کې د ښوونکو له خولې د «تنبل» او «د کار غل» نومونه پرې ایښودل کېږي او د خپلې ناراستۍ له لاسه ماشوم پخپله هم په دې فکر شي چې په رښتیا هم د یوه کار هم نه دی. د بې باورۍ او نهیلۍ دغه احساس یې چې لا ډېر شدت ومومي، نو ماشوم لا ډېر ناراسته شي او چې لوی شي، نو عموماً «بېکاره» ځوان ترې جوړ شي. ناراسته ماشومان که له یوه لوري د خپلې کورنۍ په ناموس یو تور نښان وي، نو بل لوري ته د ټولنې د اقتصادي ژوند لپاره هم یو بوج وي.

د ناراستۍ بدني عناصر

بدني عناصر هم ماشومان ناراسته کوي، نو د ناراسته ماشومانو طبي معاینه هم پکار ده. د سترګو، غوږونو او سترو غړو خصوصي معاینه خو ډېره زیاته مهمه ده. د لید د کمزورتیا له کبله یو خو ماشوم د ټولګي په درسي بهیر کې فعاله ونډه نه شي اخیستلی، بل په دې ډول یې له زده کړو سره هم علاقه او توجه ورځ تر بلې کمېږي او ماشوم ناراسته غوندې شي. دغه راز، په غوږونو او ژبه کې هم د عیب له لاسه ماشوم د ښوونځي په اړه بې پروا او ناارامه شي. په دې سربېره، د بدن د بېلا بېلو غدو ناوړه وده او ناقص فعالیت هم په ماشوم کې د تحرک لمبې سړوي او د روغو ماشومانو چالاکي او تېزي پکې نه لیدل کېږي.

ځانغوښتونکی ماشوم

کله نا کله ماشوم د ځانغوښتنې له امله هم ډېر کارونه کوي. ځانغوښتونکی ماشوم په هر کار کې یوازې خپل خیر غواړي او د نورو د احساساتو هېڅ پروا ورسره نه وي. دغه ډول ماشوم د خواخوږۍ له احساس او د ملګرتیا له عاطفې نه له یوې مخې خالي وي او په هره خبره «زه نو څه وکم»، «ماته یې څه» په څېر ځوابونه ور کوي. یو ځل لیکوال ته د دوو وروڼو اروایي شننه ور له غاړې شوه. د دغو دواړو وروڼو خوی او خاصیت یو تر بله ډېر زیات فرق درلوده او دواړه د یوې متوسطې کورنۍ تقریباً همزولي او ځیرک ماشومان وو. دوی به چې له بازار نه سودا راوړه، نو «ش» به «م» ته ویل چې ټوله سودا باید تر کوره پورې ته ورسوې، چې له دې امله به ډېری وختونه د دواړو ترمنځ لانجه راتله. دا چې هر ځل ټوله سودا وړل «م» ته بې انصافي ښکاره شوې، نو په دوهمه یا دریمه ورځ به یې سودا «ش» ته ایښې او ورته یې ویلي دي، چې «شینه! کله خو ته هم دا سودا وړه.» خو پر «ش» دغه معقوله خبره هېڅ تاثیر نه کوي او ټوله سودا په بازار کې پرېږدي او بې غمه خپله لار لنډوي. د «ش» ښوونیز ژوند هم له ناراستۍ او تنبلۍ سره لاس و ګرېوان وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د «ش» دا عادت ډېر پخوانی وي. کله مې چې د دوی کورني حالات معلوم کړل، نو پوه شوم چې مور هم له «ش» نه پزې ته راغلې او پلار خو يې هره ورځ په لښته د دغه ځيرک ماشوم سابو ور په مالګه کوي. دا ټکی چې د پلار دغه چلند ناسم دی، له دې خبرې څرګندېږي چې په ماشوم دغو سزاګانو هيڅ داسې کوم اغېز نه دی کړی.

د سزا په ځای پکار ده چې ماشوم په نرمه ژبه پوه کړو، چې که ماشوم له نورو سره يو ځای اوسېدل زده کړي، نو ټول خلک به په ښه سترګه ورته ګوري او مور او پلار به هم ډېره مينه ورکوي. دغه راز، ټول کارونه خپلو خويندو او وروڼو ته پرېښودل او د کور په وړو، وړو کارونو کې له والدينو سره همکاري نه کول، د ښو ماشومانو خاصيت نه دی، او داسې نور. په ماشومانو کې د نورو د شفقت او توجه د ترلاسه کولو شوق ډېر زيات وي. که دغه خصلت يې په مناسبه توګه وروزل شي، نو ماشوم په ډېره اسانه د خودغرضۍ کارونو پرېښودو ته چمتو کولی شو.

حرصناک ماشومان

ځينې ماشومان ډېر زيات حرصناک وي. مثلاً که موټر مو ورته واخيسته، نو شپه وروسته به توپک ته په خوارو سترګو ګوري، خو چې دا هم لاسته راوړي، بيا يې هم سترګې نه مړېږي. يو وړوکی هلک به چې له خپلې مور سره هر چېرته ته، نو په تاخچه کې ايښي ټول شيان به يې په رومال کې وتړل او د ستنېدو په وخت کې به په ډېر ضد سره په دې خبره ولاړ وو، چې دغه پنډه له ځان سره يوسي. دا ډول ماشومانو ته سزا ورکول لا تاوان لري، ځکه له دې وروسته له نورو نه په پټه په غلا کولو اموخته کېږي.

نافرمانه ماشومان او د والدينو ناپوهي

ناپوه والدين او د کور وچه او «واعظانه» فضا هم ماشوم بې ادبه او نافرمانه کوي. ډېر کله د يوه ماشوم بې ادبي، د ماشوم د ناپوهي او ښو الفاظو د کموالي له سببه وي. مثلاً تاسو په مينه خپل زوی ته «کوټی» وايئ او بله ورځ هغه د ټولو په مخکې تاسو ته هم «کوټی» وايي، نو د هغه پر دې معصومه بې ادبي توند غبرګون مه ښيئ، ځکه چې ماشوم لا هم د الفاظو دقيق استعمال نه دی زده کړی. اکثره والدين له دې سر ټکوي چې ماشومان يې ښکنځلې کوي او بد رد وايي، لويانو ته احترام نه کوي او ورځ تر بلې پسې نافرمانه کېږي. د دې لپاره چې ماشوم مو ښکنځلې ونه کړي، د کلي له خيرنو ماشومانو سره له ناستې ولاړې يې بايد لرې وساتئ. تر دې له مخه چې له ماشوم نه د درناوي تمه وشي، نو لويان دې لومړی پخپله هم له خپل قول او فعل سره پام وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ډله لويان پر ماشومانو دومره پېچلي امرونه کوي چې ماشومان د پلمو او حيلو ، سټريا، انکار، ضد او داسې نورو بېلا بېلو پړاوونو نه وروسته بلاخره دې ته اړ شي چې د ښکاره انکار په شکل کې د پوره بې ادبي چلن ته مخه کړي. ماشوم ته د هغه له وسه پورته کارونو ويل، لويه تېروتنه ده. د لويانو درناوی او له هر چا سره ښه چلند کول، د دغې تربيې لپاره هم د لښتې استعمال زيات تاوان لري. خپل ماشوم ته د اطاعت او فرمانبرداری د روزنې لپاره د مؤدبه او نېکو ماشومانو دلچسپه حکايتونه زياته گټه رسوي. په کور کې بايد ماشوم ته له لومړۍ ورځې لا مناسبه خپلواکي او اختيار ورکول شي او ورسره دې دا هم ور وښودل شي، چې په څه ډول له دغې ازادۍ نه صحيح استفاده وکړي. که ماشوم مو هر وخت کور کې بند وي او له لويانو د درناوي وچ نصيحتونه او لارښوونې اوري، په دې ډول مو ماشوم تنگېږي او بيا يو داسې وخت هم راشي چې دی له دې بې کيفه او «واعظانه» چاپېريال سره بغاوت ته مټې ور بډ وهي.

د ماشومانو شوخۍ

شوخي خو د ماشومانو تر ټولو ډېره د خوښې وړ کړنه ده. وړې، وړې شوخۍ خو بايد هېڅ په پام کې ونه نيسو. خو له حده ډېر شوخ ماشوم په کور، کوڅه او ښوونځي کې د ټولو لپاره د تکليف لامل گرځي. د وړو ماشومانو زياتره شوخيانې يوازې د کمې پوهې او نا آگاهي له امله وي. مثلاً، ماشوم چې په دې نه پوهېږي، چې د نی رنگ په کتابونو ډېر بد رنگه داغونه جوړوي، نو ډېر په بې غمه زړه د رنگ قوتی په کتاب واړوي او د رنگ له بهېدو خوند اخلي. د کوچنيو ماشومانو په ځينو وړو، وړو شوخيو د کور يو شمېر لويان ډېر زيات خوشالېږي، د دوی خندا ماشوم ته سمه جايزه ښکاري او ماشوم د نويو شوخيو په فکر کې شي. دا ډول ماشوم په ښوونځي کې په خپلو شوخيو زده کوونکي هم تر دوه نفسه رسولي وي. په سزا يا جريمې د ماشوم د اصلاح کېدو تمه لرل اصلاً لېونتوب دی. شوخو ماشومانو ته بايد په اسانه ژبه د مؤدبه چلند ښوونه وشي. پکار ده چې د ښو ماشومانو د ژوند حالات ورته بيان شي او ورته وويل شي چې دغه ماشومان له همدې امله په راتلونکي کې لويو مقامونو ته رسېدلي دي چې شوخۍ به يې نه کولې. ماشوم دې له نېکو ماشومانو سره په گرځېدا او لوبېدو عادت کړای شي، تر څو د ښو اخلاقو تمايل پکې پيدا شي.

د نورو د پاملرنې او مينې مرکز اوسېدل، د ماشومانو تر ټولو ژوره هيله وي. د دې هيلې لپاره ماشوم ډول، ډول پلمې او بانې جوړوي. چيغې وهل او ژړل خو د وړو مهم خصلت وي. يو څه لوی ماشومان بيا د ضد او په وړو باندې د ظلم او تشدد په مټ خپله دبدبه او رسوخ پياوړی کوي. ماشوم دغه ډول کارونه عموماً د مور او پلار د توجه جلبولو لپاره کوي. د ماشوم دغو کارونو ته ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهمیت ورکول نه دی پکار. او که تاسو هېڅ توجه ورته ونه کړئ، نو ماشوم پخپله دا احساسوي چې دې چل هم ګټه ونه کړه، ځکه ماته خو اصلاً د چا را پام نه دی.

پلمې او بانې کول

ماشوم ته چې کله نا کله یو وړوکی کار وسپارل شي او له څه امله یې ونه شي کړای او بیا د لامل پوښتنه ترې وشي، نو ماشوم ډول، ډول پلمې جوړوي، چې په ښکاره ډېرې معقولې ښکاري؛ مثلاً «دوکان بند وو»، « په سر مې درد وو»، «له یاده مې ووتل»، «پلانکي غلطه لاره را ښودلې وه» او داسې نور. د ماشوم هدف دا وي چې په دې ډول ځان بې ګناه ثابت کړي او د خپلې تېروتنې مسؤلیت د نورو په غاړه واچوي.

همداسې د مکافاتو مینه هم د ماشوم د بې شمېره تېروتنو سبب ګرځي. ماشوم چې په یوه کار کې ماتې وخوري، نو په یوه بل اسانه کار کې د مهارت لپاره هلې ځلې پیل کړي، تر څو خپله تېره ناکامي ور باندې جبران کړي. په زده کړو او درس کې بدنامه «ګلاب جان» غلا ته مخه کوي، تر څو پیسې ترلاسه کړي او دغه پیسې په خپلو ملګرو مصرف کړي، او په دې ډول د «سخاوت» تر سیوري لاندې د خپلې بدنامۍ ټاپه له منځه یوسي. هغه ماشوم چې په ټولګي کې یې د ټولګیوالو په مخکې د کورنۍ دندې په سر سزا لیدلې وي، د تفریح په وخت کې د خپلې کورنۍ د کارنامو په باره کې د غټو، غټو کیسو په بیانولو کې ډېر سخت مهارت پیدا کوي. همدارنګه، هغه ماشوم چې پېچلي درسونه نه شي زده کولی، نو هڅه کوي، چې په خوشنویسي کې تکړه شي او له دې لارې د ښوونکي له جزا نه ځان وژغوري.

ځینې ماشومان چې په یوه مشکل کار یا لوبې نه پوهېږي او ویني چې نور ماشومان په هماغه کار کې بوخت دي، نو زړه ته یې ارمان درېږي. او له ډېرې غوسې بې ځایه د هغوی په لوبو کې لاسوهنه کوي او زړه یې غواړي چې په یو نه یو ډول ستونزه او لانجه ورسره جوړه کړي. د لوبو په میدان کې د دا ډول ماشومانو اصول دا وي چې «نه پخپله لوبېږو او نه بل ورته پرېږدو.»

خیال پلو وهل

په ویښه مانۍ جوړول په وړو ماشومانو کې ډېر زیات عام وي. ماشوم د خپلو هیلو له مخې یوه فرضي نړۍ په تصور کې نیسي او له ځانه د دغې نړۍ رستم جوړوي. دغه ذهني فعالیت خطر نه لري، خو که ماشوم ډېر زیات پکې ډوب شي، بیا نو خبره د اندېښنې وړ ده. د خیال‌پلو په مزو کې اخته ماشوم د ژوند له لوړو ژورو بې پامه کېږي او که په دغه ډول په ځان کې ورک ماشوم سره له

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاره د تېښتې تمایل ډېر شي، نو بیا دغه ماشوم په ځوانۍ کې هم سختو کارونو ته له لاس اچولو ډډه کوي.

د «ناروغۍ» پلمې

ماشومان په خیالي ناروغیو هم ډېر اخته کېږي. په سهار کې ښوونځي ته له تګ څو شېبې له مخه یو شمېر ماشومان له دې سر ټکوي چې طبیعت یې وار په وار خرابېږي. ځینې چالاکه ماشومان خو په واقعي معنا سره د ناروغۍ د اغېزو یو تمثیل هم پیل کړي او معمولاً چې د ښوونځي د رخصتۍ وخت را نږدې کېږي، دغه «ناروغي» یې هم په کمېدو شي. دغه فرضي ناروغۍ یې بیا د ازموینو په ورځو کې بیخي ډېر زور ونیسي. په ښوونځي کې د کورنۍ دندې په سر د «سر درد»، «ملا خوږ»، «د سترګو خوږ»، «د نس درد»، «د طبیعت ناجوړتیا» او داسې نورې پلمې خو زموږ په ماشتوب کې هم عامې وې.

د ناروغۍ پلمې جوړول په واقعیت کې د ژوند له ترخو تقاضاوو او اړینو مسؤلیتونو څخه یوه تېښته ده او د تېښتې دغه لاره د ناراسته او لذت لټوونکو ماشومانو ډېر پخوانی عادت دی. هغه ماشوم چې په داسې اصولو تربیه شوی وي، چې په خپل وخت کار، په خپل وخت لوبې او د رښتینولۍ لمنه یې نیولې وي، دغه ډول ماشوم هېڅ کله د لنډمهاله ارامتیا او عیشونو لپاره په دروغو پلمې نه جوړوي. دا ډول ماشوم آن په زلمیتوب کې هم خواریکښه، صادقه، دروند خویه، د باور وړ او ګټور ښاري ثابتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: شپږم

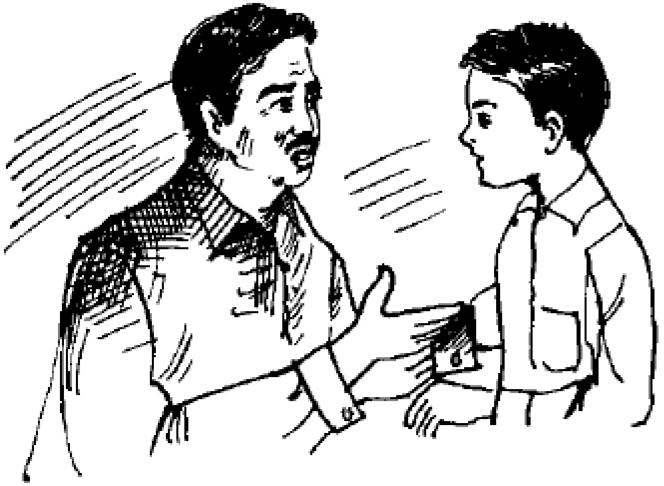

د ماشومانو دروغ

لوړ تخيل او حاضر جوابي د وړو ماشومانو خاص صلاحيتونه دي. دغه ذهني صلاحيتونه په دروغ ويلو او خبرو تاوولو کې هم ډېر زيات په کار راځي. ماشومان ډول، ډول دروغ وايي. له ماشوم نه چې کله تېروتنه يا سرغړونه وشي، نو د سزا له وېرې معمولاً دروغو ته پناه وړي.

د دروغو په زړه پورې ډولونه

والدين او ښوونکي له ځينو ماشومانو په دې وجه سر ټکوي، چې ماشوم يې خوله ور او دروغجن دی. د دغه شان ماشومانو والدين بايد معلومه کړي چې ماشوم يې عموماً څه ډول دروغ خوښوي. د ماشوم دروغ ګڼ لاملونه او انګېزې لري او په همدې اساس د دروغو بېلا بېل ډولونه هم څېړل کېدلی شي او د مخنيوي لارې چارې يې هم مختلفې کېدلی شي. د ماشومانو د دروغو څو عام او دلچسپه ډولونه په لاندې ډول دي:

۱) د ملنډو دروغ

۲) د ذهني پاشلتيا دروغ

۳) د ځانښودنې دروغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴) د غچ او حسد دروغ

۵) د پلمو دروغ

٦) د خودغرضۍ دروغ

۷) د وفاپالنې دروغ

۸) دودیز دروغ

د ملنډو دروغ

یو شمېر ماشومان په دې ډېر زیات خوشالېږي چې مور ته ووایي، په لاره کې یې زمری ولیده او یا داسې سړی یې تر سترګو شو چې اته سترګې یې وې. دا خبرې په رښتینې معنا دروغ نه دي. بلکې مازې د یوه ماشوم د فطري شوخۍ نتیجه وي. دغه مهال د ماشوم د لغتونو زېرمه پراخه شوې وي او ماشوم داسې احساسوي چې که په خپل تخیل فشار راوړي، نو داسې خندوونکې کیسې هم جوړولی شي چې د خپل ورځني ژوند په چاپېریال کې یې نه وي لیدلې. دا ډول خیالي خبرې په راتلونکي کې د داستان لیکنې، طنز لیکنې او شعر او شاعرۍ بنیاد هم ګرځېدلی شي.

د ذهني پاشلتیا دروغ

ماشوم چې کله یوه پېښه ویني یا واوري، نو عموماً د حقیقت او افسانې ترمنځ پوره فرق نه شي کولی. آن وروسته یې دا هم یاد نه وي، چې د پېښې کومه برخه اصلي وه او کومه برخه یې د ده د خپل تخیل زېږنده ده. یو ځل یوه ماشوم د کلچه پزۍ مخې ته د خلکو جنګ لیدلی وو. کور ته چې ورسېده، مور ته یې همدا پېښه په دې ډول بیان کړه: «خلک پخپلو کې سره ونښتل او څو کسانو د کلچه پزي شیرینۍ هم وتښتولې.»

په اصل کې شیریني ته هیچا هم لاس نه وو ور وړی، بلکې د جنګ په لیدو د ماشوم پخپله زړه غوښتل چې په یو نه یو ډول شیریني ته لاره پیدا کړي. له پېښې وروسته ماشوم د خپل خام عمر او ذهني پاشلتیا له مخې دا توپیر نه دی کړی، چې د شیرینیو لوټماري د پېښې برخه وه او که د ده د خپل ارمان زېږنده.

د ځانښودنې دروغ

په ماشوم کې د ځانښودنې احساس ډېر غالب وي. ماشوم غواړي چې د ټولو د پاملرنې او شفقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرکز وي. «نن مې دوه ماران ووژل» یا «نن مور سل افغانۍ راکړې»؛ هماغه دروغ دي، چې ماشوم یې په دې خاطر وايي چې ځان ته د نورو توجه واړوي او د ځانښودنې احساس ورباندې خړوب کړي. د خیال پلو پر مهال چې د ماشوم په ذهن کې کوم خواهشات را پورته کېږي، د ځانښودنې دروغ دغو خواهشاتو ته د بیان وسیله جوړېږي. آن دا ډول خبرو ته د دروغو په ځای ښه ده چې طفلانه مبالغه یې وبولو.

د غچ او حسد دورغ

کله نا کله ماشوم د کینې او غچ له احساسه هم دروغ وايي. د ماشوم هدف چې د خپل سیال سر ټيټې وي، نو په مقابل لوري پسې له ځانه غلطې خبرې غوټه کړي. « زه یې ووهلم»، «ماته یې ښکنځلې وکړې»، «ټولې پیسې یې رانه وتښتولې» او داسې نور. ډېر کله ناپوه والدین په دې ډول غچ اخیستونکو خبرو باور وکوي او له ډېرو خپلوانو سره پرې خپلې اړیکې ورانې کړي.

که دغه ډول خبرې په سړو مغزو تحلیل شي، نو سملاسي خبره واضح کېږي چې په دغو له ځانه جوړ شویو تورونو کې معمولاً د رښتیا یو ټکی هم نه وو. عموماً ماشومان له یو شمېر خلکو نه په کومه بله خبره نفرت کوي، یا یې په ذهن کې د یوه بل همزولي په هکله د حسد او غچ احساسات را ټول شوي وي، نو ماشوم په دې ډول دروغو اصلاً د خپل نفرت او حسد احساسات په یوه بله لاره سړوي.

د پلمو دروغ

ماشوم چې کله کوم داسې کار وکړي، چې جزا پرې ورکول کېږي، نو له دغې جزا نه د ځان ساتلو لپاره ډول، ډول پلمې جوړوي. یوه عامه طریقه خو یې دا وي چې د خپلې تېروتنې له منلو نه سوچه انکار وکړي: «ما نه ده کړې». ډارن او نازولي ماشومان بیا بې غمه وواېي: «زه څه خبر یم؟». یا بیا ډول ډول نورې پلمې جوړوي. له ښوونځي نه تښتېدلی ماشوم وايي: «نن مو معلم صېب مړ شو»، «د کرکټ د لوبې په مناسبت یې رخصتي راکړه».

ماشوم چې په دغه ډول دروغو کې بریالی شي، نو حوصله یې لوړه شي او که یو نیم دروغ یې ښکاره هم شي، نو په راتلونکي کې د خپلو پلمو په جوړولو کې له لا ډېر احتیاط او ځیرکتیا نه کار اخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خودغرضۍ دروغ

کله نا کله ماشوم د خپلې شخصي ګټې یا یوازې ساتېري لپاره دروغ وايي. په ازموینو کې نقل کول، په لوبو کې په چل ول د بریا کوشش کول، له دوکانونو نه د توکو د پټولو په خاطر دوکاندار په خبرو کې مشغولول، او داسې نور هغه کارونه دي چې ماشوم یې د کوم شخصي هدف دپاره په ډېرې ځیرکۍ سرته رسوي.

د ملګرتیا دروغ

د خپل ملګري په یوه جرم د پردې اچولو په خاطر هم ماشومان له دروغو کار اخلي. په ښوونځیو کې ډېرې وختونه لیدل کېږي چې په کلکې سزا او طمعې ورکولو سربېره ماشوم د خپلو ملګرو په خلاف له شاهدي ویلو څخه انکار کوي او ان کله نا کله خو د هغوی په ملاتړ کې له دروغو هم نه په شا کېږي. په راتلونکي کې د اقتصادي، سیاسي او ټولنیزو دروغو بنسټ معمولاً د ماشومتوب د همدې ملګرتیا په دروغو بنا وي.

دودیز دروغ

له بده مرغه زموږ په ټولنه کې ګڼ داسې دروغونه دود شوي چې په ډېره بده سترګه نه ورته کتل کېږي. مثلاً، موږ د پېر و پلور او په خپلو ورځنیو تعاملاتو کې په ډېرې بېباکۍ دروغ وایو. ماشوم چې له خپلو مشرانو نه په دومره روانه ژبه دروغ اوري، نو ماشوم هم په دغه مسیر روان شي. او بیا چې خبر شي، چې د ده ټولنې دغو دودیزو دروغو ته هېڅ ډول سزا نه ده ټاکلې، نو له ډېرې خوښۍ په کالو کې نه ځایېږي.

د درملنې سم او ناسم روشونه

د دروغ ویلو د عادت علاج ډېر اړین دی او د تعلیم او تربیې له دې مهم اړخ نه غفلت، د مور او پلار او ښوونکو یو لوی ټولنیز جرم دی. دروغجن ماشوم په هېڅ توګه هم یو متمدن ښاري نه شي کېدای. بلکې دغه بد خصلت د ماشوم په جرم پسنده او خطرناکه وګړي کېدو کې څرګند رول لوبوي. اروا پوهانو د دغې خطرناکې ذهني بیمارۍ د علاج دپاره ګڼې سپارښتنې بیان کړې، چې له هغو ځنې په یو شمېر مهمو روشونو لاندې خبرې شوې:

۱) توپیري درملنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲) له پارېدو ډډه کول

۳) د غلطۍ په اعتراف انعام

۴) په باور درملنه

۵) علمي او ادبي تعليم

٦) معقول مذهبي تعليم

۷) له غلطو ځرګندونو ځان ساتنه

توپيري درملنه

د هر ډول دروغو د علاج دپاره له يوه روش نه ګټه نه شو اخيستلی، ځکه هر دروغ په ځان کې يو نه يو داسې توپيري ټکی لري، چې هغه د دروغو په نورو ډولونو کې نه وي. نو په همدې بنا پکار ده چې لومړی د دروغ وينا اسباب وموندل شي او بيا له ارواپوهنيزې شننې وروسته دا پرېکړه وشي، چې په دغو دروغو کې خو به د ماشوم کومه ځانګړې کمزورتيا، ناوړه عادت، ګناه يا جرم لاس نه لري. نو کله چې دغه توپيري ټکی معلوم شي، نو له هغه وروسته بايد ماشوم ته مناسبه مشوره او جزا يا سزا ورکول شي او په راتلونکي کې د رښتيا ويلو نصيحت ورته وشي.

له پارېدو ډډه کول

که مو ماشوم دروغ ويلي وي او تاسو په دغه برخه کې پلټنه کوئ، نو بايد له ډېر زغم نه کار واخلئ. «پکار ده چې وشرمېږې؛ دروغجنه غله لکه ته چې يې، ستا لپاره خو مرګ ځای دی.» دا ډول پاروونکي کلمات ماشوم پر خپل ناوړه چلند له غور کولو را ګرځوي او کله چې په ماشوم د تندو او ترخو سوالونو ګوزارونه کېږي، نو ماشوم د يوه دروغ د سپيناوي لپاره شل نور دروغونه را جوړوي. خو که تاسو له زغم نه کار واخلئ او خبرو ته يې په دقت غوږ ونيسئ او داسې ښکاره کړئ، چې تاسو په اصلي خبره له خبرېدو سره، سره تحمل و زغم کوئ، نو ممکن ماشوم په خپل کار پښېمانه شي او ورو په ورو په رښتيا ويلو راشي.

که ماشوم خپله تېروتنه ومني، بيا هېڅ سزا هم نه ده ورته پکار. په دې برخه کې دا تمه هم بايد ونه ساتو چې ماشوم به په ښکاره د خپلې تېروتنې يا سرغړونې اعلان وکړي. «رښتيا رښتيا ووايه، هغه شی چېرته پروت دی؟» د دې پوښتنې په ځای ماشوم خوا ته کېنوئ او په نرمه ژبه ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايئ، «وګوره ګرانه! د رښتيا ويلو په برکت د انسان عزت زياتېږي. په دروغو کې نو څه ګټه ده؟ له ماشومانو نه ارومرو تېروتنه کېږي. که رښتيا رښتيا راته وواېې، هېڅ سزا هم نه درکوو.» له دغو مينه ناکو خبرو به ماشوم درته د خپل مرستندوی په سترګه وګوري او ټوله کيسه به رښتيا، رښتيا درته وکړي. په دې وخت کې په خپله ژمنه ټينګ ودرېږئ. دا وخت د سزا نه دی، بلکې دوه، درې داسې نصيحتونه به ډېر مناسب وي، چې د ماشوم زړه ته لار وکړي او په راتلونکي کې ورته د لارې مشال شي.

له تېروتنې سملاسي وروسته کوشش مه کوئ چې په ماشوم خپله تېروتنه ومنئ. ماشوم په اصل کې د خپل عادت خلاف يوه کړنه ترسره کړې وي. دغه وخت يو څه په خپل کړي کار پښېمانه وي، يو څه د سزا ډار ورسره وي، نو وجدان يې مضطرب وي. په داسې حال کې ممکن ماشوم د سملاسي دروغو په ويلو ځان له اضافي پرېشانۍ نه بچ کړي. دغه راز، ډېره موده وروسته هم ماشوم ته په خپل جرم د اقرار کولو ويل، يو بې ګټې کار دی. په يوه تېروتنه چې ډېر وخت ووځي، نو ماشوم داسې انګېري ګنې اوس هغه کيسه ناپديده شوې ده.

په باور درملنه

د ځينو بې فرهنګه مشرانو په څېر ماشومان هم په دې فکر وي چې رښتيا يا ښه چلند يوازې تر خپلو پورې بايد محدود وي. ډېر کله ماشومان داسې ګڼي، چې پردي کسان او لويان يې ګواکې دښمنان دي او که رښتيا ورته وواېي، نو تاوان به وکړي. واړه ماشومان عموماً درون ګرا وي او د خپلو خپلوانو تر حلقې پورې محدود وي او په نورو باور نه کوي. خو که له ماشوم سره د همدردۍ چلند وشي او هڅه وشي چې د هغوی له ليدلوري په ستونزه ځان پوه کړو، نو ډېر په اسانه را سره همکارۍ ته رضا کېږي. نو د دې په ځای چې دروغجن ته پېغورونه ورکول شي، د هغه شخصيت ته درناوی وکړئ او باور او تعاون يې لاسته راوړئ؛ چې يو به په دې ډول ماشوم ستاسو لطف ته د مننې په سترګو وګوري او په خپل عادت به د شرم احساس وکړي؛ او بله دا چې د خپل چلند په بدۍ باندې پوهېدل به هم ورته اسانه شي.

علمي او ادبي ښوونه

خپل ماشوم له رښتيا ويلو سره عادتول په دې معنا نه دی چې د هغه تخيلي، رومانوي او افسانوي تمايلات يې ور نابود کړئ. ماشومان د ساده شعرونو، ټوکو، کيسو او داستانونو له کتابونو لرې ساتل زيان ورته رسوي. د راډيو او ټلويزون معقولې برنامې د ماشومانو په مناسبه وده او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرمختګ کې کافي مرسته کوي. په دې سربېره، کله نا کله په ماشوم ښه فلم لیدل هم کوم باک نه لري، خو په څنګ کې یې پکار ده چې ماشومان د تاریخ او ساینس ابتدایي کتابونو لوستلو ته هم وهڅول شي. د لرغونتونونو او تاریخي ځایونو د لیدنې فرصتونه هم باید ورته برابر شي. دا ډول فعالیتونه په ماشوم کې د حقیقت او افسانې ترمنځ د فرق کولو بصیرت پیدا کوي. ماشوم ته ووایئ چې د تاریخي اثارو د لیدنې حالات له یادو بیان کړي او یا یې ولیکي، چې په دې ډول یې د بیان او وینا کولو تمرین وشي. ماشوم مو په سریال کې د یو-سترګي دېب په اړه د خبرو کولو او د باغ بالا د تاریخي ځای په اړه د مقالې لیکلو په توپیر په لنډو ټکو کې پوه کړئ. دغه ډول ادبي روزنه به مو په ماشوم کې ورو په ورو د رښتیا ویلو په تړاو یو ادبي ځواک او علمي احساس را پیدا کړي.

معقوله دیني ښوونه

دین د ژوند لپاره یو بشپړ نظام او د انساني اخلاقو او کړو وړو د اصلاح تر ټولو غوره وسیله ده. دین د رښتیا ویلو تلقین کوي. ماشوم باید په مینه ناکه بڼه دیني تعلیماتو ته تشویق شي. ماشوم په ډېره مینه او په اسانه ټکو په دې حقیقت پوه کړئ، چې دغه کاینات یو ستر واکمن لري چې له مور ټولو سره مینه کوي، په دې شرط چې د دروغو له لارې د یو بل له غولونې پرهېز وکړو، یو بل ته رښتیا ووایو او په نېکه لاره مزل وکړو. ماشوم ته په زړه راښکونکي بڼه د دین مهم اصول په سم ډول ښودل، د هغه لپاره د ژوند یوه ناپایه سرمایه ده او د یوه متمدن او رښتیني ښاري په جوړېدو کې لویه مرسته ورسره کوي.

له ناسمو څرګندونو ځان ساتنه

ماشوم چې له مور او پلار نه د خدای، ستورو، اسمانونو، قیامت او د ماشوم د زوکړې په باره کې پوښتنې وکړي، نو یو شمېر ناپوهه مور او پلار خو یا اصلاً د دې ډول پوښتنو اجازه نه ورکوي او یا د خبرې بدلولو په خاطر بې ځایه خبرې ورته شروع کړي. د مور او پلار له لوري دغه غلط او ګډوډ معلومات چې په راتلونکي کې دروغ ثابت شي، نو له ماشوم سره فکر پیدا شي، چې مور او پلار د دروغو په وسیله دی تېر ایستلی دی. په دې اساس، ماشوم فکر کوي، چې زما د کورنۍ مشرانو او مسؤلو کسانو ته چې په دروغو کې کومه مضائقه نه ښکاري، نو زه ولې د دغې مېوې له خوندونو محروم یم؟

د ماشوم د پوښتنو د ځوابولو په مهال د امکان تر کچې رښتیني اوسئ او د واقعیت لمنه ونیسئ. خبره بدلول او دروغ ویل ماشوم ته زیان رسوي. په دې ډول ممکن په لنډمهاله توګه د ماشوم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجسس لمبه مړه شي، خو يوه ورځ ارومرو راځي، چې ستاسو کړې خبرې به ناسمې ثابتېږي او دغه وخت به د ماشوم په سترګو کې ستاسو درنښت کمېږي او ستاسو په شان د دروغ ويلو او خبرې اړولو شوق به يې لا ډېره وده مومي.

دغه راز، د ماشوم په مخکې لاپې او بې ځايه ټوپونه هم نقصان لري. په خپلو لاپو خو به تاسو د ارامتيا احساس وکوئ او ممکن ماشومان به هم ډېر زيات خوند ترې اخلي، خو په ماشوم باندې د لاپو دغه بې چوکاټه ماحول خورا ناوړه اغېز پرېباسي او په ماشوم کې هم له لاپو څخه ذهني ارامتيا او د نورو له خولې د ستايل کېدو شوق ورکې پيدا کېږي، چې د دغه کار حتمي پايله دا را وځي چې په عادي خبرو اترو کې يې هم د مبالغې او غُلو عنصر غالبه شي. نو که د لاپو وهلو عادت تاسو پخپله په ارامه نه پرېږدي، نو لږ تر لږه د ماشومانو په مخکې مو د دغه عادت واګې مه سستوئ.

د ماشومانو دروغ او زموږ مسؤليت

دروغ ويل يوه اروايي بيماري او اخلاقي کمزوري ده. د دروغو د ساينټيفيک علاج لپاره د هغه لاملونه پېژندل ضرور دي. د دې ناروغۍ سم او په وخت علاج يوازې په ماشومتوب کې کېداى شي. د بامسؤله مور او پلار او ښوونکو په توګه دا ستاسو مسؤليت جوړېږي، چې د خپل ماشوم د دروغو په نوعيت ځان پوه کړئ، لاملونه يې له ارواپوهنيز اړخه تحليل او له غور او فکر وروسته، د علاج مناسبه لاره ورته غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: اووم

د ماشومانو وېرې

په ماشومتوب کې ماشومان معمولاً وېرېږي او د نورو عادتونو په څېر د ماشوم ډار او وېره هم تر ډېره له کورنۍ تربیې را پیدا کېږي. د ماشوم ابتدایي وده د مور او پلار توجه ته خورا زیاته اړتیا لري. ډاکټر واټسن وایي چې تر درې کلنۍ پورې د ماشوم د عاطفي ژوند بنیاد تقریبا په بشپړه بڼه ایښودل شوی وي، یعنې تر دې عمره پورې مور او پلار د خپلې تربیې د نوعیت له مخې تقریباً دا ټاکلې وي، چې ماشوم به یې د یوه غوره او زړور شخصیت په توګه لویېږي او که به یو داسې خشن، وسواسي او بې زړه زلمی ترې جوړېږي، چې ټول ژوند به په ډول، ډول وېرو کې اخته وي. ډېره موده کېږي چې د روغتیا د نړیوال سازمان په همکارۍ ډاکټر جان بالبي د ماشومانو د اروا پوهنې په ډګر کې خپله څېړنه تکمیل کړه. د یادې څېړنې لنډیز دا دی چې د ابتدایي ژوند اخلالوونکي واقعات ماشوم ته په کوچنیوالي کې خورا ډېر نقصان رسوي او په راتلونکي ژوند کې یې هم د خوښۍ، رواداری، اعتدال او کامیابۍ امکان را کموي.

وېره او ابتدایي تربیه

آهنګر لومړی اوسپنه تودوي او بیا د څټک په وارونو ترې د خپلې خوښې توکي سازوي. اوسپنه چې څو یخېږي، هماغومره په نورو شیانو د هغې تبدیلول ستونزمنېږي. د ښوونکو یا مور او پلار په حیث تاسو هم د آهنګر حیثیت لرئ او تربیه ستاسو څټک ده. ځیرک او هوښیار ماشوم مو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

توده او پسته اوسپنه ده، چې هره بڼه وغواړئ، ورکولی یې شئ. خو د خپل تولید د تیارولو په وخت کې باید تاسو له یوه آهنګر نه ډېر زیار وباسئ او ډېر احتیاط وکړئ، ځکه که ماشوم په ابتدایي عمر کې په سمه توګه ونه روزل شي، نو په زلمیتوب کې د تربیې اور له سره تازه کول او بیا د غوره شخصیت او د خپلې خوښې قالب ته یې برابرول، ډېر زیات مشکل او په اکثره حالتونو کې تقریباً ناشونی ګرځي. نو ماشوم د بې ځایه وېرو له منګولو ازادول، د ابتدایي تربیې تر ټولو مهم اړخ دی.

زموږ د وېرو تحلیل

موږ له زیانونو، پېښو، ناروغیو او مرګ نه ډېر په وېره کې یو، له دنګو ودانیو نه چې لاندې راګورو، نو ډېر کله مو له وېرې لړزه ونیسي، د تور تم له «ببَو» نه خو بیخي زموږ سا وځي، د زهرجنو حیواناتو وېرې تل زموږ ارامتیا تروړلې ده. آن یو شمېر کسان خو له څرمښکی، ماښامځکالي او چرګې په څېر بې ضرره حیواناتو نه هم وېرېږي. د ساینس د مادي ارامتیاوو په سر هم موږ نن ورځ ځان په داسې ناکراره چاپېریال کې احساسوو، چې د وچې، لمدې او هوایي پېښو وېره، د غلا، ډاکې او وژنو اندېښنه او د برق او اور ډار زموږ په اذهانو را خپور وي.

په اوسني دور کې د سړو او تودو جنګونو وېرې د نړۍ په اکثریت برخو کې د خلکو ذهني روغتیا له منځه وړې ده. ډول، ډول واقعي او غیرواقعي وېرو زموږ احساساتي ژوند له پاشلتیا سره مخ کړی. دا وېرې ولې او څنګه منځته راځي؟ د لویانو په څېر، ماشومان ترې په څه ډول اثر اخلي؟ د والدینو، ښوونکو او د انساني فطرت د زده کوونکو لپاره دغه موضوع خورا زړه راښکونکې ده.

په ماشومانې کې د وېرې او ترهې اروپوهنیزه تجربه

په اروپوهنیزو لابراتوارونو کې له ګڼو تجربو او مسلسل تحقیق وروسته ډاکټر واټسن دې نتیجې ته ورسېده چې د زلمیتوب د دورې اکثره وېرې په کوچنیوالي کې د والدینو له نیمګړې تربیې او ناوړه ماحول نه سرچینه نیسي. کوچنی تي خور په لومړنیو شپو او ورځو کې یوازې له سختو غږونو او د خپل جسمي توزان په له منځه تلو یوه فطري وېره احساسوي، خو په راتلونکي ژوند کې نورې ټولې وېرې د والدینو د غفلت او ناسمې تربیې له امله ورته پیدا کېږي.

واټسن وموندل چې د لومړي ځل لپاره چې یوه نهه میاشتني ماشوم ته مختلف حیوانات مثلاً چونګښه، ماهي، کوتره، سویه، بې ضرره مار او داسې نور راوړل شوو، نو هېڅ وېره یې یې ونه ښوده، بلکې له هغو سره یې لوبې پیل کړې او ورځ تر بلې یې اشنایي او ملګرتیا ورسره زیاتېدله. څه موده وروسته، دغه ماشوم به چې له حیواناتو سره په لوبو بوخت وو، نږدې یې د دروند غږ آله نصب کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشوم خو له دا ډول غږونو نه له مخکې لا ډارېده او اوس به يې چې له حيواناتو سره د لوبو پر مهال هغه وېرونکي غږونه اورېدل، نو د دغه اړيکې له لاسه يې له دې بې زبانه حيواناتو نه هم وېره پيدا شوه.

لا ډېرو تجربه دا هم وښودله چې ماشوم د سوی او د دغه ډول پوستکي لرونکو له حيواناتو علاوه، له پوستکي او بل هر پوستکي لرونکي شي نه هم وېره احساسوله. له دې نه واټسن دا پايله واخيسته چې د ماشومانو ګڼې نورې وېرې هم د تربيې او د ماحول د تجربو له امله را پيدا کېږي. په ماشومانو کې د تيارې وېره هم په همدې ډول پيدا کولی شو. په توره تياره کې پروت ماشوم ناڅاپه يو وېروونکی غږ لړزوي. دا چې په ماشوم کې د وحشتناکه غږ يوه فطري وېره وي، نو له دې وروسته ماشوم يوازې له تيارې هم وېرېږي. دغسې هغه ماشوم چې له چرګې او ځرمښکۍ نه وېرېږي، هغه هم په پيل کې ارومرو له دې بې زبانه حيواناتو سره کوم داسې څه ليدلي وي، چې دی واقعا هم ترې وېرېده او وروسته د هغه اصلي وېروونکي شي وېره، هغه بې خطره شي ته انتقال شوې ده. د ماشومانو په ژوند کې بې شمېره وېرې په همدې ډول صورت نيسي.

د مور او پلار ناسم چلند

که مور او پلار «داسې مه کوه»، «پام کوه! شيشکه به دې وخوري»، او داسې نورو خبرو طريقه ډېره استعماله کړي، نو د ماشوم په ذهن کې ډار او وېره په غوښتلي يا ناغوښتلي ډول ځای نيسي. مثلاً ماشوم مو د لښتي په لور روان دی، تاسو له غوسې نه پرې چيغه کړئ، «هې، مه ځه.». ماشوم چې لښتي ته له نږدې کېدو سره هم مهاله ستاسو وېروونکې چيغه اوري، نو لښتي نه هم وېرېږي او دغه وېره هم ورسره پيدا شي. ورو، ورو يې همدا ډار او وېره دومره پخه او عامه شي، چې تاسو پخپله ترې په تنګ شئ. اوس نو چې ماشوم لا لښتي ته کتلي نه وي، په چيغو سر شي او که دغه وخت د دې وېرې مناسب علاج ونه لټوئ، نو امکان لري چې ماشوم مو په لويوالي کې هم لښتي ته ورته وياله، نهرونو، بحرونو او سيندونو نه يوه غيرعادي وېره ولري.

کله نا کله ماشوم د لوبو په مهال کوم داسې شي ته لاس واچوي، چې د ماتېدو يا خرابېدو اندېښنه يې وي. مور دغه ډول شيان د ماشوم له لاسه په زوره اخلي او بېل يې ږدي او که په منع کولو سربېره هم ماشوم د هغه شي له راخيستلو لاس نه اخلي، نو ناپوهه مور يې معمولاً تر غوږ لاندې يوه نيمه څپېړه ور بنده کړي او بېرته هغه شی ترې واخلي. په څپېړه ماشوم ته بدني درد رسېږي او ماشومان له درد نه ډېر زيات وېرېږي، نو اوس د بدني سزا له وېرې سره، سره له هغه ممنوع توکي نه هم وېره لري. مور خو په دې ډول د ارامتيا يوه سا واخلي، خو د ماشوم ذهني ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره اختلالات پیدا کوي. که د ماشوم ذهني ژوند تجزیه شي، نو معلومه به شي چې د یوه ماشوم زیاتره وېرې له همدې ډول «وړو» خبرو را پیدا کېږي.

په کور کې د ماشومانو د لوبو او خوب ځایونه باید د امکان تر بریده له وېرووونکو غږونو محفوظ وي. د توپان تر راتلو دمخه لا ورونه او کړکۍ وتړئ، چې د اوسېنو د کړنګېدو شور جوړ نه شي او ماشوم د ډار او وېرې احساس ونه کړي. امکان لري چې د همدې وېرووونکي شور له لاسه ماشوم له توپان او بادونو څخه هم وېره واخلي. ماشوم چې ویده وي هم، باید خوا ته یې شور ماشور جوړ نه شي. له ماشوم نه د وېرې د ختمولو لپاره د بدني سزاګانو له اصول نه باید تقریباً لاس واخیستل شي. پکار ده چې له وهلو او ډبولو ډېره استفاده ونه شي. د وهلو، ډبولو او ګواښونو پرلپسې استعمال د ماشوم په ذهن کې یو خوف پیدا کوي، چې په پایله کې یې د ماشوم په راتلونکي ژوند کې ډول، ډول وېرې منځته راتلی شي. ماشومانو ته د پېري، بلا، شیشکې، بَبَو او داسې نورو شیانو ګواښونه خو باید هېڅ کله ونه کارول شي، ځکه د دې اندېښنه شته چې په ماشوم کې له وېرې علاوه، خرافاتي ذهنیت هم ریښې وکړي.

د بې ځایه وېرې علاج

له احتیاط سره، سره یو نه یو ډار او وېره ارومرو په ماشوم کې ځای پیدا کوي. خو هره وېره په مناسبه بڼه تداوي کېدای شي. مثلاً که مو ماشوم بې سببه له پیشو نه وېرېږي، نو د پیشوګانو ښې، ښې کیسې ورته وکړئ. خو ضرور نه ده چې دغه طریقه دې هر هغه ماشوم ته ګټوره وي، چې له پیشوګانو وېرېږي. د پیشو په څېر بې ضرره حیوان نه د وېرېدو له امله د ماشوم په بې زړه توب پسې ملنډې وهل، اصلاً یو غلط کار دی. په دې کې د دې اندېښنه شته چې د ماشوم ذهني ژوند لا زیات ګډوډ شي. دا طریقه هم ګټوره ده، چې له هغو ماشومانو سره ملګرتیا وکړي، چې له پیشوګانو څخه نه وېرېږي. خو ممکن له پیشوګانو سره د نورو ماشومانو د لوبو په لیدو هم د ماشوم په وېره کې کمی رانه شي، نو بیا څه وکړو؟

واټسن له ماشومانو څخه د وېرې د ختمولو لپاره یوه تجربوي طریقه بیان کړې ده. له پیشو نه وېرېدونکی ماشوم چې کله دوډۍ خوري یا دې ته ورته په کوم په زړه پورې کار اخته وي، نو تر ده لږ لرې کوړنۍ پیشو په پړي وتړئ. دا احتیاط باید وکړئ، چې پیشو په کافي اندازه لرې تړلې وي. له دې وروسته، هره ورځ پیشو په تدریجي ډول ماشوم ته را نږدې کوئ او کومه ورځ چې معمولي وېره هم ښکاره کړي، نو پیشو بېرته شاته یوسئ. د خوړو په خوند کې د ورکېدو او په دې فکر چې «دښمن» یې تړلی دی، د ماشوم په ذهن کې د وېرې پخوانۍ شدت را کمېږي. هره ورځ په منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول د پیشو او ماشوم ترمنځ شته واټن را کموئ او کله مو چې ولیدل چې د پیشو په نږدېکت ماشوم نه ډارېږي، نو هغه ورځ د پیشو پړی خلاص کړئ او پیشو ته ناز ورکړئ. ورو، ورو به مو ماشوم هم له پیشو سره روږدی شي.

د دغه ډول تدریجي تربیې په مټ ګڼو نورو وېرو ته هم د پای ټکی ایښودلی شو. خو د خپلې نیمګړې پالنې او غیرعلمي تربیې له امله په ماشوم کې د راز، راز وېرو له را پیدا کولو وروسته، د هغو وېرو د ختمولو په طریقو غور و فکر کول اصلاً عقلاني لاره نه ده. بهترینه لاره همدا ده چې له پیل نه لا د وېرې اسباب او علتونه تر خپله وسه د ماشومانو له ژوند نه لرې وساتو، ځکه د وېرې مناسب مخنیوی او وقایه، تر درملنې په کراتو غوره او ارزنه ده.

وېره او ذهني بیماري

د کوچنیوالي وېره په زلمیتوب کې د لېونتوب په بڼه هم را پورته کېدلی شي. د ډاکټر ریورز یو ناروغ به له تنګو ځایونو ډېر زیات وېرېده. کله یې چې د ناروغۍ تاریخچه ترتیب کړه، نو معلومه شوه چې په کوچنیوالي کې یوه ورځ دغه ناروغ د کباړ له پلورنځي بېرته را روان وو، چې د کلي په تنګه او تیاره کوڅه کې یې یوه سپي لاره ونیوله او دومره په لوړ غږ یې پرې وغپل، چې په ماشوم د وېرې له لاسه رڼا ورځ تیاره شوه. نوموړی په ډېره سخته کور ته په منډو ورسېده، او ورو په ورو له سپي څخه د نوموړي وېره له تنګو کوڅو څخه په وېره بدله شوه او بیا داسې وخت راغی چې له هر تنګ ځای نه به ډېر زیات وېرېده.

په همدې ډول یوه ارواپوه ته ناروغ راوړل شو. دغه ناروغ به خپل څټ بار، بار یوه لور ته تاواوه. په ده کې دغه عادت دومره پوخ شوی وو، چې ان پخپله هم ترې تنګ راغلی وو. کله یې چې بیماري تجزیه شوه، نو معلومه شوه چې په کوچنیوالي کې به دغه کس په بازار کې د یوه مېوه پلورونکي له مومپلیو نه په پټه موټی ډکاوه او لاره به یې لنډوله. مېوه پلورونکی په دې هڅه کې وو چې یوه ورځ دغه شیطان غل وچ د غلا په وخت کې ونیسي. نو یوه ورځ هټیوال تر بوجۍ شاته ورته کمین ونیوه. ماشوم چې څنګه مومپلي ور پورته کړل، مېوه پلورونکي سمدلاسه له څټه را ونیو. د دې ناڅاپي نیول کېدو له وهمه په ماشوم بې هوښي راغله او درز، را وغورځېده. له دغې پېښې وروسته به نوموړي بار، بار داسې احساسوله، ګنې څوک یې له څټ نه رانیسي. د ورځې به په سلګونو ځله دغه سوچ د ده ذهن ته لاره کوله او ده به سلګونه ځله له دغه فرضي نیول کېدو نه د ځان ژغورلو لپاره څټ ته په یوه خاصه خوا حرکت ورکاوه. ناروغ د څټ له دې حرکته ډېر زیات تنګ شوی وو. خو کله چې له ارواپوهنیزو لارو ده ته د کوچنیوالي هغه منفي پېښه ور یاده شوه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

وهڅول شو چې په دغه پېښه ځان پوه کړي، نو ورو، ورو يې دغه څورونکې عادت هم له منځه ولاړ.

ځېرنې ښيي چې د ګڼو ذهني ګډوډيو او بيماريو بنياد د ماشومتوب په وېروونکو پېښو ولاړ وي، چې په اوايلو کې لا د دې په ځای چې ويې پېژنو او درملنه يې وکړو، په زوره يې په ذهن کې ځپو. دغه ځپل شوې ترخې تجربې په لاشعور کې يوه بلا غوغا او هنګامه را ولاړه کړي، چې په پایله کې زموږ عاطفي ژوند هم له خاورو سره يو کړي.

سمه وېره او ناسمه وېره

کومه تعليم و تربيه چې ماشوم ته له وېرو نجات ورکوي، د هغې موخه دا نه ده چې له ماشومانو نه زمريان جوړ کړي. يو شمېر وېرې داسې هم دي چې په ماشومانو کې يې شتون لازمي دی. مثلاً له زيانمنو فعاليتونو نه د ځان ساتنې او ضرري شيانو ته له بې غوره او بې پامه لاس اچونې وېره د ماشوم لپاره مفيده ده. له برقي تارونو، ګازي پايپونو، زهرجنو حيواناتو او ککړتيا نه لريوالی ضرور دی. خو د دغو شيانو په تړاو هم د ماشوم د وېرې بنسټ بايد پر ناپوهۍ او خرافاتو نه وي بنا شوی، بلکې ماشوم بايد په ساده ژبه پوه کړو چې دغه شيان زيانمن او ضرري دي، نو بويه ځان ترې لرې وساتو. په دې ډول به ووينئ، چې هره هغه لارښوونه، مشاهده يا شخصي تجربه چې ماشوم خپل اصلي حقيقت ته نږدې کوي او د ماحول په باره کې يې معلومات زياتوي، په ماشوم کې پر ځان باور او ډاډ پيدا کوي. په دې سربېره، د شک او وېرې له اضطراب نه هم نجات ورکوي. دا ډول تربيه ماشوم ته د حالاتو د صحيح درک يو بصيرت ورکوي او سمدلاسه په دې پوهېږي، چې له يوه خطر نه تېښته بهتره ده او که ټېر ورسره وهل، مناسب دي.

زموږ پر ذهن ډول، ډول وېرې مسلط شوې دي. زموږ ژوند هسې هم له ارامتيا او سکون سره نابلده دی او ورځ په ورځ زياتېدونکو وېرو زموږ ژوند نور هم پرېشانه کړی. د دې لويه وجه دا ده چې له ماشومتوب څخه لا زموږ د تربيې بنياد په وېرو او توهماتو ايښودل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

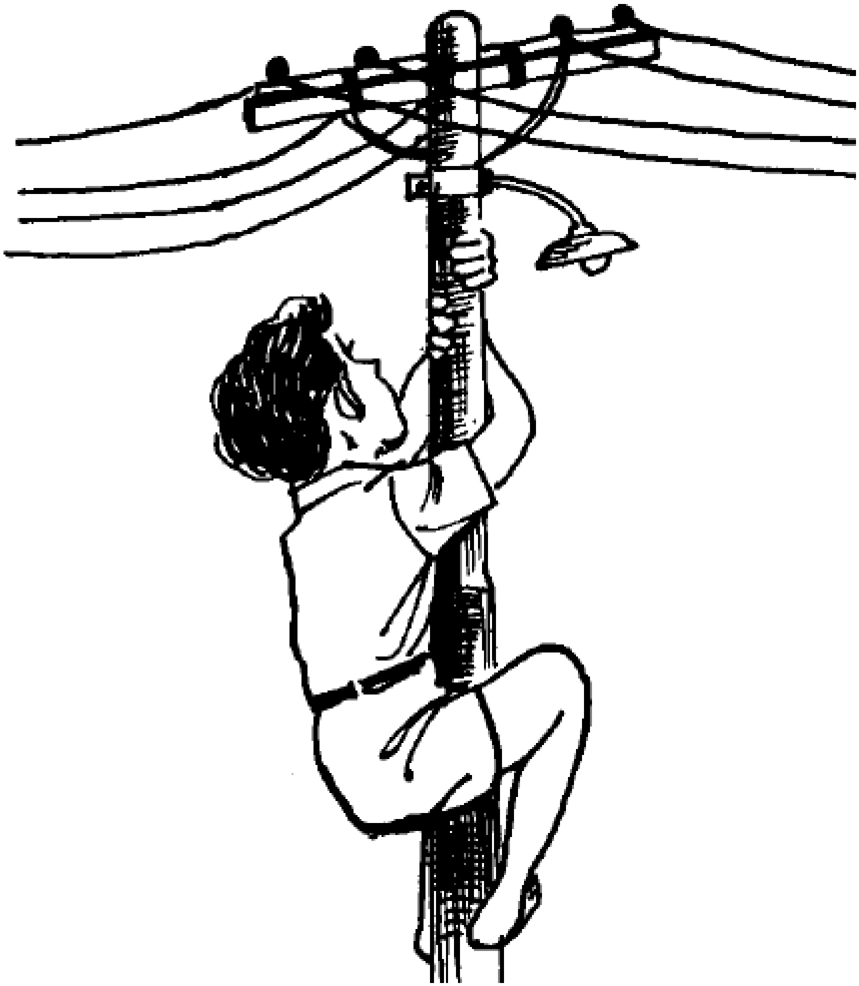

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: اتم

د ماشومانو خوبونه

د تېرې پېړۍ اروا‌پوهانو د خوب مطالعې ته ډېره توجه نه ده کړې او یوازې زموږ پر شعوري ژوند، شعوري کړنو او منطقي استدلال پوهېدو ته ډېر لېواله وو. دوی ته چې خوبونه یوازې د نجومیانو موضوع ښکارېدله، نو د خوبونو د دلچسپه، مرموزو او دقیقو اړخونو څېړنه یې له پامه غورځولې وه.

ډېره موده نه کېږي، چې دغه حقیقت روښانه شوی، چې زموږ په ذهن کې د شعور ترڅنګ لاشعوري خیالات هم مېشت دي. په شلمې پېړۍ کې د لاشعور له ژورتیاوو سره ډېره زیاته علاقه وښودل شوه. د لاشعور په تړاو د فروید څېړنو او نظریاتو زموږ په خوبونو خورا ژوره رڼا واچوله.

د خوب اروا‌پوهنه

په ورځني ژوند کې زموږ په ذهن کې د زرهاوو په شمېر، ښه یا بد او روا یا ناروا خواهشات را پیدا کېږي. له دیني، کلتوري او ټولنیزو ازښتونو علاوه، سلګونه نور خنډونه هم د دغو خواهشاتو د پوره کېدو په لاره کې ولاړ وي. دا چې په ویدو کې دغه خنډونه خپل ځواک له لاسه ورکوي، نو په پایله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې یې زموږ په لاشعور کې ځپل شویو خواهشاتو او جذباتو ته موقع په لاس ورځي او د خوب په بڼه را پورته کېږي. د فرویډ په نزد، په ویدو کې د لاشعور د همدې ځپل شویو خواهشاتو ډراماټیک تمثیل ته خوب ویل کېږي.

د ماشومانو خوبونه

د لویانو په پرتله د ماشومانو خوبونه ډېر په اسانه د پوهېدو وړ وي. د ماشومانو خوبونه ډېر لنډ او واضح او مبالغه پکې کمه وي. د دې برعکس د ځوانانو په خوبونو کې د ډسپلن، بندیزونو او سمبولیکي ژبې عناصر پېچلتیا پیدا کوي، چې له دې امله د لویانو په خوبونو پوهېدل یو څه ستونزمن او ډېره خواري غواړي. خو د ماشومانو په خوبونو کې دغه پېچلي عناصر یا خو اصلاً وجود نه لري او یا په ډېره ساده او اسانه بڼه ځان ښکاروي. په تېره بیا تر پنځه کلنۍ پورې خو د ماشومانو خوبونه ډېر زیات ساده او اسان فهمه وي او د زلمیانو د خوبونو هغه پېچلي اړخونه تقریباً نه پکې لیدل کېږي. خو د لویو ماشومانو خوبونه د تنسیخ، غلط بیاني او بې نظمۍ په څېر د لاشعوري افعالو له اغېزو څخه خالي نه وي او له دې امله له پنځه تر اته کلنۍ پورې ماشومان خو کله نا کله دا ډول خوبونه هم ویني، چې د جوړښت او مختلفو لاشعوري عناصرو له مخې د بالغ ژوند له پېچلو خوبونو سره ورته والی لري.

د وړو ماشومانو په خوبونو د پوهېدو لپاره هېڅ ډول ارواپوهنیز تحلیل ته اړتیا نه پېښېږي. دغه راز، د دغو خوبونو په تعبیر کې کوم ځانګړی فن یا هنر هم نه استعمالېږي. د زلمیانو د خوبونو د مطالعې لپاره له خوب لیدونکو څخه د خاصو پوښتنو په مټ معلومات اخیستل کېږي. خو د ماشومانو خوبونه دومره اسان فهمه وي، چې عموماً مسلکي پوښتنو ته اصلاً اړتیا نه پېښېږي. د ماشوم د ورځني ژوند پېښې او پر ماشوم د هغو ذهني تاثرات ساده او مستقیم وي، چې په نتیجه کې یې د هغه خوبونه هم ساده او په همدې معمولي پېښو بنا وي. تر یو څه مودې پورې خو ماشوم خپل خوبونه ښه په ذهن کې ساتي، نو ځکه له ماشوم څخه د خوب په هلکه د اړینو معلوماتو ترلاسی ډېر ستونزمن نه وي. دا چې د ماشومانو خوبونه د هغوی د ژوند د شخصي پېښو او شاوخوا چاپېریال پورې اړوند وي، نو په دې اساس د ماشوم په خوبونو د پوهېدو لپاره د هغه د عمومي ژوند په باره کې یو څه معلومات هم کفایت کوي.

یوه ماشوم ټوله ورځ له خپل توپک سره لوبې کولې. د شپې یې په خوب کې ولیدل چې توپک یې ورک شوی او دی پسې ګرځي. یو بل ماشوم د چای څښلو په وخت کې مور له ډېرو شیرینیو خوړلو منع کړی وو، نو په خوب کې یې لیدل چې د کلچه پزي په دوکان کې ناست دی او په بې غمه زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینۍ خوري. په همدې ډول د کوچنیو ماشومانو اکثره خوبونه د ورځنیو پېښو او شخصي تجربو په تړاو د هغوی د ذهني عکس العمل هینداره وي. په دې اساس د ماشومانو خوبونه له یوې مخې بې معنا ګڼل، ناسم کار دی.

ظاهري متن او باطني معنا

د ماشومانو په خوبونو کې اصلي واقعات عموماً ډېر کم بدلون او تغیر مومي. همدا لامل دی چې د ماشوم د خوب په اصل مفهوم باندې د پوهېدو لپاره اروا پوهنیز تاویل او مسلکي تعبیر ته اړتیا نه وي. د ماشومانو د خوبونو ظاهري متن او پټه معنا سره یو شان وي. مثلاً که بالغ ماشوم په خوب کې ووینې چې په منډو په زینو خېژي، خو د لارې له تېرې ډېر سخت ډارېږي، نو د دې ټولې کیسې اروا پوهنیز تاویل ارومرو معلومېږي. د خوب ظاهري متن خو هماغه دی چې د خوب په حالت کې د خوب لیدونکي لپاره تمثیل شوی دی، خو اصلي مخفي معنا یې بل څه هم کېدلی شي. ډېر امکان لري چې خوب لیدونکی د خورا لوړ عزم زلمی وي او غواړي چې د پرمختګ بېلا بېلې زینې ژر، ژر لنډې کړي. خو یو څه ستونزې یې مخې ته خنډ دي – د همدې یوه بالغ وګړي خوب بې شمېره نور تاویلونه هم درلودلی شي.

فروېډ او نورو اروا پوهانو خو د خوب د سمبولونو او نښو د علمي تاویل لپاره منظمه وییپانګه هم جوړه کړې. په زینو ختل، کاڼي او وېره د لاشعور د ژورتیاوو او ګډوډیو سمبولونه دي. په دې بنا، د خوب د انځوریزو پېښو په ساده ظاهري صورت او د هغه تر شا د خوب د پټې معنا ترمنځ ستر توپیر موجود وي. د یوه خوب په باره کې د واقعي پوهې لپاره د خوب لیدونکي د ژوند او چاپېریال په هکله باید پراخه معلومات په لاس کې ولرو. د دې برعکس، که همدا خوب ماشوم ووینې، نو ضرورت نشته چې په پټې معنا پسې یې سر وګرځوو، ځکه د ماشوم په ژوند کې لا کشمکش، محرومیت، ډسپلن او د ممنوعیت ترڅو تجربو ګډوډې نه وي رامنځته کړې. له دې امله د کلتوري معیارونو، ټولنیزو ارزښتونو او د وجداني اوازونو تر فشار لاندې ماشوم تر اوسه پورې د دې اړتیا نه لري، چې خپل لاشعوري خواهشات په ظاهره د معصومو سمبولونو په بڼه بیان کړي. په دې اساس، د یوه ماشوم په زینو ختلو خوب ممکن د تېرې ورځې د واقعي ختلو د شخصي تجربې او مشاهدې یو یاد وي.

پیشو د غوښې خوب ویني

ماشوم مو لوبې کوي. مشر ورور یې ناڅاپه راشي او د ماشوم ځورول پیل کړي. مور چې وګوري د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړو جګړه زور نيسي، نو ټول لوبتوکي ترې په الماری کې بندوي، تر څو ماشومان له يو بل سره د لانجو سزا وويني. د ماشوم چې لوبه په نيمه کې پاتې شي، نو په ذهن کې يې يوه ځوروونکې غوټه پاتې شي او که ماشوم ته تر دغې منفي پېښې وروسته خوب ورشي، نو ډېر احتمال شته چې په خوب کې د لوبې د بشپړولو پرېشانوونکی خواهش يې ډراماټيکه بڼه خپله کړي. په دغسې حالت کې ماشوم خپل ځان د لوبتوکو په منځ کېويني او هغه ځورونکی مشر ورور يې په دوربين کې هم نه معلومېږي. دغه راز، بې وزلې ځېلی ماشوم په خوب کې د پيسو ډېری ويني. له زده کړو سترې ماشوم په خوب کې د ښوونځي ودانۍ د سوځېدو په حالت کې ويني او وږی ماشوم عموماً د خوب په ډوډۍ کې په خيالي پلاو ځان مړوي.

«پيشو د غوښې خوب ويني» متل د ماشومانو د خوبونو په مطالعه کې ډېر زيات واضح کېږي. ليکوال ته د نړۍ په بېلا بېلو هېوادونو کې د کوچنيانو په زندانونو کې د بندي ماشومانو د خوبونو د څېړنې فرصت ورکول شوی دی. دغه ماشومان د ډول، ډول جرمونو په سزا کې په داسې ادارو کې زنداني کېږي، چې د زندان او ښوونځي يو امتزاج غوندې وي. د دې بدمرغه ماشومانو اکثره خوبونه د ځېل شويو خواهشاتو انعکاس وي. دغه بندي ماشومان معمولاً په خوب کې ويني چې په بازارونو کې ازاد ګرځي، په لويو ميدانونو کې لوبې کوي او په خپل کور کې له خويندو او وروڼو سره مجلسونه او ګپ شپ لګوي. د پاکستان په يوه زندان کې يوه قاتل ماشوم ليکوال ته وويل چې يو ځل يې په خوب کې مقتول ليدلی وو. مقتول ورته ويلي وو، چې ته مې بښلی يې او ورځه ازاد يې. په دغه خوب کې له خوشي کېدو وروسته په ازاد ډول د ګرځېدو ځېل شوی خواهش په مستقيم ډول بيان شوی دی. په دې سربېره، ليکوال ته د بريتانيې په ګڼ شمېر زندانونو او ښوونځيو يا د ټيټ عمر مجرمينو په ادارو کې هم د مجرمو ماشومانو د خوبونو په هکله د څېړنو او تحقيق فرصت ورکول شوی دی. د دغو ماشومانو په خوبونو کې هم ليکوال د تروړل شوې خپلواکۍ د بېرته ترلاسي او په ډک زړه د چکرو او ساتېريو څپانده ارزوګانې ليدلې دي.

په خوبونو يقين

د خوب ليدنې په وخت کې ماشوم په دې نه پوهېږي چې خوب ويني، بلکې فکر کوي، ګنې هر څه په واقعيت کې پېښېږي. د ماشومانو خوب يوه داسې غولوونکې تجربه وي چې له ماشوم څخه د واقعيت او افسانې او رښتيا و دروغو ترمنځ د توپير کولو وړتيا اخلي. بله ستونزه دا ده چې د خوب له ليدو وروسته په ويښه کې هم ماشوم تر ډېره پورې په همدې فکر کې وي، چې په خوب کې ليدلي شيان دروغ نه، بلکې ټول واقعيت وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ماشوم خوب کې لیدلي وو، چې یو څوک د لوبو موټر په ډالۍ کې ورکوي. ماشوم په خوب کې موټر کلک له سینې سره نیولی وي. سهار چې پاڅېږي او یو خوا، بل خوا ګوري، موټر یې نشته. نوموړی «زما موټر»، «زما موټر» چیغې کړي او په ژړا پیل وکړي. په اصل کې خبره دا وه چې ماشوم د خوب خیالي موټر، واقعي موټر ګڼلی وو. د ماشوم لپاره دغه خوب یوه خوشالوونکې ذهني پېښه وه. په دغه پېښه کې د ماشوم یو لوی ارمان په دومره واضح بڼه بشپړ شوی وو چې ان په ویښه کې هم د ماشوم ځیرکتیا دا توپیر نه شوی کولی، چې په خوب کې لیدلی موټر حقیقت وو او که یوه افسانه وه؟

د ماشومانو او لویانو د خوب ترمنځ توپیر

د زلمیانو خوبونه دومره ساده او مخامخ نه وي، که د لویانو خوبونه هم د ماشومانو په څېر یوازې د ساده خواهشاتو تر بشپړېدو پورې محدود وای، نو د خوبونو څېړنه به ډېره اسانه شوې وه. د ځوانانو په ځینو خوبونو کې هم لوږه، تنده او جنسي خواهشات په مستقیمه بڼه څرګندېږي او له دې پلوه، د ځوانانو خوبونه هم د ماشومانو له خوبونو سره نږدې مشابهت لري. خو فرق یې دا دی چې بالغ وګړي داسې خوبونه ډېر کم ویني، چې له دقیقو نغوتو او تاویل غوښتونکو غوټو پرته یې خواهشات په مستقیمه بڼه پکې بیان شي. مګر د دې برعکس د ماشومانو ډېری خوبونه د هغوی جسمي ارمانونه او ماشومانه ارزوګانې په مخامخ او تمثیلي بڼه بشپړوي.

د وېرې او اضطراب انګېزې

د ماشومانو په خوب کې ډار، وېره او اضطراب هم یو محرک کېدلی شي. په ماشومتوب کې هسې هم ماشوم وېروونکي خوبونه ویني. په ماشومتوب کې بې شمېره وېرې تر موږه چاپېرې وي او په دغه وخت کې له ماشوم سره د خپلې جسمي کمزورتیا او بېوسي ډېر تریخ احساس پیدا کېږي. ډېر کله ماشوم داسې احساسوي ګنې دی د کور او ښوونځي د بندیزونو پر وړاندې له یوې مخې بې وسه دی. له محرومیته ډک، په دغه ډول چاپېریال کې د ماشوم پر ذهن هره شېبه وېره او نهیلي خپره وي او له دې امله د هغه د شخصیت مناسبه وده لوی زیان ویني. ماشوم چې د خپل ژوند هر اړخ د مشرانو په واک او چاپېریال کې بند ویني، نو ډېر زیات ځورېږي او د خپلواکي او یوازیتوب له خوندونو بې برخې کېږي. د ماشوم په تنوع خوښوونکي زړه کې زرګونه خواهشات څپې وهي، خو ماشوم له مجبورۍ هره هیله ځپي. په هره خبره سزا او قدم په قدم د ګواښ له وېرې ماشوم په پرلپسې ډول له ذهني فشار او اضطراب سره مخ وي. همدا ذهني حالت د ماشوم په هغو خوبونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې بيانېږي، چې په ليدو يې بې واکه له خوبه را بيدار شي.

ماشوم مو د کور له تياره گوټونو ډارېږي. تاسو يې د کوم کار لپاره لاندې خونې ته لېږئ، خو ماشوم مو پلمې جوړوي. خو که تاسو گواښونه ورته وکړئ، نو د ماشوم پر ذهن له تيارې سره، سره د سزا وېره هم خپره شي. دا چې خوبونه د ورځني ژوند د پېښو په تړاو د ماشومانو ذهني غبرگون وي، نو ځکه دا ډول ماشومان عموماً په خوب کېويني چې له تيارې کلا نه «پېرى» يا مار راوتلى او د ده په خوا ور روان دى يا دا چې پلار جان يې لښته پسې راخيستې او دربوي يې. ځينې وختونه دغه ډول گډوډ خوبونه دومره وېروونکې بڼه اخلي چې له ډېرې وېرې د ماشوم بولې خطا شي او د دې امکان هم ورسره زياتېږي، چې ماشوم په خوب کې د غړېدو او گرځېدو په ناروغۍ اخته شي.

ځينې ماشومان فطرتاً ډارن وي. په وړه تېروتنه يې په ذهن کې ډول، ډول وسواسونه او انديښنې پيدا کېږي. «که مې مور خبره شوه، نو زه به څه کوم»، «واى، هغه پلانکى مې پلار ته شکايت ونه کړي». همدغه وسواس او وېره يې په ذهن مسلط او د خوب په بڼه تمثيلېږي. د دغه ډول ماشومانو ورځني خوبونه بيا تقريباً په دې ډول وي: «کومې پيسې مې چې د مور له بټوې نه غلا کړې وې، مور مې پرې خبره شوې او اوس زما ډبولو ته را روانه ده.»؛ «زه په ځنګو کې نښتى يم او له څلورو خواوو لړمان او ماران د چيچلو لپاره را څښېږي.» د دغه ډول وېروونکو خوبونو په ليدو، ماشومان ناڅاپه له خوبه را ويښ شي.

د وېروونکو خوبونو درملنه

د ښوونکو او والدينو په توگه دا ستاسو مسؤليت دى، چې د ماشوم د رواني ژوند ټول اړخونه وڅارئ او د امکان تر بريده کوشش وکړئ، چې د ماشوم له چاپېريال څخه مو وېره او اضطراب لرې وي. د ماشوم د ودې په بېلا بېلو پړاوونو کې خپل ماشوم ته مناسبه خپلواکي او معقول اختيار ورکړئ. دغه ډول روغتيايي روزنه په ماشوم کې د وېروونکو خوبونو د ليدو احتمال کموي.

که ماشوم مو ډېر زيات وېروونکي خوبونهويني، نو واضحه معنا يې دا ده چې روزنه مو ارومرو بنيادي نيمگړتياوې لري، چې له امله يې ماشوم خوشاله، بېباکه او بې جنجاله ژوند نه شي کولى. که څه هم دغه حالت ډېر د انديښنې وړ دى، خو علاج يې دومره سخت نه دى. له ماشوم سره مو د مناسبو لوبتوکو او ښو ملگرو په لټون کې مرسته وکړئ. له دې ډډه وکړئ، چې د هغه مشروع غوښتنې تر پښو لاندې کړئ. هغه ماشوم چې له خوشاليو ډک چاپېريال کې لوى شوى وي، د هغه په خوبونو کې وېره او انديښنې ډېرې کمې ليدل کېږي، آن د دغه ډول ماشوم لپاره پخپله خوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليدل هم يو تفريحي فعاليت ګرځي.

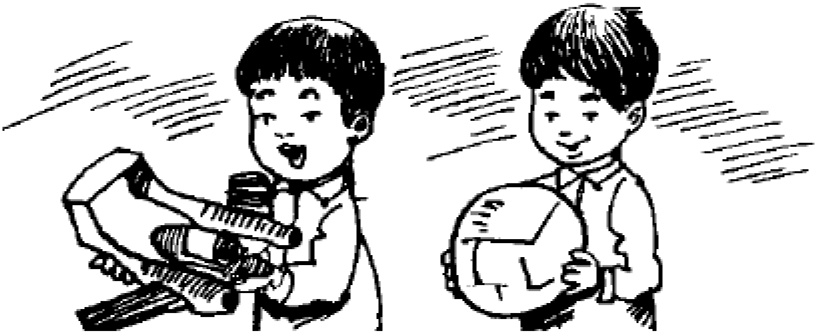

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: نهم

د ماشومانو جرمونه

د ماشومانو په معصوم فطرت شاعرانو خورا ښکلي شعرونه ليکلي. خو اروا‌پوهان، ښزاره ښوونکي او اندېښمن والدين په دې ډېر ښه پوهېږي چې ماشوم څومره معصوم او بې ګناه وي!! ماشومان په طبيعي ډول با اخلاقه نه وي، بلکې پرلپسې معقوله روزنه او پالنه په ماشوم کې ښه خويونه پيدا کوي.

په وړو، وړو تېروتنو سربېره، ماشومان ګڼ جرايم هم سرته رسوي. خپل يا مقابل جنس وګړو سره لانجې، فحش خبرې او ډول ډول جنسي کړنې او بې لارې د ماشومانو د جنسي جرمونو يوازې يو څو ډولونه دي. د غوسې له لاسه له ټولنې بغاوت، شخړه و جګړه، قتل او وژنې، ځانوژنه، په نورو ماشومانو او حيواناتو ظلم، سپين سترګي، تور پورې کول، د لويانو سپکاوی، په غچ يا شوخي کې د نورو توکو ته زيان اړول، اور لګونه، خيرات غوښتل، تېر ايستنه، غلا او لوټل، شپې بهر تېرول او لوچکې د ماشومانو د خوښې وړ جرايمو يوازې يو څو ډولونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېګناه ماشومانو په هکله زموږ ناسم لیدلوری

نن ورځ ټولې نړۍ په ډېر جدیت سره د خپلو مجرمو ماشومانو اصلاح او روزنې ته مخه کړې، په دې چې دغه خبره اوس تر پخوا ډېره روښانه شوې، چې همدا کوچنی مجرم په زلمیتوب کې د ټولنیز نظم د ګډوډۍ مسؤل ګرځي. له دا ډول ماشومانو سره څه پکار دي؟ دا یوه پېچلې ستونزه ده. موږ چې پر یوه ماشوم د «بد»، «شوخ»، «نه اصلاح کېدونکی»، «شر پسنده» او داسې نورې ټاپې ووهو، نو فکر کوو، چې خپل مسؤلیت مو سرته رسولی دی. په ماشوم د «قاتل»، «تالاګر»، «غل» او داسې نور نومونه ایښودل یا مازې په سزاګانو غور کول، د باغي ماشوم د اصلاح یوه لاره هم په ګوتو نه را کوي. نو په دې ځای کې پوښتنه دا ده چې کله یو ماشوم جرم سرته ورسوي، نو څه ډول چلن ورسره پکار دی؟ آیا محکمې ته یې کش کړو، او لاس یې ور پرې کړو؟ او که یوازې په تنبیه اکتفا وکړو؟ تلپاتې بندیز پرې ولګول شي؟ او که د ښوونکو او مور او پلار پاملرنې ته پرېښودل شي؟ د لویو مجرمانو په څېر، ده ته هم د قانون له مخې سزا ورکړو او که یوازې جریمه شي؟ د مجرمو ماشومانو د اصلاح او تربیې لپاره څه وکړو؟ که د ماشوم د اصلاح تمه نه وي، نو ایا اعدام دې شي او ټولنه دې له دغه «ناولي» وجود څخه پاکه شي؟ دغو پوښتنو ته معقول ځوابونه یوازې د ماشومانو د جرایمو له علمي تحقیق وروسته لاسته راتلی شي. د ماشومانو د چاپېریال او نورو لاملونو له تجزیې پرته یوازې په جرم تمرکز کول، یوه غیر ساینسي تګلاره هم ده او زیانمنه کړنه هم.

اروپوهنیزه تګلاره او قانوني تګلاره

د ماشوم جرم یو داسې ذهني سمبول دی، چې اصلي علتونه یې هم ذهني دي. اروپوهنه د ذهن فعالیتونه څېړي. پر کوچني مجرم ځان پوهول له همدې اروپوهنیزو اصولو عملي استفاده ده. په غل ماشوم کې غلا مازې یو سمبول ده. که ماشوم زندان ته واچوئ، نو ټولنه د لنډ مهال لپاره خو د دغه ناوړه سمبول له زیانونو ژغورلی شئ، خو د نوموړي سبمول اصلي علتونه مو له پامه غورځولي دي. د غله ماشوم په هکله پولیس یوازې په دې ځان پوهوي، چې ماشوم څه، کله او چېرته غلا کړې او د دغه «جرم» لپاره د سزا ډول وړاندیزوي. خو د مجرم ماشوم په مجبوریتونو له ځان پوهولو وروسته، په څه ډول د نوموړي سمه درملنه وشي، چې په راتلونکي کې د جرایمو له دامه ځان خوندي وساتي او په متمدن ژوند کې خپل طبیعي او حقیقي مقام ولټوي؟ د دغه مهم اصلاحي اړخ په برخه کې موږ ټول له غفلته کار اخلو او زموږ په ماشومانو کې د جرم د زیاتېدو تر ټولو لوی لامل همدا دی. د اروپوهانو تګلاره د حکومت له دې سرسري او غیرعلمي تګلارې سره ډېر زیات توپیر لري. اروپوهنیز میتود دا دی، چې په جرم سربېره، مجرم هم په بشپړ ډول وڅېړل شي. د مجرم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېر او اوسني ژوند په هکله دې معلومات را ټول شي او د دغو معلوماتو له مخې دې د نوموړي د ژوند بشپړ چوکاټ چمتو او بیا دې د هغه د اصلاح لپاره مناسب علمي ګامونه پورته شي.

د کور دننه او بیرون چاپېریال

اروا‌پوه په دې ځان پوهوي، چې د ماشوم د جرم اصلي نوعیت څه دی؟ یعنې دا چې د جرم د سرته رسولو په وخت کې د ماشوم فکر، خواهشات او احساسات څه وو؟ او د جرم اصلي انګېزه یې څه وه؟ ممکن ماشوم د کوم ذهني یا جسمي عیب له لاسه دغه کار کړی وي، ځکه نو اروا‌پوه د ماشوم ځیرکتیا، اخلاق، عادتونه، احساسات او بوختیاوې ټول په غور تر څېړنې لاندې نیسي او له دې علاوه، د هغه جسمي روغتیا هم له پامه نه غورځوي.

د مجرمو ماشومانو د تشخیص او درملنې لپاره چې اروا‌پوهان کومو ټکو او فکتورونو ته خاصه توجه کوي، له هغو ځنې یو څو یې په لاندې ډول دي:

۱) نېستۍ ځپلې کورنۍ

۲) د کورنۍ خراب وضعیت

۳) تر کورنۍ بهر چاپېریال

۴) د چاپېریال په وړاندې د ماشوم غبرګون

نېستۍ ځپلې کورنۍ

د ماشومانو مادي او معنوي ماحول د هغوی د جرایمو لپاره یو لوی محرک دی. نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چې «نېستي انسان کفر ته رسوي». د نوې اروا‌پوهنې موندنې هم همدغه حقیقت راته روښانوي، چې کوچني مجرمان زیاتره د همدې نېستۍ ځپلو کورنیو «نازولي ماشومان» وي. په خیرنو سیمو او تنګو او تیارو کورونو کې مېشت نېستمن ماشومان چې له ښوونې او تفریح نه بې برخې پاتې وي، د خپلو والدینو د اقتصادي ستونزو له کبله ښه خواړه او جامې نه ور رسېږي، نو د دغې بې اندازې نېستۍ په مقابل کې غلا کول یو طبیعي عکس العمل دی.

لیکوال عموماً لیدلي، چې د ماشومانو په زندانونو کې د کوچنیو غلو او تالاګرو لوی شمېر له همدغه شان بدمرغو سیمو څخه وي، چې د بهر بې خونده چاپېریال او په کورني ماحول کې تنګلاسي او نېستي یې د ژوند تریخ وضعیت لا زیات کړکېچن کړی وي. د تنګ کور له لاسه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ ټول غړي په يوه خونه کې پراته وي. په داسې حالت کې مور او پلار د خپل ګډ ژوند په فعاليتونو کې ډېر کم احتياط او خلوت مراعتولی شي. د جنسي اختيار او خلوت نشتوالی پخپله د مور او پلار ارامتيا هم له منځه وړي او بل تر ډېره وخته په ماشومانو باندې هم خپل اثر او رسوخ نه شي ساتلی. په کور کې د نوو لانجو ځوروونکې ډرامې د ماشومانو د سترګو په وړاندې پېښېږي. په دغه ډول چاپېريال کې په جنسي فحشا سربېره غوسه او د اضطراب او غم سيوري هم غوړېدلي وي. د ماشومتوب دوره د لوبو او منډو دوره وي. په کور کې د خوراک او څښاک د مناسبو شيانو په نشتوالي سربېره، که د عادي تفريح توکي هم پيدا نه شي، نو د ماشوم لالهانده طبيعت لا زيات پرېشانېږي. په دغه ډول ماشومانو کې له والدينو نه په پټه دباندې وتل او په بازارونو او لوبغالو کې د شور او غوغا اچولو رجحان پياوړی کېږي. دغه تفريحي لوچکي د وړو تېروتنو، شوخيو او شيطانيو ټول پړاوونه چې ووهي، نو په پای کې په منظمو جرايمو بدل شي.

د کورنۍ خراب وضعيت

د کورنۍ خراب وضعيت هم ماشومان مجرمانه کړنو ته مجبوروي. د ميرنۍ مور يا خويندو و ورونو ناوړه چلند؛ د پلار يا مور او يا د دواړو مړينه د ماشوم پر ذهن، کړنو او شخصيت ناوړه اغېز ښندي. د والدينو له شفقت نه بې برخې ماشومان که په سم ډول ونه څارل شي، نو د ماشوم د ورانېدو احتمال زياتېږي. په عادي کورونو کې ماشومان د څو کسانو لرونکې يوې داسې کورنۍ غړي وي چې د ماشوم د مختلفو تقاضاوو د پوره کولو لپاره يو نه يو سرپرست خامخا شتون لري. مور مينه ورکوي، د بېلا بېلو اړتياوو لپاره يې پلار پيسې را ګټي. وړې خويندې او وروڼه يې د لوبو او ساتېريو ملګري وي او د نږدې عزيزانو او دوستانو تله راتله د ماشوم د ټولنيز ژوند خوند لا زيات کړی وي.

خو د دې بالعکس، د ناقصو يا جنګېره کورونو په ګډوډ عاطفي ژوند کې دغه ټولې هوساينې نه وي. په دغه ډول ناجوړه چاپېريال کې د ماشومانو شخصيت له منځه ځي. له حده زيات وهل او ډبول او يا تر حد زياته مينه او ناز هم عموماً په ماشوم کې د ښو اخلاقو خواهش له منځه وړي. په جرايمو ککړو کورنيو کې خو د ماشوم هېڅ پوښتنه مه کوئ. د ماشوم لپاره يوازې په دې خبرېدل هم د ده لپاره يوه قوي انګېزه ده چې پخپله پلار يې هم د جېب وهنې په جرم کې په زندان کې دی او مور ته يې د جنس پرسته او فاحشو خلکو تګ راتګ عامه خبره ده. که د کورنۍ نور غړي هم تر خپله وسه په دې ډول ناوړه کارونو باندې روږدي وي، نو ورو، ورو ماشوم هم د هغوی رنګ اخلي. د شراب څښلو پر مهال د مور او پلار ترمنځ ښکنځلې او بد رد، لاس اچونه او د بې شرمۍ له لاسه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشوم له زړه نه د مور او پلار لپاره هغه پاتې درناوی او عزت هم ختم شي. د والدينو د عزت احساس له لاسه ورکول د ماشوم په زړه کې ځان او نورو عزيزانو ته هم د درناوي احساس ته ژوره صدمه رسوي او په دې سره د ماشوم د اخلاقو بنسټ کمزوری شي او ماشوم ته چې ټول کورنی چاپېريال مجرم واېسي، نو دی هم د جرم په تېر ايستونکي جال کې ښکېل شي.

د دغه راز ماشومانو د سم علاج لپاره اروا پوهان د ماشوم پورته ياد شوي ټول کورني حالات په ژوره بڼه څېړي او ټول اړخونه يې له علمي پلوه سنجوي، ورپسې د دغو بدمرغه ماشومانو د اصلاح لپاره ډول، ډول لارې په ګوته کوي. له مادي، اخلاقي او ټولنيز پلوه، د کورنۍ د ناوړه حالت د سمون او اصلاح هڅې کېږي. کورنۍ هڅول کېږي چې له ماشوم سره په خواخوږۍ چلند وکړي. د ماشوم د اصلاح يوه لاره دا هم ده چې مجرم ماشوم د کور له تباه کوونکې فضا څخه د مجرمو ماشومانو اصلاحي ادارو ته لېږل کېږي. په دغو ادارو کې مجرم ماشومان تر ټاکلې مودې پورې ساتل کېږي، د ماشوم تعليم ته معقول چمتوالی نيول کېږي، ذهني او بدني روغتيا ته يې ځانګړې توجه کېږي او په ډول، ډول تفريحي فعاليتونو کې بوخت ساتل کېږي. د ماشوم په دې اصلاحي دوره کې هڅه کېږي چې ماشوم په داسې ډول وروزل شي، چې د جرم په لور يې ميلان ختم شي او د اصلاح او پرمختګ ارزو يې زور ونيسي، څو بېرته چې ستنېږي، نو د يوه ښه ښاري کېدو جوګه ګرځېدلی وي.

تر کور بهر چاپېريال

د ماشومانو په جرمونو کې کورني حالات ډېر لوی لاس لري، خو ماشومان يوازې تر خپل کوره پورې محدود نه وي او ډېر کله فقط خارجي چاپېريال د ماشوم د جرايمو مسؤل وي. تر کور دباندې چاپېريال په درې ډلو وېشلی شو:

الف) د ښوونځي يا کارځای چاپېريال

ب) تفريحي چاپېريال

ج) د ملګرو کړۍ

په ناوړه ښوونځيو کې درس ويل، د ښوونکو سزاګانې او د تعليمي فرصت د نشتون په پايله کې ډېری ماشومان خواريو ته مجبوره کېږي. په دغو مزدوريو کې کارګر ماشوم ته د خپلې خوښې کار نه پيدا کېدل، کار ډېر او مزد کم او يا په کارځای کې ناوړه چلند او داسې نور هم د دې سبب ګرځي، چې په ماشوم کې د جرايمو په لور تمايل وده ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناقصه تفریحي چاپېریال اغېزې هم بې شمېره دي. د لوبو لپاره د مناسب لوبغالي نشتوالی، په چټلو کوڅو کې له ورانو ماشومانو سره لوبېدل، د سېنما او سیګرټو بې بریده مینه، د زیانمنو تفریحي فعالیتونو مثلاً له قمار او شرط تړلو سره علاقه ښه ماشومان هم په لنډ وخت کې د تباهۍ کندې ته غورځولی شي.

د ماشوم د ملګرو کړۍ د ماشوم د شخصیت په وده کې بې ساری رول لوبوي. د ځان ګرایي له امله د ملګرو نشتوالی یا له جاهلو، بې لارې او مجرمو ماشومانو سره انډېوالي او تر ځان لویو ماشومانو یا ځوانانو سره ناسته پاسته، ماشوم ته ډېر زیات تاوان رسوي. د ماشومتوب غلط ملګري د ژوند په ابتدا کې لا ماشوم په داسې بې لاریو اړوي، چې په ځوانۍ کې د هغو لارو پرېښودل ډېر زیات ستونزمن کېږي.

که د جرم لاملونه له کور نه بهر چاپېریال پورې مربوط وي، نو بې لارې ماشوم یو څه اسانه او په بریالیتوب سره اصلاح کېدلی شي. د ماشومانو ځانګړي کلبونه جوړول، له مور او پلار سره یې په یوه ښه کلي کې د مېشتېدو په برخه کې کومک کول، ماشوم په ښه ښوونځي کې شاملول، خواري کښو کارګرو ماشومانو ته په ښو شرکتونو کې د هغوی د خوښې کار پیدا کول، له کور نه بهر د غوره تفریحي اسانتیاوو برابرول، د ماشومانو د ساتنې قوانین او مقررات نافذول، د جرمونو د مخنیوې یو څو بهترینه لارې دي. د دې پر ځای، ماشوم ته سختې سزاګانې ورکول او یا د ماشوم بندي کول، له یوه اړخه هم مناسبه نه ده.

د چاپېریال په مقابل کې د ماشوم غبرګون

د چاپېریال په تړاو د ماشوم خپل ځانګړی غبرګون ډېر مهم دی. ناوړه چاپېریال د ماشوم پر ذهن ډېر ناوړه اغېز ښندي او د چاپېریال اړوند د ماشوم فردي عکس العمل د جرم لوی لامل ګرځي، نو ځکه اروا پوهان د چاپېریال له ارزونې وروسته د مجرم ماشوم ذهن هم تر څېړنې لاندې نیسي. اروا پوه د ماشوم د بدني، ذهني او رواني اړخونو له ژورې ارزونې وروسته هڅه کوي چې پر دې پوه شي چې د ماشوم هغه کوم دروني عیبونه دي، چې د بهرني چاپېریال په تړاو یې د دغه جرمي چلند خپلولو ته لمسوي. تر دې وروسته، د ماشوم دغه ذهني غوټې او عاطفي اختلال په مناسبه بڼه تداوي کېږي او له دې لارې په ماشوم کې د جرم خوښونې په احساس کې لوی کمښت رامنځته کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جرايمو اساسي لاملونه

تنها يو لامل د ماشومانو د جرمونو مسؤل نه وي، بلکې معمولاً څو عناصر يو بل ته لاس ورکوي او د يوه جرم لامل جوړېږي. د ماشومانو د جرمونو اساسي لاملونه کوم دي؟ دغه قضاوت ته رسېدل اسانه کار نه دی. د مجرمو ماشومانو پر اروا پوهنه د پروفيسور سرل برټ څېړنو نړيوال شهرت موندلی دی، په بريتانيه کې د نوموړي تر لارښوونې لاندې ليکوال هم د کوچنيو مجرمانو د اصلاح او روزنې فرصت ترلاسه کړی دی. نوموړي پروفيسور په خپل کتاب «کوچني مجرم» کې د جرم لاملونه د اهميت له مخې په لاندې ډول ترتيب کړي:

۱) ناقصه تربيه

۲) د بېلا بېلو فطري غوښتنو شدت – لکه لوږه، شهوت، غوسه، هوس، بې لارې، تجسس، ډله ييز طبيعت، او داسې نور.

۳) په عاطفي ژوند کې ګډوډي.

۴) له ذهني غوټونو نه رامنځته شوي ناوړه عاطفي حالات.

۵) د ګناه او جرم کورنی روايت.

٦) ذهني کمزوري، کند ذهني او داسې نورې ذهني ګډوډۍ

۷) زيانمن فعاليتونه، مثلاً سيګرټ څکول، سينما ته تلل او داسې نورو کارونو ته تلوسه

۸) د ودې اړوند فکټورونه، مثلاً د بلوغت پاروونکې دوره.

۹) د ذهني کمزورۍ کورنی روايت.

۱۰) ناوړه کورنی وضعيت لکه مېړنۍ مور، د پلار مړينه يا پرلپسې له کور نه مسافري او داسې نور.

۱۱) د بيروني چاپېريال اغېزې – لکه د کوڅې، بازار يا کلي بې لارې ملګري او د ښو تفريحي اسانتياوو نشتون.

۱۲) د لېونتوب په څېر ذهني ناروغيو اړوند کورنی روايت.

۱۳) د بدني کمزورتيا په تړاو کورنی روايت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴) بې وزلي او نېستي.

۱۵) د ماشوم خپله بدني ناتواني.

د عاطفي فکټورونو ارزښت

په ټوله کې عاطفي فکټورونه تر نورو ټولو هغو ډېر زيات اهميت مومي، ليکوال د پاکستان او بهرنيو هېوادونو په زياتره مجرمو ماشومانو کې د عاطفي انډول نشتون يا نيمګړتيا ليدلې. دا چې په عاطفي ژوند کې ګډوډي د ماشوم د جرمونو تر ټولو اساسي لامل دی، د برټ، بالبي، هيلې، برونر، ګلوکس، شا، ريکليس او د مجرمو ماشومانو د اروا پوهنې د نورو نومياليو څېړو له څېړنو هم روښانه ده.

د جرايمو مخنيوی

پروفيسور برټ د ماشومانو د جرايمو د مخنيوي لپاره لاندې لارې وړانديزوي:

۱) په لومړيو کې بايد جرم پسنده ماشومانو ته مناسبه توجه وشي او مور و پلار دې هېڅ کله دا نه هېروي، چې په ښوونځي کې تر شامليدو مخکې دوره د ماشوم د ژوند ټاکونکې دوره وي او په همدې ابتدايي دوره کې د ماشوم د اخلاقي او عاطفي شخصيت بنسټ رامنځته کېږي. ښوونکو ته پکار ده چې کوچنيو ماشومانو ته ځانګړې توجه وکړي او د ټاکلي تعليمي نصاب په څنګ کې عاطفي او اخلاقي تعليم او تربيه هم له پامه ونه غورځوي. په ماشوم کې چې د ټولنې ضد کړو وړو علايم تر سترګو شي، نو ښوونکي ته پکار ده چې د سملاسي مخنيوي لپاره يې ګامونه پورته کړي. دغه کار د مور او پلار په همکارۍ په ډېره ښه طريقه سرته رسېدلی شي. په دې سربېره، د مکتب له فراغت وروسته هم د ماشوم په ټولنيزو فعاليتونو پاملرنه او د لارښوونې لپاره يې بايد مناسبې لارې چارې په پام کې ونيول شي.

۲) مجرم ماشومان چې پوليسو او محکمې ته وسپارل شي، نو له هغه وروسته هم د دې په ځای چې ټولنيز فعالان د خپل مسؤليت د ختمېدو احساس وکړي، پکار ده چې په دغه اساسي فعاليت کې پرلپسې خپله ونډه واخلي.

۳) يوازې د جرم پر ځای مجرم بايد په ژوره توګه وارزول شي. د دې په ځای چې مجرم ته د هغه تېروتنې ور وشمېرئ، پکار ده چې د هغو په لاملونو پسې خواري وشي او يوازې د سزا ورکولو په ځای د هغه د ناروغ ذهن لپاره مناسب علاج وړانديز شي. دغه راز، د ماشومانو لپاره بايد اروايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

روغتونونه جوړ شي او په لاندې ځانګو کې دې کارکوونکي پکې وګومارل شي:

الف) د مجرم د کورني چاپېريال د بشپړې ارزونې لپاره – ټولنيز فعال،

ب) د مجرم د طبي معاينې او علاج لپاره – ډاکټر،

ج) د مجرم د ذهني تجزيې او جرم ته اړ ايستونکو مواردو د موندلو لپاره – اروا پوه.

۴) له سزا يا اصلاح نه مخکې بايد دا وکتل شي چې زموږ سزا يا د اصلاح لاره د مجرم له وضعيت سره مناسبه ده او که نه؛ ټول مجرمان په يوه روش تداوي کول سم کار نه دی. له علاج يا سزا وروسته هم بايد ماشوم ته جدي توجه وشي، چې بېرته خپلو جرمي کړنو ته ور ونه ګرځي.

۵) د جرايمو په علتونو او د اصلاح پر لارو د تحقيق لپاره بايد په کالجونو، پوهنتونونو او ټولنيزو څېړنيزو ادارو کې د جرم پېژندنې ځانګې جوړې شي او له هرې ممکنه لارې دې د جرمي اروا پوهنې نوې موندنې تر عامو خلکو ورسول شي.

٦) د ماشوم لپاره مناسب استوګنځی، طبي درملنه، دلچسپه تعليم، په ښوونځيو کې د ماشومانو اروا پوهنيزه مطالعه، روغ صنعتي چاپېريال، د تفريح لپاره غوره اسانتياوې، د نفوسو د کنټرول پلان ګذاري، د غوره نسل وده او دې ته ورته مواردو په برخه کې بايد مناسب ګامونه واخيستل شي او د ماشومتوب د مسايلو د هر اړخيزې څېړنې لپاره بايد منظمه زمينه مساعده شي.

په غربي هېوادونو کې مجرم ماشومان

يوه موده وړاندې ليکوال د ملګرو ملتونو په ملاتړ د بريتانوي ماشومانو پر جرمونو باندې د اوږدو څېړنو فرصت ترلاسه کړ. په بريتانيه کې د سرغړوونکو ماشومانو د مطالعې او درملنې لپاره بې شمېره ادارې جوړې دي او ليکوال له دې ادارو نه ډېر زيات اغېزمن شوی. په دې لنډه څېرکي کې پر دغو ټولو ادارو تفصيلي خبرې امکان نه لري، خو لاندې به د مجرمو ماشومانو د محکمو سترګو ليدلی حال په لنډه ډول وليکو:

په بريتانيه کې د مجرمو ماشومانو محکمې

د ۱۹۰۸ز کال د ماشومانو د قانون (چلډرن ايکټ) له مخې، په بريتانيه کې د ماشومانو محکمې رامنځته شوې، تر دې وړاندې هم په يو شمېر سيمو کې دغه ډول محکمې وې، خو دولتي حيثيت يې نه درلوده. د ماشومانو محکمو ته يوازې هغه مجرمان راوستل کېږي، چې عمر يې د اتو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسو ترمنځ وي. د دغو محکمو موقعیت، د هغو تشکیل او د پلټنو طرز له عامو محکمو سره ډېر توپیر لري.

د ۱۹۳۳ز کال د زندان ته استول کېدونکو ماشومانو له قانون سره سم، د ماشومانو محکمه باید د نورو محکمو له ودانۍ سره توپیر ولري او که ممکن نه وي نو بیا دې د ماشومانو قضیې او نورې عادي قضیې په بېلو، بېلو وختونو کې ترسره شي، تر څو کوچني مجرمان له بالغو مجرمانو څخه د امکان تر بریده لرې وي. په لندن او ګڼو نورو لویو ښارونو کې د ماشومانو د محکمو لپاره ځانګړې ودانۍ جوړې شوې، خو په ډېری ولسوالیو کې د ماشومانو د قضیو په شمېر کې د کمښت او د ځای د نشتوالي له کبله د ماشومانو قضیې د عادي محکمو په بېلو برخو کې اورېدل کېږي.

د ماشومانو د محکمې غړي

د ماشومانو د یوې عادي محکمې نقشه څه نا څه دا ډول وي. خونې ته چې ور ننوځې، مخامخ قاضیان په څوکیو ناست وي. د قانون له مخې د دغو قاضیانو شمېر له دریو ډېر نه شي کېدای او لږ تر لږه یوه ښځینه قاضي هم باید ولري. د قاضیانو لپاره اړینه نه ده چې قانون پوه وي، خو د کورنیو چارو له هدایاتو سره سم دا ضرور ده چې یاد قاضیان د ماشومانو په چارو او د هغوی په ټولنیزو مسایلو پوه او معلومات پکې ولري. دغه قاضیان عموماً د اړوندو سیمو مخور خلک وي، چې په خپلو شخصي کارونو سربېره د ټولنې په خیریه او اصلاحي کارونو کې هم په ډېره لېوالتیا برخه اخلي. یادو قاضیانو ته معاش نه ورکول کېږي. د دوی له ډلې یو د محکمې مشر وي، چې په منځ کې ناست وي او دوه نور یې ښي او کیڼ اړخ ته ناست وي.

د مشر قاضي ښي لور ته د قانوني کاتب ځای وي. نوموړی د محکمې معاش لرونکی کارمند وي او د ده لپاره لازمه ده، چې حقوق پوه وي. یاد کاتب د محکمې د اورېدو په وخت کې قاضیانو ته په قانوني مواردو کې مشورې ورکوي، نو ده ته د محکمې قانوني مشاور هم ویلی شو. د مشر قاضي کیڼ لوري ته منشي ناست وي، د منشي په مېز د انجیل کتاب ایښی وي. له شاهدانو څخه په انجیل لوړه اخیستل او د محکمې په خونه کې د قانون له مخې نظم او ډسپلین ساتل، د منشي له دندو څخه وي.

قاضیانو ته مخامخ د مجرم ماشوم د درېدو ځای وي او تر دې شاته د ماشوم د مور او پلار یا سرپرست کسانو لپاره څوکۍ ایښودل شوې وي. تر دغو څوکیو شاته، سیمه ییز چارواکي، د پولیسو افسران او خبریالان ناست وي. د محکمې دواړو اړخونو ته د شاهدانو، د بشرپوهنې زده کوونکو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

عادي وګړو لپاره د ناستې ځای برابر شوی وي.

د پلټنې پیل

ماشوم چې محکمې ته دننه شي، نو قاضیانو ته مخامخ ودرېږي. تر شا یې مور او پلار په خپلو ځایونو کېني او په دې ډول د عدالت پلټنه پیل شي. ماشوم ته په ډېره ارامه او نرمه ژبه پر ده لګېدلی جرم اورول کېږي، بیا ترې پوښتنه کېږي چې آیا دا رښتیا دي چې پلانکی د قانون خلاف کار دې ترسره کړی؟ په دغو محکمو کې لیکوال ولیدل، چې په بریتانیه کې اکثره مجرم ماشومان له هر ډول بانو او پلمو پرته په خپل جرم اعتراف کوي.

تر دې له مخې چې ماشوم محکمې ته راوستل شي، د مجرم ماشوم په باره کې ټول اړین تحقیقات د بېلا بېلو راپورونو په بڼه را ټولېږي. مثلاً، د والدینو راپور، د ښوونځي راپور، د اروا پوه راپور، د مجرمانو د ښوونکي راپور، طبي راپور، او داسې نور. دغه راپورونه د ماشومانو د ژوند د بېلا بېلو اړخونو په تړاو پوره علمي مشاهده وي، چې بېلا بېلو کسانو، په بېلا بېلو وختونو کې له بېلا بېلو لیدلورو برابر کړي وي.

محکمه ، یو څېړنیز ارګان

د محکمې په جریان کې هڅه کېږي، چې د یادو راپورونو په رڼا کې د جرم د شالید په هکله پوهه ترلاسه شي. د دغو راپورونو له لارې د اړوندې قضیې په تړاو محکمې ته هر اړخیز معلومات په لاس ورشي. د محکمې پر مهال چې کله د ماشوم پر ټولنیزو، اروایي او یا طبي اړخونو بحث کېږي، نو له همدې را پوروونو څخه د اړوند راپور حواله پرې ورکول کېږي او که په کوم اړخ کې لا زیاتو معلوماتو ته اړتیا وي، نو محکمه د څه مودې لپاره ځنډول کېږي او په دغه وخت کې مطلوب معلومات لاسته راوړل کېږي.

په یادو راپورونو باندې له غور کولو څخه د محکمې هدف دا وي، چې قاضي خپله ټوله توجه یوازې پر جرم را ټوله نه کړي، بلکې دغه ټول اړین اسناد هم په ژوره توګه ورازوي، چې په جزوي یا کلي توګه یې ماشوم د ټولنې ضد فعالیتونو ته لمسولی وي. کله چې په محکمه کې یاد راپورونه تر څېړنې لاندې نیول کېږي، نو د محکمې خونه د ټولنپوهنې او اروا پوهنې یوه څېړنیزه اداره ښکاري. د پلټنې د دغه ځانګړي طرز په اساس، د ماشومانو محکمه له عامو محکمو سره امتیازي توپیر لري. لیکوال به چې په بریتانیه کې د ماشومانو هرې محکمې ته ورته، نو د محکمې په جریان کې به د یوه وچ قانوني ماحول په ځای یوه واقعبینه فضا په نظر ورتله. د سماعت په وخت کې قاضي او شاهدان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مجرم ماشوم هم بحث کوي، خو دغه ټوله لړۍ په ډېر زغم او مينه ناک ډول سرته رسېږي او ټوله پلټنه د ماشوم د جرم اصلي لامل ته د رسېدو او د مناسبو حل لارو د موندلو په موخه يوه رښتيني او خالصه هڅه برېښي.

د محکمې صلاحيتونه

کله چې جرم ثابت شي، نو محکمه دوه ډوله صلاحيتونه لري:

لومړی – اصلاحي

دوهم – جزايي

د وړو، وړو تېروتنو او د لومړي ځل لپاره په کوچني جرم عموماً خبره په ضمانت پای ته رسېږي، خو که قاضي ښه وګڼي، نو ماشوم ځانګړې «پاملرنې» وسپارل کېږي. ماشوم پاملرنې ته ورکول، په دې معنا وي چې ماشوم تر يو څه مودې پورې له سيمه ييزې چارواکو څخه يوه مناسب غړي ته سپارل کېږي او په دې ټوله موده کې د ماشوم کړه وړه په منظمه بڼه څارل کېږي. په دې سربېره، محکمه کولی شي چې مجرم د مجرمو ماشومانو يوه ثبت شوي ښوونځي يا زندان ته ولېږي او ۱۹۴۸ کال د جزايي محکمې د کوډ له مخې، له محکمې څخه د وهلو صلاحيت اخيستل شوی دی.

اوسمهال، د ماشومانو د محکمې جزايي واک يوازې تر ناڅيزه جريمو او مناسب بند پورې محدود دي. محکمه، ماشوم له دوو پونډو څخه ډېر جريمه کولی هم نه شي او که مجرم ماشوم جريمه نه شي ورکولی، نو بېرته د اظهاراتو خونې ته وړل کېږي، چې دلته هم له يوې مياشتې زيات نه شي ساتل کېدای. که محکمه په دې ګومان وي، چې ممکن ماشوم کوم لوی جرم يا بد اخلاقي ترسره کړي، نو بيا د اظهاراتو مرکز ته لېږل کېږي؛ خو که کوم ځای د اظهاراتو مرکز نه وي، نو په دغسې ځايونو کې مجرم ماشومان په ځانګړو ادارو کې ساتل کېږي.

که په دې اړه کافي شواهد پيدا شي، چې د ماشوم په جرم کې مور او پلار يې هم لاس درلوده، نو محکمه هغوی هم جريمه کولای شي يا د قانوني پاملرنې په جريان کې د ماشوم لګښتونه ترې اخيستلی شي.

محکمې ته وړاندې کېدونکي ماشومان

په مجرمو ماشومانو سربېره، يادو محکمو ته لاندې ماشومان هم راوستل کېږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱) بې سرپرسته ماشومان،

۲) د والدينو د بد چلند ښکار شوي ماشومان،

۳) د والدينو له کنټرول نه وتلي ماشومان،

۴) د بدو ملګرو ښکار شوي ماشومان،

۵) داسې ماشومان چې په نږدې وخت کې ترې د جرم د ترسره کېدو اندېښنه وي.

دا ډول ماشومان عموماً د پوليسو او د زندان له ښوونکو علاوه، د ماشوم د کورنۍ د غړو په مرسته هم محکمې ته راوستل کېږي، نو په دغه برخه کې زياتره په کوڅو او بازارونو کې کم عمره بې لارې نجونې هم محکمو ته راوړل کېږي. ډېرې وختونه چې ستومانه مور او پلار ووينې چې شوخ ماشوم يې نور د واک له دايرې وتلی دی، نو پخپله مور او پلار يې د ماشومانو محکمو ته مخه کوي.

د قضيې اورېدنه او د لاملونو موندنه

د قضيې اورېدنه خورا زړه راښکونکې او له معلوماتو ډکه پروسه وي. د اورېدنې په دوران کې ګڼ هغه فکتورونه روښانه کېږي، چې د ماشومانو د جرم اصلي لامل جوړوي او په زياتره قضيو کې د ټولنيزو او چاپېريالي عناصرو ارزښت ډېر ښه واضح کېږي. د مجرمو ماشومانو زياتره شمېر د بې وزله کورنيو څخه وي. نېستۍ ځېلي مور او پلار ډېر کم لوستي وي او ډېر کله پخپله هم په جرايمو کې ښکېل وي. دغه ډول والدين خپل ماشومان په نيمګړو معيارونو تربيه کوي او په دغې ناقصې تربيې سربېره د ژوند له پرلپسې سختيو نه هم چې ماشوم په تنګ شي، نو د جرايمو نړۍ ته پناه يوسي. د دې ډلې مجرمان عموماً په غلا اخته کېږي. د ټولنيزو عناصرو تر څنګ، په دغو محکمو کې د ناوړه چاپېريال اهميت هم روښانه کېږي. ليکوال ليدلي چې د لندن په ختيځو برخو کې محکمو ته نسبتاً ډېرې قضيې راځي. په دغه سيمه کې چټل، تنګ و تياره کلي ډېر زيات دي. دا چې په چټلو سيمو کې د جرم او بد اخلاقيو امکانات زيات وي، د دغو محکمو له ګڼه ګوڼې ډېر ښه په ډاګه کېږي.

د بريتانيې د ماشومانو په محکمو کې يوې خوا ته چې د بې لارې ماشومانو کړه وړه د قانون په تله کې تلل کېږي، نو بل خوا د تولنې ټول هغه تياره او بوين اړخونه هم واضح کېږي، چې د قانون خلاف کړو وړو اصلي لاملونه جوړوي. په دې اساس، دغه محکمې د انصاف او عدالت په ارګان سربېره ګټور ملي مرکزونه هم دي، چې د بريتانيې په ټولنيز او متمدن ژوند کې له لوړ مقام نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخمن دي.

د مجرمو ماشومانو د څېړنې اداره

د بريتانيې تر ټولو مشهوره اداره «د ماشومانو د جرايمو څېړنيز او معالجوي انسټيټيوټ» دی، چې په لندن کې موقعيت لري. د يادې ادارې په ملاتړ، د نړۍ له ګوټ، ګوټ څخه وتلي اروا پوهان د ماشومانو پر جرايمو بېلا بېلې څېړنې ترسره کوي. دغه انسټيټوټ درې مياشتنۍ تحقيقي مجله هم نشروي او پر دغه موضوع د لېکچرونو او د کتابونو د چاپ په برخه کې هم کار کوي. په دې سربېره، د مجرمو ماشومانو د ځانګړې درملنې لپاره يو کلينک هم لري. د ياد انسټيوټ د مستقل پاکستاني غړي په توګه ليکوال هم د دغې ادارې له بېلا بېلو څانګو څخه ګټه اخيستې ده.

د سملاسي پاملرنې اړتيا

په همدې ډول په امريکا او د نړۍ په نورو هېوادونو کې هم د مجرمو ماشومانو په تعليم او تربيه ګټورې څېړنې او عملي کارونه ترسره کېږي. د مجرمو ماشومانو محکمې، د ماشومانو اصلاحي ارګانونه، څېړنيز مرکزونه او په دغه برخه کې د کتابونو بې شمېره لړۍ د دې خبرې پخلی کوي، چې لويديځ هېوادونه د خپلو مجرمو ماشومانو اصلاح او تربيې ته څومره جدي هلې ځلې کوي.

زموږ په هېواد کې د بې لارې ماشومانو شمېر ډېر په چټکۍ مخ په زياتېدو دی. په ماشومانو کې د اخلاقي بې لارۍ او جرايمو زياتوالي ته په کتو، لازمه ده چې موږ هم په پوره اخلاص او پاملرنه خپلو مجرمو ماشومانو ته توجه واړوو. د ماشومانو د علاج او اصلاح لپاره غوره مرکزونه پرانيزو او د هغوی پر جرايمو د دقيقو څېړنو لپاره علمي مرکزونه رامنځته کړو، تر څو په هېواد کې مو په ماشومانو کې د جرايمو او بې لارۍ تمايلات را ټيټ شي او له مجرمو ماشومانو څخه د اصلاحي برنامو په مټ ښه ماشومان او ښه ښاريان جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: لسم

تښتېدونکي او بې سره ماشومان

له ښوونځي او کور نه تېښته هم د ځینو ماشومانو د خوښې فعالیت دی. والدین او ښوونکي باید دغه ډول ماشومانو ته ځانګړې پاملرنه وکړي. د تېښتې له امله ماشوم په ښوونځي کې هم وروسته پاتې کېږي او په عام ژوند کې یې هم په جرایمو د اخته کېدو سبب ګرځي.

په ماشومانو کې د بې سري مینه

ماشومان طبیعتاً له ګرځېدو را ګرځېدو سره علاقه لري. ماشومان له خطرناکو کارونو ډېر زیات خوند اخلي. په ماشوم کې یوه پټه هیله وي، چې دی چکر او تفریح، بې موخې سفرونو او عجیبه، عجیبه کارونو ته لمسوي.

د بې سرۍ لپاره د ماشومانو د جذباتو په مقابل کې د کوچیانو قبیلې، د اوبو کبان او خانه بدوش مرغان هم ماتې خوري. د ځنګلي اوسېدونکو، کوچیانو او مهاجرو مرغانو په څېر د ماشومانو ګرځېدل خو کوم موسم نه لري، خو ځېږنې ښیي چې په پسرلي او د اوړي په لومړیو ورځو کې ماشومان په دغو فعالیتونو کې ډېره برخه اخلي.

ځینو ماشومانو ته بې سري په میراث ور پاتې وي. د کوچیانو، سېلانیانو او مهاجرو والدینو ماشومان په طبیعي ډول حرکت او ګرځېدا ډېره خوښوي او له دې داسې معلومېږي چې په دغه ډول ماشومانو کې له پیل څخه لا د بې سرۍ یو خاص «جبلت» پټ وي، نو چې لاره و فرصت ومومي، له کوم ځایه، کوم ځای ته رسېدلي وي. د دغه ډول ماشومانو پښو ته پړي اچول یا په خونه کې زندانول یې هم د مصلحت خلاف کار دی او ان د دې وېره شته چې د قید او بند له لاسه یې د بې سرۍ ذوق لا زور ونیسي.

د تېښتې اسباب

له کور نه د تېښتې عادت ګڼ لاملونه لري. ناروغتیا، په کورنۍ کې د نظم او ډسپلن نشتوالی، د بازارونو جذبوونکې ښکلاوې، د پیسو له ترلاسه کولو وروسته د ډول، ډول خوراکونو تلوسه، په ښوونځي کې د نصاب سخت اېښېدل او د ښوونکي بې پامي یا زشتې خبرې او داسې نور. یوازې یو لامل ځانله د یوه ماشوم د تېښتې سبب نه جوړېږي، بلکې څو علتونه په ګډه دغه عادت ته ځواک وربښي. مثلاً ماشوم ترمخ لا ذهني کمزوری وي، چې له دې امله په ټولګي کې وروسته پاتې وي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ډول يې له زده کړو سره لېوالتيا په کمېدو شي، چې په پايله کې جزا ورکول کېږي او د جزا وېره د پېريانو په څېر ماشوم را ونيسي. تر څنګ يې دا وسواس هم ورسره پيدا شي، چې ګواکې زياتې ورسره کېږي. په دې ټولو سربېره، د ښوونځي د تکړه ملګرو ټوکې او پېغورونه مړو ايرو ته پوکی شي، چې په پای کې ماشوم له دغه ناوړه ماحول سره په مېړانه د مبارزې په ځای تېښتې ته مخه کړي، ځکه دی په همدې کې د ځان لپاره يوه مؤقتي ارامتيا ويني.

ځينې وختونه له ښوونځي نه د تېښتې اول ځل يوازې تصادفي ترسره کېږي. مثلاً ماشوم ښوونځي ته ناوخته کېږي، نو اوس ډارېږي چې ښوونکی به يې شنه لښته ورته ونيسي. دغه وخت، يو بې سره او بې لارې ملګرى په مخه ورځي، نو دواړه خپل بکسونه شاته اچوي او د يوه خوندور ځای په تکل په چکر وځي. د تېښتې له دې لومړنۍ تجربې نه ماشوم دومره خوند واخلي، چې اوس يې وار په وار د دې کار د تکرار لپاره تلوسه زياتېږي. ورو په ورو يې دغه تېښته په عادت بدله شي او بې سره انسان ترې جوړ شي.

د تښتېدونکو ماشومانو اروا پوهنيزه ارزونه

يو شمېر ماشومان اصلاً ښوونځي کې شاملېدو ته لا زړه نه ورکوي، د دې تر شا هم ګڼ محرکونه کېدلی شي. کېدلی شي ماشوم د کور له ارامه چاپېريال نه نابلده فضا ته له ورتګ نه وېرېږي او يا يې د مکتب په باره کې غلط تصور جوړ شوی وي. دغه ډول ماشوم چې د هغه د خوښې خلاف ښوونځي ته په جبر واستول شي، نو حتمي ده چې له ښوونځي نه به تېښته کوي او که په کور کې ورباندې سختي وشي، نو له کور نه هم تښتي او ممکن په بې سرۍ اخته شي.

تښتېدونکي ماشومان په ژوره توګه څېړل او بيا د تېښتې پټ او ښکاره محرکونه په واضح ډول ارزول، يو خورا اړين ټکی دی. د بې سرۍ له عام او فطري خصلت نه په ناچارۍ کې تېښته کول او د ذهني اضطراب يا فشار له امله تېښتې ته مخه کول، له يو بل سره توپير لري. زياتره کوچني ماشومان خو عموماً د کور له بې خونده او استبدادي ژوند نه د مؤقتي ارامتيا لپاره تېښتې ته مخه کوي. خو که په پيل کې لا دغه زيانمن تمايل ونه ځپل شي، نو د دې سخته انديښنه ده، چې همدا ماشومان په عادي تښتېدونکو او مجرمانو بدل شي.

د بلوغ دوره او د بې سرۍ جذبې

د بلوغ په دوره کې ماشوم ته خپل کور محدود او له زړه راښکونتياوو تش معلومېږي او د ماشوم زياتېدونکی بدني ځواک د ده په ذهن کې نوي احساسات او جذبات راپورته کوي، په تفريحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځايونو، د لوبو په ميدانونو، شنو زرغونو کروندو، له مېوو او ګلانو نه ډکو باغونو، د ويالو او سيندونو په غاړو او روښانه لويو لارو باندې د بې هدفه ګرځېدو ارمانونه يې په ارامه نه پرېږدي. داسې ښکاري ګنې روښانه کوڅې او ښکلي برېښېدونکي کلي دی خپل لوري ته ور بولي.

د نېستمنو کورنيو ماشومان د زړه راښکونکي چاپېريال په لټه کې له کور نه تښتي. په تنګ کور کې له بې شمېره غړو سره اوسېدلی ماشوم له يو څه مختلف ماحول نه د خوند اخيستلو لپاره په پراخو ځايونو کې بې غمه چکرې وهي. په بې خونده او بې رنګه کليوال چاپېريال کې تنګ شوی ماشوم د ښار د خوندورو او په زړه پورې هنګامو په لور ور ځغلي. داسې به ښکاري، ته وا د دغو تښتېدونکو زلميو بدن ته کومه بې سره اروا ننوتې، چې د نامعلومو هدفونو په خوا يې کشوي. دغه ماشومان د يوې نوې دنيا او يوې نوې مستۍ په لټه کې سرګردانه معلومېږي.

د نېستمن کور غمجن چاپېريال په خپل ذات کې دومره زيان نه رسوي، خو له دغه چاپېريال سره چې دا احساس د ماشوم په ذهن وزرې خورې کړي، چې دی کوم حيثيت نه لري او په کورني نظام کې يې هېڅ مقام نشته، نو دغه احساس هم د ماشوم تېښتې ته يو قوي محرک ګرځي. په دغو حالاتو کې ستونزه دا وي، چې ماشوم خپل احساسات په سمه بڼه بيانولی هم نه شي او تر څو چې په واضحه توګه دا معلومه نه شي، چې د نوموړې د ستونزو اصلي نوعيت څه دی، تر هغو پورې يې مناسب علاج هم شاوخوا ناشونی وي. دا خبره بايد په ذهن کې کېنوو، چې بيا، بيا تښتېدونکی ماشوم عموماً د ذهني فشار له لاسه دغه منفي چلند ته مخه کوي، نو ځکه دا اړينه ده چې د ماشوم د تېښتې په انګېزو او د خپل شخصيت په باره کې د هغه په فکر او ليدلوري پوه شو.

د بې سره ماشومانو اروا پوهنيزه شننه

له ټولنيزه اړخه، د غله ماشوم په پرتله د تښتېدونکي او بې سره ماشوم سرخوږی کم دی، خو په دغه ډول ماشوم پوهېدل بيا يو څه ډېر ستونزمن دی. د نوموړې د جرم پسندۍ لاملونه نه يوازې دا چې بې شمېره وي، بلکې عموماً خورا پېچلي هم وي. په دې ځای کې بيروني او دروني عناصر په بېلا بېلو بڼو سره يو ځای کېږي او په ماشوم اغېز ښندي، نو ځکه بهترينه لاره همدا ده چې د دغه شان ماشوم د چلن پر منفي انګېزو ځان پوه کړو او هڅه وکړو چې د دغې ستونزې ريښو ته ځان ورسوو.

د بشري تمدن له تکامل سره هممهاله يوې خوا ته چې زموږ مادي اړيکې پراخې شوې، نو بلې خوا ته د خپل چاپېريال له پېچلتياوو نه د مؤقتي تېښتې هيلو هم زور اخيستی. په موږ کې د خپل ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ځانګه کې د خپلواکۍ تلوسه شېبه په شېبه زياتېږي. په ښوونځي او کار ځای کې ماشوم خپل ځان قيد احساسوي. بې خونده کار، پای نه لرونکي درسي ساعتونه، د ښوونکو اوږده لېکچرونه، لوړ، لوړ دېوالونه، په هغو کلکو مېزونو ناسته چې د ماشوم نا آرامتيا لا ډېروي، د ازادۍ نشتون او پرلپسې غلامي – نو اوس چې ماشوم په دې بې خونده ژوند کې فرصت ترلاسه کوي، نو سملاسي تېښتې ته مخه کوي. که لومړنۍ هلې ځلې يې کاميابه شوې او له ښوونځي يا کار ځای نه له تېښتې وروسته په سرکونو بې سرۍ خوند ورکړ، نو دا يې تلپاتې بوختيا ګرځي او په دې ډول يو عادي تښتېدونکی ترې جوړ شي.

په همدې ډول، که په کور کې ماشوم په ازادۍ سره له سا اخيستو بې برخې وي، کور تنګ او اوسېدونکي يې ډېر وي، د نېستۍ له لاسه معقول خواړه نه ور رسېږي، د تفريح لپاره يې لوبتوکي، راډيو او ټلويزون نه وي او له دې وېرې چې ماشوم يې د بدو ماشومانو په ملګرتيا کې بې لارې نه شي، مور يې په کور کې قيد ساتي، نو ماشوم کور ته هم د زندان په سترګه ګوري او بيا، بيا ځلې چې د مور په نشتوالي کې له کور نه د وتلو تمرين وکړي، نو ورو په ورو په يوه پوره بې لارې او بې سره ماشوم بدل شي.

د معقولې ازادۍ او تفريح اړتيا

په داسې حالت کې د ماشوم د اصلاح لپاره يوازې يوه لاره ده، هغه دا چې ماشوم ته په ښوونځي، کارځای او يا کور کې تر خپله وسه ازادي او معقول اختيار ورکړئ. خدای ماشوم ته له انرژۍ او توانايي ډک بدن او له نوښت او ابتکار نه روڼ ذهن ورکړی، نو تاسو يې د ودې لپاره مناسبه زمينه برابره کړئ.

په کارځای کې ډېر کار مه ور باندې کوئ. په ښوونځي کې د درس په څنګ کې د لوبو، چکر، ډرامو، انځورګرۍ، ښکلو هنرونو او نورو تفريحي فعاليتونو زمينه هم ورته برابره کړئ. په لوبو کې د منډو او منظمو او هدفمنو چکرونو او تفريح له امله د ماشوم د بې سرۍ جذبات په ډېره ښه بڼه خړوبېدلی شي او له ده سره به دا احساس هم پيدا شي، چې د ښوونځي په سيستم کې د ده د قوي او لذت پسنده اړتياوو لپاره هر ډول امکانات په بهترينه شکل موجود دي. په کور کې هره شېبه په ماشوم جدي پام ساتل مناسب کار نه دی، ځکه په دې ډول په ماشومانو کې د فرصت په ليدو له کور نه د تېښتې ارمان لا زيات زور اخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تښتېدونکو ماشومانو ناسمه درملنه

ماشوم چې یو ځل له کور نه په تېښتېه روږدی شي، نو یو شمېر والدین له یو څو عزیزانو سره په ډېره ګرمه وینه د ماشوم په تلاش کې وځي او کله چې په لاس ورشي، نو ښه په خوند یې ودربوي. دوی فکر کوي، چې دغه ډول جزا د ماشوم د منع کېدو ترڅنګ، د هغه لپاره تأدیبي بڼه هم لري. خو بیا چې ماشوم ته ګوري، چې دغې جزا هېڅ اثر ور باندې نه دی کړی، نو ډېر مایوسه شي.

یو تن د ماشومانو په وهلو باندې ډېر زیات مشهور دی. په زلمیتوب کې به د ده مشر ورور هم د ځینو «ناوړه» کړنو پر سر ده ته ډېر زیات وهل ورکول. خو بلاخره د هرې ورځې دې وهلو خوړلو ته یې حوصله ختمېږي او له کور نه تښتي، او بیا یوه ورځ د «ځوانمردۍ» په دې هنر کې د مهارت په زیاتېدو سره د ممبۍ ښار د یوې لویې مافیایي ډلې مشر ترې جوړېږي. دغه منفي قالب ته د نومونړي د غورځېدو یوازینی لامل هغه «تأدیبي هڅې» وې، چې ورور یې د وهلو په بڼه عملي کولې.

ماشوم چې له کور نه تېښته پیل کړي، نو په دې هم باید خبر شو، چې د بې هدفه ګرځېدو لپاره یې کوم ځایونه خوښېږي. که نوموړی په بازارونو کې ګرځي، نو پکار ده چې د خریداري لپاره بازار ته بوتلل شي. که سینما ته ځي، نو کله نا کله دې د سینما لیدو لپاره هم لږ او ډېرې پیسې ورکول شي، بلکې کله نا کله که کوم ښه فلم راشي، نو ماشوم له ځان سره یو ځای سینما ته بوځئ. که پخپله کور ته ټلویزون راوړئ، نو دغه وضعیت به لا ښه شي. که ماشوم باغونو او سیندونو ته وځي، نو کله نا کله د فرصت په وخت کې تفریح ته ورسره لاړ شئ. سمه ده چې مصروفیتونه مو ډېر دي! خو د خپل ماشوم ډول، ډول فطري ذوقونه باید ومنئ. باید خپل وخت او تمرکز قرباني کړئ او په هره توګه باید مطلوب توکي او پیسې برابرې کړئ. په سزاګانو او د ماشوم د هیلو په ځپلو، د ماشوم د بې سرۍ ریښې لا تقویه کېږي.

د اصلاح سمې لارې

د بې سره ماشوم د اصلاح لپاره سربېره پر دې چې د هغه روغتیا، ادراک، ذوقونه، ځیرکتیا، اخلاق، د کلي او ښوونځي ملګري او داسې نور در معلوم کړئ، په څنګ کې یې د هغه د کور او ښوونځي د نظم او ډسپلن په څرنګوالي هم باید پوه شئ. په زلمیو هلکانو کې له والدینو یا ښوونکو سره خفګان او له ټولګیوالو سره د اړیکو شکېدل، د تیتښې، بې سرۍ او جرمي فعالیتونو په شکل را پورته کېږي، نو ضرور ده چې د دغو شخړو تل ته ورسېږئ او د مفاهمت حل لارې ورته پیدا کړئ.

د کورنۍ نېستۍ ځپلې ژوند، جسمي عیبونه، په ښوونځي کې د خپلې تنبلۍ او داسې نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مواردو له امله په ماشوم کې د کمترۍ احساس پيدا کېدل طبيعي خبره ده. ښوونکي بايد ذهني کمزورو ماشومانو ته ډېره او ځانګړې توجه وکړي او پرلپسې دې په زغم او صبر هلې ځلې وکړي، چې د نورو ټولګيوالو له معيار سره د ماشوم برابرولو لپاره بېلا بېل ښوونيز ميتودونه وکاروي. په ټولګي کې چې نوموړی هر څومره کم اروږمي وباسي، د ټېښتې رغبت به يې هماغومره کم وي. بله دا چې، د کورني ژوند د بهترۍ لپاره دې مور او پلار تر خپل وسه ډېره خواري وباسي. زموږ په دې مادي دور کې هوساينه او ارامتيا مخ په له منځه تلو دي. والدينو ته پکار ده، چې له خپلې محدودې سرمايې او وخت سره، سره هڅه وکړي چې د ماشومانو د تفريح لپاره د امکان تر بريده زمينه مساعده کړي، چې کور د وچ او بې کيفه زندان په ځای يو دلچسپه او له خوښيو ډکه تفريحګاه وبرېښي او د کوڅو او بازارونو ښکلاوې د ماشومانو په تېر ايستلو کې پاتې راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: یوولسم

په ماشومانو کې د غلا او پټولو عادت

په ماشومتوب کې تقریباً هر کس ارومرو یو نه یو وخت پیسې او نور شیان پټوي. خوراکي شیان او لوبتوکي خو هر ماشوم ور پورته کوي. په طبیعي ډول خو هر کس حرصناکه وي، خو د ډول، ډول شیانو ټولولو هوس په ماشومانو کې بیا ډېر شدید وي. د ماشومانو د غلا معیار او روش تر ډېره د کورنۍ او ماحول په عادي وضعیت پورې تعلق لري. په ځینو نامتمدنه سیمو کې خو له دوکانونو شیان غلا کول لا هم د ماشومانو روا حق ګڼل کېږي.

د شیانو ټولولو هوس

د شیانو قانوني او شخصي ملکیت یو ټولنیز واقعیت دی. د خدای له لوري ((ستا)) او ((زما)) ترمنځ کوم واضح فرق او تخصیص نشته. خو له دې سره، سره، د شخصي ملکیت دستور زموږ په ټولنو کې له پېړیو راهیسې دود دی. د ډول ډول شیانو څښتنولي انسان ته ارامتیا او ځواک ښښي او په ډېر ملکیت سره په ټولنه کې د سړي قدر او مقام هم لوړېږي.

په غلو ماشومانو کې د ملکیت او قبضې دغه جلبت تر ناعادي کچې پورې شدید حالت لري، نو ځکه پکار ده، چې د نورو ملکیت ته درناوی ور وښوول شي. کوچني ماشومان د ملکیت په تړاو اصلاً کوم تصور نه لري. مثلاً لیدلي به مو وي، چې ماشوم په زوره د خپل همزولي لوبتوکی تښتوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېرته ورکولو نه يې په زغرده انکار کوي. د جاهليت په زمانه کې زموږ نيکونو او پلرونو هم د ((ميم زر ما ټول يې زما)) په اصل ژوند تېراوه. تر نن ورځې پورې، په موږ کې د دغه پخواني تصور موجوديت د غلا يو مهم سبب دی.

غلا نورې انگېزې او محرکونه هم لري. د غله اراده ممکن د ځښتن ځورول وي. کېدای شي غل به غواړي، چې يو تن له يوه ځانگړې شي څخه محرومه کړي. له غلا کړيو شيانو سره يوازې عاطفي اړيکه هم د غلا محرک کېدلی شي. د لويانو په مقابل کې د بغاوت احساس هم کله نا کله د غلا په بڼه څرگندېږي. بې وزلي خو له شک پرته د غلا يو مهم عنصر دی. خو په اکثرو حالاتو کې غلا يو داسې طفلانه رجعت دی، چې په دې لاره غل د ټولنې له کلتوري بنديزونو څخه بې پروا د خپل فکر او چلن له مخې يو ځل بيا هماغه پخوانۍ زمانې ته ور گرځي، چې يوازې ((زور)) پکې د قانون په توگه منل کېده.

بې وزلي او غلا

د ماشومانو له نظره د بې وزله کورنيو ماحول عموماً ډېر بې کيفه او بې خونده وي او اکثره وختونه له دې ستومانوونکي چاپېريال نه ستومانه ماشوم د غلا طريقو او روشونو ته مخه کوي. دی د خپلو ورو، ورو خواهشاتو لپاره اخوا دېخوا د پيسو غلا ته مجبوره کېږي، تر څو سېنما ته په تلو خپل د لذت پسندۍ تنده ماته کړي.

هغه بې وزلی ماشوم چې په کور کې په مړه گېډه ډوډۍ نه ور رسېږي، د ډول، ډول خوراکونو د ذوق په خاطر خپل چاپېر خوراکي شيان له نظره نه غورځوي. د ماشومانو په فطري ډول له خوږو شيانو سره مينه وي او په ماشومتوب کې هسې هم د بدن د مناسبې ودې لپاره شيريني مهمه غذا ده، نو که ماشوم ته د خوږو شيانو مناسبه اندازه په لاس ور نه شي، نو د شيرينيو د پېرلو لپاره يې پيسو پټولو ته سخته لېوالتيا وي.

غلا او چالاکي

بعضي وختونه ماشومان يوازې له هيجان او هنگامو نه د اخوند اخيستو په خاطر هم غلا کوي. ماشوم د نورو له تېر ايستلو ډېر زيات خوند اخلي. په دغه ډول غلا کې عموماً غلا شوی شی د ماشوم د گټې شی هم نه وي، خو په دې ځای کې ډېر خطرناک او د غور وړ غل هغه ماشوم دی، چې له يوه واضح او معلوم محرک پرته غلا ته مخه کوي. په دغه ډول ماشوم د مور او پلار شفقت او جزا اصلاً کوم اثر نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ډول ماشومان عجيبه مجرمان وي. دوی د خپل جرم د پټولو لپاره د دروغ ويلو استعداد هم پيدا کړی وي. د ښکاره ثبوت په موجوديت کې هم دوی د خپل جرم له منلو ځان باسي او د ځان ژغورنې په خاطر ډول ډول په زړه پورې پلمې را جوړوي. خو د دې ډول غلو ماشومانو عادي خبرې بيا له تنوع او فکر نه خالي وي او همداسې بې سوچه او بې فکره غړېږي. خو د خپل ځان په اړه ډېر کم او ډېر په احتياط يو څه وايي. دوی پوښتنو ته پرېکنده او واضح ځواب هم نه ورکوي. دغه ډول د کم سن غله ماشومان، د خبرو په جريان کې آن لاس اچولو نه هم ډډه نه کوي. له دې داسې معلومېږي چې د پلټنو په جريان کې دوی له چوپتيا، دروغو او يا خپلې بد اخلاقۍ نه هم يو ډول خوند اخلي او په خپل جرم ظاهرا هېڅ اندېښنه نه ښکاروي او په څېرو کې يې ډېر زيات مصنوعي معصوميت ليدل کېږي او بيا که په خپل جرم اعتراف هم وکړي، نو په ډېره مېړانه د خپلې بې وزلۍ، غريبۍ او د ناوړه حالاتو عذرونه مخې ته ږدي.

دغه ډول ماشومان عموماً په ټولګي کې د ښوونکي د بې پروايي او په کور کې د والدينو د تشدد له لاسه د غلا په څېر مرض باندې اخته کېږي. په ګڼو سرکښه او سرزورو ماشومانو کې خو ان حوزو او محکمو ته له رسېدو وروسته هم ډېره کمه پرېشاني يا پښېمانتيا ليدل کېږي او دا د دې خبرې لوی ثبوت دی، چې ياد ماشوم د جرايمو نړۍ کې ډېر له پخوا لا قدمونه ايښي.

له اضطرابه ډک کورنی ماحول

د دغه ډول ماشومانو تېر ژوند له ډېر درده هم ډک وي او په زړه پورې هم وي. دوی خپل ډېری وختونه عموماً په اضطراب لرونکي چاپېريال او د جنجالي حادثاتو په غېږه کې را تېر کړی وي. مثلاً د خپل نامعلوم پيدايښت له امله د ټولنې لعن او طعن اورېدل، د والدينو شخړې او د طلاق ننداري ليدل، روږدي لويان او مشران، د نورو له لوري د اخلاقي قدرونو تر پښو کېدل، د کورنۍ د غړو په مختلفو ذهني او جسماني ناروغيو اخته کېدل، او داسې نور. دوی دې ته ورته نورې ډېرې د کورني تراژيديو اضطرابي ډرامې په خپلو سترګو ليدلې وي. د دوی له درده ډک تېر ژوند ته سرسري کتنه هم دا په ډاګه کوي، چې دغه ماشومان په خپل ماحول کې پرلپسې ګډوډۍ او فشارونو د جرمي کړنو په لور لسمولي وي.

پر ماشوم د مور او پلار اغېز

د ماشوم ابتدايي ټولنيزه نړۍ د هغه تر والدينو پورې محدوده وي. د والدينو د سوچ او برخورد له نوعيت نه ماشوم د نورو انسانانو په هکله خپل ذهنيت جوړوي. که والدين بې فرهنګه، بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مزاجه، متردد او بې وعدې انسانان وي، نو ماشوم فکر کوي، چې ممکن ټوله دنيا به په همدې ډول وي. ماشوم چې د کور په فضا کې رښتينولي او ښېګڼه ونه مومي، نو پخپله هم د ټولنې ضد کارونو ته مخه کړي او په هره سمه يا ناسمه لاره د خپلې خوښې شيانو د ترلاسي هوس ور پورې شي.

بعضي والدين په پيل کې د خپل ماشوم بد عادتونه بې پامه نيسي. دوی فکر کوي، چې ماشوم يې لوی شي، نو پخپله به د با اخلاقه شخصيت په ګټو او توپيرونو پوه شي. دغه فکر ډېر خطرناک دی. که زوی مو په غلا لاس پورې کړی وي، نو د خپل ماشوم ياد مرض بايد په پيل کې لا ښه مطالعه شي او د سمو تدبيرونو په مرسته له ماشومتوب نه يې لا دغه بد عادت ور ختم کړئ.

په غلو ماشومانو کلک نظر ساتل تاوان نه لري. خو کله يې چې دغه عادت په ختمېدو وي، نو بيا په تدريجي ډول خپله پاملرنه نرمه کړئ. ماشوم ته مو بايد د ښو ماشومانو ټولي ته د ورتګ مناسبه زمينه برابره کړئ. څو دوی د خپل شخصيت د سپکوالي او د متمدنو ماشومانو د لوړو اخلاقو فرق په ښه ډول درک کړي. ماشوم مو د ښو ماشومانو د تقليد لپاره په زړه راښکونکو لارو چمتو کړئ. له وهلو او دربولو خو بيخي بايد ډډه وکړئ.

فلم، ټلويزون او فحش کتابونه

د وژنو، تالان او لوټماري فلمونه ليدل، د ټلويزون له اخلاق وژونکو برنامو خوند اخيستل، په ورځپاڼو کې د جرايمو خبرونه لوستل او سپک طنزونه او فحش کتابونه لوستل هم په ماشوم کې د غلا رجحان پيدا کولی شي. يوه ډله والدين خپل ماشومان د ټلويزون او فلمونو له ليدلو په ډېره کلکه منع کوي. دغه روش يوه غيرساينسي تګلاره ده، ځکه د محروميت له امله د ماشوم خواهشات لا شدت مومي او له دې وروسته دا احتمال شته، چې ماشوم له مور او پلار نه په پټه د سېنما يا له ملګرو سره د بې سرۍ عادتونه واخلي.

ماشومان په طبيعي ډول د نوو، نوو تجربو او له خطر او خوښۍ نه ډکو حادثاتو ته ډېره لېوالتيا لري. د دې په ځای چې د ماشوم دغه هيله ورژوئ، پکار ده چې په ښه ډول يې د پوره کولو لارې چارې ولټوئ. ماشومانو ته مو د ښو ټلويزوني خپرونو د ليدو ممکنه زمينه مساعده کړئ. ماشومانو ته مو کله نا کله د کوم ښه فلم ليدو اجازه هم ورکړئ. دغه راز، په تفريحي او علمي سفرونو کې ګډون ته يې وهڅوئ. په دې سربېره، د ماشوم لپاره د مناسبو تفريحي فعاليتونو او لوبو توکي برابر کړئ، تر څو د ماشوم ځپانده انرژي په يوه ښه لوري مصرف شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له زده کړو بېزاري

غله ماشومان د ښوونځي له کارونو سره هم ډېره کمه علاقه ښيي. دغه ډول ماشومان عموماً کند ذهنه نه وي، بلکې تنبل او ناراسته وي. له زده کړو سره د دوی د لېوالتيا کمښت يوازې د پېچلي نصاب له امله نه وي. دوی د ښوونځي بنديزونه او اصول هم نه خوښوي. په دې سربېره، د توندو او وچو ښوونکو له ناقصو تدريسي ميتودونو څخه يې هم زړه ډک وي. دغه ډول ماشومان که څه هم د زده کړو ورتيا لري، خو له زحمت او تمرکز نه وېرېږي. دوی له نصاب سره په نه لېوالتيا سربېره، په لوبو او د ښوونځي په نورو فعاليتونو کې هم په مينه برخه نه اخلي او د نورو مشورې يا نصيحت خو يې په طبيعت بيخي ډېر بوج جوړوي او خبرې ته د غوږ نه نيولو دغه عادت يې د اصلاح چاره لا ډېره سختوي.

غل ماشوم د ملګرتيا جذبات هم نه پالي او له نورو ماشومانو سره ډېر ژر نه عادي کېږي، ليکن د خپل ذوق له همزولو سره ډېر ژر بلدېږي. غل ماشوم له ټولنيز او ذهني معيار څخه د ولېدلې طبقې له ماشومانو سره هم ډېر ژر عادي کېږي. ډېرې وختونه دغه ډول ماشوم په لوی لاس د خپلې کورنۍ د نوم بدولو ته متې ور ونغاړي. د مشرانو د ناوړه چلن له امله د ده په لاشعور کې د نفرت او کرکې مواد ټول شوي وي، چې دغه تنده او ترخه ماده وروسته د غلا په بڼه را څرګندېږي.

د غلا له لارې جنسي تشفي

غلا او جنسي لېوالتياوې هم له يو بل سره ژوره اړيکه لري. په پرلپسې توګه يوازې د ښکلا او سينګار سامان، ښکلي انځورونه، جامې او د ليک او لوست شيان غلا کوونکي ماشومان په همدې کتار کې راځي. د پاکستان او بهرنيو هېوادونو په اروايي کلينکونو کې ليکوال ته څو ځله د دې فرصت ورکول شوی، چې هغه هلکان له اروا پوهنيزه اړخه وڅېړي، چې يوازې د نورو د مينې ليکونه، هنري انځورونه، ږمنځې، ښځينه نېکرونه، نور ملبوسات او داسې نور به يې غلا کول. ډېرکله د عمر له زياتېدو سره چې په ماشوم کې جنسي اضطراب پيدا کېږي، نو د غلا په زړه راښکونکو فعاليتونو کې ښکېلتيا ماشوم ته کافي ارامتيا ور کوي. دغه ډول غلا نوموړي ته څه نا څه جنسي سکون ور بښي.

د ذهني يا جسمي مرضونو له امله هم ماشوم په غلا عادت کېدلی شي او په دې برخه کې ليدل شوي، چې د ناروغۍ له کاميابه علاج سره يې د غلا عادت هم ورک شي. د دغه ډول ناروغه ماشومانو د درملنې لپاره له ماحول سره د ماشوم تطابق ډېر ضرور دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غلو ماشومانو علاج

د غلا علاج ډېر ستونزمن کار دی. د دې عادت بنسټ د ژوند په ابتدايي کلونو کې لا ايښودل شوی وي. د غلو ماشومانو يوه لويه نښه له ښوونځي نه تېښته او له زده کړو سره د علاقې کموالی هم دی. نو په دې اساس، د اصلاح يو اړخ دا هم دی، چې په يو نه يو ډول مو ماشوم له تعليم سره لېوالتيا ته وهڅوئ. که ماشوم مو د مکتب له کلک نظم او ډسپلن نه زړه توری وي، نو يوه معقول او مناسب ښوونځي ته يې تبديل کړئ، چې ټول تاکيد يوازې په کتابونو باندې نه وي، بلکې د ماشوم د شخصيت د بېلا بېلو اړخونو وده هم په پام کې نيول شوې وي.

زموږ په ټولنه کې له زده کړو نه د ماشوم په وېرولو او زړه توري کولو کې د ((ملا صاحب))، ((مشرې بيبي)) او ((معلم صاحب)) په څېر تش په نوم ښوونځيو هم رغنده ونډه اخيستې ده. په دې ((ښوونځيو!)) کې تعليمي فعاليتونه تر حده ډېر بې خونده وي او د دې ځای له وچ ماحول نه ستړی ماشوم په طبيعي ډول د ټولنې ضد او مجرمانه کړو وړو په لور ميلان پيدا کوي، نو ځکه د غلا له عادت څخه د ماشومانو د خونديتوب او د غلو ماشومانو د برياليو علاج لپاره د ماشومانو په ښوونيز چاپېريال کې په زړه پورې او عملي فعاليتونه ځايول ډېر زيات اړين دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: دوولسم

په ماشومانو کې د قمار وهلو عادت

موږ په یوه اباد او فکري جمهوریت کې ژوند کوو. زموږ پر هر ښار، هر کلي او ګودر باید زموږ د فکري روغتیا او سلیقې نښې ښکاره شي. زموږ د کوچنیو او لویانو په چلن کې باید یو فکري پرتم او وقار ترسترګو کېدلی. په اوسني عصر کې له غوره سیرت او اخلاقو پرته بریالی ژوند ناشونی دی. آیا موږ او زموږ ماشومان د ژوند د خم و پېچ لپاره واقعي چمتوالی نیسي؟ راځئ د پاکستان کلتوري پلازمینې ته به یوه کتنه وکړو او وبه ګورو چې د اسلامي تهذیب په دې لرغونې زانګو کې اوسنیو نیالګیو د خپلې خوښۍ او ساتېرۍ لپاره څه برابر کړي دي.

د رڼا او تیارو کلي

لاهور د جوماتونو، زیارتونو، باغونو، درسځایونو، کتابخانو او رڼاګانو ښار دی. خو په همدې زړه وړونکي ښار کې بیا تیارې کنډوالې او تورتم کلي هم په لوی شمېر اباد دي. د همدې مشهور ښار د ژوند ګڼ اړخونه دومره وحشتناک دي چې موږ ټول باید سملاسي توجه ورته وکړو. د ماښام له خوا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ښار په لوبغالو، باغونو او پارکونو کې ډله، ډله ماشومان د لوبو، ساتېريو او تفريح لپاره را ټول شوي وي. د دوی په ليدو انسان عجيبه ارامتيا احساسوي. مګر واقعيت دا دی، چې موږ په دې کې پاتې راغلي يو، چې د دې بدمرغه ښار ټول ماشومان په لوبو کې مصروفه کړو، ځکه د لوبو او تفريح له دغو ټولو اسانتياوو سره، سره د ماشومانو يو لوی شمېر داسې هم شته، چې له يو نه يوه امله له مناسبې تفريح څخه محروم پاتې وي.

دغه بدمرغه ماشومان څه مجبوريتونه لري؟ آيا هغوی له سالمو تفريحاتو نه طبيعي کرکه لري او که دې لور ته د هغوی د توجه په برخه کې جدي هلې ځلې نه دي شوې؟ آيا د لوبو او ساتېريو له ژوند جوړوونکو فعاليتونو څخه د دې ماشومانو په محروملو کې د مکتب، کورنۍ او ټولنې تېروتنې او غفلتونه مسؤل دي او که د دې غيرعقلاني وضعيت تر شا نور لاملونه هم شته؟ د ظلم حد دا دی، چې موږ په دې اړخ کله غور هم نه دی کړی، نو په ډېر ډاډ نه شو ويلی چې په مناسبو او منظمو تفريحي فعاليتونو کې له ګډون څخه د دغو محرومو ماشومانو اصلي مجبوريتونه څه دي؟ او علمي او ساينسي چاره يې څه ده؟

له تفريح نه د محرومۍ پايله

د ماشومانو د شخصيت او اخلاقو په جوړښت کې لوبې او ساتېري له هوا، اوبو او خوړو څخه ډېر اساسي اهميت مومي. په منظمو لوبو او ساتېريو کې د نه ګډون له کبله د ماشومانو عاطفي او ټولنيزه روغتيا خپل توازن له لاسه ورکوي. دغه ډول ماشومان د همغږۍ، اصلاح او تکامل له اصولو سره نا اشنا پاتې وي او په دې ډول په ظاهره سم سهي ماشومان هم په ډول، ډول بې لاريو واوړي.

په لوبو او تفريح کې له ګډون څخه د محرومو ماشومانو يو لوی شمېر داسې هم دی، چې په ډول، ډول ناوړو عادتونو له اخته کېدو وروسته، په پای کې د ځان، خپلې کورنۍ او ټولې معاشرې لپاره د ځور او کړاو سبب ګرځي. په دې څپرکي کې به په لاهور کې د مېشتو هغو ماشومانو يوه تصويري خاکه بيان کړو، چې شخصيت يې د لوبو، تفريح، تعليم او تربيې او لارښوونو د نشتون له امله يوه داسې څېره خپله کړې، چې زموږ له قانوني او اخلاقي قواعدو سره ډېر زيات ټکر لري. زموږ هدف هغه بدمرغه ماشومان دي چې د ښار په باغونو، پارکونو او تنګو و تيارو کوڅو کې د قمار له لارې خپل زړه خوشالوي.

د قماربازۍ يوه ځلانده اډه

موږ به خپله سروې د ښاروالۍ له باغونو څخه پيل کړو. د سرکلر سرک په غاړه د ښار له پخوانيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازو دباندې او زوړ دېوال ته څېرمه ګڼ داسې باغونه شته، چې د ښاروالۍ په لاس کې دي. د دې باغونو ((تفريحي)) او ((کلتوري)) شاليد د ټولو هغو ښاريانو په وړاندې يوه معنا لرونکې ننګونه را پورته کوي، چې د خپل ځان او نورو له نېکمرغۍ او ودې سره واقعي علاقه لري.

راځئ اوس به مو د شاه عالم دروازې دباندې، همداسې يوه پارک ته يوسو. د سرکلر سرک له دې ويجاړې سيمې نه چې لږ ور اخوا شئ او د پارک څلور دېوالي ته ور ننوځئ، نو ځان به د يوې غيرعادي تنهايۍ او بېلتون په ماحول کې ايسار ووينئ. د پارک شمالي لوري ته له اوبو ډکه چټله وياله بهېږي. همدې لوري ته په دېوالونو باندې کتار کتار فحش ليکنې هم ليدل کېږي. په پارک کې ځای، ځای د وښو نښې هم ليدل کېږي، خو ډېره برخه يې له دوړو ډکه صحرا غوندې ده.

دغه پارک د هغو تنکيو قماربازانو د خوښې ځای دی، چې له شاوخوا کوڅو او کورونو څخه دلته را ټولېږي. او د زړه له اخلاصه د قماربازۍ په مختلفو ډولونو خپل زړه خوشالوي. د دغو ماشومانو لوی شمېر هغه باغي هلکان جوړوي، چې نه خو ښوونځي ته ځي او نه هم په کوم پلورنځي يا فابريکه کې کار کوي. په همدې ماشومانو کې له ښوونځي، دوکانونو او کارخونو څخه د تښتېدلو ماشومانو هم يو ښايسته شمېر شامل وي. يو شمېر ((قماربازان)) پکې داسې هم پيدا کېږي، چې د جېب وهلو په فن کې هم پوره کمال ته رسېدلي وي.

د بديو د راټولېدو اوسپنيزه غېږه

ناپوه، بې سره، تښتېدلي، نااهله او د نورو ډولونو دغه مظلوم ماشومان له بنيادي پلوه له يوې طبقې څخه نه برېښي، خو د دوی په چلن کې د څو مشترکو خاصيتونو له امله دغه ټول ماشومان د شر او بديو په يوه واحد تار کې پېيلي وي. د شر او بدۍ په دې اتحاد کې ښکېل ياد ماشومان د هغه انسان په سترګو هم توره شپه راولي، چې په سينه کې يې د کاڼي زړه وي.

د دې ډول، ډول ماشومانو د شخصيت څو مشترک خاصيتونه په لاندې ډول دي:

يو: د قماربازۍ په ټولو اصولو او قوانينو پوهېدل او د ((لوبې)) نظم او ډسپلن ته پوره درناوی،

دوه: د قماربازۍ ژبه په سمه توګه استعمالول، چې له سپکو الفاظو او بازاري اصطلاحاتو څخه پريمانه استفاده پکې کېږي.

دريم: کله نا کله توندې خبرې، لفظي شخړې او د لاس اچولو پېښې، چې کله نا کله خبره جنګ او سر ماتولو ته هم رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور: د ((لوبې)) په جریان کې د عادي او ((ډکو)) سیګرټو استعمال، او داسې نور.

واړه قماربازان او لوی لوبغاړي

که لږ ورته ځیر شئ، نو د دغو بدمرغه ماشومانو دوه ډلې به مو تر سترګو شي:

۱) له اووه یا اته کلنۍ څخه تر لس یا یوولس کلنۍ پورې ماشومان.

۲) له یوولس یا دوولس کلنۍ څخه لوی ماشومان.

اوله ډله د وړو قماربازانو ډله ده. واړه قماربازان معمولاً په کمو پیسو قمار وهي، په دې اساس، په دې ډله کې د قطعو له پاڼو سره، سره وړې او لویې سکې هم له یوه لاس نه بل ته اوړي را اوړي. د وړو قماربازانو ترمنځ هم لانجې راځي، خو دغه لانجې ډېرې ژر حل کېږي او د یو څو سپکو ښکنځلو یا شخړې وروسته د ((لوبې)) مات تسلسل بېرته روان شي.

د لوی عمر قماربازان بیا له یوې روپۍ نه په کمو پیسو قمار وهل خپل سپکاوی ګڼي. نو د دوی په لوبو کې د قطعو او د روپو د اوښتلو را اوښتلو ننداره هم د لیدو وړ وي. د ((لوبې)) په جریان کې په جېب کې کوچنی چاقو ساتل او بیا نورو هلکانو ته ښودل د دغو ماشومانو لپاره د لوی ویاړ خبره وي.

د تیارو لویې لارې

د لویو قمار وهونکو په منځ کې هم د لفظي شخړو او جګړې حالت رامنځته کېږي، خو شمېر یې نسبتاً کم وي. ځینې جګړې خو ان ډېر سخت حالت ته رسېږي. د قماربازۍ د قوانینو یا د کوم پخواني ((استاد قمارباز)) له لوري زیاتره جګړې په یو نه یو ډول حل کېږي. خو که خبره زیاته شي، نو بیا لاس اچولو او د چړو استعمال ته هم خبره رسېږي.

ډېری وختونه داسې هم کېږي، چې یو ((لوبغاړی)) په قمار کې له پرلپسې ماتې وروسته قرضداره کېږي، نو که ګټونکی د پور د تادیې لپاره وخت ورکړي، نو بیا خو خبره جوړه ده، که نه نو ارومرو لانجه جوړېږي. خو د لانجو په ګڼو حالتونو کې د تفاهم له لارې د شخړې ((حل لاره)) په یوه داسې وحشتناکه بڼه هم بدلېږي، چې د جانبینو په مخ د ګناه او معصیت داسې وحشتناکې دروازې پرانیزي، چې راستنېدل ترې لا ډېر ناممکنه شي. نو ګورئ به چې جګړه پېښه شوه، خبره لفظي شخړې او ښکنځلو ته رسېږي، وروسته په اشارو او کنایو کې ځینې خبرې کېږي کېږي او په پای کې لاسونه د یو بل ګرېوان ته رسېږي، چې په پایله کې یې همدا کم عمره لوبغاړي ناڅاپه د قماربازۍ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړې نه په یوه داسې حالت کې رخصتېږي، چې اوس د هغو وحشتناکو لارو لارویان وي، چې په هغو کې تر قماربازۍ هم ډېرې خطرناکې تیارې ورته په تمه وي.

د نابالغو ((مشرانو)) تیاره رول

د وړو او لویو قماربازانو په دې ډلو کې یو شمېر ماشومان داسې هم وي، چې په ظاهره قماربازۍ کې برخه نه اخلي، خو اورمرو په یو نه یو ډول ور پورې وابسته ښکاري. په اصل کې دغه ماشومان د قماربازۍ کمیشن کاران وي. هر ګټونکی له خپلې ګټې نه یوه ټاکلې برخه هغوی ته ورکوي. دغه واړه کمیشن کاران په خپلواکه بڼه کار نه کوي، بلکې د هغو بې وجدانه مشرانو د استازو په حیث په دې فعالیت کې ککړ وي، چې شاوخوا ته تر ونو لاندې ناست وي او د چرسو اوږده، اوږده کشونه کاږي. دغه نابالغ ((مشران)) له وړو کمیشن کارانو ټولې پیسې ترووړي او ډېره کمه برخه بېرته هغوی ته ورکوي. ماښام بیا همدا مشران له دغه مردارۍ نه له خلاصېدو وروسته، د کورنیو شرابو اډو، رنډیو خانو او د پړکنده سېنماوو په خوا ور روان وي.

د کم عمره قماربازانو لپاره د یادو مشرانو عمومي ((خدمات)) په لاندې ډول وي:

۱) قمارباز هلکان د پولیسو له تګ راتګ خبرول او د اړتیا په وخت کې په تېښته، پټنځای او نورو برخو کې مرسته کول،

۲) د پولیسو په چاپو کې ښکېل ماشومان په ډول، ډول پلمو او بېلو بېلو معاملو د قانون له منګولو څخه ازادول،

۳) په پارک کې د سیګرټو، چرسو او نورو موادو په پېر او پلور نظر ساتل،

۴) د قماربازۍ په ټولو اړخونو کې نظم، ډسپلن، اصولو او قوانینو ته د ژمنتیا فضا رامنځته کول، او داسې نور.

د قماربازۍ په وبا د ماشومانو ښکېلېدل

په همدې پارک کې یوه پهلوان د کاغذپرانۍ د تار جوړولو اډه هم جوړه کړې. د نوموړي په شاوخوا کې هغو ماشومانو غور ماغور جوړ کړی وي، چې د خپلو تفریحي توکو د خریدارۍ لپاره دې پارک ته راځي.

ښه نو دا هلکان څه کوي؟ دا خو قمار نه دی. دا خو د کرکټ منظمه لوبه ښکاري. همداسې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پارک ته یو شمېر ماشومان د سالمو لوبو لپاره هم راځي. خو کله چې د دغو ماشومانو توپ دې بې فکره قماربازانو ته ورشي او کوم ماشوم په توپ پسې ور منډه کړي، نو قمار ته د ایښودل شویو سکو او نوټونو غونډۍ به یې اورمرو پام ور خپلوي. او خدای خبر، د نوټونو او نغدو پیسو مقناطیس یوه ورځ په دې توانېږي، چې دوی هم خپل لور ته ور جذب کړي. کله چې همدا معصوم ماشومان د حرص یا شوق له خاطره یو ځل د قماربازانو ګوټو ته ورشي، نو بیا مکتب، کورنۍ او دولت یو هم دوی له دې وژونکې وبا څخه نه شي ژغورلی.

د قماربازۍ هر اړخیز جالونه

نو دغه هلکان بل چېرته ولې نه ځي؟ ممکن ځینې مجبوریتونه او مصلحتونه به یې د یوه بدیل ځای ته په تلو کې خنډ جوړوي، خو که د دې ماشومانو کورونه په همدې شاوخوا کوڅو کې وي، نو بیا بل چېرته د هغوی د لوبو امکان نشته.

خو که لاړ هم شي، نو چېرته؟ زموږ د شاوخوا ټولو پارکونو وضعیت په همدې ډول دی. په ځینو سیمو کې د ښاوالۍ پارکونه د ښځو لپاره ځانګړي دي، خو کله چې دغو پارکونو ته د ننوتلو وخت ختم شي، نو دلته هم قماربازان خپله ولکه ټینګه کړي. د ښار د یوه مشهور او ښکلي ښځینه پارک همدا حال دی.

او دغه وبا یوازې تر پارکونو پورې محدوده نه ده. د ښار دننه او شاوخوا کوڅو او بازارونو ته یې هم لاره کړې، چې د اکثره کوڅو او بازارونو په ګوټونو کې دغه فعالیت د غرمې له وخته پیلېږي او بیان د شپې تر ناوخته پورې دوام کوي.

زموږ وجدانونه ولې ویده دي؟

د لاهور هوښیار او تکړه پولیس په مسؤلیت پېژندنه کې ډېر زیات شهرت لري!! په همدې ښار کې یو پوهنتون هم شته، چې په نوو او زړو کېمپونو کې یې مختلف ټولنیز علوم په نظري او عملي ډول په نوو میتودونو تدریسېږي او د ((بوای سکاوټ)) غورځنګ مرکزي څانګه هم په لاهور کې ده. په همدې ښار کې د ((ګرل ګایډز)) غورځنګ هم فعالیت لري او د ژوندیو زړونو دغه ښار د شلګونو هغو خیریه بنسټونو ادرس دی، چې کلني راپورونه یې ډېر زیات رنګین او پرتمین وي. لاهور د علماوو، واعظانو، لیکوالو او ژورنالیستانو وطن دی. دلته شپه و ورځ د ټولنیز پرمختګ او پیشرفت بحثونو یو شور جوړ کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علومو او معارفو په دې تاريخي ښار کې د تياري او تورتم پورتني داغونه اصلاً د درک وړ نه دي. که د ژوند انځورګري دا وي، چې د دغه ښار په تور و سپين رڼا واچول شي، نو بيا دغو پوهانو پر دې کم عمره قماربازانو ولې سترګې پټې کړې؟ او د ټولنيز پرمختګ او پراختيا فعالان او بنسټونه چېرته دي؟ موږ به دغه وحشتناکه تراژيدۍ تر څو په خپلو سترګو وينو؟ د سيمې د خلکو وجدان ولې ويده دی؟

د اصلاح او رغونې نوي څرکونه

ډېره زياته اړينه ده، چې موږ ټول يو بل ته لاس ورکړو او په ګډه د دې بدمرغه ماشومانو د اصلاح مسؤليت ته اوږې ورکړو. قانوني اصلاحاتو له جرايمو او سرغړونو سره د مبارزې لپاره نوې طريقې جوړې کړې دي. اوسنيو تعليمي پاليسيو د بې سوادي او جهالت مخه ډب کړې. متوسطه زدکړې جبري ګرځېدلي دي. په نړدې راتلونکي کې به ثانوي زدکړې هم جبري شي. په هېواد کې د وړيا ښوونيزو مرکزونو او نورو ښوونځيو له لارې د دې بدمرغه ماشومانو په ژوند کې د اصلاحي انقلاب لويه تمه ده. علم، هنر او لارښوونې ته د عامه لاسرسي په واسطه د هغوی په سيرت او چلند کې مثبت او ګټور بدلون يقيني شوی دی او امکان شته چې دغه کم عمره ماشومان پخپله د دې ناوړه عمل پرېښودو ته وهڅېږي.

خو موږ بايد هېڅ کله دا حقيقت هېر نه کړو، چې قانوني او تعليمي اصلاحات تر هغو پورې مېوه نه نيسي، چې د اصلاح او رغونې په دغه جهاد کې موږ ټول په خپله خوښه برخه وا نه‌خلو. امکان پې شته، چې دغه کم عمره قماربازان ستاسو د ماشوم روغ او سالم سيرت هم په غلط مسير برابر کړي او د کورنۍ لپاره مو د ډول، ډول پرېشانيو باعث وګرځي، نو له دې امله زموږ خير په همدې کې دی، چې د وضعيت تر خرابېدو له مخه لا بايد د دغې ستونزې مخه ونيول شي.

له دې پرته چې د ماشومانو روزنې او پرمختګ ته د يوه مؤثر ولسي غورځنګ بنه ور کړو، زموږ د بقا او احياء لارې به په هماغه ډول تړلې وي. دغه کار سخت دی، خو ناشونی نه دی. که موږ کلي په کلي، کوڅه په کوڅه او بانډه په بانډه د ماشومانو د اصلاح کمېټې جوړې کړو او د دغو کمېټو په تنظيم او کارونو کې له اخلاص، احساس او ايمانداری نه کار واخلو، نو د دې بدمرغه ماشومانو اصلاح او رغونه له کوم خارجي عامل پرته ډېره ښه سرته رسېدلی شي او په دې ډول بې شمېره وګړي، کورنۍ او يوه بشپړه معاشره له لا ډېرو بې لاريو، زيانونو او ويجاړيو په خپل وخت ژغورلی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څېرکی: دیارلسم

تنبل ماشومان

د ښوونځي په درسونو کې وروسته پاتې ماشوم ته معمولاً تنبل ماشوم ويل کېږي. تنبلي بې شمېره لاملونه لري. ناسازه ماحول يې يوه لويه وجه ده. په چاپېريالي لاملونو پوهېدل ډېر اسانه دی او نسبتاً د هغو له منځه وړل هم ډېر سخت نه وي. ښوونځی، کور او کلی د چاپېريالي لاملونو درې لوی عناصر دي، چې د ماشوم د تنبلۍ سبب ګرځي.

دقيانوسي ښوونکي او تنبل ماشومان

د تنبلۍ لومړنۍ نښه زدکړو ته نه پاملرنه او د ښوونځي له ژوند سره د علاقې نشتوالی دی. کېدای شي، چې د ښوونځي نظام دومره ناقص وي چې ماشوم له زدکړو نه زړه توری کړي.

زموږ په زياتره ښوونځيو کې لا هم دقيانوسي اصول او د تعليم او تدريس زاړه ميتودونه واکمن دي. د ډېری ښوونکو د تدريس ميتود ډېر وچ او توند ميتود وي. په هره خبره د زده کوونکي ګواښل او له لښتې ډېره استفاده د دغه ډول ښوونکو عادت ګرځېدلی وي او دوی ته د «تدريس»

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا یوه طریقه ور پاتې وي. دوی د تنکیو زده کوونکو فطري او فردي غوښتنو ته له توجه پرته د درس او تدریس همدا جبري طریقه تر ټولو ښه سبک بولي. د اوسنیو ښوونپوهانو له ګټورو مشورو څخه یاد ښوونکي ډېر زیات بد وړي. د دوی په ټولګي کې له تکړه، منځني، تنبل، غبي او کندذهنه ماشومانو سره یو ډول چلن کېږي. په درس څوک پوه شوي وي یا نه، دغه جاهله ښوونکو ته هیڅ مهمه نه وي. چې په خبرو راشي، نو خوله یې نه بندېږي. د دې په ځای چې په ساده او نرمه ژبه زده کوونکي په درس پوه کړي، دغه ښوونکي له همدې وچې او تونديې لهجې سره عادت شوي وي.

د تنبلۍ ابتدایي زینې

له بده مرغه، د دې ټولو خبرو یوازې یوه پایله راوځي، چې اکثره زده کوونکي د درسونو د سختوالي او د ظالم ښوونکي د لښتې له وېرې ((میخانیکي)) زدکړې ته مخه کړي. خو ځینې شاګردان چې د دغه ډول ذهني زیار وړتیا نه لري، نو له ښوونځي نه په تېښته کې خپل خلاصونویني.

نن ورځ موږ په خپلو ښوونځیو کې داسې مهربانه ښوونکو ته ضرورت لرو، چې د تدریس له ارواپوهنیزو اصولو سره ښه بلد وي، چې په انساني طبیعتونو کې د اختلاف ښه پوهه ورسره وي، چې په خپلو زده کوونکو کې له تعلیم نه د بېزارۍ نښې په لومړیو کې لا درک کولی شي او په څنګ کې یې د خپل تدریسي میتود اصلاح هم ورسره کوي، چې د لښتې پر ځای په مهربانۍ پوهول یې خوښېږي او چې د ښوونځي ژوند په ډول، ډول لېوالتیاوو دومره دلچسپه کړي، چې ماشومانو ته ښوونځی هم د لوبو میدان ښکاره شي.

د کندذهنه او تنبلو ماشومانو طبیعت هسې هم له ښوونځي څخه تېښتې او بې لارۍ ته وي، د دې په سر د سختو او توندو ښوونکو تګلاره یې یوه بله پلمه شي. په ټولګي کې اررمي کول د تنبلۍ لومړنۍ نښه ده. په دوهم قدم کې په غوښتلي یا ناغوښتلي ډول ناوخته راتګ او په دریم قدم کې د تېښتې لپاره پلان نیول او په پای کې په رښتیا تېښته کول او د کوڅو او بازارونو له تفریحي بې لاریو خوندونه اخیستل یې نورې نښې دي.

زموږ شخصیت ځپونکي ښوونځي

د ماشوم په تنبلۍ کې د ښوونځي ودانۍ، موقعیت، توکي، وسایل او ډسپلن هم لوی لاس لري. زموږ د ګڼو ښوونځیو موقعیت مناسب نه دی. په زیاترو ښوونځیو کې د ټولګیو او دهلېزونو پاکوالي ته مناسبه توجه نه کېږي. ماشومان په سپېره ځمکه، د پلاستیکي بوجیو په ورستو ټوټو یا ماتو کړوپو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېزونو ناست وي. په دېوالونو د رنګ داغونه او په چتونو د غنو ځالې په ټولګيو کې يو عجيبه ((هنري)) تخليق جوړوي. د ښوونکي زيږه لهجه او اوږده، اوږده درسي ساعتونه د ماشومانو په ذهن کې دا فکر پيدا کوي، چې مکتب يو ستومانوونکی زندان دی، چې د ژوند له خوشاليو او بازاري راښکونتياوو له يوې مخې خالي دی. په تېره د ((د)) ټولګي او نورو وروسته پاتې ډلو ماشومان خو بيخي د محروميت په احساس اخته وي. دې ډلو ته داسې ماشومان استول کېږي، چې معمولاً تر ټولو ډېر تنبل وي، نو په دغه ډول ماشومانو کې له ښوونځي نه د تېښتې شوق يوه طبيعي خبره ده.

زما (ليکوال) يادېږي، چې خپل ابتدايي ښوونځی يې همدغه شان زندان ته ورته ځای وو. زموږ د بې رحمه ښوونکي زړه به ممکن زموږ له تورې تختې هم ډېر تور وو. ککړ ماحول، خيرن اطاقونه او (غوږ نيول) عامه خبره وه. له دغه ډول ماحول نه مې د وحشت احساس کاوه او اکثره وخت به په پټه ووتلم او تر رخصتۍ پورې به په باغونو او بازارونو کې ګرځېدم. د ښوونځي له وچ ماحول نه به چې ووتلم، نو په دغو خوندورو ځايونو کې به مې له ګرځېدا نه ډېر زيات خوند اخيسته. د اوسني نسل نېکمرغي دا ده، چې اوسمهال د دغه ډول ماشوم تخريبوونکو ښوونځيو د اصلاح لپاره کافي هلې ځلې روانې دي.

نېستي او ګډه وډه حاضري

ښوونځي ته په بې نظمي تلل يا کله نا کله ناوخته رسېدل هم د تنبلۍ سبب ګرځي. په دې ډول د ماشوم د درس لړۍ ماتېږي او له ټولګي سره اوږه په اوږه نه شي تللی. د ماشوم يا د والدينو ناروغتيا هم ښوونځي ته په تګ کې د بې نظمي سبب ګرځي. په کومو کورونو کې چې پلار بې روزګاره وي او د کورنيو ستونزو له لاسه مور يې شپه ورځ په وچې ډوډۍ پسې لالهانده وي، نو په دې وضعيت کې څوک په دې پسې سر وګرځوي، چې ماشوم ښوونځي ته ځي هم او که نه؟

نېستي تر ټولو ناوړه ټولنيز لعنت دی. زموږ په اجتماعي وده او تعليمي ارتقا کې نېستي او غريبي تر ټولو لوی خنډ ده. د عامه روغتياساتنې او له لوږې او احتياج نه ځان ژغورنه څه نا څه سرمايې ته ضرورت لري. د لوږې له لاسه په بدن او ذهن کې داسې ناکراري جوړه وي، چې له علمي فعاليتونو نه توجه په بله اړوي. له نېستۍ ځپلي ماحول څخه راغلي ماشومان په ښوونځي کې عموماً بې حاله غونډې وي او د کنجکاوۍ هغه جذبه پکې نه شي پيدا کېدلی، چې د علم او هنر د ترلاسي لپاره اړينه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېستمن ماحول او تنبلي

نېستۍ ځپلي کورنۍ پر ماشوم ټولنيز او مادي ماحول را تنگ کړی وي، چې له دې سره عامه معلوماتو ته د ماشوم د لاسرسي وسايل هم کم وي. يو داسې کور په ذهن کې ونيسئ، چې نه خوړو ته څه لري او نه د تن پټولو جامې درکولی شي، نو په دغه ډول نېستمن او بې خونده ماحول کې به پر ماشوم څه تېرېږي؟

هغه ويجاړ کور چې اصلاً د مېلمه څرک پکې نه وي، نو ماشوم به اجتماعي کړه وړه او د مجلس آداب په څه ډول زده کړي؟ په دې اساس، د ماشوم پر اجتماعي ذهنيت کنگل شوی حالت خپور وي. د شور او زوږ د سيمو په چټل ماحول، تياره کورونو او تنگو خونو کې چې ماشوم له سم خوب نه هم محروم وي او خواړه هم کم او نيمگړي ور ورسېږي، نو بېچاره ماشوم د خوار ځواکۍ او بې خوبي په ځېر په گڼو نورو مرضونو اخته شي. د پرلپسې بېکارۍ او ناوړه روغتيايي حالت له لاسه پلار هم بدخويه او سخت مزاجه شي. بل خوا، د اولادونو د ډېروالي او اقتصادي ستونزو له امله مور هم بې حواسه غوندې وي او چې د مور او پلار ترمنځ لفظي شخړې او وخت په وخت خبره لاس اچولو ته ورسېږي، نو ماشوم له ډاره په يوه کونج کې غلی ولاړ وي او دغه ټوله ننداره په خپلو سترگو گوري. په کور کې د وړو او لويو کارونو د يوې ناپايه سلسلې له امله ماشومان هم په نه خبره پارېږي او هر وخت غمجن وي. په دغه ډول وضعيت کې که ماشوم د محروميت د احساس له شديد فشار نه په تنگ شي او له کور نه د تېښتې تصميم ونيسي، يا په خپل ورځني ژوند کې پرلپسې د خوشاليو او ارامتياوو نشتون ووينې او خپل پاتې ذهني روغتيا هم له لاسه ورکړي، نو ډېر د حيرانۍ وړ به نه وي.

له زهرجن کورني ماحول نه چې ماشوم ښوونځي ته لاړ هم شي، نو له ذهني او جسمي اړخه په بشپړ ډول ختم شوی وي او په درس باندې د پوهېدو ډېره کمه وړتيا ورپاتې وي. په دغه ډول ماشوم باندې په ټولگي کې اړرمي راځي او لږ ځنډ خو صبر کولی شي او په ټولگي کې ناست وي، خو چې څنگه فرصت په لاس ورشي، نو له ټولگي نه پټښې سپکې کړي. په دې ډول دردوونکي حالت کې د ټولنې له دغې «تاديبي ادارې» نه د ماشوم بغاوت يو طبيعي عمل دی او د دې لپاره مور ټول مسؤل يو.

بد اخلاقه والدين او تنبل ماشومان

د کور اخلاقي ماحول د ماشوم په تنبلي کې لوی لاس لري. په کور کې د مذهبي او اخلاقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښتونو نشتوالی او په عادي چارو کې د مور او پلار له لوري د رښتینولۍ او ایمانداري ارزښتونه تر پښو لاندې کېدل په ماشوم ډېر ناوړه اغېز شیندي. د کورنۍ په غړو کې د مسؤلیت د احساس نشتوالی او د مزو او چړچو له چلنده یې ماشوم هم بې پروا غوندې وي. د ژوند په عامه راکړه ورکړه کې چې خپل شاوخوا د اصولو تر پښو لاندې کېدا ویني، نو ماشوم هم د فرېب، غلا او نورو ټولنې ضد کارونو ته مخه کوي او دغه وخت یې له ښوونځي سره علاقه لا کمه شي او له ښوونځي نه تېښته یې د خوښې وړ فعالیت ګرځي.

له دغو ماشومانو سره معمولاً یو بل ظلم دا کېږي، چې د مور او پلار او ښوونکو ترمنځ یې همغږي او اړیکه نه جوړېږي، آن برعکس که نهیلی ښوونکی د فراري او تنبل زده کوونکي شکایت د هغه پلار ته ورسوي، نو له حالاتو ځورېدلی پلار له خپل ماشوم سره لا زیات وران شي. اکثره «ارام طبیعته» استاذان د خپلو اعصابو خرابولو او شخړو له وېرې د ماشوم والدینو ته د شکایت چورت هم نه وهي. ځینې ناپوهه والدین چې بیا د ښوونکي پند او نصیحتونه واوري او کور ته ورسېږي، نو په زغم سره د ماشومانو د پوهولو په ځای د هغوی په ګواښلو او سختو بدني سزاګانو باندې پیل وکړي. دغه چلند له یوې مخې غلط دی او پایلې یې خورا وېروونکې دي. استاذان او والدین دې د ماشومانو د پوهولو په برخه کې له ډېرې ځیرکتیا او پوهې کار واخلي او سم فرصت دې وپېژني. که نه همدا مظلوم او تنبل ماشومان به یوه ورځ د بې لارۍ له مختلفو پړاوونو وروسته د ټولنې ضد جدي فعالیتونو او جرایمو نړۍ ته ورسېږي.

د کوڅو او بازارونو تنبلوونکي مجلسونه

د کلي ماحول هم د ماشوم په تنبلۍ کې لوی لاس لري. ماشوم چې له کور نه وځي او د خپل کلي بې فکره ډلې ته ورشي، نو د ښوونځي هغه لږ او ډېره پوهه او ادب یې هم له اوبو سره لاهو شي. زموږ په کوڅو او بازارونو کې د بې لارې ماشومانو لوړ شمېر د تشویش تر حده رسېدلی. زموږ نوی نسل په ناوړه اخلاقي فعالیتونو او جرمي کړنو کې ډېر زیات وړاندې تللي دي. فحش خبرې، لاس اچونه او د قانون سرغړونه د دې نسل محبوب فعالیتونه ګرځېدلي دي.

د دغه ډول بدمرغه ماشومانو له خولو نه چې ستاسو ماشوم د تعلیم د سرخوږیو کیسې او د مکتب د وچ ماحول په اړه زهرجنې خبرې واوري، نو د هغوی له ناوړه اغېز نه به په څه ډول خوندي پاتې شي؟ ماشوم مو د درس له سختیو څخه تر مخ لا ستومانه دی. د کور یو سان او بحراني ماحول خو روح ور وژلی وي. نو د کلي د کوچنیو باغیانو او فراري ماشومانو په مجلس کې ماشوم په دې یقیني شي، چې د ښوونځي او درس په خاطر ذهني او جسمي سختۍ تېرول یو بې ګټې کار دی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په تېروتنې سره ښوونځي ته ور غلط هم شي، نو ټول پام يې هماغه د کلي بې لارې کوونکي او اواره ماحول ته وي.

د تنبلي علاج

ښوونکي او والدين بايد د تنبلي مختلف اړخونه ژور وڅېړي او د دغو بدمرغه ماشومانو د ستونزو له دقيق تحليل وروسته بايد مناسبه مرسته ورسره وشي. که د ماشوم ښوونځی نه خوښېږي، نو هڅه دې وشي چې يوه غوره او په زړه پورې ښوونځي ته يې بدل کړئ. د دې لپاره چې له کتابونو سره يې علاقه پيدا شي، انځوريز، اسانه او په زړه پورې کتابونه ورته راوړئ. د لوبو او په اضافي وختونو کې له تفريحي فعاليتونو سره د لېوالتيا په خاطر مناسب توکي ورته برابر کړئ. د کلي له بې لارې کسانو نه د خپلو ماشومانو د ژغورنې يوه اسانه او علمي تګلاره دا ده، چې د کلي د يو څو ښو ماشومانو کوچنی کلب جوړ کړئ، تر څو په خپلو منځونو کې کېني او له مناسبو او سالمو تفريحي فعاليتونو څخه خوند واخلي. په دې ډول کلپونو کې د تعليمي قطعو او الفاظو جوړونې په څېر سالمو لوبو له برکته په ګڼو تنبلو ماشومانو کې د ليک او لوست له فعاليتو سره له نوي سره علاقه را ټوکېږي.

که موږ په خپل وطن کې د انسانيت، اخلاقو او علم او هنر وده غواړو، نو د ماشومانو د سالمې او مناسبې تعليم او تربيې په خاطر به له پوره سرښندنې کار اخلو. د تنبلو ماشومانو د اصلاح او لارښوونې لپاره به تعليمي کلينکونه پرانيزو. د ماشومانو د ودې او نېکمرغۍ لپاره به طبي، ټولنيزې او ارواييي اداري جوړوو. د والدينو او استاذانو د روزنې لپاره به د اروايپوهنې ځانګړي کورسونه پرانيزو. په فردي کچه به هم پرلپسې هلې ځلې او له سنجيده غور او فکر نه کار اخلو او له تنبلۍ څخه د ماشومانو د ژغورنې او د بې لارې افرادو له زياتېدو څخه د هېواد د خلاصون لپاره له دې ډول رغنيزو او اصلاحي اقداماتو پرته بل چاره نشته. په دغه ملي جهاد کې زموږ د ټولو همکارۍ او ګډون ډېر زيات ضرور دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريمه برخه

د ماشومانو ښوونه او روزنه

د ماشومانو تعليم

د ماشومانو جذباتي تربيه

د ماشومانو جنسي تعليم

د ماشومانو ټولنيز تعليم

د زحمت او زيارکښۍ تربيه

د ماشومانو اخلاقي تعليم

د ماشومانو مذهبي تعليم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څېړکی: څوارلسم

د ماشومانو تعليم

په پخوا وختونو کې هم ګڼو ښوونکو په انساني فطرت د پوهېدو هڅه کړې ده. د دې خلکو نيمګړې لاسته راوړنې د ښوونيز بهير په مختلفو څانګو کې استفاده شوې دي. موږ د پخوا زمانې د ګڼو داسې ښوونکو مثالونه لرو، چې د خپل تدريس په ميتود کې به يې بې شمېره اروايي اصول په پام کې نيول. خو په دغه برخه کې د علمي مشاهدو، څېړنو او تجربو په پيلېدو ډېر وخت نه دی تېر شوی.

د تحقيق او تجربې د پيل کيسه

په ښوونه او روزنه کې اروا پوهنيز اصول د اتلسمې پېړۍ په پای کې په عملي ډول وکارول شوو. په دې برخه کې د روسو، پيسټالوزي او فروبل نومونه د يادونې وړ دي. د روسو په اند زموږ په ژوند کې ورځ تر بلې تصنع رامنځته کېږي. د ماشوم د مناسبې ذهني ودې لپاره يو داسې زړه راښکونکي او هوسا ماحول ته اړتيا ده، چې په هغه کې ماشوم له کوم مزاحمت او ځور پرته خپل فطري استعدادونه وغوړوي او په پای کې يو مهذب ښاري وګرځي.

پيسټالوزي د روسو دې تخيل ته عملي جامه ور واغوسته. ده يو داسې ښوونځی جوړ کړ، چې ماشومانو ته به په طبيعي چاپېريال کې له ازادۍ او اختيار سره، سره په انفرادي توجه ښوونه او روزنه ورکول کېده. ورپسې فروبل د وړکتون مشهور تعليمي ميتود ايجاد کړ، چې نن ورځ د نړۍ ټولو ماشونو ته ترې ګټه رسېږي. د دې ترڅنګ ګڼو نورو اروا پوهانو هم په دغه لړ کې ګټور خدمتونه کړي دي.

په دې کې به څوک شک ولري، چې تعليم زموږ د ټولنې يوه زښته اړينه پديده ده. له يو څه سواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او زده کړو پرته په دې نړۍ کې ژوند کول ناشونی دی. له خپل چاپېریال څخه په شخصي تجربو او د نورو له خولو یو څه زده کول یوازې د انسانانو ځانګړنه نه ده، بلکې حیوانات هم له دې لارو څه نا څه استفاده کوي، په تېره اهلي حیواناتو خو په دې ډول ډېر شیان زده کړي وي. خو تر انسان نه ډېر مدني او مهذب حیوان نشته او د ټول بشري تمدن ستنې په تعلیم او تربیه ولاړې دي.

له زدکړو نه د محرومۍ زیانونه

د زدکړو یوازینی هدف له ذهني او مادي چاپېریال نه د ناپوهۍ تیارې لرې کول او تر خپله وسه بشري ژوند خوشاله، خوښ او کامیابه ګرځول دی. که ماشومان د تعلیم په ګاڼه د سمبالېدو په ځای فطرت ته پرېښودل شي، نو دوی به همداسې جاهل پاتې وي او راتلونکی ژوند به یې په باوري ډول تباه کېږي. نه یوازې دا، بلکې د ټولنې نورو خلکو ته یې هم له جهالت او ناپوهۍ نه د زیان رسېدو خطر پیدا کېږي.

له اروپوهنیزه اړخه، د تعلیم هدف په انسان کې ځینې مثبت او ګټور ټولنیز بدلونونو پنځول دي، چې په دې تغیراتو سره نوموړی په ټولنه کې د سم او متمدن ژوند وړتیا ومومي. یعنې علمي فضیلت او اخلاقي درناوی پکې پیدا شي. د انسان هوښیارتیا او اخلاق د هغه په شخصیت کې ځان ښکاروي. یعنې چلند د انسان د انسانیت، تعلیم او تمدن ترجماني کوي، نو ځکه د تعلیم هدف د انساني چلند اصلاح او مناسبه تداوي ده. ښوونځی، جومات، کتابتون، سینما، راډیو، ټلویزون، اخبارونه او نورې معاشرتي ادارې د تعلیم د سرچینو په ډول استعمالول ډېر زیات اړین دي، خو په دې ټولو سرچینو سربېره که مور د زده کوونکو په چلند کې د ګټور بدلون او تغیر په رامنځته کولو کې ماتې خورو، نو زموږ ټولې ښوونیزې هلې ځلې بې ګټې کېږي. د ماشومانو د تعلیم هدف د دې ستونزې عملي حل لاره ده، چې د ماشوم چلند په څه ډول تربیه او اصلاح کړای شي، تر څو د ځوانۍ پر مهال په ټولنه کې یوه مناسب مقام ته ورسېږي.

که د هېواد د ماشومانو لوی شمېر په پام کې ونیسو، نو د دې درک به ډېر ستونزمن نه وي، چې په دغه مهمه مسئله کې غفلت څومره ستر تاوان اړولی شي. په ماشومتوب کې عدم تعلیم، ناقص تعلیم او نیمکله تعلیم په ځوانۍ کې چې کوم ګلان زېږوي، له هغو څوک ناخبره دي!

د ماشومانو د زدکړو اهمیت خو واضح دی، مګر اوس به دا وڅېړو چې اروپوهنه په دغه ښوونیز عمل کې څنګه مرسته را سره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونکي لپاره په ارواپوهنه پوهېدل ولې اړین دي؟

اروا‌پوهنه زموږ د ژوند هر اړخیز تحلیل دی. د اروا‌پوهنې نوی، جامع او مشهور تعریف دا دی، چې اروا‌پوهنه هغه ټولنیز علم دی، چې د انساني چلن ژوره مطالعه او څېړنه کوي، فرق نه کوي، چې د دې چلن لاملونه ذهني یا بدني دي او که شعوري یا لاشعوري، او یا په اوسمهال پورې اړه لري که په تېرمهال پورې. اوس که د تعلیم هدف په همدې چلن کې مناسب بدلون راوستل وي، نو ښکاره ده چې تر ټولو ړومبی باید په چلند ځان پوه کړو. دا چې اروا‌پوهنه د چلند علم دی، نو ځکه په اروا‌پوهنه پوهېدل اړین دي او د تعلیم ټول بهیر او هر اړخ باید په اروا‌پوهنه بنا وي. له همدې کبله، ښوونکي باید د ماشوم په اروا‌پوهنه پوه وي.

اروا‌پوهنه په زدکړو کې ډېره زیاته مرسته کوي، خو د دې مرستې حدود او څرنګوالی څه دی؟ ټولنیز فعالیتونه ارومرو څه نا څه هدف لري. تعلیم هم یو موخیز ټولنیز عمل دی. د ښوونې په عمل او د هغه په هدف او غرض باندې د پوهېدو لپاره به په دغو پنځو پوښتنو غور وکړو او وبه ګورو چې اروا‌پوهنه یې په حل کې څنګه مرسته راسره کوي:

۱- د ماشومانو د تعلیم بنسټي اهداف او موخې څه دي؟

۲- د زده کوونکي فطرت څه دی؟

۳- ښوونیز نصاب باید څنګه وي؟

۴- د تدریس بهترین میتودونه کوم دي؟

۵- د زدکړو لپاره تر ټولو ښه ځای کوم دی؟

د ماشومانو د زدکړو اهداف

اوله پوښتنه دا ده چې د ماشومانو د تعلیم هدف او موخه څه ده؟ اروا‌پوهنه په مستقیم ډول له دې پوښتنې سره هېڅ اړیکه نه لري. د تعلیم اهداف او موخې ټاکل له بنیادي پلوه د فلسفې، مذهب او اخلاقیاتو دنده ده.

د فلسفې مختلف فکري مکتبونه دې پوښتنې ته مختلف ځوابونه ورکوي. د دفاعي فلسفې په نزد د تعلیم موخه ساتنه او دفاع ده. موږ حیوانات اهلي کوو او ماشومانو ته علم او فن ور زده کوو، د دې لپاره چې ټولنه د هغوی د کړنو او کارونو له بدو نتایجو خوندي وي. په جذباتي فلسفه کې فرد ډېر اهمیت مومي. د دې فلسفې له مخې هر کس یو شمېر ځانګړي استعدادونه او ارمانونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، نو تعليم او تمرين بايد د هغو استعدادونو د را برسېره کېدو لپاره مناسب فرصتونه چمتو کړي. د مسلکي فلسفې له اړخه، زدکړه يو فرد د دې جوګه ګرځوي، چې يو مناسب مسلک يا روزګار ترلاسه کړي. مذهبي فلسفه د تعليم هدف د اخرت لپاره چمتوالی په ګوته کوي. ټولنيزه فلسفه راته وايي چې، فرد بايد د علم په ګاڼه سينګار او د ټولنې يو باسليقې او کاميابه غړی وګرځي. د انتخابي فلسفې په نزد، تعليم د کره او ناکره (سوچه او ناسوچه) ترمنځ د توپير ذريعه ده. د تعليم په مټ د نالايقو له ډلې څخه د اهل کسانو انتخاب اسانه کېږي. د اقبال لاهوري فلسفه، تعليم د «ځان» د تکميل يوه ذريعه ګڼي.

بشري تفکر له پورتنيو فلسفو علاوه ګڼ نور فکري نظامونه هم پنځولي دي، چې د تعليم هدف او غرض پرې واضح کېږي. د زمانې ارزښتونه او انتخاب او د خلکو اړتيا پخپله دا پرېکړه کوي، چې د تعليم کومه فلسفه ورته مناسبه او ګټوره ده او کله چې د تعليمي فلسفې په افاديت او ګټورتيا توافق رامنځته شي، نو اروپوهنه ټاکل شوي هدف ته د عملي جامو ور اغوستلو لپاره را مخې ته کېږي. د خپلو ماشومانو د تعليم لپاره چې زموږ هدف هر څه وي، اروپوهنه د هغه هدف په ترلاسي کې له موږ سره مرسته کوي، مګر د دغه هدف په ټاکلو کې مستقيم او مخامخ رول نه لري.

خو ځينې مفکرين په دې نظر دي، چې اروپوهنه د تعليم د اهدافو په ټاکلو کې هم ډېره مرسته کوي. اروپوهنه راته وايي، چې آيا زموږ تعليمي موخې او اهداف د لاسرسي وړ دي او که نه. اروپوهنه د فرد او اجتماع ذهن مطالعه کوي او اروپوهان ادعا کوي، چې زموږ د ټولنيزو او سياسي قوانينو او اخلاقي ارزښتونو بنسټونه په اروپوهنيزو اصولو ايښودل شوي دي. اروپوهنه د انساني طبيعت په تړاو د هر اړخيزو معلوماتو تر رسولو وروسته دومره خو راته په ډاګه کوي، چې د بشري ژوند په دغو برخو کې د ښوونې لپاره ټاکل شوي اصول د پلي کېدو وړ هم دي او که نه؟ نو له دې اړخه، د تعليم د اهدافو په تعيين کې هم له اروپوهنې پرته چاره نشته.

د ماشومانو فطرت او د اروپوهنې علم

دوهمه پوښتنه دا ده چې د متعلم فطرت څه دی؟ د زده کوونکي په فطرت باندې د پوهېدو په برخه کې اروپوهنه د لارې مشال ثابته شوې ده. د ښوونې په پخوانيو ميتودونو کې د زده کوونکي اهميت تقريباً له پامه غورځېدلی وو. يوازې ښوونکي او نصاب ته ټول ارزښت ورکول شوی وو او ماشوم ته د يوه تش لوښي په سترګه کتل کېدل، چې هر څه پکې واچول شي، نو له چون او چرا پرته به يې ومني. د زده کوونکي په طبيعت باندې ځان پوهول او د زده کوونکي لپاره درس د هغه د پوهې په اساس د منلو او دلچسپه کولو ته هېڅ فکر نه کېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارواپوهنې له ودې او د انساني برخورد، کړو وړو او شخصيت د اساسي اصولو له روښانه کېدو سره، سره د زده کوونکي څېړلو هم اهيمت ومونده. مډرن ارواپوهنې دا په ډاګه کړې، چې د ماشومانو د طبيعت له مطالعې پرته، هغوی ډول، ډول وچو او پېچلو نصابونو ته مجبورل اصلاً علمي روش نه دی او په اوسني عصر کې دا منل شوي دي، چې د ماشوم په فطرت بايد ځان پوه کړای شي. که د ماشوم فطرت، ذوقونه او استعدادونه په پام کې ونيسو، نو د يوه اسانه، اغېزمن، ګټور او خوندور تعليمي ميتود غوراوی شونتيا مومي. دغه ډول ښوونيز او روزنيز روش د ماشوم په طبيعت بوج هم نه ګرځي او د ژوند له غوښتنو سره يې هم تطابق کوي.

د ماشومانو فطري کړنې او استعدادونه

د ماشومانو په فطري استعدادونو پوهېدل او په هغو کې ګټور ټولنيز بدلون او اصلاح د تعليم او تربيې د بريالي روش لپاره اړين ټکی دی. دغه فطري استعدادونه په لاندې ډول دي:

(۱) غبرګونونه

(۲) فطري تمايلات

(۳) احساسات

(۴) استعداد او ځيرکتيا

د ماشومانو غبرګونونه: غبرګونيز فعاليتونه هغه عکس العملونه دي، چې زموږ د بدن په مختلفو برخو پورې ځانګړي دي، او په يوه ځانګړي حالت کې هر ځل يو ډول عمل کوي. مثلاً د سترګو رپېدل، ټوخېدل، پرنجېدل، د لاړو بهېدل او داسې نور، د غبرګونونو مثالونه دي. په ښوونه او روزنه کې د دغو غبرګونونو اغېز ډېر کم وي، نو ځکه له تعليمي اړخه، د غبرګونونو ارزښت ډېر کم دی، خو پر هغو پوهېدل له والدينو او استاذانو سره ډېر کومک کوي. روسي چلنپوه پاؤلوف او امريکايي ارواپوه واټسن په دې برخه کې ګټورې څېړنې کړې دي.

د ماشومانو فطري تمايلات: په معاصره ارواپوهنه کې يې غيراکتسابي انګېزې بولي. جنسي خواهشات، د جمع کولو مينه، تقليد کول، د برترۍ يا کمترۍ احساس، او داسې نور د فطري تمايلاتو يو څو مثالونه دي. له تعليمي ليدلوري دغه تمايلات ډېر زيات اهميت مومي، ځکه همدا غير اکتسابي محرکات تر ډېره پورې زموږ د شخصيت اساس جوړوي او زموږ فعاليتونه، ذوقونه او اخلاقي ارزښتونه تر ډېره بريده د همدې محرکاتو په ځواک او زموږ په ذهني نظام کې يې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیثیت او روزنه پورې تعلق نیسي.

د ماشومانو احساسات: احساس هغه هیجاني کیفیت ته ویل کېږي، چې د یوه ځانګړي فعالیت په تړاو انګېزه او شعوري تمایل پکې لیدل کېږي. وېره، غوسه او مینه زموږ د ژوند څو مهم احساسات دي. په احساساتو کې جسمي بدلونونه خاص رول لري. د احساساتو ځواک، د هغو سم یا ناسم استعمال او په هغو کې سمون او تعدیل هم زموږ په ژوند کې د لوی انقلاب سبب ګرځي. د فطري تمایلاتو په څېر احساسات هم له تعلیمي اعتباره ډېر زیات مهم دي.

د ماشومانو استعداد او ځیرکتیا: د فطري استعدادونو او ځیرکتیا له مخې، ټول ماشومان یو شان نه وي. په انساني فطرت کې ستر فردي اختلافات موجود دي. په استعداد او هوش کې توپیر او د هغه په عواملو پوهاوی ښوونکو ته ډېره زیاته ګټه رسوي. د دغې پوهې په رڼا کې، ښوونکی له بېلا بېلو ماشومانو سره د هغوی له ذهني وضعیت سره مناسب او د فردي چلن بصیرت مومي. د ماشوم د استعداد او ځیرکتیا دغه عملي پوهه د درس او تدریس چاره هم دلچسپه او اغېزناکه کوي.

د ماشوم د طبیعت د دې اړخونو مطالعه خورا ډېره اړینه ده. د پخوانو په وراسته تعلیمي نظام کې همدا نیمګړتیا وه، چې د ماشوم په فطرت باندې د نه پوهېدو یا بې اعتنایي له کبله به د ښوونځي نظام په منفي طریقه بنا وو او د نظم او ډسپلن د پلي کولو لپاره به له بدني جزاوو استفاده کېده. ښوونکو به د ماشومانو فطري غوښتنو، ارمانونو او احساساتو ته اصلاً د ارزښت په سترګه نه کتل. د ژوند ډول، ډول تفریحي فعالیتونه به د امکان تر بریده د ښوونځي له چاپېریال نه لرې ساتل کېدل. د ماشوم اروا‌پوهنې د ماشومانو په فطرت باندې د پوهېدو ارزښت روښانه کړ او په اوسني عصر کې یې ښوونکي ته وښودل، چې هغه تعلیم هېڅ کله په خپلو موخو کې نه شي بریالی کېدلی، چې د ماشوم فطري غوښتنې پکې تر پښو لاندې کېږي.

اروا‌پوهنه او تعلیمي نصاب

د ماشومانو نصاب باید څه ډول وي؟ اروا‌پوهنه دې پوښتنې ته هم ډاډمن ځواب ورکوي.

معاصرې اروا‌پوهنې روښانه کړې، چې ماشوم یوازې د پندونو او نصیحتونو پر ځای د عملي مثالونو او شخصي مشاهدو په مټ ښه زدکړه کوي. په پیل کې ماشوم یوازې په لوبو مینن وي، نو ځکه د ژوند ابتدایي دوره یې باید په وړکتون، کودکستان او نورو ادارو کې تېره شي.

په پنځه - شپږ کلنۍ کې د مکتب اصلي دوره پیلېږي. په دې پړاو کې دې ماشوم له لیک و

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوست او ابتدايي حساب سره بلد کړای شي، ځکه د تمدن له دغو درې بنسټونو پرته يو ډول مطالعه او ارتقا هم امکان نه لري. په ماشومانو کې د تجسس او تخيل ودې ته هم پام پکار دی، چې د دې هدف دپاره دې ماشومانو ته د خپلو او نورو هېوادونو او ولسونو لنډې زړه راښکونکې کيسې واورول شي. له تاريخ او جغرافيې سره د ماشوم اصلي علاقه په همدې ډول غوړېږي. په زړه پورې مناظر او د طبيعي ښکلا مطالعه او مشاهده هم بايد پرې تمرين شي، تر څو په ماشومانو کې د علمي مشاهدې تمايل پيدا شي. د عمر له زياتېدو سره چې د ماشوم تجربه او شعور وده کوي او تخيل او استدلال يې پوخوالی مومي، نو د رياضي، ابتدايي منطق او طبيعي علومو ساده او اسانه خبرې دې ور وښوول شي.

د نورو مضامينو په څنګ کې دې ښکلي هنرونه لکه موسيقي، انځورګري او داسې نور عواطف روزونکي مضامين هم په نصاب کې شامل کړای شي. په دې سربېره، د جنسي موضوعاتو په باره کې هم يو څه معقول او محتاط تعليم او تربيه ضرور ده. د ټولنيزو ادابو د پوخوالي لپاره په خپلواکو فعاليتونو او په ښو کلبونو کې اشتراک هم ګټه ورته رسوي. د لوی عمر د ماشومانو لپاره په خيريه بنسټونو او سرې مياشتې په څېر سازمانونو کې غړيتوب هم ډېر مناسب دی.

ښوونکی بايد په دې هم غور وکړي، چې زړه ته په لار کوونکو ټکيو په ماشومانو کې معياري عاطفه وروزي. هغه بېساري ځواکونه، چې د شخصيت او اخلاقو د سمون لپاره د مذهب په مينه کې نغښتي دي، له هغو هم بايد استفاده وشي. خو پکار ده چې ماشوم د «مذهبي زدکړو» په نوم له هغو زهرو خوندي وساتل شي، چې بنياد يې په افراطيت، خرافاتو يا تنګ نظري ولاړ وي، ځکه په دې ډول د مذهبي زدکړو اصلي موخه له منځه ځي.

د بېلا بېلو استعدادونو او سطحو د زده کوونکو لپاره د مناسبو درسي کتابونو د ليکنې او سپارښتنې په چارو کې خو د ماشوم روانشناسي ډېره زياته ګټوره راځي. همداسې، د ماشومانو د ځيرکتيا د کچې له مخې، د هغوی د ډلبندۍ په چاره کې هم د ارواپوهنې وضع کړي ازمايښتونه ډېر ګټور ثابت شوي دي.

ماشومانو ته د تدريس ارواپوهنيزې څېړنې

د نصاب تر ټاکلو وروسته اوس پوښتنه پيدا کېږي، چې د دې نصاب د تدريس لپاره تر ټولو غوره ميتود څه دی؟ ارواپوهنه په دې ځای کې هم زموږ لاسنيوی کوي. علم څنګه ترلاسه کېږي؟ په ټولګي کې د زده کوونکو د تمرکز لپاره ښې لارې کومې دي؟ په څه ډول يې درس ته لېواله کړو؟ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکي له بدن او ذهن څخه سترړيا په څه ډول ختمه کړو؟ حافظه څه شی ده؟ د يادولو اسانه او علمي طريقې کومې دي؟ ولې او په څه ډول يو څه له ياده وځي؟ د فکر او استلال استعداد څنګه را ټوکېږي؟ اکتسابي لېږد څه معنا لري؟ د مختلفو مضامينو په تدريس کې اکتسابي لېږد څه ډول استفاده کولی شو؟ د فطري تقاضو او احساساتو تربيه او خړوبتيا په څه ډول وکړو؟ د دغو خواهشاتو او احساساتو د مناسبې تربيې له لارې په زده کوونکي کې د مهذب انسان کېدو وړتيا څنګه زرغونه کړو؟ په زده کوونکي کې خواخوږي، ورورولي، همکاري، رښتينولي او داسې نور غوره خصلتونه څنګه زرغون کړای شي؟ د ښو عادتونو د جوړولو او بدو عادتونو د ختمولو لپاره کوم ګامونه بايد واخيستل شي؟ دا ټول هغه مهم مسايل دي، چې ښوونکي ته يې په حل لارو پوهاوی ډېر زيات اړين دی، ځکه په دې مسايلو له پوهېدو پرته د تدريس ميتود قطعاً ناعلمي او نامناسب وي. پر دغو ټکو د پوهېدو په برخه کې هم د ماشوم ارواپوهنه د لارې مشال ثابته شوې ده.

ماشومان له لوبو ډېر زيات خوند اخلي. د لوبو په ميدان کې ماشوم د خپلو فطري تمايلاتو د بې باکه اظهار فرصت ترلاسه کوي. په لوبو کې په خوند سربېره، ماشوم د شعوري تمرکز له زحمته خلاصېږي او په دې ډول فطرتا لوبو ته تمايل ښيي. ارواپوهان په دې خبره سره يوه خوله دي، چې که زدکړه هم د لوبو په څېر دلچسپه او خوندوره شي، نو ماشومانو به په لوبو، لوبو کې ډېر څه زده کړي وي. په دې اساس، د دغه ليدلوري په اغېز کې، ښوونيزو ارواپوهانو د تدريس ګڼ داسې دلچسپ ميتودونه پنځولي دي، چې هڅه شوې د دغو ميتودونو په مټ تدريس هم د لوبو په څېر په يوه خوندور او رغوونکي فعاليت بدل شي. د ډالټن تګلاره، د مانټ سوري تګلاره، انکشافي تګلاره، د پلان ګذارۍ تګلاره، ټولنيزه تګلاره، او داسې نور د زدکړې هغه ارواپوهنيز روشونه دي، چې له امله يې د ماشومانو د زدکړو او تدريس چاره خورا اغېزناکه او هوسايیزه کېږي او د يوه بوج په ځای زدکړه د ماشوم لپاره تفريحي فعاليت ګرځي.

د ښوونځي عمومي نظم او ډسپلن، د سمو ښوونکو انتخاب، درسي مهالوېش، د تفريح وقفه ټاکل، د ټولګي نظم، په زده کوونکو کې له ښوونځي سره د مينې احساس زرغونول، د ښوونکو او زده کوونکو خپلمنځي روابط، د زده کوونکي بدني او ذهني عادتونه او کړه وړه، د شاګردانو د شخړو او لانجو هوارى، د لوبو تنظيم، د مختلفو استعدادونو د زده کوونکو لپاره په جدا جدا ټولګيو کې د هغوی له ذوق سره سم د مضامينو انتخاب، په راتلونکي کې د مناسب مسلک لپاره د زده کوونکو چمتو کول، او داسې نورو مهمو مسايلو په برخه کې چې د ماشوم ارواپوهنې کوم ارزښتناکه خدمتونه کړي دي، له عملي او افادي اړخه له هغو انکار ناشونی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي د ودانۍ اروا پوهنيز ارزښت

د ښوونځي د ودانۍ او موقعيت په اړه هم اروا پوهانو ګڼورې څېړنې او تجربې ترسره کړې دي. په زده کوونکو کې د غوسې، بدخلقۍ، لاس اچونې، ځورونې، او بې شمېره نورو ناوړه او د ټولنې خلاف کړنو نه علاوه، له زدکړو سره د ماشوم د لېوالتيا د کمښت، له ښوونځي نه د تېښتې، تنبلي او داسې نورو کړنو يو لامل د اروا پوهنيزو اصولو خلاف رغېدلې ودانۍ دي. د ماشومانو ښوونځی باید څه ډول وي؟ اروا پوهان ان د ښوونځي د ظاهري جوړښت ارزښت هم له پامه نه غورځوي.

يو داسې ښوونځی په ذهن کې ونيسئ، چې په يوه چټل او بوين ځای کې جوړ وي. د لوبو ميدان خو ايسته پرېږده، په ټولګيو کې يې ان د ارامې ناستې زمينه هم برابره نه وي او ماشومان په خړه ځمکه يا په ورستو پلاستيکي ټوټو ناست وي. په تياره خونو کې يې د څراغونو درک نه وي، کتابتون ونه لري، د ماشومانو د خوراک څښاک لپاره د ښو خوراکي توکو يو پاک او لوی کانتين نه وي. بيت الخلا او حمامونه يې له درسي اطاقونو سره نښتي وي او تل چټل او خيرن وي، د ښوونځي په ماحول کې شنه بوټي، ګلان او ونې نه وي؛ نو په داسې بې خونده ماحول کې له جوړ شوي ښوونځي سره علاقه او بيا له زدکړو سره د مينې جذبه په هېڅ صورت کې هم نه شي پيدا کېدلی. د دې ډول ښوونځي حتمي پايله به په علمي فعاليتونو کې ځوړتيا نه وي، بلکې په دې غيرفطري مادي فضا کې تل د دې اندېښنه وي، چې په ماشوم کې د ټولنې ضد عادتونه او نامتمدنه تمايلات وده ومومي.

د پخوانيو وختونو د دقيانوسي ښوونځيو په ودانيو کې لږ او ډېر ترميم اورمرو باید وشي. خو د نوي مکتب د ودانولو په وخت کې دې انجينر خامخا د ماشومانو له يوه اروا پوه سره مشوره وکړي. په ښوونځي کې ماشومان د خپل ژوند مهم ترينه دوره تېروي. د ښوونځي له چارو سره د ماشوم لېوالتيا او د ماشوم په اخلاقو باندې ښوونځی هماغه وخت اثر ښندلی شي، چې کله په نورو فکتورونو سربېره د ښوونځي په ودانۍ کې د راښکونتيا او جذابيت عنصر ته لومړيتوب ورکول شي. او د ودانۍ مختلفې برخې په پوره سليقه ورغول شي. ماشومان د خپلو مجلسونو، استوګنې او لوبو لپاره څه ډول ماحول خوښوي؟ يو اروا پوه چې د ماشومانو له فطرت سره تر خپله وسه بلد وي، نو که انجينر د هغه له لارښوونې سره سم ښوونځی جوړ کړي، نو دغه ودانۍ په سترګو هم دومره جذابه کېدلی شي، چې د ماشومانو له خوښې سره به بيخي جوړ وي او خپله به يې د ځان لوري ته ور کاږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اروا پوهنې نه د استفادې اړتيا

د ماشومانو د سمې ښوونې او روزنې لپاره اړينه ده، چې د هغوی فطرت په بشپړ ډول مطالعه کړو. د هغوی ذهن، فطري غوښتنې، فعاليتونه، ذوقونه او احساسات يې په پوره توگه وڅېړو او بيا د هغو په رڼا کې د ماشومانو لپاره يو داسې ښوونيز نظام جوړ کړو، چې د ماشومانو د ژوند ټولو اړخونو ته پکې پام شوی وي. په کومو هېوادونو کې چې د ماشومانو په زدکړه کې له اروا پوهنې استفاده شوې ده، هلته د ماشومانو د تعليم او تربيې په برخه کې هم هيښوونکې برياوې ليدل کېږي. د ماشومانو په تعليم او تربيه کې د ستاينې وړ دغه بريا د دې پخلی کوي، چې د اروا پوهنې ادعاوې يوازې کاغذي پلانونه نه دي، بلکې د اصلاحي چارو او برياليو ژوند ارزښتناکه پيغامونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: پنځلسم

د ماشومانو د احساساتو روزنه

د ورځپاڼو له سرسرسي مطالعې هم دا اټکل کولی شو، چې زموږ په ورځني ژوند کې احساساتو څومره ګډوډې رامنځته کړې ده. شخړې او لانجې، قتلونه او وژنې، ډله ییزې فتنې، کورنۍ لانجې، د توکمیز او مذهبي تعصب جګړې او داسې نور ټول زموږ د احساساتو معجزې دي. که فکر وکړو، نو په دې کې اخر زموږ څه ګناه ده؟ موږ په یوه داسې بې نظمه چاپېریال کې نړۍ ته راغو، چې هلته په وینا کې تېزي، په عمل کې بې شعوري او په فکر کې کوږوالی د اوبو په بیه ده. زموږ د ټولنې احساساتي چاپېریال خورا پاروونکې فضا لري او د دغې ټولنې له زهرجنې فضا څخه زموږ ماشومان نو په څه ډول خوندي پاتې کېدلی شي!

په احساساتي تربیه کې د غفلت پایلې

که ماشوم ته د ژوند په لومړنیو کلونو کې مناسبه جذباتي تربیه ورکول شي، نو په ځوانۍ کې هم یو متمدن ښاري او د یو بل درک کوونکی مهذب انسان ترې جوړېدلی شي. دا چې د تربیې دغه کار یو څه پېچلی دی، نو ځکه والدین او ښوونکي هم له دې مسؤلیت نه د ځان ژغورنې په خاطر ډول، ډول پلمې لټوي. مثلاً وایي به چې د شخصیت وده په ښوونې او روزنې پورې نه، بلکې په ارث پورې تعلق لري. کوم ماشوم چې په جېب وهلو، غلا او وهلو ډبولو کې نوم پیدا کړي، نو ټولنه په همدې خبره چې ګواکې «دی له موره همداسې زېږېدلی» د هغه د جرمي چلند له مسؤلیت منلو نه ځان وباسي.

اوسنیو تجربوي مشاهدو او اروا پوهنیزو څېړنو زموږ دغه دعوا له یوې مخې غلطه ثابته کړې. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسني عصر سائنسي مشاهدو موږ په دې ټکي وپوهولو، چې په ماشومتوب کې د احساساتو تربیه د اخلاقو او شخصیت بنسټ جوړوي. د دې برعکس، د احساساتو تربیه له پامه غورځول د سالم شخصیت ودې ته ډېر جدي نقصان رسوي. په کور کې د مور او پلار خپلمنځي جګړې، د کوڅې لوڅک ملګري او د ښوونځي توند ښوونکي د ماشوم ذهني انډول له خاورو سره یو کوي. د چاپېریال همدا خطرناکې اغېزې له ماشوم نه یو تند مزاجه، جنګېره او بداخلاقه انسان جوړوي.

د ماشومانو په طبیعتونو کې توپیر

احساساتي تربیه یوه مهمه او پېچلې مسئله ده. انساني طبیعتونه له یو بل نه ډېر فرق سره لري. ان د یوه مور او پلار د دوو زامنو په منځ کې ستر ذهني توپیرونه کېدلی شي. دې واقعیت ته په کتو، د بېلا بېلو طبیعتونو ماشومانو لپاره د تربیې یو ډول اصول نه شو ټاکلی.

د ماشومانو یوه ارواپوه به له واده نه مخکې ښځې او مېړه ته د ماشومانو د روزنې په تړاو د خبرو په ترڅ کې په لسو «اساسي اصولو» ډېر زیات تاکید کاوه. خو له واده نه وروسته چې یې خپل ماشوم وشو، نو پوه شو چې اصول یې یوازې د خپلو ماشومانو د روزنې لپاره ګټور وو. د خپل ماشوم د فردي تربیې له مخې، د هغه اروا‌پوه په دې «لسو اصولو» کې یو څه بدلون اړین برېښېده، نو تر دې وروسته نوموړي په خپلو ویناوو کې پر دې اصولو د تېر په څېر له تاکید نه لاس واخیست او دغه اصول به یې یوازې د مشورو په توګه خلکو ته ورکول. څه موده وروسته چې د اروا‌پوه د بچیانو شمېر ډېر شو او د خپلو لوڼو او زامنو د طبیعتونو د څېړلو فرصت لاسته ورغی، نو نوموړی پوه شو، چې د بچیانو په خویونو او شخصیت کې یې دومره اختلاف دی، چې یوازې د یو څو ټاکلو مشورو په اساس د هغو تربیه نه شي کېدلی او یوازې د مشورو او اصولو په مټ خپل ماشومان په سمه توګه درک او په علمي ډول نه شو روزلی، بلکې د ماشومانو د ژوند د مختلفو ابعادو مشاهده هم ضرور ده. نوموړی اروا‌پوه چې دې نتیجې ته ورسېد، نو پر دغه موضوع یې د یو څو ټاکلو اصولو او معیاري مشورو په تړاو له ویناوو سره له یوې مخې مخه ښه وکړه.

د هر ماشوم په احساساتي تربیه کې یو شان ټاکلي اصول او وچې مشورې ګټه نه کوي. نو دا د والدینو او ښوونکو مسؤلیت دی، چې هر ماشوم بېل، بېل مطالعه کړي او د هغه په احساساتي اختلالاتو ښه ځان پوه او بیا یې په نرمه ژبه وپوهوي. خپل ماشوم ته مو په ساده ژبه د یوه متوازن ژوند طرحه تشریح کړئ. په ورځني ژوند کې داسې فرصتونه ورته برابر کړئ، چې د ژوند لپاره یو خوش اخلاقه رویه خپلول ورته اسانه شي. ډېره هڅه دې وشي، چې د ماشومانو ژوند له غوسه پاروونکو خبرو، د جنګ او جګړو له کیسو او اخلاق خرابوونکو پېښو خوندي وي. هغه ماشوم چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارامه او مثبته فضا کې لوی شوی وي، په ځواني کې هم له هر ډول احساساتي نا انډولۍ نه په امان کې وي.

د توند مزاجه ماشومانو درملنه

ځینې ماشومان په کوچنیوالي کې لا غوسه ناک او جنګېره وي. چې لوی شي، نو همدا ډول کسانو ته د «وچ مزاجه» او «بدمزاجه» لقبونه ور پورې کېږي. د احساساتو د دغه تنوع بې شمېره لاملونه کېدلی شي، مثلاً ناروغي، د کمترۍ احساس، د والدینو اقتصادي بحران، ناوړه چاپېریال او داسې نور.

د بدمزاجه ماشوم بهترینه درملنه دا ده، چې په دلچسپو او عملي طریقو د ښاري ژوند او جمهوریت لوی، لوی اصول ور زده کړئ. له خپلو همزولو سره لوبېدو ته یې وهڅوئ. تریخ مزاجه ماشوم عموماً یوازیتوب خوښوي او د غم او خوشالۍ په وختونو کې له معقول چلند سره اصلاً نا اشنا وي. له نورو سره په ګډه د لوبېدو او د کار په چل هېڅ نه پوهېږي. په فکر او عمل کې د انفرادي طرز له امله ټولنیز شعور یې کنګل وي. له خپلې شاوخوا نړۍ سره د دلچسپۍ ښودلو روزنه یې د درون بیني په خاصیت د تورې یو ګوزار وي او په دې ډول دا احساس ورسره پیدا شي، چې په خپل ځان کې غرق اوسېدل او له هر چا سره تریخ چلند په هېڅ ډول هم ښه کار نه دی. په دغه ډول نوموړی په ځان کې د غرقېدو له عادت نه لاس اخلي او د خپلو همزولو ماشومانو ټولنیزو فعالیتونو ته ور ماتېږي.

د ادبي او هنري ذوق روزنه

د ماشومانو د احساساتي تربیې لپاره، د هغوی ادبي او هنري تربیه هم ضرور ده. د یونان لرغونو انسانانو به د ښکلا، ښایست، حسن او جمال د احساساتو ودې ته ځانګړې توجه ورکوله. د دوی په ښوونیز نظام کې د «ښکلا احساس» تربیه کول په لومړي مقام کې راته.

د افسوس ځای دی، چې زموږ په دې ماشیني او صنعتي دور کې له تعلیم نه د احساساتو د روزنې عنصر په رژېدو دی. زموږ په نصابونو کې بې شمېره وچو مضامینو ته بې ځایه ارزښت ورکول کېږي. شاعري، ډرامې، نڅا، موسیقي، ډېر تورنه او نور ښکلي هنرونه شاوخوا له نظره غورځېدلي دي. ماشوم چې له دا ډول هوسایيزو او احساس رغوونکو مضامینو سره نابلده پاتې شي، نو د خپلو قلبي عواطفو د بیان او د خپلو احساساتو له سم درک نه هم بې برخې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ماشومان چې په داسې ښوونځیو کې زده کړې کوي، چې ښکلي هنرونه یې د نصاب برخه وي، د احساساتي تربیې ډېر مناسب فرصتونه مومي. دغه ماشومان په راتلونکي کې عموماً بې باکه او زغم لرونکي انسانان وي. د دوی د ښوونځیو دلچسپه تعلیم و تربیه او زړه راښکونکی چاپېریال د وېرې، غوسې او حقارت احساسات نږدې هم نه ور پرېږدي او ښوونځی ورته د یوه بهترین روزنتون په څنګ کې یو بهترین لوبغالی هم وي. دا ډول خوندور چاپېریال د هغوی په شخصیت کې د غوره انساني صفاتو په زرغونولو کې هم معلوم نقش لوبوي.

د دې په خلاف، د دقیانوسي طرز د وچو ښوونځیو زده کوونکي له دغو احساساتي ښېګڼو څخه بې برخې وي او په چاپېریال کې یې د راښکونتیا نشتوالی په طبیعت کې د تنوع، نوښت او له طبیعي مناظرو څخه د لذت اخیستنې احساس رژوي. په هسې خبره د لفظي شخړې او هر وخت د سزاګانو له لاسه دغه ماشومان لا ډېر جنګېره، غوسه ناک او سرتمبه شي. د دې حتمي پایله د یوه نامتوازنه شخصیت جوړېدل دي. د دغو ماشومانو احساسات، خواهشات او جذبات چې د خپل بیان لپاره روا لارې ونه ویني، نو د ماشوم په درون کې جوشونه وهي او چې کله دغه اتشفشان لاره پیدا کړي، نو یوه غوغا رامنځته کړي. دغه ډول ماشومان تېر اخر، د ګرم مزاجه، تند ژبو او فساد جوړوونکو ځوانانو په څېره کې لویېږي او د معاشرې لپاره د خطر او تشویش سبب ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: شپاړسم

د ماشومانو جنسي تعليم

جنسي خواهشات د انسان يو بې بريده زورور او پياوړی جبلت دی. له پېړيو راهيسې زموږ ټولنه په دې نه ده توانېدلې چې دغه بې بريده ځواک مهار کړي. د شهواني هيجانونو شديد احساس انسان حيوانيت او آن لېونتوب ته رسوي. په خپل ورځني ژوند کې د جنسي انګېزو په اهيمت باندې له پوهېدو سره، سره بيا هم موږ د جنسي مسايلو په اړه له مجرمانه غفلت نه کار اخلو. د ويجاړو کورنيو، په ګډ ژوند کې جګړو، د بې شمېره ذهني او جسمي ناروغيو، جنسي بې لاريو او په شخصي ژوند کې د ژور خپګان او د نهيلۍ او مايوسۍ د تراديژيو تر شا يو لوی سبب زموږ جنسي ناپوهي ده.

ماشومانو ته جنسي ښوونه د والدينو يو مهم مسؤليت دی. ماشوم چې خوراک څښاک، تګ او خبرې کول زده کوي، نو ورسره د جنسي احساساتو د کنټرول او ضبط يو څه استعداد هم پکې پيدا شي. جنسي احساسات د بلوغت په دوره کې خپل پخوالي ته رسېږي، چې دغه وخت د ژوند د لومړنيو کلونو غوره جسماني عادتونه د جنسي هيجانونو په مناسبه لارښوونه کې ډېر زيات کومک کوي. په دې توپاني دور کې که مناسب ټولنيز چاپېريال او جنسي تعليم ته لاسرسی نه وي، نو جنسي خواهشات په غلطو لارو وده کوي او په شخصيت کې د ډېر زيات هيجان او ګډوډۍ سبب کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماشومانو د جنسي پوښتنو ځواب

ماشومان چې د جنسي مسایلو په باره کې پوښتنې وکوي، نو ښوونکي او والدین څلور ممکنه لارې غوره کولی شي:

(۱) په وهلو او رټلو ماشوم غلی کول او هیڅ ځواب نه ورکول.

(۲) په دروغو ماشومانو ته غلطې او ګډې وډې خبرې ښودل.

(۳) د زړه له اخلاصه ټولې خبرې په پوره تفصیل سره ورته بیانول.

(۴) منځنۍ لاره غوره کول. یعنې د غلطو او دروغجنو خبرو یا د بې بند و باره وضاحتونو په ځای د ماشوم له ذهني سویې سره سم په ساده ژبه د هغه پوښتنو ته لنډ، لنډ ځوابونه ورکول.

غلطې لارې او ناوړه پایلې

د ماشومانو جنسي تجسس ځپل یوه غیرساینسي رویه ده. دغه راز، د دوی د پوښتنو په ځواب کې دروغ ویل هم یوه لویه ټولنیزه تېروتنه ده. نن ورځ چې تاسو کوم څه ور ښودلي، که سبا هغه ناسم وخېژي، نو د ماشومانو په سترګو کې به مو درناوی ختم شي او که ماشوم پوه شي چې تاسو له اصلي خبرو نه ځان تېر باسئ، نو ماشوم به د کور له مزدورانو او د کوڅې له بې لارې ماشومانو نه د سمو او ناسمو جنسي معلوماتو ترلاسي ته مخه کړي.

په جنسي پوښتنو ماشوم رټل او خوله ور تړل خو خورا جاهلانه رویه ده. د دې بالعکس، په بې باکه توګه جنسي مسایل په پوره تفصیل سره د دوه او دوه څلور په څېر بیانول هم یوه غلطه تګلاره ده. له دې امله، دا اندېښنه شته چې په ماشومانو کې له جنسي مسایلو سره دلچسپي د اعتدال له بریده واوړي؛ نو تر ټولو ښه لاره همدا ده چې ماشوم کله د یوې جنسي مسئلې په هکله پوښتنه وکړي، نو په ډېره سلیقه او په اسانه ژبه لنډ ځواب ورکړئ او هغه ته د قناعت ورکولو هڅه وکړئ.

د ماشومانو د جنسي زدکړو په برخه کې یو شمېر والدین له دې امله هم زړه نا زړه وي، چې هغوی پخپله هم په جنسي مسایلو کې ډېره محدوده او غیرعلمي پوهه لري. اکثره والدینو د جنسي معلوماتو پانګه یوازې په تصادفي ډول له اخوا دېخوا خبرو نه ټوله کړې وي، نو ماشوم چې کله کومه پوښتنه کوي، نو دوی په همدې خبره ځان باسي، « چې لوی شوې، نو پخپله به پوه شې.» دوی په دې نظر وي، چې هماغه شان چې دوی په دې هکله څه نا څه پوهه ترلاسه کړې، نو د ماشوم لپاره به یې هم هماغه لاره بهتره وي. په کور کې د والدینو د غفلت له لاسه چې د ماشوم فطري جنسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجسس په سم ډول خړوب نه شي، نو د کوڅې او بازار له لويو هلکانو او له بلې هرې ممکنې لارې نه د جنسي معلوماتو په باره کې د حقايقو ټولولو ته مخه کوي او د معلوماتو دغه ناسمه او خطرناکه زېرمه په راتلونکي ژوند کې ډېر زيات تاوان ور رسوي.

په ابتدايي جنسي زدکړه کې د مور نقش

د جنسي معلوماتو او د جنسي زدکړو په ميتودونو په پښتو ژبه کې معقول کتابونه له نشت سره برابر دي. د خپل ماشوم د جنسي تعليم تر پيل له مخه دې مور او پلار يو نيم مستند کتاب ارومرو ولولي.

ماشوم چې دوه کلن شي، نو مور دې د فرصت په وختونو کې هره ورځ له ماشوم سره د څه نا څه خبرو عادت خپل کړي. په دغو ورځنيو خبرو اترو سره د ماشوم او مور ترمنځ يو بې باکه عاطفي تعلق رامنځته کېږي. د جنسي ښوونې تر پيل له مخه دغه ډول عمومي بې باکي ډېره اړينه ده. په دغه وخت کې ماشوم ته د خپل شاوخوا چاپېريال په تړاو څو وړې، وړې خبرې ور وښيئ. مثلاً ګړۍ ولې ټکا کوي؟ اور څنګه لګېږي؟ باران څنګه اوري؟ بدن ولې په صابون وينځل کېږي؟ شيريني څېرته جوړېږي؟ د شپې تياره ولې شي؟ د ورځې پلار جان چېرته ځي؟ کتاب څه شی ده؟ او داسې نور. ماشوم چې پنځه کلنۍ ته رسېږي، نو د بې شمېره پوښتنو کولو عادت يې جوړ شوی وي.

د ابتدايي جنسي زدکړې لپاره همدا تر ټولو ښه دوره ده. نو په دغه وخت کې په دلچسپه ژبه د عادي جنسي مسايلو په تړاو اسانه معلومات ورته پيل کړئ.

«ماشوم څنګه زېږي؟»

ماشومان څه ډول جنسي پوښتنې کوي؟ دا پوښتنه د ماشوم په عمر، چاپېريال او په دې ټکي پورې تعلق نيسي، چې دی څو کشرانې يا مشرانې خويندې او وروڼه لري. ماشوم ته چې د مور او خپلو سينو ترمنځ توپير ښکاره شي، نو پوښتنه کوي «دا څه دي؟» «دا ولې داسې دي؟» نو ماشومانو ته بايد وويل شي، چې د ښځو سينې د ماشومانو له سينو سره فرق لري او ښځې چې ماشومان پالي، نو د هغوی په سينو کې شيدې هم پيدا کېږي. په دغه ډول خبرو د ماشوم زړه څه نا څه ډاډه شي.

د ماشومانو د زوکړې په باره کې پوښتنې خو په ماشومانو کې يوه عامه خبره ده. ماشومان پوښتنه کوي چې «ماشوم له کومه راځي؟» «څنګه راځي؟» «څوک يې راوړي؟» او داسې نور. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پړاو کې له غلط بياني بايد ډېره ډډه وشي. د داسې پوښتنو په ځواب کې ساينس او لنډيز بايد په داسې ډول سره لاس په لاس کړای شي، چې د ماشوم له ذهني سويې سره جوړ وي. مثلاً هڅه کولی شو، چې ماشوم په دغه ډول څه نا څه پوه کړو، چې «ماشوم د مور له ګېډې زېږي. لومړی يو کوچنی جوړښت لري. بيا ورو، ورو غټېږي او چې ښه لوی شي نو دباندې راووځي.» او داسې نور.

که مناسبه يې ګڼئ، نو د اميندوارۍ په ورځو کې مور کولی شي چې ماشوم له ځان سره کېنوي او ورته ووايي چې «درته ويلي مې وو کنه، چې ماشومان د مور په ګېډه کې پيدا کېږي (ګېډې ته دې اشاره وکړي)، ته لاس ور وړه. وګوره، چې دننه يو تنکی ماشوم دی.» د زېږېدنې په تړاو ماشوم ته د معلوماتو ورکولو دغه طريقه عملي او ساينسي تګلاره ده. که ماشوم پوښتنه وکړي چې «زما په ګېډه کې ماشوم ولې نشته؟» نو ورته ووايئ چې يوازې د ښځو په ګېډه کې ماشوم پيدا کېدلی شي. «ولې؟» ځکه چې د ښځو په ګېډه کې يوه کوچنۍ غوټۍ وي. دغه غوټۍ غوړېږي، وده کوي او بيا پوره ماشوم ترې جوړېږي.

دغه ډول معلومات تر کومه حده او په څومره وضاحت ماشومانو ته بيان شي؟ دا نو د ماشوم په عمر او د جنسي مسايلو په هکله د هغه د تجسس په شدت پورې اړه لري. د بدن په جوړښت باندې د ماشوم د پوهولو په وخت کې تناسلي غړي دې په لنډ ډول ور وپېژندل شي. په دې ډول به له ماشوم سره د خپل تناسلي غړي اړوند بې ځايه حيراني نه پاتېږي.

د عمر مدارج او مناسبه جنسي ښوونه

د اووه کلنۍ شاوخوا ماشومانو کې جنسي تجسس لا زور نيسي. ماشومان چې دې عمر ته ورسېږي، نو د زېږون په مسئله کې له مور نه پرته د پلار د مسؤليت په هکله هم بايد يو څه ورته وويل شي. که نه، د کلي او کوڅې ماشومان په خپلو فاحشو او شهواني کيسو د ماشوم بې لارۍ ته لاره جوړوي. که په کور کې مو اهلي حيوانات وي، نو د هغو د کوروالي، د ښځينه حيوان د اميندوارۍ د ورځو او د زېږون د مختلفو پړاونو ساده خبرې هم ورته بيانوئ. د دغه ډول جنسي ښوونې په مټ تاسو د يوه داسې متوازن فرد بنسټ ږدئ، چې د زلميتوب او ځوانۍ په پړاو کې د جنسي شعور او سليقې يو ژوندی ثبوت وي.

ماشوم چې لږ را لوی شي او په ليک و لوست راشي، نو جنسي ښوونه يې لا اسانه شي، ځکه اوس کولی شئ، چې د جسمي جوړښت له مخې د ښځې او نارينه توپير، د ماشومانو زېږون، عادي جنسي ناروغۍ او دې ته ورته نورو موضوعاتو په هکله ساده او دلچسپه کتابونه هم د لوست لپاره ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشوم چې دغه ډول يو کوچنی کتاب پای ته ورسوي، نو د کتاب پر موضوع بحث ورسره وکړئ او له يو بل سره مو خپل افکار تبادله کړئ او وګورئ چې له کتاب نه يې ګټه هم اخيستې ده او که په مفهوم يې غلط پوه شوی دی. د پېچلو عبارتونو په معنا يې پوه کړئ. د جنسي ښوونې په جريان کې بې ځايه خندا، زړه نا زړه توب، تذبذب او يا شرم مه کوئ. که نه نو په ماشوم به يې اغېز ناوړه وي.

ماشوم چې په لومړنيو کلونو کې له مور او پلار نه معقول جنسي معلومات ترلاسه کړي، نو د بلوغت په دوره کې له ستونزو نه سره مخ کېږي. له دوولس نه تر اتلس کلنۍ پورې دوره ډېره زياته هيجاني دوره وي. له ابتدايي لارښوونې محروم ماشوم په دې توپاني دور کې داسې احساس کوي لکه له کومې وېروونکې تيارې چې تېرېږي. د نجونو په نسبت د هلکانو لپاره دغه دوره ډېره صبرازما دوره وي. هغه مور او پلار چې په دې نازکه وخت کې هم ماشومانو ته د جنسي مسايلو په باره کې هېڅ معلومات نه ورکوي، هغوی په خپل اولاد لوی ظلم کوي.

په ماشومانو کې د استمنا عادت

ګنې جنسي بې لارۍ او ناروغۍ دي، چې په ماشومتوب کې لا انسان پرې اخته کېږي. شاوخوا هر ماشوم د دغو شهواني بې لاريو پر مسير يو نه يو وخت تېرېږي؛ نو د دې لپاره چې دغه سرکښه هيجانونه د متمدنه جنسي احساساتو حالت خپل کړي، جنسي تعليم بايد د ماشومانو د تربيې مهم ترينه برخه وي.

استمنا يا موټک وهل د بلوغت يوه پېچلې جنسي ربړه ده. يو نظر دا دی، چې استمنا کبيره ګناه ده او د استمنا له لاسه ذهن او بدن نجس کېږي، نو پکار ده چې د دې ناوړه عادت د مخنيوي لپاره ښه جدي ګامونه پورته شي او په استمنا اخته ماشومان بايد دومره ووهل شي چې پرېښودو ته يې مجبور شي. دغه تګلاره سمه نه ده. په استمنا باندې سخته سزا ورکول حالت لا زيات اندېښناک او کړکېچن کولی شي او د دې په ځای بايد د دې رنځ په علتونو د پوهېدو هڅه وکړو او د اصلاح او درملنې لپاره يې سالم اقدامات واخلو.

په دواړو جنسونو کې استمنا له ډېر کم عمر نه پيلېږي. حتی د شېږو مياشتو په کوچنيو ماشومانو کې هم دغه عادت ليدل شوی. د استمنا لومړنی محرک معمولاً تصادفي وي. ماشوم چې لوڅ لغړ لوبې کوي، نو ناڅاپي يې لاس له تناسلي غړي سره ولګي، نو ماشوم خبر شي چې د بدن د دې برخې موږل ډېر زيات خوند لري. په تناسلي غړي باندې د خارښت له کبله هم له استمنا سره علاقه پيدا کېږي. ډېر کله کوچني ماشومان له لويو ماشومانو سره د لوبېدو په جريان کې هم په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عادت اخته کېږي.

په ابتدايي پوړونو کې دې عادت کوم خاص جنسي ارزښت نه وي پيدا کړی، نو ځکه په دغه موده کې ماشوم په استمنا د شرم او ګناه تريخ احساس نه کوي. خو د عمر په زياتېدو سره چې خبر شي، چې استمنا يو ډېر ناوړه شهواني عمل دی، نو د شرم او د ګناه د احساس له کبله له ماشوم سره د دغې جنسي بې لارۍ په اړه يو نوی ذهني تمايل پيدا شي. په دې وخت کې ماشوم خپلې دې مجبورۍ ته څه نا څه خفه هم وي او د پټولو لپاره يې ډول، ډول لارې چارې هم ګوري. په دې نازک پړاو کې د لويانو د نامناسب او بې درده رويې له لاسه د دې احتمال زياتېږي، چې دغه عادت يې لا پوخ شي.

د استمنا علاج

مناسبه لاره همدا ده چې له کم عمر نه لا دې ته پام کوئ، چې ماشوم خپل تناسلي غړي ته د بې سببه او ډېر زيات لاس ور وړو له عادته لرې وي. که ماشوم له خپل تناسلي غړي نه له لاس لرې کولو نه منع کېږي، نو ښايسته لوبتوکي ورته واخلئ، چې تر ډېره وخته يې په لاسونو کې ونيسي او ورسره ولوبېږي. د خپل ماشوم ملګرو ته هم بايد پام وکړئ. که کوچنی ماشوم د غټ عمر له کوڅه ډبو هلکانو سره په لوبو اخته وي، نو په دې بې لارۍ باندې د اخته کېدو وېره يې پيدا کېږي.

د دې عادت لپاره د خپلو ماشومانو رټل او سپکول هم يوه غيرعلمي تګلاره ده. ماشوم يو څه له خپل شهواني عادت نه مجبور وي. د دې له پاسه ستاسو رټنه «پام کوه»، «لوچکه! تباه کېږې». «حرامي! خبيثه»؛ او داسې نور، د ګټې په ځای تاوان ورته رسوي. ستاسو د دې ګواښونو او رټنو له لاسه هغه نور هم وډار شي او لا زيات خفګان ور ولوېږي. ماشوم له دې پرلپسې سپکو سپورو نه تنګ شي او درون بينۍ او ګوښه والي ته مايله شي. په خپل ځان کې د غرقېدو تمايل او په ځان مېينتوب له لاسه په ماشومانو کې دغه عادت لا ډېر پياوړی شي. د نهيلۍ او خفګان له امله يې د استمنا عادت ورځ تر بلې ټينګېږي، ځکه چې ماشوم له خپل بې خونده چاپېريال څخه لرې په دې شهواني خوندونو کې مؤقتي خوښي او لذت احساسوي. ماشوم بايد په نرمه ژبه پوی کړای شي چې «دا ښه عادت نه دی، ځکه يو ځل چې انسان پرې اخته شي، نو بيا يې مجبوريت ګرځي او ښو کارونو ته پام نه شي کولی. پر دې شهواني فعاليت ډېر زيات وخت ضايع کېږي. د استمنا له امله له ملګرو سره د ناستې پاتې تلوسه ختمېږي او د لوړو صفاتو په اساس د خپل ژوند د رغولو جذبه سړېږي. که تکړه شې، نو پخپله په ډېره اسانه له دې مرض نه ځان ژغورلی شې.» او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یاد انحراف د له منځه وړلو لپاره دا ډول نصیحتونه هم له ماشوم سره ډېره مرسته کولی شي چې «د یو څه مودې لپاره خو ټول ماشومان په دې عمل باندې اخته وي، خو تر اوږدې مودې په دې عادت کې ښکېلتیا ښه کار نه دی، ځکه روغتیا ورسره خرابېږي او د بېلا بېلو ستونزو د زیاتېدو اندېښنه پکې ده. د دې عمل پرېښودل هېڅ سخت کار نه دی. که همدا نن پوخ هوډ وکړې، نو دغه عادت به دې بیا هېڅ کله ونه ځوروي.» او داسې نور.

د قولي نصیحتونو په څنګ کې په ماشومانو کې د لوبو او په تفریحي فعالیتونو لکه ټکټونه او سکې ټولول، په چکر تلل، سکاوټنګ، ګائیډنګ او داسې نورو بوختیاوو کې وخت تېرولو او د ماشومانو په ښو کلپونو کې د ګډون علاقه پیدا کړئ. د لوی عمر هلکانو او نجونو ته د سره صلیب او نورو ټولنیزو او مدني ادارو غړیتوب ډېره ګټه رسوي. په ګټورو او دلچسپو فعالیتونو کې د بوختیا له کبله د استمنا عادت ورو په ورو پخپله کمېږي.

په ماشومانو کې همجنس بازي

په مخالف جنس کې د مناسبو ملګرو د نشتوالي له کبله ډېری واړه هلکان او نجونې د هم جنس بازۍ لوري ته د میلان احساس کوي. د خپل جنس له یوه تن سره جنسيـ مینه هم یو خطرناکه جنسي انحراف دی. همجنس بازي زموږ په ټولنه کې په هلکانو او نجونو کې په یو ډول عامه ده. په هغو سیمو کې خو دغه جنسي انحراف ډېره وده کوي، چې له مخالف جنس سره په لیدو کتو سختي او غیرمعقول بندیزونه وضع شوي وي.

دغه ټکی پر حیواناتو باندې د تجربو په مټ هم ثبوت شوی دی. پروفیسرـ موس یو موږک د دواړو نارینه او ښځینه جنسونو په یوه ډله کې تربیه کړ. بیا یې په دغه مخلوط چاپېریال کې روزل شوی موږک د تختې په یوه سر کېښود او په بل سر کې یې د برېښنا تارونه وغځول او تر شا یې موږکه ورته کېښوده. په تجربه کې ولیدل شوو، چې په مخلوط ماحول کې روزل شوی موږک د برېښنا له تارونو تېرېږي او بیا بیا موږکې ته ځان رسوي. دغه راز، دې لور ته موږکه او هغه بل لور ته موږک کېښودل شو او تر مخالف جنس پورې د رسېدو لپاره د برقي جریان د زغملو دغه بدني سرښندنه په دې ځای کې هم ولیدل شوه. خو همدا تجربه چې یوازې د یوه جنس په منځ کې روزل شویو نارینه او ښځینه موږکانو باندې ترسره شوه، نو پایله یې بیخي برعکس وه. د دې ډلې یوه موږک یا موږکې هم له مخالف جنس سره د لیدو لپاره له برقي جریان څخه د تېرېدو تکلیف په ځان تېر نه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په ټولنه کې هم يوازې د هلکانو په ملګرتيا کې را لوی شوي هلکان او يوازې د نجونو په چاپېريال کې لويې شوې نجونې له مخالف جنس سره حتی د خبرو اترو سليقه هم نه لري. په ورځنيو چارو کې يوازې د سالمې راشې درشې تربيه د همجنس بازۍ چاره کولی شي.

نښپالنه (فتيشيزم) او پايلې يې

له جنسي اړخه په يو شمېر ګمراه ماشومانو کې نښپالنه هم ليدل شوې ده. د مخالف جنس د بدن له يوې برخې يا د هغه/هغې له يوې نښې سره د جنسي هيجان احساس ته فتيشيزم ويل کېږي.

يو ځل پوليسو يو زلمی د يوې پېغلې نجلۍ د کوڅې په غوڅولو ونيوه. له تلاشي وروسته د ځوان له خونې نه د کوڅيو يوه لويه ذخيره راووته. له پلټنو وروسته معلومه شوه، چې په ماشومتوب کې چې دغه ځوان په ښوونځي کې وو، نو د مخې په څوکۍ کې يې يوه نجلۍ کېناسته. د هغې نجلۍ ښايسته او اوږدې زلفې به د ده په مېز را پرتې وې. دې ځوان به چې دغو وېښتانو ته کتل، يوه منحرف ټولګيوال به د ده جنسي جذبات را پارول. ورو، ورو نوموړی د وېښتانو په چورت کې د استمنا په عادت اخته شو. له وېښتانو سره د جنسي خوند د همدې ابتدايي تجربو له امله يې د نجونو له کوڅيو سره يوه شديده نښپالنيزه (فتيشيـ) مينه پيدا شوه، چې په پايله کې يې د ده جنسي ژوند ور تباه کړ.

له حيواناتو سره جنسي مينه

له حيواناتو سره جنسي مينه په ماشومانو کې دومره عامه نه ده. حيواناتو سره جنسيـ مينه په ځينو شپنو ماشومانو کې ليدل شوې ده. دغه کليوال ماشومان د خپلو څارويو د څرولو لپاره له کلي لرې څرځايونو او دښتو ته وځي او د پراخو دښتو، چوپتيا او يوازيتوب په دغه زړه وړونکي ماحول کې چې کله د دې ماشومانو جنسي احساسات را وپارېږي، نو شهواني سترګې يې په همدې نږدې څرېدونکو څارويو لګېږي.

دغه ماشومان له معقولې کورنۍ تربيې نه محروم او معمولاً له زدکړو سره نا اشنا وي. نو د کور او کار د مسؤليتونو د بوج له لاسه چې دوی د خپل بې کيفه او کړاومن ژوند نه ځان ګوښه کړي، نو له حيواناتو سره په جنسي کړنو کې لنډمهاله خوند احساسوي.

نو د ماشومانو مناسبه جنسي ښوونه څومره مهمه ده! د عمر په لومړيو کې يې چې جنسي تربيه ونه شي، نو شهواني جذبات يې ورو، ورو انحراف ته مخه کوي او په دې ډول د جنسيـ جذباتو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنیو بې لاریو سربېره په راتلونکي کې له محرماتو سره کوروالي، سادیزم او مازوخیزم د پیدا کېدو احتمال هم شدت پیدا کوي. دغه جنسي انحرافات چې په ذهني او بدني روغتیا ځومره تخریبي اغېزې ښندي، په هغو باندې خو خبرو ته چندان اړتیا نشته.

د جنسي ناپوهي ویجاړوونکي نتایج

د جنسي ښوونې تر ټولو ستونزمن اړخ یو ماشوم د مینې او ګډ ژوند لپاره اماده کول دي. په عادي جنسي معلوماتو سربېره، له عمر سره، سره د هلکانو او نجونو د واده په هدف و غرض، د مینې په سالم ډول او د کامیابه مېړه یا ښځې کېدو په لارو چارو هم باید ماشوم پوه کړو. په دې خبرو باندې د نه پوهېدو له امله ډېرى اړیکې له واده سملاسي وروسته خرابې شي. په ګڼو حالاتو کې د ښځې او مېړه خپلمنځې شخړې ان د بېلتون او طلاق تر بریده ورسېږي.

د عمر په لومړیو کلونو کې له سالمې جنسي تعلیم او تربیې څخه د خپل ماشوم د محروموالو په نتیجه کې والدین په لوی لاس د دې ټولو بدبختیو اساس ږدي. د جنسي ژوند په دې دردوونکو پېښو کې د کمښت یوازې یوه لاره ده. هغه دا چې، خپلو ماشومانو ته په کور او ښوونځي کې د هغوى د عمر، پوهې او ضرورت له مخې معقوله جنسي تعلیم او تربیه ورکړئ او په هغوى کې د جنسي بې لاریو څخه د ځان ساتنې استعداد او د بریالي ګډ ژوند سالم جنسي شعور وروزئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم څپرکی

د ماشومانو ټولنیز تعلیم

له زوکړې وروسته ماشوم سمدلاسه په یوه داسې نړۍ کې قدم کېږدي، چې هلته د ژوند تېرولو او د فکر او عمل ټولنیز روشونه د ژوند په هره برخه کې مسلط برېښي. نو-زېږی ماشوم فطرتاً ګوښه والي او فردیت ته مایله وي، خو د خپلو ګڼو اړتیاوو د بشپړتیا په خاطر ډېره موده د یوازیتوب طبیعت ته ژمن نه شي پاتې کېدلی او د خپلې پالنې په ابتدایي کې دور کې لا د خپلې ډلې د ټولنیزو ارزښتونو یو څه درک پیدا کوي.

د تي خور ماشوم ټولنیز ذوق

تي خور ماشوم له خپل شاوخوا چاپېریال سره ډېره علاقه نه ښيي. دوه میاشتنی ماشوم د شاوخوا له نورو ماشومانو سره خورا بې پروا چلند کوي. خو د کور له هغو لویانو سره بیا ډېره علاقه ښيي، چې د ده پالنه او پاملرنه کوي.

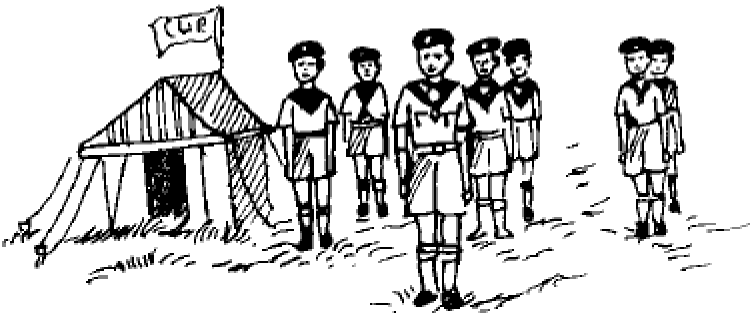

په دریمه میاشت کې ماشوم د خوراک و څښاک ورو، ورو شیانو ته د څو شېبو لپاره متوجه وي. په څلورمه میاشت کې د خپل مور او پلار د خفګان په حالت باندې پوهېدلی شي. له پنځمې میاشتې وروسته ماشوم د رڼې او ګواښ په ځواب کې ژړا او د مسکا ځواب په مسکا ورکول زده کړي. له دې نه تقریباً دوه میاشتې وروسته، ماشومان ساده او اسانه لوبو ته توجه کوي.

په اتمه میاشت کې ماشوم داسې بې معنا غږونه وباسي، چې بامعنا کلمو سره ډېر ورته والی لري. دی د لویانو خولو ته ګوري او د یوې نیمې کلمې پېښې هم کوي. تر لسمې میاشتې پورې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل شاوخوا له کوچنیو ماشومانو سره د عادي لېوالتیا شعور هم وومي.

ساده ابتدايي ټولنيزه تربيه

يو کلن ماشوم په تندي باندې په لاس ايښودو سلام کول زده کړي. دی خاپوړې کوي او د شاوخوا د شيانو په نومونو هم پوهېدلی شي او د ځينو لارښوونو په اساس تر خپله وسه په هغو عمل هم کوي. ماشوم د خپلې خوښې شيانو ته د نورو کسانو توجه هم را اړوي. دا چې په دې عمر کې يې هيلې سمدلاسه پوره کېږي، نو ماشوم ته ځان ډېر مهم ښکاري او له ځان سره د مينې تمايل پکې پيدا شي.

که له ځان سره د مينې دغه تمايل يې په پيل کې لا حل نه شي، نو د دې اندېښنه شته چې دغه تمايل يې په لويوالي کې په غرور او لانجه بازۍ واوړي. همدا هغه وخت دی چې ماشوم ته د ځينو ټولنيزو اصولو ساده تعليم او تربيه خورا مهمه وي. خپل ماشوم مو په يو نه يو ډول له نورو سره د ګډ اوسېدو او د لوبو جمهوري اصولو ته تشويق کړئ. که نه په لويينې کې به د خپل نرګسيت او فرعونيت له کبله نه يوازې د ټولنې لپاره د کړاو سبب وي، بلکې ستاسو ژوند به هم در تباه کړي. په ابتدايي عمر کې د دا ډول ټولنې ضد تمايلاتو علاج شونی هم وي او اسانه هم. د ماشوم په ابتدايي ژوند کې داسې فرصتونه جوړ کړئ، چې له نورو ماشومانو سره له لوبو خوند پکې واخلي.

په ښوونځي کې شاملول او ټولنيزه پراختيا

ماشوم چې په ښوونځي کې شامل شي، نو د خپلو همزولو په يوه تنکۍ او بېله دنيا کې ګام کېږدي. همدا نوې دنيا د هغه د ټولنيزې غذا تر ټولو مهمه برخه جوړوي. د خپلو ټولګيوالو مختلف عادتونه او د هغوی نوو کړنو ته په کتو د ماشوم پر شخصيت ژور اغېز پرېوځي. دی له هغوی ډېر څه زده کوي. له کور نه له وتو او په ښوونځي کې له شاملېدو وروسته، د ماشومام شخصيت په ښکاره توګه يو نوی قالب خپلوي.

له نوو شيانو سره بلدتيا پيدا کول، د لويانو خبرې اورېدل او ځان پرې پوهول، د کورنيو معلوماتو پوښتنه او ګروېږنه کول او د زياتېدونکي تجسس د خړوبتيا په پار ماشوم د بېلا بېلو پوښتنو يو توپان را په مخه کړي. د سوال کولو يو محرک د نورو توجه ترلاسه کول هم وي. په دې وخت کې ماشوم د حقيقت موندنې په دور کې وي. مور او پلار ته پکار ده چې د ماشومانو له دې حقيقت طلبۍ نه ستومانه نه شي. بلکې په هره ممکنه طريقه دې د ماشوم دې بې ضرره پوښتنو ته معقول ځوابونه ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنسي او ټولنيز ذوق

د کوچنيو ماشومانو په ټولنيز ذوق کې د جنسي اختلاف احساس تقريباً په نشت حساب وي. مثلاً د هلکانو او نجونو د خواخوږۍ په نوعيت کې کوم ښکاره توپير نه دی ليدل شوی او د ماشومانو پر ډلبندۍ او صميمانه شخصيت باندې هېواد، نسل، جنس، رنګ او اقتصادي وضعيت هېڅ اثر نه پرېباسي.

په لوبو کې د خاص ملګري انتخابول او له يو بل سره د ناستې پاستې له طرز نه د ماشومانو ژوند ډېر زيات روښانه کېږي. يو شمېر ماشومان ډېر زيات شرميندوکي وي. دوی له نورو نه بېل او يوازې اوسي. د دې برعکس ځينې زړور ماشومان په هره ډله کې چټې په چټې ځان تخته کوي. په يوه ډله يا ټيم کې د ماشومانو بريالی غړيتوب د هغه پر کورنۍ تربيې او شخصي تجربو پورې اړه نيسي. هغه ماشوم چې د جمهوري چاپېريال د اجتماعي اصولو په غېږه کې لوی شوی وي، په بلوغت کې تقريباً په هره نوې ټولنه کې د غړيتوب او رهبرۍ مسؤليتونه په برياليتوب سره سرته رسولی شي.

د ښوونځي د لوبو او له ډول، ډول ماشومانو سره د ملګرتيا له لارې د ماشوم ټولنيز شعور په ډېرې تېزۍ سره ترقي کوي. د لوبو په ميدان کې د ماشوم معقول تمايلات او رحجانونه لا پسې پخېږي او په يوه منظمه لوبه کې د اصولو او معيارونو له مخې د ډلې له نورو غړو سره په ګډه د يوه واضح هدف لپاره په خوشالۍ د هلو ځلو د اصولو عملي روزنه او تربيه ترلاسه کوي.

د ماشومانو ټولنيز اخلاق

د ښو او بدو له ابتدايي او ساده تصور سره ماشوم د ژوند په پيل کې لا اشنا شي او کولی شي چې په يوه ټولنيزه مسئله کې د سم او ناسم څه نا څه توپير وکړي. که په کور کې ماشوم ته تر پنځه، شپږ کلنۍ پورې د ټولنيزو اخلاقو ابتدايي روزنه ورکول شوې وي، نو د ښوونکو او نورو مشرانو په اضافي لارښوونو سره دغه تربيه د هغه پر شخصيت رغنده اغېز پرېباسي.

د پنځه، شپږ کلنۍ په شاوخوا کې تر کور دباندې ماحول هم د ماشوم پر ټولنيزو اخلاقو اغېز ښندل پيلوي. د عمر له زياتېدو سره د ماشوم لپاره د دلچسپۍ او د اقتدار د مرکز په توګه د کور راښکون په کمېدو شي او د تقليد وړ معيار په توګه د مور او پلار د ژوند طرز هغه پخوانی زور او راښکونتيا ختم شي. ماشوم له خپل فردي ذهن او د خپل ځانګړي شخصيت له ګرداو نه څه نا څه ځان وباسي او په نورو کې يې لېوالتيا زياته شي، چې په دې ډول د ماشوم په چلند او شخصيت کې مثبت بدلون په ټوکېدو شي. دغه مهال، په ټولنيزو فعاليتونو کې د ماشوم لېوالتيا زياته شي او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې لپاره چې دغه لېوالتياوې يې په سم مسير وده وکړي، ماشوم ته بايد سالمه لارښوونه وشي.

احساسات او ټولنيزه وده

په ټولنيزه وده کې احساسات خورا مهمه ونډه لري. د ماشوم احساساتي سيستم تر ډېره بريده د مور او پلار د احساساتي عادتونو په اساس رغېږي. په پيل کې ماشوم پر خپل مور او پلار خورا زيات جذباتي وياړ احساسوي. ماشوم د هغوی شخصيت او سبک د اخلاقو او انسانيت بهترينه نمونه ګڼي. بد اخلاقه او تريو والدين د خپل بې توله ژوند له امله په خپلو ماشومانو ناوړه اثر ښندي او ماشومان يې هم عموماً غوسه ناک او جنګېره وي.

د ماشوم د کورنۍ جذباتي فضا په پای کې د ماشوم د راتلونکي ژوند يوه اړينه برخه ګرځي. د بلوغت تر پيل له مخه لا ماشوم ګڼ شمېر ټولنيز عادتونه او ارزښتونه ور خپل کړي وي. دغه ابتدايي ټولنيزه تربيه په بلوغت کې هم د ده پر ټولنيزوالي له هره اړخه اثر پرېباسي. د ماشومانو د ټولنيزې تربيې يو مهم اړخ دا دی، چې هغوی ته د نورو حقونو، نظرونو او هيلو ته درناوی ور زده شي. خو که ماشوم د خپلو خيالاتو په نړۍ کې په ځان کې د ورکېدو او نرګسيت تمايل پيدا کړي، نو د ټولنيزې ناغېړۍ د زياتېدو شديد خطر يې هم شته او له دې امله د ماشوم د ملګرو کړۍ هم محدودېږي او ګډ، ټولنيز او اقتصادي ژوند يې د ستونزو او ربړو قرباني کېږي.

د دې مضرو رجحانونو د مناسبې درملنې لپاره مهمه ده، چې ماشوم ته په نورو باندې د هغه د ښه يا بد چلند د اغېزو په هکله ټولنيزه تربيه ورکړو. د تربيې دغه عمل بايد تر خپله وسه دلچسپه او اسانه وي او له دې بايد ډډه وشي چې خپلې شخصي- ربړې او بالغ نظرونه په پټو سترګو په ماشومانو وتپو. ځينې ناپوهه والدين او ښوونکي د ماشومانو او زلميانو د پوهولو په طريقو کې د توپير اهميت ته پام نه کوي. دوی د خپلې «روزنيزې سرتمبګۍ» له کبله په دې غلط فهمي کې اخته وي، چې په يوې خبرې د پوهېدو په خاطر د ماشومانو لپاره يا خو فردي او جلا طريقې اصلاً وجود نه لري او بيا که وي هم، نو د تعليم او تربيې په «جدي چاره» کې دغه «ماشومانه طريقې» ډېر اهميت نه مومي.

که د ماشوم احساساتي حاجتونه په خپل وخت په مناسبه طريقه پوره شي، نو په ټولنه کې د يوه متوازن او سالم وګړي د جوړېدو صلاحيت يې زياتېږي او په دې ډول د هلکوالي له دور څخه تر وتو وروسته يو متوازن او کامیابه بالغ انسان ترې جوړېږي. د ماشوم د ژوند د دغو دورو په ځانګړو تقاضاوو ځان پوهول ډېر زيات مهم دی. په دې پړاوونو کې بايد ماشوم ته داسې ښوونه وشي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې کارونه ور وسپارل شي، چې د هغه تر بدني او ذهني سطحې لوړ نه وي. په ماشومانو کې بايد ورو په ورو په ټولنه کې د خپل هر مسؤليت د سرته رسولو او پخپله هر مقام ته د رسېدو صلاحيت پيدا شي. په ابتدايي ټولنيزه تعليم او تربيه کې که دغه خبرې په نظر کې ونيول شي، نو د ماشوم ټولنيز چلند د ټولنې ارزښتونو او معيارونو ته را نږدې کېږي او د ژوند په هر پړاو کې د ټولنې ضد کړنو د سرته رسېدو امکان يې را کمېږي.

د ماشومانو ډله ييز فعاليتونه

مشترک ذوقونه، چټکه ذهني او بدني وده او د نورو ماشومانو زياتېدونکې پوهه، د شپږ او دوولس کلنۍ په منځنۍ موده کې همدا مهم عناصر د ماشومانو د صنفي او ګروپي ډلو بنسټ جوړوي. په دغه ډول ساز شوې ډلې د ابتدايي دور له ډلو يو څه خپلواکې وي. په دې عمر کې ماشومان د ځان لپاره يو دلچسپه او اسانه غونډې معيار ټاکي، مثلاً «په ګډه لوبېدل»، «په ګډه ګرځېدل»، «په ګډه باډيوې الوځول» او داسې نور. کله چې دغه مشترک معيار جوړ شي، نو د ماشومانو يوه عاطفي غونډې ډله رامنځته شي.

ماشوم فطرتاً ځان غوښتونکی وي. خو دا چې د ده هيلې له نورو سره په ملګرتيا او اشتراک پوره کېږي، نو له همدې امله دی په خپل فرديت پښه ږدي او ډله ييزو فعاليتونو ته مخه کوي. څومره چې دی لويېږي، ورسره د سزا او جزا او ټولنې له خوا د منل کېدو يا رشخند کېدو له ډاره په خپل ځان کې د ورکېدو له عادت نه ورو په ورو لاس اخلي او دا احساس ورسره پيدا شي، چې د ژوند واقعي خوشاله شېبې هماغه وي، چې له نورو سره په ګډه ناسته، لوبو، خندا او خبرو تېرې شي. که څه هم دغه کار يې له ځان غوښتنې سره په ټکر کې وي، خو بيا هم دی د ټولنيزو مکافاتو او احساناتو په حرص کې د ټولنيزوالي په خوا ميلان ښيي. په نورو تکيه، د هغوی د لاسنيوي او درناوي احساس، چې په ماشومتوب کې تقريباً نه ليدل کېږي، اوس په ښکارېدو شي.

د ټولنيز جوړجاړي تربيه

د ټولنې د يوه مهذب وګړي کېدو لپاره، ماشوم ته د ټولنيز جوړجاړي او مطابقت ښوونه هم مهمه ده. هغوی ته له نورو ماشومانو سره د ښه چلند او د هغوی حقونو او ذوقونو ته درناوی بايد ور زده شي.

د لوبو ميدان د ماشوم بهترين ټولنيز روزنځای دی. د ماشوم ټولنيزه ترقي تر ډېره پورې د هغه په لوبو پورې تعلق نيسي. هغه ماشومان چې لوبو ته لاسرسی نه لري، چې له خپل ځان سره ښکېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي او يا داسې ماشومان چې په خپل شاوخوا کې د ماشومانو د کاختې له لاسه يوازې د لويانو په شتون کې را لوی شوي وي، هغوی له خپلو همزولو سره د نه لوبېدو له کبله د ملګرتيا له جذبې سره هم نا اشنا وي. همدا د لوبو لېوالتيا ده چې د راتلونکي ذهني او ټولنيز ژوند د سبک بنسټونه رغولی شي. د ماشومانو لپاره زښته مهمه ده، چې له خپلو همزولو سره پاتې شي او ورسره ولوبېږي. د معقولې ودې لپاره هر ماشوم بايد يو شمېر داسې مناسب او همزولي ملګري ولري، چې د زړه له اخلاصه ورسره د زړه خواله وکولی شي.

بلوغت او ټولنيز انقلاب

کومه مينه چې ماشوم د نورو لپاره په ابتدايي پړاو کې احساسوي، هغه معمولاً د ځان غوښتنې مينه وي. خو د بلوغت په لومړيو کې بيا ماشوم د مخالف جنس په لور په طبيعي ډول نازک غوندې کشش احساسوي. دا د «مينېدو» دوره وي. دغه وخت د ماشوم په ټولنيز چاپېريال کې يوه نوې پراختيا رامنځته کېږي او په داسې ټولنيزو مسايلو کې ښکېلېږي، چې له مخه يې ورسره هېڅ دلچسپي نه وه. له دې سره يې ټولنيزتوب هم ورځ تر بلې وده کوي او اوس د خپلې ډلې د ګټو او د خپلو ملګرو په خاطر جنګ او ننګ ته هم درېږي.

دغه مهال، سربېره پر دې چې د ماشوم د مينې د جذباتو يوه چاره وشي، دا هم اړينه ده چې ماشوم د رهبرۍ، خدمت او اطاعت په اصولو پوه کړای شي. ستاسو ماشوم به په لويينې کې د يوې ډلې مشري وکولی شي که نه؟ آيا د يوه ښه رهبر د اطاعت وړتيا به ولري، که نه؟ دا مسايل تر ډېره پورې د ماشوم په کور او ښوونځي کې په ټولنيزه تربيه پورې تعلق نيسي. ستاسو ماشوم بايد د رهبرۍ، خدمت او اطاعت له ابتدايي اصولو سره اشنا وي. که ماشوم مو نور نه شي اغېزمنولی، نو د ټولنې لپاره د ډبرې حيثيت لري. ماشوم بايد په ځان کې د ژوند سليقه پيدا کړي. که ماشوم مو ګنګس و ګيچ وي، نو د معاشرې په پېچلي نظام کې هېڅ ځای نه شي موندلی.

ستاسو ماشومه بايد په ځان کې ټولنيز راښکون ولري. هغې ته د پاکوالي او اعتدال ښوونه وکړئ. د ښوونځي په فعاليتونو کې د هغې په لېوالتياوو کې کمښت يې يوه خطرناکه علامه ده. خپله لور يا خور د تعليم له ګانه بې برخې ساتل او د ښاري ژوند له اصولو نابلده ساتل، له خطره خالي نه ده. د شاوخوا ټولنيز نظام ته په ژوره توګه ځير شئ، بيا وګورئ چې وخت او چاپېريال له دې نازکې طبقې نه څه روا توقعات لري؟ د دې په ځای چې د ټولنيز ژوند تعليم او تربيه ورکړئ، خپله ماشومه د کور په څلور دېوالي کې بندي ساتل په دې معنا ده، چې د خپل عصر- غوښتنې مو تر پښو لاندې کوئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنيز بلوغت په سالم ټولنيز چاپېريال کې وده مومي. د ماشوم د چاپېريال يو شمېر ځانګړي عناصر د ټولنيز شعور ودې ته لاره هواروي. ټولنيز نظام د ماشوم ټولنيز شعور ته يو ځانګړی لوری ورکوي. د ښار او کلي جلا، جلا ارزښتونه، د اقتصاد صنعتي او رغنيز نظامونه، پانګه والي او جمهوري نظامونه او په سياست کې زموږ د فکر او فعل متضاده رويه زموږ په ټولنيزه وده او ارتقا کې د اختلافاتو سبب ګرځي. د ديکتاتوري حکومت په «بلې، صېب!» چاپېريال کې روزل شوی ماشوم د غلامۍ له ذهنيت سره وده کوي. د جمهوري ماحول ماشومان معمولاً بې باکه وي. د صحرا په کوچيانو کې روزل شوی ماشوم زحمت کشه وي. پرلپسې په نرمه او ارامه فضا کې لوی شوی ماشوم د وخت له ترخو حقايقو سره په مبارزه کې له ډول، ډول مشکلاتو سره مخ کېږي.

په ټولنيزه وده کې د تفريح نقش

ماشوم له خپلو همزولو او سالمو ماشومانو سره لوبې او ساتېري ډېره خوښوي. دی داسې ماشومانو ته اړتيا لري، چې په لوبه کې ورسره زړوره مقابله وکړي. معذور ماشوم په لوبه کې سمه برخه نه شي اخيستی. کمزوری ماشوم له زورورو ماشومانو وېرېږي او په خپل ځان باور نه لري. په دې ډول، د کمترۍ د احساس احتمال يې شته، چې د هغه ماشوم د ټولنيزې ودې لپاره مضر ـ کېدلی شي.

د ماشومانو د بدني کمزورۍ درملنه دې وشي او يا دې داسې اسانه او سپکو لوبو ته وهڅول شي، چې په هغو کې د بدني زور په ځای فکر او ذهن ته ډېره اړتيا وي. که امکان يې وي، نو په کور کې د ماشومانو د لوبو لپاره غولی او ځايونه جوړ کړئ. د بارانونو په موسم کې د خونو دننه د لوبو توکي ورته برابر کړئ. خو د ژوند د ټيټ معيار، لوږو بيو او اقتصادي بحران له امله په اکثرو کورونو کې په دې خبرو عمل کول تقريباً ناشونی وي. په دې صورت کې د شاوخوا ښوونځيو په ودانيو کې د مطلوبو ساتېريو له سهولتونو استفاده خورا مهمه ده.

له ماشومانو سره زموږ د غفلت او بې پامۍ ښکاره ثبوت دا دی، چې موږ د ماشومانو د تفريح، چکر او لوبو لپاره د مناسبو ځايونو په جوړولو کې تر اوسه پورې پاتې راغلي يو. په دې اساس، د ساتېريو او تفريح د مناسبو اسانتياوو د نشتون له امله زموږ اکثره ماشومان معمولاً په کوڅو او بازارونه کې په لوبو لګيا وي. که تاسو خپل ماشومان په کوڅو کې له لوبېدو نه شئ منع کولی، نو لږ تر لږه دومره هڅه خو وکړئ چې کوڅې مو له چټلۍ او ککړتيا څخه پاکې وي، تر څو ماشومان مو په پاکو ځايونو کې ولوبېږي. تفريح ته د نه لاسرسي له کبله د ماشومانو په ټولنيزه وده کې يو خنډ پېښېږي او زموږ په ټولنه کې د ناپوهۍ، جرايمو او مرضونو د زياتوالي لويه وجه د ماشومانو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

روغتيا او تفريح په برخه کې زموږ غفلت دی.

د ابتدايي ژوند دود له منګولو څخه خلاصون

تقريباً هر انسان د ژوند يو خاص انداز لري. د اوسېدو دغه انفرادي ډول په ميراث نه ور رسېږي. بلکې کورني حالات هم لوی لاس پکې لري. زياتره وختونه د کاميابه والدينو ماشومان چې دا ويني چې د خپل مور او پلار په څېر لوړو مقامونو ته نه شي رسېدلی، نو تنبلي يې واخلي او يا په عيشونو واوړي او نا اهله انسانان ترې جوړ شي. بل خوا، د بې وزله کورنۍ شکلی ماشوم، د سوالګرۍ او خيرات خورۍ په لور ډېر تمايل احساسوي. مينې ځپلی ماشوم تل د نورو د پاملرنې په ارمان وي. هغه ارمونی ماشوم چې کينه او بې پامي ورسره شوې وي، له سترګو څخه په پناه کېدو کې خپل خير ويني. په ټولو کې مشر ماشوم د ظلم، تشدد او بې ځايه دبدبې جوړولو په لټه کې وي. تر هغه را کشر ماشوم د ژوند په سيالۍ کې له خپل مشر ورور نه د پرمختګ هوس پسې اخيستی وي. تر ټولو کشر ماشوم د هر چا د محبوب کېدو ارمانجن وي. تنها ماشوم چې تر ننه پورې له هېڅ سيال سره نه وي مخ شوی، په بلوغت کې د واکمنۍ او رهبرۍ په ښايسته خوبونو کې ورک وي. لنډه دا چې دغه پيدايشي فکتور د راتلونکي ژوند په ټولنيز چلند باندې خورا ژور اغېز پرېباسي.

د ماشومتوب د دې ناوړه غوښتنو د له منځه وړلو لپاره ماشومان وهڅوئ چې له خپلو همزولو سره په ځانګړي ډول او د هر عمر له وګړو سره په عمومي ډول ناسته پاسته وکړي. که د کورنۍ ټول غړي په اوونۍ کې يو نيم ځل په يوه داسې فعاليت يا لوبه کې ګډون وکړي، چې په هغه کې د هر غړي لپاره د دلچسپۍ يو نه يو مورد موجود وي، نو په دې سربېره چې ماشومان له يو بل سره د محدود ټولنيز فکر و چلند له عيبونو سره بلدېږي، د ډله ييز شخصيت د خپلولو تربيه يې هم کېږي. د ماشومانو کمپونه، کلبونه او ډلې په دې برخه کې ډېره زياته ګټه رسوي. د ګائيډنګ، سکاؤټنګ او د لوبو په دولتي ادارو کې ماشومان د نورو د درک او د خپلو احساساتو د بيان ټولنيزه سليقه زده کوي. له ملګرو سره په چکر او تفريح دباندې وتل، له ټيم سره په ګډه کار کول او لوبې د ماشومانو ټولنيز شعور لارې ته برابروي. او د ابتدايي ژوند دود له پرلپسې تسلط څخه يې خلاصون په برخه کېږي.

د ټولنې ضد چلند درملنه

کله چې د ماشوم شخصيت په ټولنه کې د نورو وګړو روا حقونه تر پښو لاندې کوي او په يو نه يو ډول په عامه امنيت او ټولنيز نظم کې د ګډوډۍ سبب ګرځي، نو ښکاره ده، چې ماشوم د بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلاقۍ او جرايمو په دايره کې ګام ايښی دی او ښکاره ده چې که ماشومان په همدې ډول پرېښودل شي، نو زموږ ټولنيز نظام به په بشپړ ډول ګډوډ شي. له همدې امله د ټولنيزې سلامتيا او پخپله د ماشومانو شخصي مفاد د دې تقاضا کوي، چې مناسبه درملنه يې وشي.

په دې ځای کې به لومړی دا ګورو چې د دې ګډوډۍ لوی لامل څه شی دی. ممکن د ښوونکي د تدريس روش غيرعلمي وي، مور او پلار يې ډول، ډول طبيعي غوښتنې تر پښو لاندې کړې وي، يا د ماشوم بهرنی ماحول ناجوړه وي. د دې ټولو اړخونو علمي تحليل او پر وخت درملنه خورا مهمه ده. خو که په دې وخت کې مو د ماشوم مناسبې تعليم او تربيې او اصلاح ته پام ونه کړ، نو په راتلونکي کې به يې د اصلاح او سلامتيا امکانات نور هم کم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپرکی: اتلسم

د زيار او زحمت تربيه

د ماشومانو د تعليم او تربيې بنسټيزه موخه له ماشوم څخه يو سالم او ګټور ښاري انسان جوړول ده. د کورنۍ تربيې موخه يوازې د ماشوم روغتياساتنه نه ده، بلکې په هغه کې د انسانيت لوړ صفتونه پنځول او د اخلاقي ارزښتونو راسخول هم ده. دغه راز، د ښوونځي د تعليم موخه يوازې دا نه ده چې زده کوونکي په ازموينه کې د کاميابېدو جوګه شي، بلکې د ژوند د بېلا بېلو مسؤليتونو لپاره اماده کول ده. هغه کورنۍ تربيه او نصابي ښوونه چې دغه اساسي نکتې له پامه غورځوي، د دې سبب ګرځي چې د ماشوم اخلاق او شخصيت ناسم جوړښت خپل کړي.

د ابتدايي تربيې اهميت

د ماشومانو په فکر او فعل کې د سلامتيا، ګټورتيا او درناوي لپاره بهترينه لاره دا ده، چې هغوی ته د زيار کښې او له لاسي کارونو سره د لېوالتيا عملي تربيه هم ورکول شي. د يوه معقول هدف د ترلاسي لپاره هلې ځلې او لاس و پښې وهل، د ماشوم په اخلاقو او شخصيت مثبت اغېز شيندي.

کوم خوشبخته ماشومان چې د عمر په ابتدايي دوره کې د زيارکښۍ او زحمت له مناسبې تربيې سره مخ شي، هغوی په غټوالي کې هم د مسايلو د درک او پخپله د خپلو ستونزو په حل باندې برلاسي وي. ټولنې ته هم له دې ډول زلميانو ډېره ګټه رسېږي. ځکه همدا کسان د مهمو چارو د مخته بيولو مسؤليت ته اوږې ورکوي. د ټولنيز ژوند په ټولو برخو کې برياليتوب د همدې کسانو ارزښتناکو خدمتونو ته محتاجه وي. له زيار، زحمت او لاسي کارونو لرې کسان د ټولنې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يوازې بې ګټې وي، بلکې په اکثرو حالاتو کې د نقصان سبب هم ګرځي.

له لاسي کار څخه د کرکې تمايل

له بده مرغه، پخوا زموږ په ملک کې له لاسي کار نه ډډه او آن د کرکې تمايل هم ډېر زيات وو. کله چې انګرېزانو هند ونيوه، نو هغوی د يوه داسې وراسته تعليمي نظام بنسټ کېښوده، چې يوازينۍ موخه يې د خپلو دفتري چارو د ترسراوي لپاره د لوستو «بابوګانو» تيارول وو.

د ياد تعليمي نظام د سرسري توب او د رواجوونکو د ځان غوښتنې ښکاره ثبوت يې د لارډ ميکالې ليکنې دي.

د خپلې واکمنۍ په دور کې انګرېزانو تل د همدې بېکاره تعليمي نظام خپرولو ته کار ووايه. پايله يې دا شوه چې د دې په ځای چې موږ ژوند ته تيار کړي، د تعليم هدف يوازې د دفتري دندې ترلاسی وګڼل شو. زده کوونکي په دې ګومان وو، چې د دوی تر ټولو مهم مسؤليت په ميخانيکي ډول زدکړه او په امتحان کې کاميابي پورې محدود ده. بل خوا، ښوونکي په دې غلط فهمي کې اخته وو، چې د دوی د درس او تدريس موخه يوازې ماشومان دفتري نوکريو ته تيارول دي. د دې ناقص ليدلوري پايله دا شوه، چې زموږ په ماشومانو او لويانو کې له بدني زيار، زحمت او لاسي کار څخه د تېښتې عادت ريښې وکړې. زده کوونکي او ښوونکي دواړه د يوې داسې تنګ نظرۍ او سطحي فکر ښکار شوو، چې د «لوړو خيالونو او ملکوتي فکرونو» له پنځولو سره سخت منافي وو.

د زيار او زحمت په روزنه ټينګار

خو کله مو چې خپلواکي واخيسته، نو دا احساس راسره پيدا شو چې زموږ تعليمي نظام په سوچه ډول د کتاب محورۍ له امله له يوې مخې ناقص او نيمګړی دی. دغه احساس زموږ د صاحب نظرانو په کړيو کې د غلامۍ په دور کې هم وو. خو هغه مهال يې له وسه پوره نه وه، ځکه چې د انګرېزانو سياست د ښوونيزو اصلاحاتو ډېر سخت ضد وو. د پاکستان تر جوړېدو وروسته، په دې اړخ ډېر سنجيده او ژور فکر پيل شو. تعليمي درجې په ژوره توګه وڅېړل شوې. ګڼ ګټور اصلاحات وړانديز شوو. او زياتره اصلاحاتو ته عملي بڼه ورکول شوه. په مختلفو دورو کې رامنځته شويو تقريباً ټولو ښوونيزو کميسيونونو او اصلاحي کمېټو زموږ د تعليمي نظام هره څانګه په تنقيدي سترګو وڅېرله. او د بهتره تعليم داسې هر اړخيز پلانونه يې وړاندې کړل، چې زموږ ملي اړتياوې او تقاضاوې يې په ډېر ښه ډول پوره کولې. تغيير، سمون او اوښتون که له يوې خوا زموږ د تعليمي نظام په ټولو اړخونو رڼا واچوله، نو له بلې خوا يې د زيار، زحمت او لاسي کارونو مرکزي اهميت هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه واضح کړ.

نن ورځ چې موږ په کوم عصر کې ژوند کوو، هغه ته د ماشینونو او فابریکو عصر وایه شي. په دې صنعتي دور کې کامیابي او پرمختګ په مختلفو برخو کې روزل شویو او باتجربه وګړو پورې تعلق نیسي. دغه وګړي که پیاوړي انجینران وي یا عادي کارګران، لازمه ده چې د زیار او زحمت له اصولو او د لاسي کار له عظمت سره پوره بلدتیا ولري. دغه ډول زیارکښه انسانان په هماغه صورت کې پیدا کېدلی شي، چې کله موږ په خپله کورنۍ تربیه او تعلیمي نظام کې د لاسي کار اصولو ته لوړ مقام ورکړو. زموږ تعلیمي رهبرۍ او مشرتابه د وطن دغه بنسټي اړتیا ډېره ښه احساس کړې او خورا مناسب پروګرامونه یې ورته وړاندیز کړي دي.

د کوچنیو ماشومانو لپاره ګټور لاسي فعالیتونه

یوه موده وړاندې وړاندیز شوی وو، چې په ابتدائیه ښوونځیو کې دې هره اوونۍ زده کوونکي او ښوونکي په ګډه په یوه داسې فعالیت کې برخه اخلي، چې بدني زحمت ورکې پکار وي. مثلاً د ښوونځي د ودانۍ صفایي، د مېزونو او نورو توکو ساتنه او داسې نور. که په ښوونځي کې یو وړوکی غوندې بڼ جوړ شي، نو پر هغه پام هم بدني زیار ته اړتیا لري. په دغه بڼ کې ماشومان د باغوانۍ په کارونو کې د بوختیا له لارې ډېر څه زده کولی شي.

په همدې ډول دا وړاندیز هم شوی وو، چې په متوسطه ښوونځیو کې دې ماشومان د ښوونځي د ودانۍ په کوچنیو ترمیماتو، رنګمالي او کاګل په څېر کارونو کې برخه اخلي. د متوسطه ښوونځي لوی ماشومان خو حتی د ښوونځي د ودانۍ په رغونه او پراختیا کې هم ونډه اخیستلی شي. د لاسي زیار په دغه ډول کارونو کې د ګډون له لارې زده کوونکي نه یوازې په یوه ګټور فعالیت کې د تربیه کېدو فرصت ترلاسه کوي، بلکې له یو بل سره په ګډه د کار او له یو بل سره د مرستې عملي تربیه یې هم کېږي. ښکاره ده چې دغه ډول فعالیتونه د ماشومانو د شخصیت او اخلاقو ودې ته ډېره ګټه رسوي. د متوسطه ښوونځي لوی شاګردان په ګڼو ملي کارونو کې هم قوم ته د مرستې لاس ور کولی شي. مثلاً د سیلاب د مخنیوي لارې چارې، د ناروغیو د مخنیوي لارې چارې، د ترافیکي اصولو عامول، او داسې نور.

د لویو ماشومانو لاسي فعالیتونه

د لیسې او پوهنتون زده کوونکو ته به د خپلو ټولګیو په پاکولو او ترمیم کې برخه اخیستل دومره ضرور نه وي، خو د لیلیې د زده کوونکو لپاره د خپلو خونو له پاکولو سره شخصي لېوالتیا ډېره ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسولی شي. د لیسې زده کوونکي که د لیلیې خواړه او ډوډۍ پخپله تیار کړي، نو د لاسي زیار له عظمت سره هم لږ و ډېر بلدېدلی شي. دغه راز، د پوهنتون زده کوونکي که خپل کلبونه، اتحادیې او کانتینونه پخپله مخته یوسي، نو په مزدورانو باندې د غیرعادي انحصار له ناوړه عادت نه خلاصېدلی شي.

د لوی عمر د ماشومانو لپاره خو د منظمو غیرنصابي کارونو پرېمانه ګټور پروګرامونه په لاره اچول شوي دي. زده کوونکي اوس د اوړي په رخصتیو کې دوه یا درې اوونۍ په رغنیزو چارو کې برخه اخلي. دغه ډول رغنیزې چارې چې د زده کوونکو ګډون پکې ګټور ګڼل شوی دی، په درې ډلو وېشل شوې دي:

لومړی: د ملي طرحو کارونه

دوهم: د ملي خدماتو فعالیتونه

دریم: د هېواد د دفاع پروګرامونه

د ملي طرحو په کارونو کې د هېواد اقتصادي پیشرفت، ترقي او داسې نورې ټولې طرحې لکه د ملېریا د مخنیوي غورځنګ، د سیلاب مخنیوی او داسې نور، شامل دي. د ملي خدماتو په کارونو کې د بالغو ماشومانو تعلیم ته رغنده اهیمت ورکول شوی دی. د هېواد د دفاع په پروګرامونو کې د کورنۍ دفاع په مختلفو فعالیتونو کې ګډون او په اضطراري حالاتو کې د هېواد پوځ ته د مرستې لاس ورکول راځي. د ښځینه زده کوونکو لپاره نرسنګ او د لویانو د زدکړو په منظمو پروګرامونو کې ګډون ته ډېر ارزښت ورکول شوی دی.

د رغنیزو لاسي فعالیتونو ګټورتیا

په دغه ډول ګټورو او رغنیزو چارو کې د ماشومانو د اشتراک ګټورتیا وضاحت ته اړتیا نه لري. د ماشومانو درسځایونه سوچه کتابي اداري نه دي، بلکې د هغو دنده د ژوند د ټولو ربړو له عهدې څخه د وتلو لپاره د ماشومانو تیارول دي. که تعلیم یوازې تر درسي نصاب پورې محدود شي، نو په دې سره زده کوونکي د پیسو ګټلو جوګه ګرځېدلی شي، خو په شخصیت او چلند کې یې هغه لوړ صفات نه شي راتللی، چې د جامع او متوازن ژوند لپاره مهم دي. په دې سربېره، هغه زده کوونکي چې تعلیم یوازې تر کتابونو پورې محدودوي، په اقتصادي ډګر کې هم تاوان کوي. دغه ډول لنډ دیده زده کوونکي یوازې د هغو دندو لپاره مناسب ګڼل کېږي، چې په هغو کې سوچه لیک و لوست پکار وي. ښکاره ده چې په دې صنعتي او اقتصادي دور کې دغه ډول «کتابي دندې» ورځ په ورځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمښت په لور رواني دي. په اوسني عصر کې ډېره تقاضا د هغو کسانو ده، چې کوم هنر یا فن یې زده وي. بلکې ګڼ داسې مسلکونه هم شته چې په ظاهره خو سوچه علمي بڼه لري، خو ځلېدړي پکې بیا هغه کسان چې د لاسي کارونو لپاره تربیه شوي وي. له دې اړخه که وګورو، نو د لاسي زیار تربیه تقریباً د هر ډول دندو لپاره اړینه ده.

زموږ د تېر تعلیمي نظام اساسي عیب همدا وو، چې په هغه کې یوازې په کتاب باندې ټینګار کېده. په دې اساس، د تعلیم یوازینۍ موخه د کتابونو لوست، په ازموینه کې برى او بیا د یوې داسې دندې موندل وو، چې په هغو کې د لاس و پښو په ځای د قلم په استفاده هر څه ترلاسه شي. د تعلیم د دې ناسالم تصور له امله به زموږ زده کوونکي د منشي توب او نورو دندو په لټه کې در بدره ګرځېدل. زموږ نوي تعلیمي نصاب پر دغه ناروغه تصور کلک ګوزار وکړ او د دې لپاره چې زده کوونکي د زیار، زحمت او بدني کار له ارزښت سره اشنا کړي، پریکټیکل پروګرامونه یې پیشنهاد کړي دي.

د لوړو او منځنیو کورنیو عیبونه

په اصل کې د دې لپاره چې ماشومان د زیار، زحمت او بدني کار له اهمیت سره اشنا کړای شي، یوازې د ښوونځي تعلیم بسنه نه کوي. د دې لپاره کورنۍ تربیه هم اړینه ده. زموږ په زیاترو کورنیو کې د ماشومانو د تربیې دغه اساسي ټکی له پامه غورځول کېږي.

د لوړې طبقې په کورنیو کې لوی شمېر مزدوران او نوکران وي. په دا ډول کورنیو کې د ماشوم هر کوچنی او لوی کار د مزدورانو په غاړه وي. بوټونه پاکول، چای جوشول، د خوب ځای برابرول، جامې اوتو کول او لنډه دا چې د ماشومانو ټول کارونه مزدوران کوي. په دې کورونو کې بالغ وګړي پخپله د خپلو کارونو کولو ته ډېر بې زړه وي. نو کوچني ماشومان هم د لویانو په تقلید کې مزدورانو ته تر دې بریده محتاج شي، چې په دوی کې په خپل لاس د خپلو کارونو ورتیا بیخي ختمه شي.

دغه ډول ماشومان چې کله د مزدورانو د دایمي پاملرنې له کورني ماحول نه وځي او ښوونځي ته رسېږي، نو د دې نوي چاپېریال له نویو تقاضاوو سره په جوړجاړي کې ډېر زیات له ستونزو سره مخ کېږي. په دې سربېره، د لوبو او مستیو په ډګر کې هم له ستونزو سره لاس و ګرېوان وي. د ژوند په ابتدایي پړاو کې د لاس و پښو وهلو او بدني زیار په کارونو کې د ګډون د تربیې د نشتون له امله دغه ډول ماشومان چې بلوغت ته ورسېږي، نو له ډول، ډول کړاوونو سره مخ وي. په دوی کې زیاتره ماشومان د خواهشاتو او حقیقت ترمنځ د وېروونکي تضاد په لیدو د ناهیلۍ او محرومیت ښکار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي.

په شتمنو کورنیو سربېره، په ګڼو متوسطو کورنیو کې هم ماشومان د بدني زیار او لاسي کار له تربیې نه بې برخې روزل کېږي. په ځینو کورنیو کې خو مور او پلار، په تېره بیا مور او نیا و نیکه خو ماشومان لاس خوځولو ته هم نه پرېږدي. په دې ډول ناسمه فضا کې په روزل شویو ماشومانو کې د ژوند له کشمکش سره د مبارزې وړتیا پیدا کېدل ناشونی دی. په دې اساس، د ژوند په هر پړاو کې چې د لاس ښورولو او زحمت خبره راځي، نو په دغه ډول ناز و نخرو روزل شوی ماشوم د ډول، ډول مصیبتونو او کړاوونو ښکار کېږي. آن په ګڼو حالاتو کې خو له ډېرې بېزارۍ ټولنې ضد کړنو او جرایمو ته هم مایله کېږي.

په بې وزله کورنیو کې د تقلید وړ مثال

په دغه برخه کې ممکن د بې وزله کورنیو رویه تر ټولو سالمه وي. په بې وزله کورنیو کې ماشومان په کورنیو کارونو کې مور او پلار ته د مرستې لاس ور وړاندې کوي. د کور په ورځنیو چارو کې په مناسې ونډې اخیستو نه یوازې د هغوی معلومات زیاتېږي، بلکې شخصیت او اخلاق یې هم ورسره لوړېږي. په دې ډول ماشومانو کې د زیارکښۍ صفتونه را ټوکېږي. که دوی ته د ژوند په نورو برخو کې مناسبه لارښوونه وشي، نو دغه ډول وګړي په راتلونکي کې په هره برخه کې د خپل قوم لپاره با ارزښته سرمایه ګرځي.

د لوړو او منځنیو پوړونو کورنیو ته پکار ده، چې د خپلو ماشومانو د مثبتې تربیې په دغه مهم اړخ کې د ټيټ پوړ له والدینو څخه پند واخلي او خپل ماشومان د زیار، زحمت او لاسي کارونو له نعمتونو محروم نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځپرکی: نولسم

د ماشومانو اخلاقي تعليم

د ماشومانو د نېکمرغۍ، ودې او پيشرفت لـه نـورو اړخونـو سره، سره د هغـوی اخلاقـي تعلـيم او تربيې ته هم بايد مناسب ارزښت ورکول شي. دا سمه ده چې د نېکـي او بـدي ابتـدايي تصـور او د کره او ناکره پېژندنه د عمر په تېرېدو سره پخپله په ماشوم کې پيدا کېږي. خو د تربيت دغه مهـم اړخ فطرت ته پرېښودل له خپل مسؤليت څخه د تېښتې په معنا ده. له اخلاقـي تربيـې پـه محرومـو ماشومانو کې د نېک او ګټور بالغ انسان د جوړېدو امکانات ډېر کم پاتې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شمېر کسان په دې نظر دي، چې د ماشومانو سمه اخلاقي تربيه يوازې په دې ډول شوني ده چې اخلاقي اصول په زوره په ماشومانو وتپل شي. دغه تګلاره د ماشومانو په طبيعت باندې په بوج سربېره، غيرعلمي هم ده. ماشوم د ورځني ژوند له لسګونو کړکېچونو او نوو، نوو پېښو سره لاس و ګرېوان کېږي. ستاسو مسؤليت يوازې دومره دی، چې د هغو پېښو په درک او له هغو سره د مبارزې لپاره څه نا څه لارښوونه ورته وکړئ، تر څو پخپله خپل هدف ته رسېدل ورته اسانه شي. د دې په ځای چې د ماشوم پر ذهن د وچو او سختو اخلاقي اصولو بوج بار کړئ، هغه ته له ورځنيو ازمايښتونو سره د مبارزې روش ور زده کړئ. د خپل چلند د ښو او بدو پايلو او ستاسو د مشفقانه لارښوونې له لارې ماشوم له يوه متمدن او با اخلاقه ژوند سره بلدېږي. په دې ډول به يوه ورځ د نېکي او بدي له نظري اصولو څخه برخمن وي او د اخلاقي قوانينو د پوهېدو وړتيا به هم ورکې پيدا شوې وي.

د وچو نصيحتونو بې اغېزتوب

تاسو خپلو ماشومانو ته په ډېره درنه لهجه وايئ چې «وګوره زويه، له خپلو ملګرو سره جنګ مه کوه»، «د ورونو په شان له يو بل سره لوبې کوئ»، «رښتيا وايئ»، «د لويانو خبره منئ»، او داسې نور؛ خو د ماشوم په شخصيت دغه ډول اصولي نصحيتونه کوم مطلوب اغېز نه ښندي. د دې په ځای مو خپل ماشوم د خپلو ورځنيو پېښو، کيسو، حکايتونو او غوره مثالونو په رڼا کې د اخلاقي نصيحتونو په مفهوم پوه کړئ. په دې ډول به مو نصيحتونه د هغه پر ذهن جادويي او اوږدمهاله

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر پرېباسي.

فرض کړئ، ماشوم مو له خپلو همزولو سره جنګ کړی او له خپلو لوبتوکو سره يې د مور غېږې ته پناه وړې او په دروغو شکايت کوي چې «مورې! ما مې له خپلو لوبتوکو سره له لوبېدو منع کړل، نو خفه شوو او رانه لاړل. هغوی ډېر بېکاره ماشومان دي.» په دې وخت کې ماشوم پوه کړئ چې «له ملګرو سره بايد د وروڼو په څېر چلند وکړو. که هغه درنه خفه شي، نو ته به يوازې پاتې شې او د لوبو لپاره به ښه ملګری نه در پيدا کېږي. که ته يې له خپلو لوبتوکو سره لوبېدو ته پرېږدې، نو هغوی به دې ښه ملګري شي. په دې کې ستا خپله ګټه ده.» او داسې نور.

که امکان يې وي، نو له حالت سره مناسبه يوه لنډه کيسه هم ورته وکړئ، چې پند يې دا وي، چې په لوبو کې د ماشومانو خپلمنځي جنګ او لانجې ښه کار نه وي. د ژوند د واقعي تجربو په تړاو ستاسو دغه پر وخت مشوره او په زړه پورې حکايت به ارومرو ستاسو له بې ځايه، بې تجربې او سوچه واعظانه نصيحت څخه ډېر بريالی وي. چې لږ نور يې وهڅوئ او پوه يې کړئ، نو ماشوم به سمدلاسه د مور له غېږې د لوبو ميدان ته ورسېږي او د ژوند د ډول، دول موضوعاتو د عملي تربيې لپاره به له نوي سره اماده شوی وي.

د اخلاقو ودانۍ په بې شمېره بنسټونو ولاړه وي او د مختلفو عناصرو له مجموعي عمل نه د يوه با اخلاقه شخصيت ودانۍ رغېږي. په دې برخه کې وراثت هم لوی لاس لري. خو سالم ماحول دغه کار لا ډېر اسانه کوي. د ماشوم خپل ذهني او بدني رغښت هم د هغه پر اخلاقي ودې اثر پرېباسي. د تعليم هدف له ماشوم نه با اخلاقه ښاري جوړول دي. د دې هدف په ترلاسي کې کورنۍ تربيه د ښوونځي تر تعليم نه ډېر زيات اهميت مومي. د مور او پلار په تربيې سربېره، په مختلفو ټولنيزو دريځونو کې د ماشوم خپل کړاوونه او تجربې، د بريا خوشالي او د ماتې تريخ احساس هم د ښو يا بدو اخلاقو په لور د ماشوم د هڅېدو سبب ګرځي.

د کورني چاپېريال اخلاقي تربيه

د اخلاقو په وده کې د کور چاپېريال ډېره ونډه لري. له ماشومانو سره د والدينو رويه د هغه پر اخلاقو ډېر زيات اغېز پرېباسي. يو شمېر والدين له خپلو ماشومانو سره ډېر سوړ چلند کوي. داسې برېښي ګواکې له ماشومانو سره هېڅ مينه لري. دا ډول ماشومان په دې احساس اخته کېږي، چې هېڅ څوک دی نه غواړي. په يو شمېر ماشومانو کې د محروميت دغه احساس د يوې ذهني ناروغۍ بڼه واخلي او چورت وهي چې که د خوند او ښکلا له خوندونو بې برخې يم، نو بيا د ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدو هڅه ولې وکړم. همدارنګه، له اړتیا ډېره پاملرنه او بې ځایه مینه هم ماشومان له لارې باسي.

په ځینو کورنیو کې مالي ستونزې، یا د کورنیو شخړو له امله ماحول بې کیفه او فضا غم لړلې غوندې وي. په داسې چاپېریال کې په روزل شویو ماشومانو کې سالم شخصیت وده نه شي کولی. والدین که په بې باکه ډول دروغ وایي او نورې اخلاقي بدۍ د ټولو په مخکې سرته رسوي، نو د ډول، ډول بدو مسیرونو په لور د ماشومانو د ښویېدو امکان ډېر زیات قوي کېږي. تریخ مزاج، ګډه وډه طبع او په ژمنه نه درېدونکي والدین د دې سبب ګرځي چې د کور ماحول پاشلی او ګډوډ وي. دغه ډول ماشومان فطرتاً په لوچکۍ او بې لارۍ اوړي.

ماشوم د خپل کورني چاپېریال اصلي ترجمان وي. جنګېره ماشوم د دې ښکارندوی دی، چې والدین یې سوله ییز او خوش اخلاقه نه دي، له هر یوه سره جنګ کوي او ماشوم په نه خبره رټي او غندي. کله چې تاسو پخپل لاس په ورځني ژوند کې د خوش اخلاقۍ اساسي اصول تر پښو لاندې کوئ، نو بیا د خپل بچي په خرابېدو مه حیرانه کېږئ.

زموږ ښوونځي او د ماشومانو اخلاقي تربیه

د اخلاقي تربیې په لړ کې تر کورنۍ وروسته ښوونځی راځي، ځکه چې ماشوم د ورځې یوه لویه برخه په ښوونځي کې تېروي. د ښوونکو اخلاقي معیار، تعلیمي نصاب، د ښوونځي ملګري او تفریحي بوختیاوې د ماشوم په شخصیت او کرکټر ژور اغېز پرېباسي.

ځینې خلک په دې اند دي، چې په ښوونځي کې دې د اخلاقي تعلیم لپاره بېل درسي ساعت وټاکل شي، چې په هغه کې ماشومانو ته د مذهبي او اخلاقي اصولو تعلیم ورکول شي. دوی په دې اند دي چې د ماشومانو د اخلاقي تعلیم او تربیې لپاره همدا ډول ځانګړي درسي ساعتونه بسنه کوي. خو دا فکر ډېر نیمګړی دی. د مذهب او اخلاقو تعلیم یوازې تر څو خاصو درسي ساعتونو محدودول له مصلحت سره اړخ نه لګوي. د ښوونځي د ټول تعلیم اساسي هدف د اخلاقو رغول دي. نو ځکه په ښوونځي کې هر مهال او هر ځای باید د اخلاقو د عملي تربیې زمینه برابره شي. یعنې دې ټکي ته دې پام وشي، چې د زده کوونکو د ښه شخصیت اصول په هر مهال او هر ځای کې پلي کېږي. زده کوونکو ته په خپلمنځي راکړه ورکړه، کار و دندې او لوبو و مستیو په ټولو چارو کې د ایمانداری، رښتینولۍ او قانون پرستۍ عملي تربیه ورکړئ. دا خبره هله امکان مومي، چې د ماشومانو تربیه په ځای د دې چې تر یو شمېر ځانګړو درسي ساعتونو پورې محدوده شي، پکار ده چې د ښوونځي په هر درسي ساعت او د هر فعالیت په جریان کې د بهتره انسان کېدو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مناسبه لارښوونه ورته شي.

دین او اخلاقي تعلیم

له دې حقیقت نه څوک مخ اړولی شي، چې دین زموږ د ژوند تر ټولو پخوانۍ ټولنیزه اداره ده؟ دین هم اخلاقي زدکړو ته مرکزي اهیمت ورکړی دی. د روغ دیني تعلیم موخه هم د لوړو اخلاقو زرغونول دي. خو دا تعلیم په ستومانوونکي طرز وړاندې کول د دې سبب ګرځي، چې د دین اصلي روح ورسره مړاوی شي او په نتیجه کې یې موږ د خپل هدف په ترلاسي کې ناکامه پاتې شو. زموږ په جوماتونو کې د دیني تعلیم شړېدلی سیستم، د ملا صاحبانو زوړ پسنده طرز فکر او تګلاره د ماشومانو دومره بده اېسي چې د ماشوم په ذهن کې د دین ناسم تصور رامنځته شي.

د عمر د لومړیو شپو ورځو دغه ناسم تصورات د ځوانۍ په ورځو کې د دین پر ضد د غبرګون او عکس العمل په صورت کې څرګندېږي. لیکوال د مختلف ډوله زلمیانو ذهنونه ور مطالعه کړي دي. په دې کې ګڼ شمېر نوي ځوانان هغه وي، چې د دین له اخلاقي اصولو څخه له دې امله سرکښه شوي وي، چې د دغو تعلیماتو د وړاندې کوونکو طریقه غلطه وه. زموږ د غفلت له لاسه زموږ زیاتره جوماتونه په کنډوالو بدل شوي دي. په کورونو کې د لویانو بې مفهومه لمونځ او بې معنا تلاوت هم ماشومان له دین نه لرې کوي او د دیني فرایضو له اخلاقي ګټو نه په بې برخې کېدو سربېره، ماشوم په دین هم بدګومانه کوي. ډېر امکان شته چې په دې ډول ماشومانو کې یوه ورځ د نېکو اخلاقو د خپلولو هیله له یوې مخې پای ته ورسېږي. دا هم امکان لري چې ماشوم له دې وچ چاپېریال نه د تېښتې لار غوره کړي او د جرمونو او بدیو رنګینیو ته پناه یوسي.

د اخلاقو عملي تربیه

د شلمې پېړۍ ښوونکی باید تل دا خبره په یاد ولري، چې هغه تعلیم چې د ژوند له عادي خوندونو بې برخې وي، د زده کوونکي د اصلاح په ځای پر هغه تخریبي اثر پرېباسي. د دې په ځای چې په ماشومانو اخلاقي اصول په یادو زده کړو، پکار ده چې پر ورځنیو پېښو تبصرې او بحثونه وشي، چې په دې پېښو کې د قتلونو، وژنو، درغلیو، غلا، بدچلن او رشوت په څېر جرمونو په باره کې خپل نظرونه سره شریک شي او د خپل خواخوږي ښوونکي په مرسته د بد چلند په بدیو د پوهېدو هڅه وشي او یوازې د همدې ډول اخلاقي تعلیم له برکته په ماشوم کې د سالم، متوازن او با اخلاقه شخصیت د غوړېدو فرصت لاره کولی شي.

د دې لپاره چې په ماشوم کې د یو بل د درک اخلاقي شعور وپنځول شي، د هغوی لپاره د لوبو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلبونو مناسبه زمینه برابرول هم ضرور ده. د سکاؤټنګ، ګایډینګ او پولیسي ـ ټرینینګ ځانګړې تربیه د ماشومانو اخلاقي ودې ته ډېره ګټه رسوي. په دغو ټولنیزو ادارو کې د تربیه کېدو په مټ په ماشومانو کې معقول تمایلات منځته راځي او د یوه دروند ښاري کېدو اهلیت مومي. د لوبو په میدان کې ماشومان خپل انفرادي طبیعت تر ټولنیزوالي قربانوي، چې په دې ډول جمهوري ژوند طرز زده کوي او د ملګرتیا له اصولو سره اشنا کېږي.

زموږ فلم ځپلي ماشومان

د ماشومانو پر اخلاقو ګډ وډ فلمونه ډېر بد اثر پرېباسي. نن ورځ، پر سینما باندې په ټوله نړۍ کې ګڼ شمېر ارواپوهنیز تحقیقات ترسره کېږي. د زیاترو څېړنو خلاصه دا ده، چې د سینما په لیدو د ماشومانو جذبات، اخلاق، شخصیت او وینا اغېز اخلي. د ښه فلم په لیدو په ماشومانو کې د ښه کېدو جذبه پیدا کېږي. د جنسي بې لارۍ، جنګ و جګړو، بوکس و لغتو او له درغلیو ډکو فلمونو لیدل په ماشومانو کې دا فکر تقویه کوي، چې دا چې په جرم کې خوند هم شته او ګټه هم او اخلاقي ارزښتونه او دیني معیارونه یوازې افسانې دي، نو له دې امله له اخلاقي حدودو نه بې پروا ژوند تېرول د ژوند قانون او عادي خبره ورته ښکاري.

ماشومان سینما ته تر پرېښودو له مخه والدین باید یو فلم له هره اړخه وڅېړي او اخلاق خرابوونکو فلمونو ته هېڅ کله باید د تلو اجازه ور نه کړي. فلم جوړونکي دې د ماشومانو لپاره ځانګړو فلمونو ته خپله توجه زیاته کړي. د ماشومانو لپاره پر تاریخ، ساینس، عامه پوهاوي او اوسنیو حالاتو زړه راښکونکي او ساده فلمونه جوړولی شو او چې په ټلویزون، ښوونځیو او پارکونو کې عامه ننداري ته وړاندې شي، نو د ماشومانو په اخلاقو رغنده اغېز شیندلی شي او په هغوی کې د علم او ادب او عامه پوهاوي په هکله ذوق هم وده کولی شي. لیکوال په پاکستان سربېره، د اسیا، اروپا او امریکا په ګڼو هېوادونو کې د بدو اخلاقو او مجرمو ماشومانو د اصلاح او درملنې پورې مربوط د علمي کارونو فرصت ترلاسه کړی دی. لیکوال اکثریت لیدلي، چې د ماشومانو په مجرم کولو کې بېکاره، ناقص او فحش فلمونه ډېر زیات لاس لري. خو له دې سره یې دا خبره هم تر سترګو شوې، چې د ارواپوهانو او تکړه استاذانو تر لارښوونې لاندې د ماشومانو لپاره په ځانګړي احتیاط د چمتو شویو فلمونو په لیدو همدا بد اخلاقه ماشومان په ډېرې حیرانتیا سره بېرته لارې ته هم راځي.

زموږ ټولنه په دې برخه کې ډېره زیاته غفلت کوي. لیدلي به مو وي چې تقریباً هره ورځ زموږ ماشومان په کوڅو بازارونو کې د فحشو فلمونو سندرې په داسې ډول زمزمه کوي ته وا ملي سرود دی. همدارنګه، د لوی عمر زیاتره ماشومان زموږ د فحش ترینه فلمي «ستورو» له ژوند سره ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه اشنا وي، خو د خپل تاریخ له اتلانو سره اکثریت نابلده وي. د فلمي صنعت مسؤلین له دې دردوونکي حالت نه قطعاً غافله برېښي، خو ډېرې مسؤلیت یې د استاذانو او اروا پوهانو په غاړه دی. دغه صاحب بصیرت کسانو ته پکار ده، چې پر دغه موضوع څېړنې او تجربې وکړي. دا مسؤلیت د همدې صاحب نظر خلکو دی، چې حکومت، والدین، د فلمي صنعت مشران او ولس پوه کړي چې د ناسمو فلمونو جوړول یا د ماشومانو لپاره ځانګړي، دلچسپ او معلومات رسوونکي فلمونه نه جوړول یا ماشومانو ته د اخلاق خرابوونکو فلمونو د لیدو اجازه ورکول یو لوی اخلاقي، ملي او علمي جرم دی، چې خطرناکه نتیجه یې د «فلم ځپلو» او بې لارې شویو ماشومانو په بڼه راوځي.

د ماشومانو د کتابونو اخلاقي اهمیت

د ماشوم د ادبیاتو، کتابونو او داسې نورو موادو له اخلاقي ارزښت نه انکار ناشونی دی. د فلم په څېر په دې برخه کې هم ښه کتابونه ښه، او بد کتابونه بد اخلاقي اثر شیندي. په بریتانیا کې چې لیکوال ته د کومو مجرمو ماشومانو د اروایي شننې موقع ور کول شوه، له هغو نه زیاتره د بې معنا، عشقي ناولونو او د ماشومانو د هغو اخلاق خرابوونکو انځوریزو رسالو له امله تباه شوي وو، چې په انګلیسي کې ورته «کومیک» ویل کېږي. له بدو سترګو دې لرې وي، اوس خو زموږ په ګران وطن کې هم د سیمه ییز او بهرني فحش ادب بې شمېره ډولونه په لویه کچه د ترلاسي وړ دي او زموږ د خپل فحش ادب ځینې خاص ژانرونه خو د لویدیځ بدنام ترینه فحشیاتو ته هم ماتې ورکړې ده.

د بداخلاقۍ له یرغل نه د ماشومانو د حفاظت چاره تر څومره حده ستونزمنه شوې ده! والدینو او استاذانو ته پکار ده چې د ماشومانو لپاره د کتابونو او رسالو د خریدارۍ یا سپارښتنې په وخت دا خبره یقیني کړي، چې د کتاب محتویات په دلچسپۍ سربېره، د بد اخلاقۍ له میکروبونو هم پاک دي که نه.

د اصلاحي کتابونو او ښو کتابګوتو په لوستلو د ماشومانو تخیل، رغنده وده کوي. د هغوی شخصیت یو ځانګړی لوری اخلي. څه موده وړاندې لیکوال ته د ماشومانو د یوه کتابګوټي د اداري دندو د ترسراوي موقع ورکول شوه، دلته لیکوال ولیدل چې د دې رسالې لیکوالو یا د دې رسالې دایمي لوستونکو ماشومانو د ذوق، د وینا طرز او شخصیت له مخې له هغو ماشونو سره ډېر زیات توپیر درلوده، چې لیکوال ورسره په لرې سیمو، د ماشومانو په محکمو، د ماشومانو په زندانونو او داسې نورو ځایونو کې لیدلي وو یا هغه ماشومان چې عموماً د کوم غوره کتاب یا ښې رسالې له نوم سره هم اشنا نه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر ماشومانو د راډیويي پروګرامونو اغېز

ماشومان له هر ډول دلچسپې خبرې نه ډېر ژر متاثره کېږي. کومه خبره یې چې زړه ته ولوېږي، ټول ژوند یې له یاده نه وځي. راډیويي خپرونې هم د ماشومانو د اخلاقو په اصلاح کې ډېره زیاته ګټه رسوي. د ماشومانو ځانګړي پروګرامونه د ټولې نړۍ ماشومان په زیاته علاقه اوري، کوم ماشومان چې په دې خپرونو کې برخه اخلي، هغوی ته یې لا ډېره ګټه رسېږي.

والدین او ښوونکي باید ډېره زیاته هڅه وکړي، چې د ماشومانو دغه شوق ژوندی وساتي. چېرته چې خپرونه د ماشومانو له ذهني معیار نه لوړېږي، په هغه برخه کې دې په پوهېدو کې مرسته ورسره وشي. د راډیو مسؤلینو ته هم پکار ده چې د ماشومانو په خپرونو کې د اروا پوهنې لویو، لویو اصولو ته پام وکړي.

ټلویزون او د ماشومانو اخلاق

تر راډیو ډېره مؤثره او دلچسپه وسیله ټلویزون ده. ټلویزون دوه اړخیزه آله ده، یعنې د دغې آلې په مټ د نېکۍ او بدۍ دواړو ریښې په اسانه رېبلی شو. تر کومه چې د فکر پاروونکو او رغنیزو پروګرامونو خبره ده، زموږ ټلویزونونو د ماشومانو په اخلاقي سلامتیا ښه اثر لرلی دی. خو له بده مرغه، یو شمېر داسې ناقص پروګرامونه هم شته، چې پر هغو د ماشومانو له لید لوري د یوې بیاکتنې اړتیا لیدل کېږي.

ماشومان له ټلویزون څخه په څه ډول سمه استفاده کولی شي؟ په دې برخه کې لاندې عمومي مشورې له والدینو او ښوونکو سره مرسته کولی شي:

۱) د ماشومانو لپاره په ورځ کې له یو یا نیم ساعت نه ډېر ټلویزون لیدل ښه نه ده. ډېر وخت ټلویزون د ماشومانو په دید ناوړه اثر کوي، د زدکړو او لوبو لپاره پوره وخت نه ور پاتې کېږي، او داسې نور.

۲) ماشومانو ته دې یوازې ځانګړي پروګرامونه، علمي، معلوماتي او د همدې ډول اصلاحي خپرونو د لیدو اجازه ورکول شي.

۳) که امکان یې وي، نو د معلوماتي او ساینسي پروګرامونو د لیدو پر مهال لویان دې ماشومانو ته لارښوونه وکړي. او په څنګ کې دې د پېچلو خبرو وضاحت او تشریح هم ورته کوي.

۴) د ټلویزون د لیدو لپاره ماشومانو ته باید شکمنو ځایونو یا نامناسبو ګاونډیانو کره د ورتلو اجازه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ور نه کړل شي.

۵) هڅه دې وشي، چې د ماشومانو پر چلند او شخصیت د ټلویزوني برنامو اغېزې وڅېړل شي او د همدې څېړنو په رڼا کې دې د ماشومانو لارښوونې او اصلاح ته کار وشي.

د اخلاقي تربیې اساسي ارزښت

د یوې ټولنې بهترینه سرمایه د هغې ټولنې وګړي وي. د وګړو بهترینه ځواک د هغوی اخلاق وي. له اخلاقي ځواک پرته وګړي او قومونه د خاورو د یوې غونډۍ په څېر دي. له همدې امله، شخصي ودې او ملي عروج ته د رسېدو لپاره د اخلاقو تربیې ته باید لومړیتوب ورکول شي.

د اخلاقي تربیې تر ټولو غوره مهال د ماشومتوب دوره ده. که ماشومان د عمر په لومړیو کې لا له اخلاقي اصولو سره په ښه ډول اشنا شي، نو په زلمیتوب کې د هغوی د بد اخلاقه کېدو او د جنایتونو په دنیا کې د غرقېدو احتمال یې تقریباً له منځه ځي.

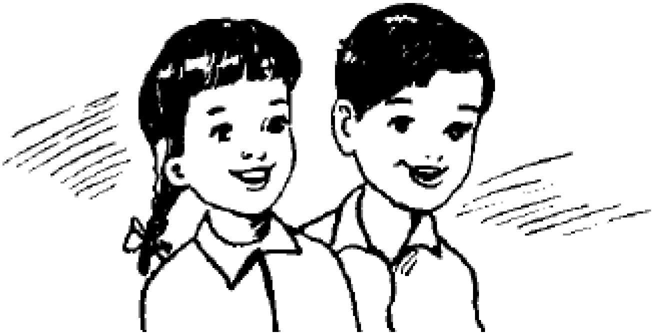

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم څپرکی

د ماشومانو ديني تعليم

دين څه شی دی؟ د ماشومانو په وده کې د روحاني احساساتو او مذهبي شعور تکاملي پړاوونه څه دي؟ ټولنه د ماشوم په ديني شعور څه ډول اغېز پرېباسي؟ کوم ټولنيز عناصر د ماشومانو ديني روح ته وده ورکولی شي؟ د ماشومانو ديني ښوونه بايد د کومو اصولو له مخې وشي؟ له ديني ښوونې څخه د ماشومانو بې برخې ساتل، د هغوی په عمومي شخصيت او اخلاقي ودې څه اغېز کوي؟ د والدينو او ښوونکو لپاره د دې پوښتنو په مناسبو ځوابونو پوهېدل ډېر اړين دي.

سم او ناسم مذهب

دين د ژوند بشپړ نظام دی. د سم مذهب موخه له انسان نه نېک، متمدن او کامیابه ښاري جوړول دي. خدای، روح، انسانيت، نړۍ، ګناه، ښه او بد، ژوند، مرګ او راتلونکی پړاو د دين عام مفاهيم دي. دين، پر لمانځه، روژې، حج، زکات، خيرات او نورو ټولنيزو چارو له دې امله تاکيد کوي، چې انسان له انسان سره د مينې کولو په سليقه پوه شي.

غلط دين زموږ په نړۍ کې له لومړۍ ورځې د جنګ او جګړې بازار تود کړی دی. صحيح مذهب يوه داسې ګټوره ټولنيزه اداره ده، چې د انسان لپاره د رحمت باعث ګرځي. دين موږ ته له حيوانيت نه د لوړ ژوند توپير را ښيي. له خدای سره د خپل تعلق د جوړولو او په ورځني ژوند کې له هر يوه سره په ښه اخلاقي رويه انساني شخصيت را ژوندی کېږي. ديني تعليمات انسان له اخلاقي زوال، ځانغوښتنې، کينې، دښمنۍ، ناهيلۍ، مايوسۍ او د ناپوهۍ له تيارو ژغوري او د تمدن شاهراه ته يې برابروي.

ساينس ، فلسفه او دين

ساينس موږ ته د مادي نړۍ په هکله د معلوماتو يوه پراخه زېرمه را کوي. فلسفه له ساينسي سطحې ور اخوا د حقايقو تل د رسېدو په خاطر يوه هر اړخيزه او سنجيده هڅه ده. خو د ژوند او کايناتو په رموزو د پوهېدو لپاره ساينس او فلسفه د کامل رهبر رول نه شي ترسره کولی. د تاريخ په هر دور کې انسان يوه داسې هراړخيز بصيرت ته اړتيا احساس کړې، چې د ايمان او يقين پر بنسټ په بشري علم او اطمينان کې زياتوالی راولي. دغه بصيرت او دغه رڼا يوازې له دين نه ترلاسه کولی شو. د شاوخوا کايناتو په تړاو په بصيرت سربېره، دين زموږ مخې ته د فکر او عمل يو داسې جامع

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظام هم ږدي، چې د ژوند په هره برخه کې زموږ بشپړه لارښوونه کولی شي. د تمدن تاریخ د دې حقیقت شاهد دی، چې د ژوند دغه نظام د فرد په ژوند کې رغنده انقلاب رامنځته کوي او د ټولنې یو ګټور او متمدن غړی ترې جوړوي.

دین زموږ له ټولنیزو اصولو، دودونو او موډ سره په پټو سترګو مخالفت نه کوي، بلکې د دین له امله زموږ د ټولنې ګټور اصول لا زیات تقویه کېږي. دروغ، غلامي، بدلمني، جنګ، احتکار، حق خوړل، غلا، عزیزان نازول، ځانغوښتنه او د مخدره توکو د استعمال په ضد مذهب د مبارزې بیرغ رپوي. دغه کړنې زموږ په ټولنیز ژوند کې هم ناوړه ګڼل کېږي. د دین موخه په انسانانو کې د خدای او د هغه د بندګانو مینه پیدا کول دي. همدا سوچه مینه له انسان نه انسان جوړوي او په هغه کې د لوړ ټولنیز شعور د پیدا کولو تر ټولو غوره تربیه ده.

په ماشومانو کې د دیني شعور پیل

د زوکړې پر مهال ماشوم له دیني شعور سره په هماغه ډول نا آشنا وي، څنګه چې له ساینسي، اخلاقي او جمالیاتي ارزښتونو سره نا اشنا وي. ماشومانو ته دین په میراث نه رسېږي. ماشومان چې کله د خپلې ټولنې له وګړو، شیانو او پېښو سره مخ شي، نو د کره و ناکره توپیر ورته وشي. دی په نېکي او بدي پوه شي او د څیزونه او اعمالو په تړاو د ارزښت له مخې تفکر ته وهڅېږي. بیا ورو په ورو د ماشوم فکر له مادي کچې لوړ شي او تر خپله وسه پورې ماورایي حقایقو ته توجه واړوي.

ټولنیز عناصر، چاپېریال، ښوونځی، د کورنۍ تعلیم او د خپل زیاتېدونکي عمر په سبب له ماشومانو سره دا احساس پیدا شي، چې په دې نړۍ کې ارومرو یو ساتونکی شته. نو زیږی ماشوم له دیني اړخه، بې طرفه وي او څوک ورته نه دین پرسته ویلی شي او نه بې دینه. خو په دیني تصوراتو د لږ و زیات پوهېدو او له روحاني اصولو څخه د استفادې لپاره د ماشوم بدني او ذهني وړتیاوې له ماشومتوب څخه لا په ټوکېدو شي.

له دین سره د بلدتیا عملي تګلاره

په ماشوم کې سم دیني تصور څنګه پیدا کړای شي؟ دا کار ډېر زیات ستونزمن دی. د تلپاتې ژوند، ښه او بد او خدای او روح تصورات ډېر په سخته زده کېږي. موږ په خپلو پنځه ګونو حواسو دغه مفاهیم نه شو درک کولی؛ دا چې د ماشوم پوهه په ټوله کې په پنځه ګونو حواسو ولاړه وي، نو ځکه په دیني مفاهیمو باندې په پوهېدو کې هم له ستونزو سره مخ کېږي. زموږ ملایان دیني مفاهیم په دومره سخته او ګونګه ژبه بیانوي، چې ماشومان خو ایسته کېږده، لویان یې هم په درک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې مشکل احساسوي. زیاتره اورېدونکي د تاویلاتو په کړلېچونو کې له ښکېلېدو وروسته هغه شته پوهه او درک هم له لاسه ورکړي. د یو شمېر علماوو ډله ییز تعصبات او اخلاقي تنګ نظری خو په ديني مفاهيمو باندې په پوهېدو کې لا ډېرې ستونزې را ولاړې کړې وي.

له دین سره د ماشومانو د بلدتیا لپاره نظري نه، بلکې عملي تګلاره باید انتخاب شي. که تاسو ووایئ چې «خدای عالم الغیب دی. هغه نه په مکان کې شته نه په زمان کې»، نو ماشومان له هغه خدای څخه ورځ په ورځ واټن نیسي، چې پېژندنه یې دومره سخته ده. د دې په ځای باید د کیسو او حکایتونو او ورځنیو تجربو په رڼا کې ماشوم په دې پوه کړای شي، چې دغه کاینات یو مهربانه ساتونکی لري، چې خدای بلل کېږي. هغه له خپلو بندګانو سره بې بریده مینه لري. د مثال په ډول، له لوړې څخه د مرګ حاله انسان کومه په زړه پورې کیسه ورته وکړئ، چې کوم لاروي د ډوډۍ په ورکولو ژغورلی وي. بیا ورته ووایئ چې خدای په مصیبتونو کې له اخته خلکو سره په همدې ډول مرسته کوي.

ماشومان د سهار له لوري په چکر درسره وباسئ. له طبیعي منظرو سره یې چې دلچسپي شي، نو ورته ووایئ چې بهېدونکي سیندونه، لوړ غرونه، شنې ونې او چغېدونکي مرغان او ډول، ډول بې شمېره ځیزونه او ذي روحه شیان نو موږ څنګه جوړولی شو؟ ماشوم ته شنې کروندې ور ښکاره کړئ او ترې وپوښتئ چې دغه لوی جهان به چا پیدا کړی وي. کله چې ماشوم پخپله پوښتنه وکړي چې هغه څوک دی؟ نو خامخا یې پوه کړئ چې دا ټول شیان د خدای نښې دي او داسې نور. د دې ډول تعلیم له برکته به په ماشوم کې له ساینس او دین دواړو سره دلچسپي پیدا شي. په کور کې چې کله هم معقول دیني دود ترسره کېږي، نو ماشوم ته پکې د ونډې اخیستو اجازه ورکړئ، تر څو نوموړی دین یوازې د لویانو مال ونه ګڼي.

ماشوم د ديني ژوند د جذباتي اړخونو زدکړه په څه ډول کوي؟ د کومو ديني جذباتو مناسب څرګنداوي ته باید اهمیت ورکول شي؟ د خدای مینه، وروروليِ او خپلوۍ پالنه، پر ديني اصولو د ایمان جذبه، د انساني نېکمرغۍ پیاوړې هیله، د دین ارزښتناک احساسات دي. د نېکي په خوا رغبت او له بدۍ نه د کرکې ښوونه ډېره مهمه ده. خو احتیاط دې وشي، چې ماشوم له بدۍ نه د کرکې په سفر کې له بدو انسانانو سره د دښمنۍ، کینې او کرکې په جذباتو کې ښکېل نه شي. له همدې امله د عمر په لومړي پړاو کې ماشوم ته د ملګرتیا او همکارۍ ځانګړې تربیه ورکړئ. تر څو نورو ته د ګټې رسولو او ملګرتیا پاللو شعور پکې پیدا شي. د منظمو لوبو او د جمې په لمانځه کې د ګډون په تربیه دغه هدف په ښه ډول ترلاسه کېدلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماشوم پر شخصیت د دیني زدکړو اغېز

په سم تعلیم انساني شخصیت را ژوندی کېږي. د ایمان په ځواک د ناهیلۍ ترخه احساسات له منځه ځي. ماشوم له بدو عادتونو او ناوړه فعالیتونو څخه خوندي کېږي. په دیني مسؤلیتونو او ټولنیزو فعالیتونو کې د ګډون له لارې ماشوم په خپل ځان کې د خوښۍ او هدفمند ژوند احساس کوي. د خوشالۍ دغه جذبه د ماشوم په شخصیت کې انډول رامنځته کوي. په خپل دین باندې د ایمان په مټ د ماشوم په خپل ځان هم باور لوړېږي. د خدای په وجود باندې ایمان ډول، ډول وېرې او وهمونه هم له منځه وړي. د دیني معیارونو په اساس د سمو اعمالو له سببه په ژوند کې تلپاتې ولولې په څپو کېږي. د دیني بصیرت له امله د ماشوم ژوند متوازن کېږي. سمه دیني لارښوونه له ماشوم سره د ماشومتوب له فکري سطحې څخه په لوړېدو کې مرسته کوي او د ژوند له لوړو ارزښتونو سره اشنا کېږي.

کور او ابتدایي دیني تعلیم

کور د ماشوم بهترین روزنځای دی. د والدینو چلند او د هغوی د فکر طرز په ماشوم ژور اغېز پرېباسي. د والدینو مثبت ټولنیز فعالیتونه لکه رښتیا ویل، معقوله هیله مندي، د خواخوږۍ، قربانۍ او همکارۍ جذبه، یو ماشوم د هغوی تقلید ته هڅوي. په ماشوم کې د ملګرتیا، باور او له نورو سره د ښېګڼې احساس را ژوندی کوي. ماشوم چې مور او پلار په لمانځهویني، نو پخپله هم د لمانځه تمثیل کوي.

په پیل کې به مناسبه وي، چې ماشوم یوازې د دین له لویو، لویو اصولو او دلچسپه فعالیتونو سره اشنا شي. په مغلقو مسایلو او فقهي مباحثو پوهاوی د عمر او تعلیم په زیاتېدو سره سر نیسي. د مور او پلار نېک سیرت د ماشوم لپاره د تقلید وړ نمونه ګرځېدلی شي. د دې برعکس، د والدینو خپلمنځي نفاق، لفظي شخړې، شپه و ورځ جنګونه او نورو بد اخلاقیو نه چې ماشوم په تنګ شي، نو په هغه کې د بې لارۍ او تنګ خلقۍ رامنځته کېدو وېره زیاتېږي.

جنګېره مور او پلار د خپل ناوړه چلند د عملي نمونې له کبله په ماشومانو کې د جرم او بې دینۍ تخمونه کري. د کور توکي، د راډیو اخلاقي خپرونې، د ټلویزون اصلاحي پروګرامونه، د دیني ودانیو ښکلي انځورونه او کوچني او ساده دیني کتابونه د ماشومانو په دیني تمایلاتو مثبت اثر پرېباسي.

د ماشومانو لپاره اسانه دیني کتابونه ډېر کم لیکل شوي دي. یو شمېر ملا صاحبان او ګڼ شمېر مور او پلار له لومړۍ ورځې لا ماشومانو ته سخت دیني کتابونه شروع کړي. له دې سره په ماشوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دا ناسم احساس پیدا کېږي، چې مذهب یو پېچلی نظام دی، چې په اسانۍ نه شي زده کېدی. ماشومان دې له دا ډول دیني کتابونو څخه تر خپله وسه لرې وساتل شي، چې دلچسپه خو وي، مګر بنسټ یې په بې سنده او هوایي خبرو اېښودل شوی وي. د غیر مستندو لیکوالو کتابونه پر ماشومانو خورا ناوړه اثر اچوي. د هغو په لوستو امکان لري چې ماشوم دین او دیني پېښې هم د الف لیلا افسانوي کیسې وګڼي. په ابتدایي عمر کې چې ماشوم له خپل مور او پلار نه دا ډول غیر ساینسي دیني تعلیم ترلاسه کړي، نو په ځوانۍ کې هم د سمو مذهبي معلوماتو او بېکاره لیکوالو په «اجتهادي» لاپو کې په فرق کولو کې پاتې راځي.

په دیني تعلیم کې د ښوونځي رول

په مذهبي تعلیم کې ښوونځی لوی رول لوبوي. زموږ په ښوونځیو کې د دیني زدکړو د تدریس لپاره معمولاً جلا درسي ساعتونه ټاکلي وي، چې په هغو کې د دین ابتدایي اصول ماشومانو ته ور وښوول کېږي. د دیني زده کړو ساعت دې ډېر اوږد نه وي. د تدریس طریقه یې باید ډېره اسانه او په زړه پورې وي. له بده مرغه، زموږ دیني ښوونکي په عامه توګه دقت خوښوونکي او توند بیانه وي، چې پایله یې دا ده چې ماشوم د دیني زدکړو په ساعت کې ډېره زیاته شوخي کوي او ان زیاتره ماشومان خو له دین نه هم زړه توري شي. زموږ په زیاترو جوماتونو او سوچه دیني مدرسو کې د تدریس په شته میتودونو خو د پېړیو ګردونه پراته دي. په دغو ادارو کې له معنا پرته په زده کوونکو د قرآن کریم د حفظ کولو او وچو منطقي اصولو په میخانیکي ډول یادولو طریقه رواج ده، چې له امله یې ماشوم د دین له اصلي روح سره نا اشنا پاتې وي.

زموږ ټولنیز ارزښتونه هم ډېر بې توله دي. موږ د ساینسي او ټولنیزو علومو د تدریس لپاره خو لوستي او مستند ښوونکي غواړو. خو د دیني ښوونکو د انتخاب په وخت کې زموږ چلند ډېر زیات بې سنجشه وي. کله نا کله خو د ټولنې هغه نا اهله وګړي له غور او فکر پرته ماشومانو ته د دیني ښوونې لپاره ګمارل کېږي. دغه ډول «ښوونکي» چې پخپله هم د دین سم شعور ورسره نه وي، نورو ته به څه ور زده کړي؟ زموږ په ټولنه کې د سطحي دین پالنې، له دین نه د بېزارۍ، بې دینۍ او داسې نورو لویه وجه زموږ د دیني ښوونې همدا عیبونه دي.

د فلمونو، ټلویزون او راډیو له لارې دیني ښوونه

په کور او ښوونځي سربېره، فلم، هنر او لوبې هم په ماشومانو کې دیني تمایل پیدا کولی شي. جرم پسنده او تنبل ماشومان ډېری وختونه د بدو فلمونو له امله تباه کېږي. خو هغه عام فهمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلمونه چې ښه کرکټر په زړه راښکونکي ډول وړاندې کوي، په ماشومانو کې د اخلاقي ودې سبب ګرځي. ښکلاییز او اخلاقي معیارونه چې په زړه راښکونکي انداز وړاندې شي، نو فلم هم د دیني ښوونې لپاره یوه ګټوره وسیله کېدلی شي.

په یوه معقول مذهبي فلم کې د دیني باورونو لانجه من مسایل باید ونه ښودل شي. د مذهبي فلم په لیدو باید د انسان په زړه کې له ټولنیز نظام سره مینه پیدا شي. که مذهبي فلم د مختلفو مذهبي ډلو ترمنځ د کینې او کرکې سبب ګرځي، نو هغه ته په هېڅ صورت کې هم مذهبي فلم نه شو ویلی. د ماشومانو لپاره ګټور مذهبي فلمونه په نشت حساب دي. زموږ فلمي صنعت په دې برخه کې ډېر زیات غفلت کوي. زموږ زیاتره فلمي ادارو لا هم جنسيـ تنده د خپل صنعت محور ګرځولی دی.

همدا رنګه، ټلویزن او راډیو هم د ماشومانو د دیني زدکړو په برخه کې ډېر با ارزښته خدمتونه کولی شي. زموږ په هېواد کې دغه دواړه ادارې تر کافي کچې اطمینان بښونکی کار کوي. خو د لا زیات اصلاح او سمون ځای لا هم پکې شته دی.

د دین د جمالیاتي اړخونو تاثیر

هنر د انسان په تخیل کې انډول رامنځته کوي او د نوښت انګېزه ورکوي. مذهب، له هنر نه هم د خپلې وسیلې په ډول استفاده کړې ده. د دیني ودانیو ښکلي دېوالونه، نظر جلبوونکې رسامۍ او تابلوګانې، هسک او دنګ منارونه، د اوبو راڼه ډنډونه او پاکه هوا په ماشومانو مثبت اثر پرېباسي. د شاوخوا له ښکلا نه په تاثیر اخیستو، په انسان کې د معقول او متوازن ژوند تمایل پیدا کېږي. د یوه معبد ودانۍ چې زړه را ښکونکې وي، نو په هغه کې د تعلیم تاثیر هم زیاتېږي.

د جومات له ښکلو ودانیو او د خوږ لحنه قاري له تلاوت نه ماشومان ډېر زیات خوند اخلي. د تمدن او فرهنګ له دغو بېساري مرکزونو نه چې هرکله دوی تښتي، نو یوازې زموږ د ملایانو له بې خونده وعظونو نه تښتي؛ چې په اورېدو یې ماشومان خو پرېږده، لویان هم اړږمي نیسيـ. د دې مذهبي «بادارانو» له تشدده ډکې لهجې او په خبرو او کړنو کې د تضاد له کبله زیاتره ماشومان بیخي له جومات او مذهب نه کرکه واخلي. ماشومانو په تفریح او مستیو زړه ورکوي. دیني ودانۍ که د ماشومانو لپاره د تفریح او ساتېریو مناسبه زمینه برابره نه کړي، نو بیا له دغو ماشومانو هلته د ورتلو تمه کول ډېره لویه خوشبیني ده.

د دیني ودانیو په ښکلاییز اړخ سربېره، ښه کتابونه، ښې جامې، ښه خواړه، ښه ماحول او د ښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليتونو ښکلاييز اړخونه هم ماشومان د اخلاقي بهترۍ په لور لېواله کوي. ښکلا او حسن د سم ديني ذوق په ويښتيا کې له ماشومانو سره لويه مرسته کوي. لوبې او مستۍ يوه حسينه او تفريحي بوختيا ده. ماشوم په لوبو کې د مبارزې، خواخوږۍ، همکارۍ او انسانيت د ښکلو اصولو روزنه اخلي او د يوه ښه ښاري کېدو جوګه ګرځي. د ديني ښوونو هدف هم همدا دی، چې انسان له نېکي او ښاري توب سره اشنا کړي. د متوازن ذهن او روغ بدن له امله په لوبېدونکي ماشوم کې په صحيح مذهبي تعليم باندې د پوهېدو وړتيا وده کوي. د لوبو او معقولو مذهبي زدکړو په مټ د ماشوم ټولنيز شخصيت جوړېږي. دغه دواړه د يو بل متضاد ګڼل هم زموږ ناپوهي ده.

د مذهبي فطرت ناسم اند

ځينې علما په دې اند دي، چې انسان يو «مذهبي جبلت» لري. د دغه نظر له مخې، هر ماشوم له پيل څخه لا په طبيعي ډول د مذهب په لور ميلان لري او له اولې ورځې څخه لا په مذهبي عقايدو او تصوراتو باندې د پوهېدو له وړتيا څخه برخمن وي.

زموږ د ورځني ژوند تجربې له دغه نظر سره په ټکر کې دي. په پيل کې ماشومان له مذهبه هېڅ خبر نه وي. همدا تعليم او تجربه په دوی کې د مذهب شعور پيدا کوي. که په ماشومتوب کې مذهبي تعليم له پامه وغورځول شي، نو په ځوانۍ کې د ماشوم په ذهن کې د نړۍ په هکله د فکر کولو انګېزه خو پيدا کېدلی شي، خو د دې ډېر امکان شته چې نوموړی داسې پايلو ته ورسېږي، چې د مذهب له اصلي روح سره به په ټکر کې وي. په هر حال، ماشومان پخپله له مذهبي تصوراتو سره نه بلدېږي، بلکې په زړه پورې او اسانه مذهبي تعليم و تربيه، د مذهب په لوري د ماشومانو د لېوالتيا لپاره ډېره مهمه ده.

د ديني زدکړو رسمي او تجربي ميتودونه

زموږ په هېواد کې د ديني زدکړو دوه ميتودونه دود دي:

۱) د مذهبي تبليغ او تلقين سوچه رسمي ميتود

۲) معقول تجربي ميتود

د مذهبي تعليم تبليغي ميتود، يو عام او رسمي ميتود دی. په دې ميتود کې ماشومان يو چېرته غوښتل کېږي او پر مختلفو مذهبي عقايدو عالمانه بحثونه ورته کېږي. د نړۍ تخليق، د انسان وجود او د خدای پر صفتونو ښه مفصله تبصره کېږي. خو دغو وچو واعظانو ته هغه مهال سخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناهیلي دربېږي، چې د دوی له وعظ نه ماشومان ستړي او ستومانه راوځي. دغه ډول مذهبي تعلیم چې د دلچسپۍ اړخ پکې په پام کې نه وي نیول شوی او یوه موضوع په ډېر پېچلي ډول وړاندې شوې وي، ماشوم د مذهب له اصل روح نه بې برخې کوي. په دې سربېره، په ورځني ژوند کې هم د اصلاح او پرمختګ، بدلون او انقلاب تمه ترې نه شي کېدلی.

د مذهبي تعلیم تر ټولو بهترین میتود تجربي میتود دی. د دغه ډلې ښوونکي روڼ اندي علما وي. دغه ډله علما په دې هڅه کې وي چې د اسانه، په زړه پورې او لنډو نصیحتونو او عملي مشاهدو په ډول ماشومانو ته د مذهب روح ور انتقال کړي. دغه خلک په ورځني ژوند کې د خوش اخلاقۍ د عملي تربیې په هنر ډېر ښه پوهېږي. د تجربي تعلیم موخه یوازې دا وي، چې ماشومان پخپله د خپلو ورځنیو تجربو په رڼا کې د دې جوګه شي چې مناسبه اخلاقي وده و تکامل، له خدای سره مینه او د هغه له بندګانو سره د مثبتو اړیکو پالل، په خپل کاینات کې غور او تدبر او حقونه او فرایض وپېژني. له همدې امله، د دغه میتود پلوي مذهبي ښوونکي له دې ډډه کوي چې سخت مذهبي مفاهیم په زوره په ماشومانو وتپي؛ بلکې په ځای یې عام اخلاقي اصول د ورځني ژوند په رڼا کې د هغوی مخې ته ږدي. دوی د خدایي قدرتونو او نعمتونو له ور پېژندلو وروسته، په خدای پېژندنه کې د ماشومانو لارښوونه کوي. هغوی ته یو بل ته د ګټې رسولو عملي تربیه ورکوي. په دوی کې د همکارۍ او خواخوږۍ جذبه را پاروي. او د خپلو اتلانو، ښوونکو او والدینو د ښو ټکو تقلید ته یې هڅوي.

دغه ډول عملي تربیه په ماشومانو کې د مذهبي عقایدو د سم پوهاوي امکان زیاتوي. دغه ماشومان چې لوی شي، په ناپوهۍ او تیارو کې خپله لار نه ورکوي.

د صحیح دیني زدکړو اړتیا

زموږ په هېواد کې، اخلاقي زوال او د جرایمو پرېماني د دې خبرې څرګند ثبوت دی چې موږ د خپل ژوند د متمدن او معقول اساس په ایښودو کې ډېر سخت پاتې راغلي یو. زموږ په ماشومانو کې د بې لارۍ او ټولنې ضد کړنو لېوالتیا د ناهیلۍ تر بریده خطرناکه بڼه خپله کړې.

دیني زدکړې تر ډېره حده د دغه حالت چاره کولی شي. یوازې مذهب، د ژوند یو داسې هر اړخیز نظام دی، چې انسان ته د بصیرت، انسانیت او وروروڼلۍ سمه تربیه ورکوي. صحیح مذهب د ژوند په ټولو څانګو کې د ودې او ارتقا سبب ګرځي. که زموږ ماشومان د بصیرت له دې چینې نه په همدې ډول نابلده پاتې وي او یا یې نیمګړې ښوونه وشي، نو زموږ د ټولنې او ټولنیزو ارزښتونو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژغورل کېدو هغه پاتې تمه به هم په اوبو لاهو شي.

پای

تبوک، سعودي؛ ۲۳ – ۱۰ – ۲۰۲۳ز

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library